Můj obchod se psy a jiné povídky

JAROSLAV HAŠEK

Česká klasika

MŮJ OBCHOD SE PSY
A JINÉ POVÍDKY

MŮJ OBCHOD SE PSY A JINÉ POVÍDKY

Jaroslav Hašek

slovart

Collectors concept by arrangement
with Worth Press Ltd., U.K.

© Nakladatelství Slovart, s. r. o., v Praze roku 2011

Korektury Michaela Šmejkalová
K vydání připravil Jan Pavel
Ilustrace na obálce Josef Lada
Sazbu zhotovil Alias Press, s. r. o., Bratislava
Vytištěno v Číně

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být reprodukována, uložena ve vyhledávacím systému či šířena jakýmkoliv způsobem – elektronicky, mechanicky, kopírováním, nahráváním či jinak – bez předchozího písemného svolení majitelů autorských práv.

ISBN 978-80-7391-505-6
10 9 8 7 6 5 4 3 2 1
www.slovart.cz

1.

Můj obchod se psy

I

Měl jsem již odedávna zálibu ve zvířatech jakéhokoliv druhu. V útlém věku nosíval jsem domů myši a jednou vydržel jsem si hrát se zabitou kočkou po celou tu dobu, kdy jsem byl za školou.

Zajímal jsem se i o hady. Kdysi jsem chytil nějakého hada na kamenité stráni v lese a strojil jsem se odnést si ho s sebou, abych ho dal tetě Anně, kterou jsem neměl rád, do postele. Naštěstí se k tomu přitrefil hajný, který konstatoval, že je to zmije, zabil ji a odnesl, aby dostal zákonitou odměnu. Od 18 let do 24 jevil jsem zálibu pro zvířata hodně veliká. Zajímali mě velbloudi a sloni všeho druhu.

Mezi 24. rokem a 28tým pomalu to klesalo a zájem můj počal budit hovězí dobytek a koně. Přál jsem si mít hřebčinec nebo chov siemenského skotu. Zůstalo to pouhým ideálem a nezbylo mně nic jiného než omezit svou lásku na zvířata menšího druhu. Psům jsem dal přednost před kočkami a kolem třicátého roku nastaly mezi mnou a příbuznými nějaké různice. Bylo mně vytýkáno, že se neživím nijak řádně a že doposud jsem se nepostaral o to, abych se postavil na nohy.

Krátce rozhodnut prohlásil jsem svým příbuzným, že si vzhledem k svému zájmu a k zálibě ke zvířatům zařídím obchod se psy.

II

Zakládá-li kdo nějaký obchod, tu je nepochybné, že se musí postarat o firmu, která by význačně označovala druh obchodu. Pro tento druh bývá označení „psinec“, což se mně však nezamlouvalo vzhledem k tomu, že jeden můj vzdálený příbuzný je v ministerstvu a že by proti tomu protestoval.

Prosté označení: „Obchod se psy“ též se mně nijak nezamlouvalo, neboť v mých intencích bylo vésti obchodování nějakým vyšším způsobem. V naučném slovníku jsem přišel na jméno „kynologie“, což značí nauku o psech. Pak jsem šel kolem zemědělského ústavu a neštěstí bylo hotovo. Dal jsem tomu název „Kynologický ústav“. Byl to hrdý, učený název, vystihující, jak jsem ve velkých inserátech otiskoval: „Chov a prodej i výměnu a koupi psů na podkladě kynologickém“.

Tyto velké inseráty, ve kterých se slovo kynologický ústav tak často opakovalo, uváděly mne samotného v němý obdiv. Kdo to nezažil, neví, co hrdosti v tom leží a co půvabu. V inserátech jsem sliboval odborné porady ve všech záležitostech psů se týkajících. Kdo si koupí tucet psů, že dostane jedno štěně nádavkem. Pes že jest nejvhodnějším dárkem k jmeninám, biřmovancům, snoubencům, svatebním dárkem, darem k jubileu. Pro děti že jest to hračka, která se tak snadno nepoláme a neroztrhá. Věrný průvodčí, který vás v lese nepřepadne. Všechny druhy psů jsou stále na skladě. Přímé spojení s cizinou.

Při ústavě vychovatelna pro nezpůsobné psy. V mém kynologickém ústavě se odnaučí za čtrnáct dní nejzuřivější pes štěkat a kousat. Kam se psem o prázdninách? Do kynologického ústavu. Kde se

pes naučí panáčkovat za tři dny? V kynologickém ústavu.

Když si přečetl jeden můj strýc tyto inseráty, potřásl povážlivě hlavou a řekl:

„Ne, hochu, ty nejsi zdravý, nebolívá tě někdy vzadu v hlavě za týlem?“

Já však hleděl s nadějí do budoucnosti a nemaje dosud ani jednoho psa, čekal jsem dychtivě na nějakou objednávku a hledal jsem inserátem poctivého a řádného sluhu, vojny prostého, který až mu psi přirostou k srdci, nemusil by znovu na vojnu.

III

Na inserát pod názvem: „Sluha pro chov a prodej psů“ došla spousta nabídek, z nichž některé byly velmi upřímně psány. Jistý venkovský strážník ve výslužbě sliboval, že dostane-li to místo, naučí všechny psy skákat přes hůl a chodit po hlavě.

Jiný psal, že umí zacházet se psy, poněvadž byl po léta zaměstnán u budějovického pohodného a propuštěn pro vlídné zacházení se zabitými.

Jiný žadatel si spletl „kynologický ústav“ s gynekologickým ústavem (pro ženské choroby) a psal, že byl sluhou v porodnici a na ženských klinikách.

Patnáct ze žadatelů mělo absolvovanou právnickou fakultu, 12 bylo absolventů učitelského ústavu. Kromě toho došel i přípis ze „Spolku pro blaho propuštěných trestanců“, abych se na něj obrátil stran místa sluhy, že mají pro mne jednoho velmi řádného propuštěného lupiče pokladen. Některé žádosti byly velmi smutné a beznadějné. Psali např. sami: „Ačkoliv již předem s určitostí vím, že nedostanu toho místa...“

Byl tam v té spustě nabídek muž, který uměl španělsky, anglicky, francouzsky, turecky, rusky, polsky, chorvatsky, německy, maďarsky a dánsky.

Jedno psaní bylo latinské.

A pak došla jednoduchá, ale upřímná žádost: „Velectěný pane! Kdy mám nastoupit službu? V dokonalé úctě Ladislav Čížek, Košíře, u Medřických."

Když se žadatel tak přímo ptal, nezbylo mně nic jiného než mu odepsat, aby přišel v osm hodin ráno ve středu. Cítil jsem se zavázán velkými díky k němu, že mne zbavil dlouhého, obtížného vybírání.

V osm hodin ve středu nastoupil tedy můj sluha službu. Byl to muž menší postavy, od neštovic, velmi čilý, který když mne ponejprv uviděl, podal mně ruku a řekl vesele: „Počasí se asi do zítřka nevybere. Jestlipak jste už slyšel, že se zas srazily v sedm hodin ráno elektriky na Plzeňské třídě?"

Pak vytáhl z kapsy krátkou dýmku a pravil, že ji dostal od šoféra firmy Stibral a že kouří uherský tabák. Pak mně sdělil, že u Banzetů v Nuslích je číšnice jménem Pepina, a ptal se mne, zdali se mnou nechodil do školy. Pak počal mluvit o nějakém jezevčíkovi, kterého kdybych koupil, bylo by ho nutno přebarvit a trochu mu zchromit nohy.

„Vy tedy psům rozumíte?" tázal jsem se radostně.

„To se ví, sám jsem už prodával psy a měl jsem z toho už oplétání před soudem. Jednou jsem si vedl domů boxera a najednou mne zastaví na ulici jeden pán a že prý je to jeho pes, že se mu ztratil před dvěma hodinami v Ovocné třídě. ‚Jak to víte, že je to váš pes?' ‚Podle toho, že se jmenuje Mupo. Pojď sem, Mupo!' Ani nevíte, jak ten můj pes na něho radostně skákal. ‚Bosko', volám na něho, ‚Bosko, fuj.' A on zase počal radostně dorážet na mne. Byl to blbeček.

Nejhorší bylo, že jsem u soudu zapomněl, že jsem mu tenkrát říkal Bosko. Ale slyšel i na jméno Buberle a měl se ke mně stejně radostně. Mám se podívat po nějakém psu?“

„Ne, Čížku, můj obchod bude veden reelně. Počkáme na kupce a prozatím si prohlédneme inseráty v rubrice ‚Zvířectvo‘, kdo co prodává, jaké druhy psů. Podívejte se, zde jedna paní chce prodat z nedostatku místa ročního bílého špicla. Jsou špiclíci opravdu tak velcí, že tolik překážejí? Jděte tedy do té Školské ulice a kupte ho, zde vám dávám 300 korun.“

Rozloučil se se mnou s ujištěním, že přijde co nejdřív, a vrátil se za tři hodiny, ale v jakém stavu! Tvrdý klobouk měl naražený až přes uši, strašně se kymácel se strany na stranu, jako by chodil za mořské bouře po palubě, a pevně v ruce svíral provaz, který táhl za sebou. Podíval jsem se na konec provazu. Tam nebylo nic.

„Nu – jak – pak – se – vám líbí – pěkný kousek, co? – Nejsem – tu s ním brzy –“ (počal škytat, vrážeje do dveří pokoje) „– podívejte se na jeho uši – tak pojď, mamlase – ten se staví – co? Nechtěla ho ani prodat –“

Vtom se otočil a podíval se na konec provazu. Vytřeštil oči, vzal konec do ruky, ohmatal a zaškytal: „Před ho – ho-dinou ještě tam – tam by-byl...“

Sedl si na židli, spadl s ní okamžitě a šplhaje se po mých nohou do stojací polohy řekl vítězoslavně, jako kdyby objevil něco báječného: „Von nám tedy patrně utek.“ Posadil se na židli a počal chrápat.

Tak nastoupil prvního dne službu.

Díval jsem se z okna na ulici. Tam pobíhali v ruchu frekvence různí psi. Připadalo mně, že každý z nich

je na prodej, zatímco ten člověk vedle tak ukrutně chrápe. Pokusil jsem se ho vzbudit, maje fixní ideu, že přijde nějaký kupec a koupí si ne jednoho, ale velkotucet psů.

Nikdo však nepřicházel a stejně marné bylo ho budit. Dosáhl jsem jen toho, že se mně svezl se židle. Za tři hodiny se konečně sám probral a protíraje si oči řekl chraplavým hlasem: „Myslím, že jsem provedl něco špatného."

Počal se upamatovávat na jednotlivé podrobnosti, rozhovořil se o špiclíku, jak byl krásný a jak mu ho ta paní prodala velice lacino. Dal za něj deset korun, poněvadž jí řekl, že přijde do moc dobrých rukou. Pak vykládal, jak ten pes s ním nechtěl jít a jak ho zmlátil. Přešel pak rychle k tomu bodu, že má jednoho hostinského známého dole na Smíchově, a tak že se tam zastavil. Bylo tam též několik jeho známých. Pili nějaké víno a likéry. Člověk je velmi křehký tvor.

„Dobře," pravil jsem, „jak víte, dostal jste 30 korun, vrátíte mi tedy dvacet."

Nebyl přiveden nijak do rozpaků: „Měl bych vám opravdu vrátit dvacet korun, ale myslil jsem, že vám udělám radost. Stavil jsem se také na Švihance a tam jsem dal u nějakého Krátkého závdavkem na štěňata deset korun. Mají tam takovou divnou, zajímavou fenku a ta je březí. Budeme žádostivi, jaký druh štěňat vrhne. Hlavní věc, že už je máme zamluveny. Pak jsem šel kolem Paliárky, tam mají na prodej krásnou ramlici..."

„Vzpamatujte se, Čížku, vždyť nemám obchod s králíky."

„Což jsem řekl ramlici?" pravil sluha. „To je mýlka. Chtěl jsem říci: fenu skotského ovčáka. Je též březí, ale tam jsem nedal zálohu na štěňata, nýbrž těch

deset korun zálohy jen na tu fenu, štěňata zůstanou majiteli a pro fenu pošleme, až vrhne štěňata. Pak jsem šel Krocínovou ulicí...“

„To už jste neměl peněz...“

„Ano, správně, to už jsem nijakých peněz u sebe neměl. Kdybych byl měl peníze, má tam nějaký pan Novák na prodej velkého chlupatého psa, dal bych mu na něj také zálohu, aby nám byl k disposici. Nyní se seberu a půjdu do té Školské ulice. Ten špicl jistě se už vrátil domů, když mně utekl. Za hodinu jsem s ním zde.“

Čížek dostál slovu. Vrátil se ještě dřív než za hodinu, úplně střízlivý a udýchaný. K mému velkému překvapení přivlékl černého špicla.

„Nešťastníku,“ zvolal jsem, „vždyť ta paní inserovala, že prodá bílého špiclíka!“

Chvíli se zaraženě díval na psa a pak beze slova s ním vyběhl ven. Vrátil se za dvě hodiny s děsně špinavým zabláceným bílým špiclem, který se tvářil velice divoce.

„To byl s tím špiclem omyl,“ řekl Čížek, „ona ta paní v té Praze ve Školské ulici měla dva špiclíky, černého a bílého. Ta měla radost, když jsem jí přivedl toho černého nazpátek.“

Podíval jsem se přivedenému psu na známku. Měl známku ze Žižkova. Bylo mně náhle tak, že jsem myslil, že bych měl vlastně plakat, ale opanoval jsem se. (Čížek zatím známku sundal s poznámkou, že je to vždy nebezpečné.)

V noci mne probudilo škrábání na dveře. Otevřel jsem a černý špic, starý známý od odpůldne, radostně štěkaje, vrazil do bytu. Snad se mu po nás stýskalo, nebo měl daleko domů. Buď jak buď. Měl jsem tedy už dva psy a nyní bylo třeba jen kupce.

IV

Kupec se dostavil ráno asi v deset hodin. Rozhlédl se po bytě a tázal se: „Tak kde máte ty své psy?“

„Nemám jich doma,“ řekl jsem, „kromě dvou špiclíků, černého a bílého, které vychovávám a kteří jsou už zamluveni pro pana arcivévodu do Brandýsa. Své psy mám na venkově vzhledem k tomu, aby byli na čerstvém vzduchu a netrpěli hmyzem a neštovicemi, čemuž se v městě neubrání ani nejpečlivější obchodník se psy. Zásadou našeho kynologického ústavu je poskytnout našim psům možnost volného výběhu, a tak venku, kde máme ty své psince, každé ráno rozpráší je sluha po kraji a psi se nevrátí až večer. Má to též tu výhodu, že psi se naučí počínat si samostatně, neboť si sami vyhledávají přes den potravu. Máme najaty pro ně velké revíry, kde se mohou živit zvěří všeho druhu, a měl byste vidět, jak je to komické, když takový trpaslíček ratlíček zápasí se zajícem.“

Pánovi se to velice líbilo, neboť pokyvoval hlavou a řekl: „To máte tedy též na prodej hodně zlé psy, vycvičené na hlídání?“

„Ó, zajisté. Mám v zásobě psy tak strašlivé, že nemohu posloužit ani jejich fotografií, neboť by byli málem rozsápali samotného fotografa. Mám na skladě psy, kteří již roztrhali zloděje.“

„Právě takového bych si přál,“ řekl kupec, „mám sklad dříví a nyní v zimě bych se rád opatřil dobrým hlídacím psem. Můžete mně ho ze svého psince do zítřka odpoledne přivést, přišel bych se sem na něho podívat?“

„Ó, prosím, beze všeho, pošlu hned sluhu pro něho. Čížku!“ Objevil se s líbezným úsměvem a hned se domníval, že už toho pána někde viděl.

„Čížku," řekl jsem, dávaje mu znamení, „pojedete pro toho nejhoršího hlídacího psa. Jak se jmenuje?"

„Fabián," s ledovým klidem řekl Čížek, „jeho matka byla Hexa, je to strašlivý pes. Roztrhal a sežral už dvě děti, poněvadž ho omylem dali dětem k hraní a ony si chtěly na něho vylézt. Pokud se týče zálohy..."

„Ach, ovšem," řekl kupec, „zde je čtyřicet korun zálohy, co bude stát?"

„Sto korun," řekl Čížek, „a zlatku ocasného; máme také lacinějšího, za osmdesát korun, ale ten ukousl jednomu pánovi, který ho chtěl pohladit, jen tři prsty."

„Chci tedy toho horšího."

A Čížek se vypravil se zálohou čtyřiceti korun hledat hlídacího psa a do večera přivedl melancholického klacka, který se, chudák, sotva vlekl.

„Vždyť je to chcípák," zvolal jsem s úžasem.

„Je však laciný," pravil Čížek, „potkal jsem jistého řezníka, který ho právě vedl k rasovi, že už prý mu nechce táhnout a že začíná kousat. Tak myslím, že z něho bude výborný hlídací pes. Ostatně, jestli tam bude pořádný zloděj, tak ho otráví, a ten pán si půjde k nám koupit jiného."

Chvíli jsme o tom debatovali, pak Čížek psa vyčesal a uvařili jsme mu rýži se šlachami. Sežral toho dva hrnce a vypadal stále tak pasivně a uboze. Lízal nám botu, chodil po pokoji beze všeho zájmu a bylo vidět, že má zlost, že s ním jeho pán přece nedošel až k tomu rasovi.

Čížek učinil ještě jeden pokus udělat ho hroznějším. Poněvadž byl ten pes žlutý a bílý, vlastně šedivý, namaloval mu tuší velké, černé pruhy přes tělo, takže pak vyhlížel jako hyena. Pán, který si přišel pro něho druhého dne, zděšeně couvl, když ho uviděl.

„To je strašný pes," zvolal.

„Domácím lidem neudělá nic, jmenuje se Fox, zkuste ho pohladit." Kupec se zpěčoval, tak jsme ho v pravém slova smyslu přivlekli k té obludě a přinutili ho, aby ji pohladil. Hlídací pes počal mu lízat ruku a šel s ním jako beránek.

A do rána toho pána úplně vykradli.

V

Přiblížily se Vánoce. Mezitím jsme černého špice pomocí kysličníku vodičitého zbarvili na žluto a z bílého špice udělali černého natřením roztoku dusičnanu stříbrnatého. Oba psi při těch manipulacích strašně vyli, což dělalo dojem, že kynologický ústav disponuje místo dvěma psy aspoň šedesáti.

Zato jsme měli hojnost štěňat. Čížek podle něho trpěl chorobnými představami, že štěňata jsou základem blahobytu, a tak před Vánocemi nosil v kapsách zimníku samá štěňata. Poslal jsem dogu a přinesl mně štěňata jezevčíka. Poslal jsem pro stájového pinče, přinesl mně štěně foxteriéra. Měli jsme celkem 30 štěňat a kol 120 K dali jsme zálohy.

Přišel jsem na myšlenku najmout si v Praze na Ferdinandově třídě před svátky krám, dát tam stromeček a prodávat tak štěňata pěkně ozdobená pestrými stuhami pod heslem: „Nejradostnější Vánoce způsobíte svým dětem, koupíte-li jim zdravé štěňátko."

Krám jsem najal. Bylo to tak asi týden před svátky.

„Čížku," řekl jsem, „odnesete štěňata do našeho krámu v Praze, koupíte stromek, hezky velký, umístíte tam za výkladem pěkně štěňátka, koupíte mech, zkrátka spoléhám na vás, že to nějak vkusně zaranžujete. Rozumíte?"

„Zajisté. Budete mít radost.“ Odvezl štěňata v bednách na ručním vozíku a odpoledne šel jsem se tam podívat, jakou radost mně způsobil a jak pěkně zaranžoval výkladní skříň.

Zástup lidu před krámem mne poučil, že o štěňata je obrovský zájem. Přišed však blíže, slyšel jsem z davu zuřivé volání: „To je neslýchaná surovost; kde je policie, divíme se, že se něco takového trpí!“

Když jsem se protlačil k výkladní skříni, nohy div pode mnou neklesaly.

Čížek, aby to pěkně zaranžoval, rozvěsil dva tucty štěňat po větvích velkého vánočního stromku, jako by to bylo cukroví. Visela tu, nebožátka, s vyplazenými jazyky jako středověcí loupežníci, rozvěšení na stromě! A pod tím byl nápis:

„Nejradostnější Vánoce způsobíte svým dětem, koupíte-li jim zdravé, roztomilé štěňátko.“

A to byl konec kynologického ústavu.

Tři muži se žralokem

Strávili jsme bouřlivě celou noc, o čemž nemůže být pochybnosti, když celá společnost sestávala z redaktora časopisu Svět zvířat, krotitele hadů a majitele blešího cirkusu Mesteka a majitele kolotoče, amerikánské houpačky a střelnice Švestky. Všichni jsme byli lidé dosti pochybné existence, a kdybychom byli měli navštívenky, každý z nás by si musil dáti natisknouti, neměl-li býti považován za podvodníka, ku svému titulu slůvko „bývalý“. Tedy: bývalý redaktor Světa zvířat, bývalý krotitel hadů, bývalý majitel kolotoče atd. Potloukají-li se po světě exkrálové a excísařové, proč by nemohl někde existovat exmajitel blešího cirku.

K ránu, když jsme surově vyhnali z jedné kavárny skupinu nevinných studentíků, dostavilo se uklidnění, či spíše reakce. Přestala se nám líbit i harmonika i citera i vřeštění opilé dámské kapely i rvačky v lokálech i zakročení policejních strážníků.

Řekli jsme si, že půjdem na procházku po Praze. Když jsme přišli do Dlouhé třídy, počalo nás zajímat, že u jednoho obchodu, kde tenkrát prodávali mořské ryby, snaží se personál pověsit do výkladní skříně nějaký předmět, vyplňující seshora dolů celou výkladní skříň, nějaké zvíře podobající se rybě. Krotitel hadů Mestek domníval se, že je to tuleň, majitel kolotoče a amerikánské houpačky Švestka říkal, že je to mořská panna, a já, bývalý redaktor Světa zvířat, šel jsem se optat opatrně do krámu, co je to za rybu.

„Je to mladý žralok,“ byla odpověď, „to není ryba, ono to rodí živá mláďata.“

„Ale, ono to je chcíplé, prosím," poznamenal jsem, abych něco řekl.

„Co vás to napadá," urazil se prodavač mořských ryb, „toto mládě žraloka bylo usmrceno harpunou. Nechcíplo, rozumíte. Je uměle zmrzlé."

„Co stojí jeden kilogram?"

„My žraloky na kila neprodáváme. To je reklamní exemplář. Na noc přijde vždy do ledu. Jestli chcete mořskou rybu k smažení, můžeme vám odporučit mořský jazyk, kambalu, čerstvou tresku i s návodem, jak upravovat mořské ryby."

Koupil jsem půl kilogramu kambaly a vrátil se k svým nevyspalým společníkům.

„Sestnáctiměsíční žralok," řekl jsem, „chycen na ostrově Helgolandu. Usmrcen výstřelem z dělové lodice, když potopil ponorku, která ho chtěla vyhodit torpédem do povětří. Reklamní exemplář. Na noc přijde vždy do ledu."

Bývalý krotitel hadů a majitel blešího cirkusu Mestek se zamyslil.

„Pojďte ku Zlaté lodi," vyzval nás, „myslím, že s tím žralokem se dá něco dělat."

U Zlaté lodi nás s mým balíčkem mořské ryby kambaly nechtěli pustit do výčepu. Rozdělili jsme tedy kambalu poctivě mezi dva řeznické psy, kteří očenichavše kambalu, ani se jí nedotkli a počali na nás vztekle dorážet a vrčet.

Mohli jsme však jít do výčepu U Zlaté lodi, kde jsme si poručili koňak a čekali, co řekne Mestek.

„Před léty," řekl Mestek po dlouhé chvíli, „měl jsem skleněnou bednu. V té bedně jsem měl užovku, kterou jsem představoval jako mládě krajty tygrovité spářené s hroznýšem. Dal jsem udělat plakáty a vozil jsem ji po celé Moravě a vydělal na ní pět set zlatých.

Jestli koupíme skutečného žraloka, tak jsme za čtrnáct dní milionáři.“

Sestrčili jsme hlavy dohromady a hostinský se velmi nedůvěřivě na nás díval, když zaslechl úryvkovité, tiché:

„Bedna – víš, reklama – žralok – pěkné přednášky – to bude zlodějina.“

Uznali jsme jednohlasně, že Mestek to s majitelem žraloka dovede nejlépe vyřídit.

Mestek odešel a vrátil se asi za hodinu se slovy:

„Žralok už je náš i s bednou. Za chvíli zde bude. Stojí s bednou sedmdesát zlatých.“

Od toho okamžiku začalo naše putování se žralokem, na které mám ještě po létech nejkrásnější a nejpříjemnější vzpomínky.

Usnesli jsme se jezdit se žralokem jedině po malých městech, kde lidé nejsou otrlí návštěvami biografů, kde neviděli nic senzačního a kde přijmou našeho žraloka s čistým, nezkaženým srdcem. Kde náš žralok bude k nim mluvit hudbou neznáma, hrůzy a děsu, kde vzbudí upřímný zájem.

Prvním tím místem byly Strakonice. Přivezli jsme žraloka přímo do Besedy. Zatímco jsem šel objednat do tiskárny plakáty, Mestek promluvil s majitelem restaurace Besedy. Slíbil mu ohromnou návštěvu a vyzval ho, aby se šel podívat na žraloka, který ležel ve své dlouhé rakvi na dvoře.

Když majitel restaurace Besedy uviděl tu nestvůru, odložil projektovanou na příští den taneční zábavu a propůjčil nám sál úplně bezplatně.

V tu dobu sestavil jsem v tiskárně tento plakát:

POSTRACH SEVERNÍCH MOŘÍ!
TRAGÉDIE MOŘSKÝCH HLUBIN!

Ctěnému obyvatelstvu města Strakonic uchystali jsme vzácnou podívanou na žraloka, chyceného na ostrově Helgolandu. Žralok ten po ukrutném zápase byl usmrcen výstřelem z dělové lodice, když potopil ponorku, která ho chtěla vyhodit torpédem do povětří. Řádil po celé dva měsíce v severních mořích, jsa postrachem rybářských lodic i vystěhovaleckých parníků. V jeho žaludku byla nalezena mrtvola kapitána Träströna, lodivoda Jeho královského Veličenstva dánského! Uveřejňujeme seznam posledních obětí pohlcených mořskou příšerou:

Jan a Marie, děti chudého rybáře ze Strahlsundu.

Williams Borus, student teologie ze Šlesviku.

Vladimír Novotný, český vystěhovalec z Berouna.

Jim Demlop, vrchní námořní kontrolor Velké Británie, rytíř řádu sv. Julie, poslanec za Londýn.

Kapistrán Matheus, kanovník a biskup navarrský a palermský, papežský vikář.

Jediný den zítra 15. května k vidění
v Besedě od 2. hod. do 7. hod. večerní.
Vstupné 30 K. Školní dítky
v průvodu rodičů platí polovic!

Celkem vzato, my tři doplňovali jsme se navzájem. Každý z nás byl v tomto vážném okamžiku na svém místě. Bývalý majitel kolotoče, amerikánské houpačky a střelnice uměl takový plakát nalepit i na vrata kostela tak milým a přívětivým způsobem, že nemohl urazit nikoho z věřících, a že mu dokonce kostelník pomáhal. Mestek obrátil se mezitím na místní školní radu a prohlásil, že chudým pilným školákům, naznačeným pány učiteli, vstup na žraloka je zadarmo.

V té době jsem byl již na radnici osobně pozvat starostu města.

Byl to pravý jihočeský typ demokrata. Tiskl mně silně ruku a říkal:

„Žralok? Výborně! Mám velice rád žraloky. Nekouše? Mrtev? Podívejme se na tu potvoru. Přijdu s celým obecním zastupitelstvem.“

Horší to bylo s nahluchlým farářem. Dlouho to trvalo, než jsem mu vysvětlil, že nejsme žádná kočující společnost, proti kterým byl zaujat. Když konečně jsem ho přesvědčil, že se jedná o žraloka, počal mluvit něco o velrybě, která spolkla proroka Jonáše. Měl patrně úbytě mozku a držel se houževnatě vybavené představy, poněvadž zavolal na kaplana a řekl k němu:

„Milý Františku, jděte za tímhle pánem, on vám ukáže nějakou velrybu.“

Přitom se mu právě tak rozklepala bradička jako u těch Raisových dobráků farářů.

Kaplan se mě držel jako klíště a trvalo to až na náměstí, než jsem mu vysvětlil, že jde tu o žraloka. Kaplan mluvil něco o záhadách přírody při styku s lidmi, z čehož vzniká nedůvěra v Prozřetelnost boží, a také se šťastně se mnou rozloučil.

Navštívil jsem též četnickou stanici. Velitel byl pokrokový člověk, plácl mě přes rameno a říkal:

„Takhle kdeco ukrást, vy vožungři, komedianti, cikáni.“

Když jsem mu řekl, že jde o žraloka, s pravou četnickou chvástavostí poznamenal, že takových žraloků viděl už několik tisíc, a jestli to nebude žralok, že nás dá všechny zavřít.

Nějaký profesor na penzi, trávící zbytky života ve Strakonicích, pozval mne na oběd a po celý oběd

rozvinoval teorii, že věda dogmata nepřipouští, poněvadž jest si vědoma relativnosti svého poznání. Celkem však nelitoval jsem toho, že jsem se s tím starým pánem seznámil. Měl naučný slovník, z kterého jsem si udělal výpisky týkající se žraloka k mé přednášce před obecenstvem.

Ve dvě hodiny bylo tolik lidí v sále Besedy, že by jablko nepropadlo. Na pódiu byla bedna se žralokem. Lidi chodili k pódiu tak, jako když se líbají ostatky svatých. Napřed jsem měl poutavou přednášku o mořských obludách. Vybírali jsme dobrovolné příspěvky na vycpání nešťastného žraloka.

Ve tři hodiny přišly školní dítky s celým učitelským sborem. Pamatuji se na malou holčičku, která se bála, brečela a kterou násilím učitelka přivlékla ke žralokovi.

Obecní zastupitelstvo přišlo ve čtyry hodiny. Starosta města dal pětikorunu a nechtěl vzít nazpátek.

Byly to šťastné doby. Peněz jsme měli habaděj.

Mestek udělal si u mrtvoly žraloka známost s nějakou vdovou a zůstal u ní přes noc.

Já spal u starosty města a Švestka na četnické stanici, poněvadž se v jedné hospodě popral s nějakým poklasným ze Skočic, který hrubě urazil našeho žraloka tvrzením, že to vůbec žádný žralok není, že prý je to delfín, a on že to musí vědět, poněvadž sloužil u maríny.

Když jsme se ráno opět všichni sešli v Besedě, přivítal nás, ještě včera večer tak přívětivý, majitel restaurace velice hrubě.

Náš žralok prý smrdí. Žena nemohla prý celu noc spát, ráno prý musili poslat pro lékaře. Všem je špatně, i podomkovi, který od božího rána pije rum. Máme si hned tu potvoru vzít ze sálu a víckrát se s ní

v Besedě neukázat, nebo že nám, komediantům, přerazí všechny nohy.

Byl úplně v právu. Se žralokem se přes noc stala osudná změna a rozklad jeho tělesných pozůstatků pokračoval velice rychle.

Navrhl jsem, abychom žraloka balzamovali, kterýž návrh byl přijat. Tak jsme koupili pět lahví kolínské vody a ještě nějakou voňavku, tuším pačuli, a vykoupali jsme v tom našeho žraloka i také jsme mu toho mnoho nalili dovnitř.

Potom jsme žraloka naložili na vůz a jeli do Vodňan.

Ze sokolovny nás s ním sice vyhodili, ačkoliv sál sokolovský se nám velice zamlouval svou prostorností.

Přijali nás v Národním domě, když na žraloka praskly čtyry nové kolínské vody.

A potom to šlo velice rychle. Plakáty, agitace, mnoho obecenstva. Žralok vydávala tak ukrutný zápach, že v sále všechno omdlévalo. My tři jsme také sotva stáli na nohou, poněvadž jsme od rána pili koňak, abychom to přečkali a vydrželi.

Nepamatuji se, kdo nás vlastně zatkl, ale v noci jsem se probudil ve vodňanské šatlavě. Napravo spal Mestek, nalevo Švestka.

Ráno potom nás pokutovali pro nějaký delikt proti ochraně zdraví nebo pro něco podobného.

Nebyli jsme ani na pohřbu našemu žralokovi. Byl pochován na útraty obce Vodňan. Zahrabali náš postrach severních moří jako nějakou chcíplou kočku. Neznám ani místo, kde leží. Na jeho hrobě není ani prostý kříž, ačkoliv podle našeho plakátu prošel jeho žaludkem papežský vikář, kanovník a biskup navarrský i palermský, Kapistrán Matheus.

Spi sladce, můj žraloku!

Má drahá přítelkyně Julča

I

Neznám doopravdy roztomilejší bytosti nad psohlavého paviána. Velice se divím levhartům, že se ho bojí a že ho nebožtík Brehm tak ošklivě pomluvil, nazvav ho obludou. Zprvu, pravda, když se s ním setkáte, připadá vám jako nějaké zvíře z Apokalypsy nebo z kreseb spiritistů, ale když si na něho zvyknete, vidíte, že pod kůží toho ďábla vězí dobrý charakter a že z takového psohlavého paviána udělali netvora jen lidé, kteří mu nerozuměli.

Budiž mně též, jako člověku zabývajícímu se zoologií, dovolena poznámka, že psohlavý pavián jest jediná opice, jejíž srst nezapáchá. Během své praxe, získané obchodem se zvířaty, byl jsem nucen snésti mnoho výčitek svých kupců o ohavném zápachu různých druhů opic.

Právě proto mohu říci slovy svého sluhy Čížka: „Dovoluji si vašnostem doporučiti psohlavého paviána.“

II

Ten psohlavý pavián jmenoval se Julča. Byla to neobyčejná krasavice. Měla protáhlý nos, stříbrně hnědou krátkou srst s vůní pižma, hnědé oči a malý inteligentní ohon, tak krátký, že to opravňovalo k nadějím, že potomstvo jejího rodu během dalších generací ohon ten úplně ztratí. Dostala se k nám podivnou shodou okolností. Nějaký dreseur opic koupil ji ve Stellingách u Hamburku od Hagenbecka. Měl

celý pensionát. Julče dostalo se pečlivého vychování. Během dvou let naučila se ta opice oblékat si sama jakousi zamazanou plesovou toiletu s dlouhou vlečkou nebo kroj Tyroláčka s pérem za kloboukem. Pak ji učili jezdit na malém velocipedu do kruhu, jíst vidličkou a nožem, pít z láhve. V tom pensionátě ji též naučili vyplivovat velmi uměle pecky třešní do terče. Slečna Julie prospívala na duchu i na těle a byla naděje, že se odnaučí chytati si blechy ve společnosti, škrábati se vzadu a hledati domnělé vši na hlavě svého učitele a lidí svého okolí.

Obětavý učitel konečně si umínil, že svou žačku předvede v pražském Varieté. Napřed chtěl ji kvůli reklamním článkům představiti v redakcích denních listů. Upustil však od toho, když v první redakci sežrala Julča důležitý článek, který měl přijíti do večerníku, a když polila šéfredaktora inkoustem. V té redakci byli pak bohatší o zkušenost, že dreseuři opic dají se snáze vyhodit než psohlaví paviáni. Julčin učitel byl již dávno na chodbě, ale Julča byla ještě stále v redakci. Seděla nahoře na knihovně a prohlížela zeměpisný atlas, který sebrala na stole, a s patrným zájmem vytrhávala jednu mapu za druhou. Šéfredaktor s dvěma redaktory uzavřeli se v telefonní budce a radili se, co mají dělat s tím daleko přes metr měřícím ďáblem s hrozným chrupem, který zatím strhl domácí telefon a házel oknem na ulici různé rukopisy se stolu šéfredaktora. Julča otevřela si však důstojně dveře na chodbu a objavši učitele kolem krku, sestoupila s ním do automobilu, kterým přijeli.

Od té doby s ní pan Hardey nechodil po pražských redakcích a s hrůzou očekával, jak dopadne její vystoupení ve Varieté. Skvěle nedopadlo. Když ji přivedl za ruku na jeviště v kroji Tyroláka a uklonil se,

což Julča velmi způsobně opakovala, měl krátkou řeč k obecenstvu, v níž nazval Julču osmým divem světa. Julča zprvu netečně pozorovala své okolí, pak se podívala dolů do orchestru a zmizela mezi hudebníky. Z orchestru vyskočila však velmi rychle mezi přední stoly v publiku s houslemi v ruce a sedla si na stůl před jakéhosi staršího pána, který se na ni z uleknutí začal dívat kukátkem. Obecenstvo jalo se tleskat, poněvadž myslilo, že to patří k programu. Julča spokojená tím úspěchem praštila houslemi milého pána přes hlavu a zmocnila se jeho kukátka. Pak počala skákat se stolu na stůl, roztrhala na jedné dámě bluzu, hodila kukátkem po vrchním číšníkovi, vyšplhala se na galerii, odkud házela dolů do přízemí klobouky. Obecenstva se zmocnila panika.

Marně křičel pan Hardey s jeviště, aby se nebáli, že je to velmi hodná krotká opice a že to za chvíli obecenstvu vynahradí předvedením vycvičeného krotkého tygra. Sál se vyprazdňoval s neuvěřitelnou rychlostí. Konečně vnikli tam nahoru na galerii sluhové a po velkém zápase Julču svázali. Pokousala při tom svým pěkným chrupem jednoho z nich tak, že ho musila záchranná stanice odvézt do nemocnice. Když tedy vše bylo uvedeno do pořádku a policie vytlačila od pokladen davy, žádající bouřlivě vrácení vstupného, uznal pan Hardey za vhodné mně telefonovati. Učinil tak bez rozpaků: „Haló, dověděl jsem se, že kupujete rád sensační zvířata, to velice chválím. Považujte mne za svého dobrého přítele, který vás nechce nijak zklamati. Viděl jste někdy opici, která si utírá nos do kapesníku?“

Odpověděl jsem mu, že ano, neboť mně samému se jednou podařilo vycvičiti tak opičáka druhu resus. Ten nosí dokonce malý kapesník neustále při sobě

v lícních torbách své tlamy. Když si chtěl utřít nos, vytáhl jednoduše z úst kapesník, nos si do něho utřel a zas kapesník klidně strčil do úst. Prodal jsem ho jedné baronce, která z toho obdivuhodného opičáka dostala žaludeční katar.

„Haló," pokračoval pan Hardey, „začínám právě tím, čím vy jste v dresuře skončil. Viděl jste opici, která jí vidličkou a nožem?"

„Ano, pane impressario, měli jsme dokonce magota bezocasého, který byl tak vyspělý, že ty nože polykal. Dali jsme ho pitvat, a tak jsme dostali zase domů celý příbor pro šest osob."

„Haló," bylo slyšet jiný hlas u telefonu (byl to tajemník podniku). „Haló, zkraťme to po obchodnicku. Jde o velmi krotkou opici, psohlavého paviána. Víte, je to zázračná Julča, co byla na plakátech. Jezdí na kole, pije z láhve, převléká se do plesového úboru s vlečkou, do šatů Tyroláka a umí mnoho jiných legrací a žertovných kousků. Přenecháme vám ji s celým zařízením za 200 K. Neradi ji dáváme pryč, ale není zvyklá obecenstvu. Ostatně jsme tam u vás za chvíli."

★

Odzvonili mně do uší a za čtvrt hodiny přivezli automobilem Julču, svázanou provazy jako zlosyna. Dali jsme ji dolů do kuchyně, kde se vařilo pro dvacet psů a kde bylo několik štěňat. Ta zalezla strachy do kouta, kde vyčkávala za lítostného kňučení, co se bude dít dále.

Smluvil jsem cenu za Julču s těmi pány na 160 K, její toaletu mně přidali zadarmo a nějak nápadně rychle se se mnou rozloučili. Po jejich odjezdu jsem zavolal sluhu Čížka a poručil jsem mu, aby psohlavého paviána rozvázal. Klekl přede mnou na kolena

a zapřísahal se, že musí pečovat o svou matku, což nebyla pravda, poněvadž před delším časem utekl z domova. Když viděl, že i to není nic platno, žádal zálohu 5 K na mzdu s podotknutím, že se musí na tak vážný a nebezpečný podnik posilnit. Spokojil se však s dvěma korunami a odešel dodat si kuráže.

Přišel za tři hodiny. Viděl jsem ho otvírat vrata u plotu a Čížek tiše zmizel v domě. Chvíli bylo slyšet dole nějaký hluk a pak bylo ticho. Podíval jsem se ještě, zda jsme za Čížka zaplatili úrazové pojišťovně, a přesvědčiv se, že ano, méně znepokojen sešel jsem dolů. Opatrně jsem otevřel dveře kuchyně. Bylo vidět, že Čížek provedl svůj úkol. Při slabém světle petrolejové lampy na zdi bylo vidět tklivý obrázek. Čížek přemožen tím, jak si za 2 K dodával kuráže, ležel na posteli, když byl předtím rozvázal Julču, která patrně myslila, jak ji svazovali, že ji zas něčemu novému učili. Upotřebila tedy provazů, jichž byla zbavena, a svázala Čížka do kozelce. Ubohý Čížek při tom spal a ležel na posteli jako balík. Julča snesla kolem něho všechna štěňata, která našla, a hledala nyní něco Čížkovi ve vlasech. Štěňata tiše a moudře očekávala, až na ně přijde řada. A tak se Julča se mnou seznámila. Rozvázal jsem Čížka, při čemž mně ona pomáhala, a pak mne vzala za ruku a nepustila se mě, takže chtěj nechtěj musil jsem ji vést nahoru. Tam jsem jí dal jablko a chleba. Od té doby byla by mě snad ani na krok neopouštěla, kdybych byl dovedl to, co ona. Neuměl jsem však skákat se stromu na strom, odtud na římsu a po římsách na střechu. Pozoroval jsem také, že ji neobyčejně mrzí, že se neumím houpat na visacím lustru.

Týž večer, kdy k nám přišla, vyskočila na visací lustr a marně mě lákala, abych tam vylezl za ní. Nebyl

by nás však jistě udržel, neboť se přetrhl již pod tíhou samotného paviána psohlavého. Velký petrolejový lustr spadl dolů, lampa explodovala, chytily jednotlivé kusy nábytku, pak záclony, podlaha. Zatímco jsem telefonoval pro hasiče, utekla Julča oknem a naproti na stromě se dívala na neobyčejné plameny, které šlehaly ven.

Když přijeli hasiči, musili Čížka vynést ven, poněvadž velmi klidně spal. Julča trochu ztěžovala záchranné práce, neboť se přiblížila ke stříkačce a počala se střídavě houpat na obou ramenech. Ti, kteří byli přítomni, tvrdili, že Julča pomáhala hasit. Velmi o tom pochybuji. Mohli též tvrdit, když později si jednou v noci udělala výlet na Malvazinky do hřbitovní kaple a houpala se tam na zvonu, že šla zvonit umíráčkem za onoho zřízence elektrických drah, kterého před chvíli potkala a jemuž vzala čepici, z čehož dobrého muže ranila mrtvice. Bylo to však velmi milé stvoření. Přinesla mi tenkrát, abych se nezlobil, ze hřbitova plechovou tabulku: „Zde odpočívá můj milovaný manžel. Těš se na shledanou!“

Když byl požár uhašen, odebral jsem se s Čížkem a s Julčou do jediného zachráněného pokoje v přízemí. Julča rozumně usedla na pohovku a pomalu trhala nějakou vestu, které se zmocnila při té panice někde v sousedství. Nepatřila nikomu z nás, a tak jsme jí nebránili v jejím počínání.

Čížek seděl též klidně a mlčky u stolu a pozoroval Julču. Náhle řekl ujišťujícím hlasem: „Sto šedesát korun není docela nic moc za ni. Řekl bych, že je moc laciná.“

Dal jsem mu pohlavek. A tak jsme všichni seděli tiše, já, Čížek a Julča s cizí vestou, každý přemítaje o svých záležitostech, až do 11 hodin v noci.

Po 11. hodině vzali jsme Julču za ruce a odvedli ji do zahrady do velké klece po pštrosovi nandu, kterého nám jednou sežraly v noci krysy. Když jsme ji chtěli zavřít, sáhla si do úst a vytáhla odtamtud ocelové kapesní hodinky a podávala mi je.

Zavřeli jsme ji přes tento úplatek a já, podávaje Čížkovi hodinky, řekl: „Co tomu říkáte?“

„To je zvláštní,“ odpověděl, „já bych tak dlouho nevydržel mít hodinky v hubě.“ O hodinky se nikdo nepřihlásil. Nosil jsem je až do předloni. Šly velmi přesně a byly bicí.

Soudil jsem z toho, že náležely nějakému zámožnějšímu diváku, který se šel podívat, jak to pěkně u nás hoří.

★

Julča si pomalu zvykla na nový domov, jenom hospodyni Fany neměla ráda. Patrně proto, že Fany měla víc toalet než ona. Ubohá Julča měla jen jednu sukni, s vlečkou sice, ale byla to přece jen hrozná chudoba. Tak se stalo, že jednoho dne, když přišla nahoru, otevřela si dveře do pokojíku slečny Fany a prohlédla si její toaletu. Byly to pěkné, nové šaty, které tam ležely přes židli. Julče se zprvu víc zamlouvala bluza než sukně. Vlezla do bluzy, ale poněvadž to na ní viselo, zkusila to obléci opačně. Vlezla hlavou do rukávu, který musil povolit, aby to na ni řádně padlo. Půl bluzy však vláčela za sebou přes rameno. Zkusila to tedy sundat a natáhla si druhou přetrženou část rukávu přes nohy a zbytek si uměle otočila kolem hlavy jako turban. Ani to se jí nelíbilo, jak tvrdil Čížek, který se na to oknem se zájmem díval a přitom prý byl zvědav, zda Julča roztrhá při té toaletě také tu novou sukni slečny Fany.

Přišel také do kuchyně a oznámil to hospodyni velmi jasně a stručně: „Slečno Fany, už je to hotovo.“ „Co?“ „Už je v tom.“ „Kdo pak?“ „Julča ve vašich nových šatech. Půl hodiny jí to trvalo, než se do toho dostala. Tamhle jde k psinci.“

Přišel jsem také k tomu, když se Julča pyšně v nové toaletě šla představit do našeho psince tuctu zvědavých psů. Chodila kolem klecí s nějakým klackem v ruce. Psi dávali najevo svou radost velmi živým štěkotem. Měli také krásnou a zajímavou podívanou. Ze sukně slečny Fany si Julča udělala jakousi togu, velkolepě přehozenou přes jedno rameno. Z druhého visel jí předek bluzy s lesklými knoflíky jako část přehozeného husarského dolmanu. Půl bluzy tvořilo ladný turban a celek dělal dojem zkrachovaného patriarchy.

Slečna Fany s hrozným proklínáním se vyřítila na krasavici – patriarchu.

Správce chorobince ve výslužbě se zapřísahal, že nikdy neviděl tak rychle stáhnout se ženské sukni jako v tomto případě. Ubohá slečna Fany! Šla zachránit zbytky svých nových šatů, a přišla ještě o jednu zástěru a sukni, měla však naštěstí na sobě reformní kalhoty, které si udělala z cyklistických kalhot z mladých let. Julča klidně se zástěrou a sukní přeskočila plot a šla se podívat přes silnici do Klamovky. Vrátila se zas pozdě v noci domů, neměla však na sobě nic.

Jen na Bělohorské silnici, nahoře směrem k Vypichu, na telegrafních drátech dlouho visela černá sukně slečny Fany jako rozbitý prapor. Slečna Fany ještě téhož dne od nás odešla. Zanechala stručný dopis, ve kterém neumějíc se vyjádřit, napsala, že její počestnost je veřejně zviklána.

III

Někdy se stávalo, že kromě radostí způsobovala mi má přítelkyně Julča trpké chvíle, poněvadž neporozuměla, co si vlastně přeji. Když jsem sedával na zahradě, často nechápala, jak vypadá ten předmět, který chci, aby mi z domu přinesla na zahradu. Dnes, rozpomínaje se na ty dlouhé události, nabývám přesvědčení, že jsem si nepočínal systematicky. Třebas byla sebechytřejší, leckterým pojmům hned nerozuměla. Přiznávám, že to byla chyba výchovy. Byly to někdy věci, které se napravit nedají. Doufám však, přijde-li mi někdy do ruky jiný exemplář roztomilého psohlavého paviána, že se přičiním, abychom si oba počínali rozumněji. Stalo se totiž, že jednoho nedělního odpůldne přišlo k nám několik cirkusových artistů pátrajících po nějakém zvláštním zvířeti.

Mluvili napřed na dvoře s Čížkem, který zcela volně dal průchod své obrazotvornosti a nabízel jim zprvu nějakého velmi hodného velkého hada, kterého máme na vychování u jednoho rolníka nedaleko Prahy, aby nedostal psinku. Podotýkám, že to bylo v neděli odpůldne, kdy Čížek melancholicky před domem pod stromy nádvoří popíjel svých šest lahví piva.

Občas zařval směrem k psinci, kde psi všeho druhu štěkali na výletníky, vlekoucí se prachem bělohorské silnice: „Lehneš!“ Psi ovšem spustili ještě větší štěkot a nadávali tak dlouho, až je Čížek přestal napomínat.

Toho dne bylo toho však víc než šest lahví, a Čížek se proto stával v přítomnosti artistů romantickým. Slyšel jsem ho, jak z nešťastného hodného hada s psinkou přešel na jednohrbého velblouda, kterého máme v jedné rodině u Plzně.

Starší z artistů kýval přisvědčivě hlavou, kdežto mladší neustále říkal: „Není možné, tvrdím, že to není možné.“

Čížek však pokračoval dále v líčení našeho bohatství, takže jsem si připadal jako nějaký neznámý druh pevniny oplývající zvířaty všeho druhu.

„Máme, vašnosti,“ slyšel jsem Čížka, „jednoho klokana menšího, krátkosrstého, druhého huňatého, většího. Oba jsou dobří do vody, ten mladší také výborně staví uši. Máme je uschované v jedné oboře, a kdyby si vašnosta přál, dopíšeme mu korespondenčním lístkem, co by stál ten párek.“

„Není možné, tvrdím, že to není možné,“ opakoval ten mladší pán již jako ze zvyku. „Nu, a co vlastně máte zde na skladě?“ tázal se konečně ten starší, „psy jsme již viděli, ale to nestálo za mnoho, poněvadž...“

Udělal zdrcující kritiku našeho psince. Nelíbila se mu předně čerstvě natřená harlekýnská doga. Říkal jsem sice Čížkovi, ale on zapomněl postříkat ji sikativem, když jí udělal krásné skvrny. Dopoledne se doga postavila někde pod okap a barva pustila.

Mladšímu se zas nelíbil velký řeznický pes, o kterém Čížek tvrdil, že je to jediný exemplář mastifa v Evropě, pes byl kvůli dojmu uvázán třemi obrovskými řetězy ke kůlu, neboť mastifové jsou nejhroznější psi a do Čech nebyli dosud přivezeni, takže je to jedno, co se vlastně zájemcům ukáže. Mladší artista byl rozhořčen, že představený mu mastif počal mu zdálky podávat tlapu a radostně vrtěl ohonem.

Kritika byla zlá, do které starší pán vždy bručivě vpadal: „Nu, a co nám ještě ukážete?“

Bylo vidět, že Čížek si počíná velice rafinovaně, napínaje jejich zvědavost do nejkrajnějších mezí.

„Pak tady máme holuby,“ klidně pokračoval Čížek.

„Cože?“ křičeli oba hrozivě, když vtom Čížek slavnostně řekl:

„Dovoluji si vašnostům doporučit co nejlépe paviána stohlavého. Jsou oba na zahradě. Pavián i pan šéf.“

Tak jsem se seznámil kvůli Julče s bratry Schneidrovými, artisty v různých cirkusech. Mladší měl cvičené prase, a to ho živilo po tři roky. Pak ztratil angažmá, prase snědl a dělal nezranitelného fakira. Jednou se však přece doopravdy zranil, dostal otravu krve, zanechal fakirství a dělal augusta se svým starším bratrem. Rozhovořil se o tom, že by potřebovali nějaké zvíře, které by je doplňovalo.

Mezitím se Čížek vrátil ze dvora od kůlny. Toho dne totiž byla Julča zavřena v kůlně za trest, poněvadž se nějak dostala do piana, které se jí podařilo rozebrat sice jen částečně, ale s mnohem větší rychlostí, nežli by se to podařilo zkoušenému ladiči pian.

Přinesla s sebou ta dobrá duše černé i bílé klávesy, takže piano pak mělo velmi příjemné mezery. Byl jsem tomu povděčen, poněvadž k nám vždy dvakrát týdně chodívala hrát dceruška našeho účetního. Pan účetní však měl v pianu schovanou láhev kontušovky, kterou při té příležitosti Julča vypila. Bylo tedy nutno slečnu Julču zavřít, aby nevyvedla v ráži nějaké nepříjemnosti.

Čížkův návrat nebyl nijak radostný. Vyhlížel utrápeně a vzal mne stranou.

„Pane šéf,“ zanaříkal, „ono to asi nepůjde, vona ta vopice má vopici.“

Řekl jsem mu, aby zanechal nechutných slovních hříček a spěl rychle k jádru věci. „Je to s ní moc těžká řeč,“ pokračoval zoufale, „ona se nechce oblíkat. Napřed jsem ji oblékl do těch šatů s vlečkou a ona

si chtěla vzít přes ty šaty kroj Tyroláčka. Pak jsem jí řekl, že to může udělat, když se chce před pány objevit jako Tyrolák, ale aby počkala, až jí ty dámské šaty svléknu. Ona si tedy dala říci, ale jak měla tyroláčka na sobě, chtěla si zas přes to natáhnout dámský úbor. Tak jsem to s ní stáhl všecko, zde to nesu, aspoň ukáže me těm pánům, jak si pěkně chodí."

„Ale to není všechno," řekl ještě smutnějším hlasem Čížek, „tak jsem chtěl aspoň, aby pánům ukázala, jak umí jezdit na kole, a přinesl jsem jí kolo. Sedla si na kolo a najednou vyjela ze vrat, nabrala to druhou stranou po silnici a je pryč."

„Je úplně pryč," dodal sklesle, „a oni nám to nebudou věřit, že vůbec něco takového máme doma."

Také nám to ovšem nevěřili. Marně Čížek ukazoval Julčin plesový úbor, kroj Tyroláčka a láhev, ze které pije.

Mladší byl strašně drzý. „Na tohle vám nedáme žádnou zálohu," křičel, „velblouda máte u jedné rodiny v Plzni, klokany v jedné oboře a teď vám najednou ujede psohlavý pavián na velocipedu, když nám ho máte ukázat. To je zatracená náhoda, pane."

Starší mluvil něco o podvodech a ironicky zvolal:

„Panstvo nám dokonce ukazuje láhev, ze které pije, ale vždyť je to obyčejná láhev od piva."

Vyšli z našeho podniku s příkrými výrazy o naší nesolidnosti. Ve vratech se ten mladší obrátil a zastavuje nějakého úplně cizího pána řekl, ukazuje na mne: „Tomuhle pánovi ujel psohlavý pavián na velocipedu."

Julču jsem marně očekával dlouho do noci. Ráno jsem slyšel z kůlny Čížkův hlas: „Tak ty ses tedy vrátila? Kde máš kolo? Pověz, kde máš kolo?" Julča se nepřiznala.

IV

Sedě na lavici před domem, konferoval jsem s Čížkem. Podával mi jakýsi týdenní přehled našeho závodu, bilanci různých nehod, které se místo vavřínového věnce otáčely kolem naší firmy.

„Když nám tedy v pondělí utekl ten zlý buldok," vzpomínal Čížek, „pomyslil jsem si, že ten týden pěkně začíná."

„Měli jsme, Čížku, kvůli němu mnoho nepříjemností."

„Zajisté, pane šéf, já to věděl hned, jak jsem se vypravil ho chytat, že se něco stane. Já to nevěděl, že přivedu nějakého cizího psa. Vždyť ten buldok měl taky takovou hlavu jako náš a byl taky zlý, když jsem ho tahal od toho krámu, kde čekal na svou paní. Však to pak bylo také v novinách odvoláno, že krademe psy, on mi sice říkal pan komisař na strážnici: ‚Zmejlená neplatí,' ale rád bych věděl, jestli by on poznal buldoka od buldoka, když nerozeznal vinnýho od nevinnýho."

Čížek si utřel rukávem prakticky slzu i nos zároveň: „To vždycky říkám, pane šéf, když mi v pondělí uteče nějaký pes, pak se začnou přes týden ztrácet jeden po druhém. Jako hned nato v úterý ten stájový pinč toho inženýra, který nám ho sem dal, abychom ho za 10 K odnaučili kousat. Já mu hned říkal, že se ani za 20 K neodnaučí chňapat po lidech, aby si ho raději nechal doma, ale když vy jste, pane šéf, moc velký dobrák a všechno byste udělal kvůli reklamě pro závod. Tak nám hned v úterý zmizel. Myslel jsem, že pes jde domů a telefonoval jsem panu inženýrovi, že je jeho Bojek už na cestě. Dnes je sobota a ještě není doma. Z toho budeme mít velké oplétání, pane

šéf, a s tím nechci nic mít, dopoledne telefonoval pan inženýr, že myslí, že jsme ho prodali, jako ti Jakubovi synové Josefa. Ve středu jsme museli dát zakopat půl té angorské kočky, kterou nám sežrali vretky. Já jim to říkal, abychom dali vretky do železných klícek, že se nám z bedny prokoušou na angorskou kočku, že chtějí maso, a ne jen samé salátové lupeny. Bylo jim vidět krvežíznivost na očích. Když jsem jim dával do bedny salát, udělaly si z něho pelech a z toho se koukaly na mne tak, až jsem dostával strach, a přece by jich člověk snědl pět na posezení, jaká jsou to malá zvířátka.“

„Vy jste je snědl!“

„Jen tři, pane šéf, ty, které jsem utloukl na kočce. Ostatní čtyři mně utekly. Udělali jsme si je s kočím na cibulce. Masíčko mají běloučké, ale trochu bylo cítit divočinou, jak se divoce vrhly na angoru. Ve čtvrtek jsme šťastně prodali párek ozdobných bažantů. Sameček měl trochu vytrhaná brka v ocase od toho jezevčíka. Byl bych vytrhl pávovi nějaká z chvostu a přišil je bažantovi, ale vzpomněl jsem si na vás, pane šéf, co byste tomu řekl, až se vrátíte v sobotu a uvidíte páva tak zrasovaného. A pak myslím, že by to nebýval žádný reelní obchod. V pátek jsme prodali jednoho ruského chrta a jeden nám utekl. Pan účetní řekl, že se to tedy anuluje.“

Taková tedy byla bilance za týden mé nepřítomnosti. Byl jsem v Drážďanech, hodlaje koupit něco příhodného z tamní zoologické zahrady, která byla v likvidaci. Nabízeli mi tam za 800 marek starého, chromého, opelichaného lva. Kdybych ho i dal potáhnout novou kůží, chromý by zůstal stejně. Měl sice slavnou minulost, když před 10 lety roztrhal v jednom cirkuse svou krotitelku, ale co teď s ním? Kdo

si ho dnes koupí? Koupil jsem tam však přece něco. Promyku egyptskou. Je to zvíře o hodně menší lva. Vešla se mi pod kabát, abych nemusil z ní na hranici platit clo, ale mělo to tu výhodu, že mne s ní dali do samostatného oddělení ve vlaku. Promyka egyptská je totiž velmi nešťastné zvíře. Brehm ji poslal mezi šelmy tchořovité, a ty nevoní. Co má tedy, chudáček, dělat.

„Poslyšte, Čížku," řekl jsem věrnému sluhovi, „vysvětlete mi, laskavě, jak se stalo, že Julča, když jsem jí ukazoval tu promyku egyptskou, něco zabručela a za chvíli si přinesla na nose zlatý skřipec? Vy jste sice říkal, že nic nevyvedla, co jsem byl pryč, ale obávám se, že ten zlatý skřipec znamená něco smutného." – „Neračte se lekat," pravil Čížek, „ten skřipec nepatří nikomu z personálu. To zde byla baronka Dobřenská, aby si objednala od nás šest loveckých psů. Byla k nám doporučena kněžnou Colloredo-Mansfeld, ale jakmile přišla, přiběhla Julča, skočila jí na záda a vzala jí skřipec s nosu. Když jsme ji vzkřísili, odjela a odvolala objednávku. Je to divná ženská, štítila se dát si skřipec po opici na nos. Myslím, že to není nic zlého." A tak Čížek dostal nový pohlavek.

V

Bývaly dny, kdy Čížek býval zamyšlen. Takové zahloubání se v sama sebe bývalo vždy předzvěstí velkých událostí. Spojoval-li pak přitom ještě vědychtivost, znamenalo to jistě předzvěst nějakého neštěstí. Jednou se mne například, jsa hluboce zamyšlen, otázal při mém návratu u vrat do dvora, jaký vlastně mají ve vodárnách přístroj, aby voda byla vytlačena až

do tak vysokých poloh, jako je náš dům. Vysvětlil jsem mu fysikální zákon o spojitých nádobách.

„Dobře," řekl Čížek, „tomu já rozumím, on je to velký tlak, ale nešlo by udělat nějaký patent, aby šlo vodu zastavit?"

„Jak to?" otázal jsem se.

„Totiž tak, pane šéf. Myslím, jestli by nebylo záhodno něco vynajít, co by samočinně uzavřelo proud vody u vodovodu, kdyby se stala nehoda, že by někdo ukroutil kohoutek a vodu nešlo zastavit. Ono je to velmi nepříjemné, když voda vyplaví dům."

Vyzval jsem ho, aby řekl, proč se táže na tak podivné věci.

„Nemyslete si, pane šéf," pokračoval zádumčivě, „že mě to jen tak napadlo. Přišel jsem na tu myšlenku, že by to byl praktický vynález, když jsem viděl, že Julča kroutí kohoutkem u vodovodu na chodbě v prvním patře. Věděl jsem, že má sílu, ale že by ho tak rychle ukroutila, toho jsem se nenadál. Myslel jsem, že jí to dá víc práce, a zatím, nežli jsem přivolal kočího, aby se na to šel podívat, ukroutila kohoutek a šla si sednout na střechu na můstek ke komínu. To byste neřekl, pane šéf, že to nejde zastavit. Jak to teče dolů po schodech, vypadá to jako vodopád; dole v kuchyni plave už stolička pod nohy. Lavice je těžší a stůl také, ty se ještě drží v pořádku, ačkoliv to už trvá přes hodinu. Kočí říkal, že asi spadnou stropy, tak jsme se vystěhovali do bezpečí."

Ukázal smutně na svůj kufr u mřížoví.

Zjistil jsem, že to Čížek maloval příliš černě. Stropy sice byly promočeny, ale přímé nebezpečí nehrozilo. Strop v kuchyni spadl až po odchodu stavební komise, která nás ujistila, že je všechno v pořádku. V mém pokoji strop vůbec nespadl a bylo jej třeba

jen podepřít několika dřevěnými kládami. Zejména za večerního přítmí to vypadalo velmi přívětivě, jako sloupy malého řeckého chrámu.

Jedině nábytek se rozpadl v místech, kde byly jeho součástky spojeny klihem, a to mi poskytlo za dlouhých zimních večerů krásné ukrácení chvíle. Sestavoval jsem totiž z rozklíčených kousků psacího stolu, prádelníku a skříně na šaty nový druh nábytku.

Přiznávám se však, že přece jen s jistými obavami jsem sledoval, zda Čížek nemá zase v obličeji výraz melancholie.

Asi za měsíc nato, kdy Čížek přestal hovořit o samočinném uzavření vodní roury po ukroucení kohoutku u vodovodu, šel jsem se podívat, zda Čížek uvedl do pořádku jednoho královského pudla, kterého bylo nutno celého ostříhat, poněvadž měl strašné množství blech. Čížek to stále odkládal, neboť soudil, že všechny ty blechy při té operaci naskáčou do něho. Marně jsem mu vykládal, že blechy zahynou, když pudla napřed důkladně vykoupe. Hádal se s každým, že blechy opět obživnou. Vymýšlel si o nich fantastické podrobnosti. Slyšel jsem ho, jak kuchařce vykládá a přitom se zapřisahá, že zná jednu štiku, která měla na sobě spoustu blech, když ji vytáhli z vody.

Konečně se odhodlal přece pudla ostříhat venku za hrozné vichřice. Vysvětlil to tím, že blechy jsou velmi lehký hmyz a že je vítr odfoukne.

Když jsem přišel k místu, odkud se ozýval Čížkův hlas: „Nepros, není to nic platné," zpozoroval jsem opět ten podezřelý zádumčivý výraz na Čížkově tváři. Díval se ještě smutněji než zohavený pudl, který vyhlížel, jako by byl vyskočil právě před chvílí ze své kůže.

„Myslil jsem," řekl Čížek, „že s tím budu hotov, než se vrátíte. Staly se to zas věci, pane šéf."

Vzdychl zhluboka. „Právě mne napadlo, jestli by nebylo lépe, kdyby opice měla jen dvě ruce. Čtyři ruce je na opici příliš mnoho."

Řekl to velmi těžkomyslně. „Nezačal bych o tom mluvit, ale jestli ty zadní ruce Julčiny se začnou tahat s předními o ten revolver, tak se snadno může stát nějaké neštěstí. Je to sice váš revolver, pane šéf, ale ona je s ním už někde za horama. Byl to moc hezký revolver."

Upokojil jsem ho, že revolver byl nabit jen slepými patronami.

„To je všechno hezké, pane šéf, ale ona vám kromě revolveru vytáhla z nočního stolku také hrst ostrých patron a ty si dala do kapsy."

„Nemluvte, Čížku."

„Už je tomu tak, pane šéf, ona se na to oblíkla. Byla celé odpůldne taková hodná a vzala si na sebe kroj Tyroláčka. Asi před hodinou počala šmejdit a rejdit po domě. Zahlédl jsem oknem její zelený klobouk s pérem ve vašem pokoji, jdu tam a vidím ji, jak si otvírá váš noční stolek. Nežli jsem se vzpamatoval, už si cpala do kapsy kalhot patrony a šla ke mně s revolverem. Co jsem měl dělat? Podávala mně ruku, tak jsem jí rukou potřásl a poplácal po zádech, aby mi nic neudělala. Vlezla do zahrady a přes mříž slezla na silnici a skočila na zeď Klamovky. Bude se tam asi někde procházet a střílet. Doposud nevystřelila, ale myslím, že až vystřílí slepé patrony, že revolver nabije ostrými. A pak se něco stane," dodal prorocky.

Mezitím se zešeřilo. Byla to smutná situace a nic jiného mne nenapadlo než to, že ten pavián nemá

zbrojní pas, a uspořádá-li honbu na hlídače v Klamovce, že s tím bude mít teprve oplétání, poněvadž nemá ani honební lístek, kteréžto oba dokumenty ležely u revolveru.

„To nemějte starost, pane šéf," řekl Čížek, když jsem mu vyjádřil tyto své obavy, „zbrojní pas i honební lístek si strčila do huby."

Celý večer seděl Čížek u mne v pokoji. Oba jsme mlčeli. Pozdě v noci zdálo se mně, že Čížek o něčem usilovně přemýšlí. Nežli jsem se ho mohl zeptat, o čem myslí, ozval se přesvědčivým hlasem: „Já být na vašem místě, pane šéf, odjel bych raději z Prahy." Poslal jsem ho spat a šel jsem si též lehnout. Zdálo se mi, že slyším nějakou střelbu. Byl to však Čížek, který mne budil klepáním na dveře.

„Co je, Čížku?

„Julča už je doma. Vlezla si do stáje a sedí tam celá vyděšená. Revolver jsem jí našel v kapse kalhot, když jsem ji svlékl. Tak jí ještě hrůzou stojí chlupy na hlavě a po celém těle. Vypadá jako ježek. V revolveru schází jedna patrona."

Šel jsem se na ni podívat. Vyhlížela skutečně, jak Čížek vykládal. Krčila se v koutě na slámě, a když jsem k ní přišel, podávala mně ruku, přičemž pronesla nějaký zvuk, jako „hu".

„To chce asi říci ‚bum'," rozebral to filologicky Čížek.

Druhého dne stálo v novinách: „*Záhadný vražedný, loupežný útok v Košířích*". Dlouhý referát, na kterém si dali lokální zpravodajové velice záležet, stylisujíce název i jinak, jako například: „Pokus loupežné vraždy", byl zajímavý v podrobnostech. Šlo o staříčkého trafikanta, bydlícího v přízemí domu čís. 249 v Košířích pod Cibulkou. Nesl si domů denní tržbu za ta-

bákové tovary, a když si byl ve své skromné světničce zatopil a rozsvítil, otevřel okno, aby světnici vyvětral, když tu nějaký muž se vyhoupl na okno a střelil po něm, právě když chtěl přiložit do kamen.

Zde se zprávy rozcházely, neboť dobrých 50 procent denních listů psalo, že vražedný útok na vetchého dědečka byl spáchán v okamžiku, když chtěl povytáhnout knot lampy. Ať tomu bylo tak nebo onak, všichni novináři se shodovali v tom, že útok byl promyšlen a že útočník vyčíhal dobu, kdy domácí lidé odešli do biografu. „Pachatel se však po výstřelu ulekl křiku přepadeného, a boje se snad, že by hluk, způsobený loupežnou vraždou, mohli slyšet kolemjdoucí, poněvadž okno bylo otevřeno, upustil od svého úmyslu a spěšně se vzdálil. Přepadený trafikant se okamžitě odebral v průvodu domovníka na policejní strážnici, kde popsal náležitě útočníka. Jde o muže neholeného, silného vzrůstu, menší postavy, oblečeného v kroj Tyroláka. Pachatel měl na hlavě zelený klobouk s pérem. Tímto popisem," psaly noviny, „bude snad možno brzy dopadnout zvrhlé individuum, pakli totiž si útočník nezaopatří, vida, že jest svým krojem nápadný, jiný oblek. Je věru načase, aby na periferiích byla zavedena účinnější bezpečnostní opatření."

Jeden časopis, podotýkám mimochodem, se při té příležitosti pozastavil též nad tím, proč doposud není vydlážděna silnice od Košířské remisy k domkům pod Cibulkou a proč jsou seřezány stromy ve škarpě jinonické cesty.

Odpolední vydání denních listů příštího dne přinesla pak zprávu:

„Pachatel loupežného útoku v Košířích dopaden

Policii se podařilo zadržet na Státním nádraží pachatele loupežného útoku v Košířích. Zatčený se jmenuje Romuald Jägerle, pochází z Bolzana v Tyrolsku. Ačkoliv houževnatě zapírá, hodí se úplně na něho popis, který udal přepadený trafikant. Byl u něho nalezen menší obnos peněz a citera. Udává, že přijel do Prahy dnes ráno, aby odjel do Litoměřic, kde je angažován jako citerista v jedné noční kavárně. Zajímavé je, že si nedovede vzpomenout, v které noční vinárně v Litoměřicích je angažován. Poněvadž nebyl u něho nalezen revolver, domnívá se policie, že revolver někde na útěku odhodil. Byl dopraven do vyšetřovací vazby k trestnímu soudu v Praze. Při konfrontaci s přepadeným označil trafikant Jägerleho určitě za pachatele, poznav ho okamžitě.“

Téhož dne ve večerních stálo:

„*Jägerle, domnělý pachatel loupežného útoku v Košířích, propuštěn na svobodu,* poněvadž prokázal své alibi průvodčími vlaku, kterým hrál v době útoku na trafikanta ve vlaku mezi Lincem a Budějovicemi na citeru. Policie vyšetřuje poznovu celý případ.“

Od té doby jsme Julču představovali též pod jménem Jägerle.

O jednom hrozném psu

Byl jsem přijat jako nový člen redakce časopisu „Svět zvířat“, jehož majitel udržuje rozsáhlý velký psinec.

Ačkoliv máme, pokud týče psů, odborného redaktora a majitel listu je sám na slovo vzatý znalec psů a známý kynolog, je přirozeno, že jsem chtěl i já osvojit si co nejdůkladnější znalost těchto ušlechtilých přátel člověka.

Prostudoval jsem spoustu kynologických knih, ze spaní jsem dokonce štěkal, a hle! Mé vědomosti se tříbily. Dosud jsem měl nejasné názory o tom, jak rozeznat daxlíka od jezevčíka. A vida! Netrvá to ani týden a vím, že daxlík a jezevčík jsou jedno. Vyzbrojen tedy podle svého zdání odbornými vědomostmi, vstoupil jsem do redakce, usedl za redakčním stolem a očekával s hrůzou věcí budoucích.

Přišel šéfredaktor, poklepal mně na rameno a řekl: „Do tohoto čísla napíšete odborný článek o čínských pinčlech...“ Přirozeno, že mně bylo ihned brzy horko, brzy zima, a když jsem vytahoval jednu odbornou knihu za druhou z knihovny, třásl jsem se mnohem víc než osika. Místo čínských pinčlíků viděl jsem po stěnách lézt Číňany. Pak jsem vzal knihu Václava Fuchse „Všechny druhy psů slovem i obrazem“ a seděl jsem nad ní s vytřeštěnými zraky po celé tři hodiny. Nato jsem šel ze zoufalství k obědu. Na silnici u vily „Svět zvířat“ potkal jsem nějakou paní, která za sebou táhla psa. Ale to byl pes! Když jsem seděl před čtvrtkami papíru, nenapadla mě ani věta z odborného článku, který jsem měl napsat, a teď najednou při pohledu na tohoto psa byl bych o něm napsal

celou knihu. Dostal jsem chuť toho psa koupit, neboť jsem chápal, že bez praktického pozorování psů zůstal bych nadále pitomcem v kynologii, a k tomu ke všemu připadal mně ten pes jako universální rasa. Paní, když viděla, že se na psa dívám chtivě, počala slzet: „Ubohý pejsek! Vidíte, pane, takový krásný pes a já se musím od něho odloučit. V nejbližších dnech odjedu za svým zaměstnáním a toho psa nemohu si vzít s sebou. Jdu právě do ‚Světa zvířat', jestli by tam toho psa nechtěli. Chraňbůh, abych ho prodávala, to mne ani nenapadne! To by bylo, jako kdybych prodávala vlastní dítě. Takhle na vychování, to bych ho svěřila. Vždyť je to krásný pes. Podívejte se, jak je krásný!"

Nádherný byl! To jsem hned zpozoroval. Vypadal trochu jako drahocenný skyteriér nebo stájový pinč. Ti mívají korektně přistřižené uši do výšky a krátký, useknutý ocas. Tenhle však byl podle mého zdání ještě hezčí. Ocas měl jako pinter, jedno ucho měl do háčku, jako ho nosí škotský ovčák, collie. Druhé ucho měl stojaté jako trpasličí francouzský buldog, hlava připomínala nepovedeného pudla. Pokud se týče čela, to byla v mých očích teprve krása. Jeho tělo bylo podobno foxteriérovi kříženému se psem křepelákem.

Zkrátka, byl to tak krásný pes, že jsem na něm prakticky mohl studovat všechny možné rasy.

„Milostpaní," řekl jsem, „já bych věděl o jednom poctivci, který by si psa vážil. A to jsem já. Darujte mně toho psa."

„Tady ho máte," řekla neobyčejně rychle paní. Každý posoudí, že ten okamžik byl pro mne neobyčejně šťastný, na nějž do smrti nezapomenu.

„A nyní vám dám ještě spodní sukni," řekla paní, „je trochu špinavá, ale snad se neurazíte. Pes totiž musí mít něco ode mne, aby si na vás zvykl."

To bylo choulostivé. Naposled se mně začne svlékat na silnici! Byla by to také provedla, kdybych byl – veden pudem mravnosti – neprohlásil, že by snad stačil kapesní šátek. Měla však jen jeden, a k tomu rýmu. Dnes mám tu rýmu po ní, ale to není ještě to největší neštěstí, které mne stihlo s tím krásným psem. Když jsem tedy dal očichat psu její mokrý šátek, strčil jsem ho kapsy, a veden soucitem, dal jsem jí svůj kapesník v nepatrné ceně třiceti haléřů, což zajisté nebylo mnoho za tak krásného psa.

Pak si paní vyžádala moji adresu, že by někdy přijela ke mně se na psa podívat, a poznamenala, jak by bylo záhodno, kdybych si pamatoval pět adres nebo si je zapsal. Pes totiž by mně mohl utéci. Když tedy uteče, tak je buď ve Vršovicích u paní Kamily v Barákově ulici č. 15 nebo v Dejvicích u obuvníka Knížka, také by mně mohl utéci do Karlína do Vítkovy ulice k uzenáři. Kdyby ani tam nebyl, tak je u paní Zázvorkové v cukrářství na Václavském náměstí. Možná však, že by také utekl do Podolí na Schwarzenberskou třídu do střižního závodu paní Moučkové. Ona ta paní Kamila z Vršovic a ti ostatní v protilehlých končinách Prahy jsou její příbuzní, ke kterým chodívala se svým psem na návštěvu. V Podolí, v Karlíně, v Dejvicích i na Václavském náměstí mají ti její příbuzní dětičky a pes má děti tak rád, že třebas dopoledne si hraje s dětmi v Dejvicích a odpůldne v Karlíně. Z toho abych si tedy zhola ničeho nedělal. Někde ho jistě najdu. Tím byl tedy odbyt program jeho podivných vycházek a začal jsem určovat jeho stáří podle zubů. Paní řekla, že nekouše. To byla také svatá pravda. Můj pes neměl vůbec žádných zubů. Paní řekla, že mu je vyrazili ve rvačce o posvícení židlí. Pak bylo to nejdůležitější, co pes jí. V neděli haše a kru-

picovou kaši, v pondělí kaši z hrachu s jemně rozsekanou uzenicí, v úterý jitrnici, ve středu škubánky, ve čtvrtek jáhelnou kaši se skořicí a cukrem, v pátek kaši z mléka a z mouky, v sobotu jelítko s bramborovou kaší. Pozor v úterý a v sobotu na špejle. Pokud se týče škubánků, nesmějí být maštěny kokolínem ani ceresem, jen máslem. Dala mně také adresy firem, kde možno dostat v ústavech pro zkoumání potravin vyzkoušenou čistou krupici. A ještě něco! Pozor také na brambory ke škubánkům, jsou-li namrzlé, tu přece chápete, že se nehodí. Pak mně dala recept na kaši z hrachu, doporučila mně zvláštního uzenáře k nákupu jelítek, jiného pro jitrnice.

Došli jsme k elektrické tramvaji. Paní pohrozila rukou psu: „Buď hodný, ty lumpe!“ a skočila do tramvaje, aniž jsem se mohl v přívalu jejích slov dovědět, jak se vlastně ta potvora jmenuje.

Dnes říkám tomu nádhernému psu potvora, poněvadž uvidíte, že pro to, co mně všechno provedl, a pro to, z kolika mých přátel učinil mé největší nepřátele, a pro to, kolik jiných mně milých lidí přivedl do kriminálu, nezasluhuje jiného jména, ba slovo potvora je dokonce pro něho slabé. A vypadal přece tak hrozně nevinně...

Když jsem se svým psem osaměl, plížil se za mnou, jako kdybych ho měl deset let. Nezdálo se vůbec, že na něho účinkovala nová změna pána.

Vypadal jako nalezenec, vláčený na šňůře. Díval se strašně apaticky po celém okolí, jen občas se zastavil, aby si vedl u stěn domů podle ustáleného psího zvyku. Že tak činil častěji a s určitou tendencí poškodit venku vyložené věci, jsem zprvu nechápal. Dnes chápu, že se mně chtěl svým počínáním zprotivit. Táhl jsem ho dál, spokojen, že mám tak krásného

psa, kterého mně budou všichni lidé závidět. Když se zastavil, stanul jsem také, a ubírali jsme se tak v pořádku ku Praze. Na mostě zastavil se u kalhot výběrčího mostného. Bylo to dílo okamžiku... Zahanben, že mu nadali „prase“, vlekl jsem ho dál, chtěje se s ním pochlubit v kavárně Tůmovce a změnit dnes jeho jídelní lístek kávou a máčeným rohlíkem. V kavárně mně slušně, ale resolutně vyzvali, abych s takovou potvorou opustil pokud možno rychle kavárnu, poněvadž do veřejných místností se psi vodit nesmějí, a kromě toho vypadá prý ta bestie strašně raubířsky.

Táhl jsem ho tedy zahanbeně dál a u nejbližšího uzenáře koupil jsem mu jitrnici. Potvora se podívala na firmu a nelžu, když tvrdím, že jitrnici nežrala. Neviděla na firmě napsáno: Chmel. On žral jen jitrnice od Chmela, ten prohnaný lotr.

Tenkrát mně to však připadalo jako velmi pěkný, rozumný kousek, a ubíral jsem se tedy s ním dál, vystříhaje ho, aby nevešel do bližšího styku s nohavicemi kolemjdoucích. Hlavně se mně jednalo nyní o to, abych se s ním pochlubil svým známým v redakci jistého politického deníku, kteří pochybovali, že brzy porozumím psům.

Přivlekl jsem ho tedy do redakce a dnes vidím, že političtí redaktoři rozumějí psům ještě míň než politice. Myslili tam totiž, že mají před sebou vlčáka. Největší nadšení jevil redaktor Půlpán. Pes, vida jeho nadšení, měl se k němu tak důvěrně, až redaktor Půlpán hlasem neobyčejně dojatým pronesl prosbu, zdali bych mu toho psa nedal. A víte, co jsem v náhlém návalu velkomyslnosti udělal? Psa jsem daroval, a poněvadž jsem neznal jeho jména, vybrali jsme je z knihy Václava Fuchse „Všechny druhy psů slovem i obrazem“: Ami, Amík, Amíček, Amidor, Afík, Ba-

byka, Babka, Benda, Bika, Balabán, Blekta, Bobeček, Brbloň, Brbloun, Bundáž, až konečně Cikán. Beztoho vypadal jako ten filosof z Murgerových Bohemů.

Konečně, co na tom, mám-li psa já nebo přítel Půlpán? Ten má nevěstu, která miluje zvířata. Když Půlpán bude mít tak krásného psa, získá tím u své nevěsty ještě více. A ostatně, proč bych se tak krásného psa nezbavil! Pes je jistě krásný. Má ale některé divné vlastnosti. To, co mně vyvedl s výběrčím na mostě, nebylo příliš pěkné. Pak ty jeho zvyky! Ta obliba dětí v různých částech Prahy a okolí! A jídelní lístek pro něho! Tak jsem tedy psa postoupil Půlpánovi, dal jsem mu adresy všech příbuzných původní majitelky, oznámil mu, co jí, a odešel jsem se srdcem překypujícím dobrotou. Po dlouhé době jsem zase někomu něco daroval!

Po ulici šlo se mně příjemněji, nemusil jsem žádného chlupatého tvora vléci s sebou, a pak jsem měl vědomí vykonaného dobrého skutku. Přišel jsem domů pozdě v noci a dozvěděl jsem se věci, nad kterými mně vstávaly vlasy na hlavě.

K večeru přišla k mé matce nějaká paní, která přivedla s sebou psa a tvrdila, že je to pes můj, který mně utekl. Matka o ničem nevěděla, poněvadž si nedovedla představit, že bych já byl takový idiot (její vlastní slova) a od nejbližšího člověka přivlékl snad domů takovou bestii bezzubou.

Nastala hádka. Paní řekla, že předně ona není žádný nejbližší člověk, že je vdova a má syna tři roky na vojně a ten pes že není žádná bezzubá bestie, ale pořádný pes. Zmínila se také o mně, že jsem anděl, mám cit ke psům vůbec, zejména je-li to takový krásný pes. Paní konečně prohlásila, že se z bytu nehne, dokud nepřijdu a svého psa si nevezmu. Byla

pomocí sousedky vystrčena ze dveří a hrozila, že podá žalobu pro urážku na cti, kterou také podala. Má matka na stará kolena před soudem!

Pak ta paní odešla k domovnici, kde pobyla dvě hodiny a vykládala o surovosti, o mně jako o andělu, až konečně domovnice slíbila, že psa zatím pro mne uschová. Mezitím psa ale prodala do přízemí za korunu jedné mladé paní, které se velice zalíbil.

Druhého dne odešel jsem ráno do redakce, a sotva jsem si sedl, ozval se telefon. Když jsem uchopil naslouchátka, uslyšel jsem hlas Půlpánův: „Haló, haló, milý příteli, pes mně utekl včera k večeru, jsem celý nešťastný, poněvadž psa jsem daroval své nevěstě, které se báječně líbil, poněvadž je velice směšný. Zlítal jsem půl Prahy a okolí, až konečně ve Vršovicích, u té paní Kamily, mně řekli, že pes je u tebe, že ti ho domovnice odevzdá. Prosím tě, buď tak laskav, mohl bych si pro psa přijít k večeru?“

„Haló,“ odvětil jsem, „můžeš přijít beze všeho nebo ti ho přivedu.“

Večer jsem tedy šel k té mladé paní a psa jí prostě odvedl; nechtěla mně ho vydat, říkala, že jí ho domovnice prodala. Slíbil jsem jí tedy malého ratlíčka místo toho hrozného psa. Její muž nebyl doma, což bylo snad mé štěstí. Psa jsem tedy odvedl k Půlpánovi, a když ten se vrátil, potkal jsem právě muže té mladé paní na schodech. Jakmile mne uviděl, počal křičet, že jsem mu ukradl psa, kterého v poledne prodal za deset korun v továrně mistrovi, neboť ten si přeje mít právě tak chlupatého a směšného psa, jako byl tento. Večer mu měl psa přivést, a zatím již propil z těch deseti korun, které mu dal napřed, tři koruny, něco dal sem, něco tam, zkrátka psa jsem ukradl, pes je pryč, deset korun také, ztratí důvěru mistra, a to

by v tom musil být divný pořádek, aby mně nerozbil hubu. Nepovedlo se mu to, ale byl z toho velký rámus. Zavřel jsem se v bytě a statečný muž přivedl s sebou za hodinu mistra, který se zdál být slušný člověk, a proto jsem ho vpustil dovnitř. Ukázalo se však, když nám holí přerazil desku kuchyňského stolu, že jsme se zklamali v jeho příjemném obličeji a ušlechtilém chování na chodbě. Pomocí bratra vyrazil jsem s ním dveře. Stíhá nás žaloba za žalobou! Půlpánově nevěstě pes utekl již po padesáté a ubohá nemá času samým sháněním psa všímat si mého přítele.

Hrozný pes potlouká se nyní po okolí. Ráno je v Dejvicích, večer v Podolí a v poledne v Karlíně.

Mou rodinu a mne čekají soudy. Půlpán se na mne rozhněval, poněvadž ten pes je vinen ochlazením lásky jeho nevěsty k němu, a přátelé se mně vyhýbají, neboť je o mně rozšířena pověst, že každému daruji psa, který přivede majitele do kriminálu a zničí jeho rodinné i jiné štěstí.

O slepičce idealistce

Taková to byla slepice. Chodí například venku na zahradě a najde malý, kulatý oblázek. Hned si naň sedne a myslí, že vysedí kuřátko.

Co už dostala kvůli tomu od ostatních slípek a od černého kohouta!

Říkali, že je hlupák, padlo i slovo pitomec, a nakonec se kohout před ni postavil a vynadal jí, že je idealistkou.

Odmlouvala, že nikomu do toho nic není, a chodila tak dlouho po dvoře, až našla hliněnou kuličku, s kterou si chlapci hráli. Sedne si zas na ni, sedí a myslí, bůhví jaké krásné kuře se z toho nevylíhne.

Dospělejší kuřata, takoví uličníci, chodí kolem a smějí se jí. Malé kuřátko, mrzáček, který kulhal, ale přitom strašně zlomyslný, vypísklo před ní a sedlo si na kamínek a napodobilo ji a pošklebovalo se jí.

Přišel černý kohout a udělal pořádek. Pocuchal kuře a pocuchal slepici idealistku a pak měl řeč, ve které úplně odsoudil mládež.

„Co bude, holka, z tebe?“ řekl zlomyslnému kuřeti. „Co z tebe bude, až vyrosteš? Budeš klepat, pomlouvat, kohouti ti budou trhat peří, budeš vypadat jako oškubaná slepice. Pak tě chytnou a upekou. – A vy,“ obrátil se na idealistku, „zanechte už těch hloupostí. Vždyť se vám všichni smějí a dělají si z vás legraci. Co už jste všechno chtěla vysedět! Seděla jste na zouváku, na čepici našeho pantáty, na švestce, na třešni, na náprstku, který ztratila naše slečna, a tak jste se zbůhdarma okrádala o pravé požitky ze sedění na pravých vejcích. Víte o tom, že vůbec vajec

nesnášíte? Už jsme vás dávno prokoukli. Když jde hospodyně, tak si někdy sednete na cizí vejce, od jiné slepice; tu zaženete a počnete se nafukovat na cizím. Víte o tom, že jste pomatená a že jste seděla už na mrtvé myši? Víte o tom, že jste už chtěla vysedět mravenčí hnízdo? A co z toho máte? Zařežou vás jako mé nebožky ženy, když přestaly snášet vejce! Jste strašně drzá při své duševní omezenosti. Když některá z mých nynějších žen snese vejce, tak už jste tam a začnete kdákat a sednete si na ně, aby hospodyně myslila, že je to vaše práce, vy ničemnice, vy nesnášelko! Protivíte se mi i jinak svou koketerií. Máte pořád zobák ve svém peří, pokukujete po mně, když se čechráte, a myslíte si: ‚To je pitomec, toho přece jen sved!' Ale já vás prokoukl! Vy si chytáte čmelíky! Zapříst s vámi známost, tak je mám, vy chytračko! A to byste se mi nasmála, až bych si je hledal! Známe své pappenheimské, má zlatá! Jste falešná, a přitom jste ještě idealistkou. Ale až vám slečna přijde na vaše rejdy! Pak budeme chodit kolem kuchyně a vy budete, miláčku, uvnitř pěkně na pekáči. A slepice budou říkat: ‚Kdopak to tam tak pěkně voní?' A já jim řeknu: ‚Ale víte, ten blázen!' A co je to všechno platno, že vás napomínám? Vždyť ani tresty na vás neplatí! Předešle jste chtěla vysedět, má zlatá opice, toho chrousta, tak jsem vás na hlavě do krve zďobal. Ale ať mluvím s vámi andělsky nebo ďábelsky, vše jedno! Chodíte jako pitomá ovce a najednou si sednete na kozí bobek a šeptáte pro sebe: ‚Má zlatá kuřátka, mé zlaté děti!' Víte, co jste? Prachpitomá, nenapravitelná idealistka!"

Pokáraná slepice odběhla na zahradu, zobala a plakala. Říkala k sobě, že se polepší, aby ji měl černý kohout rád. Byl takový krásný a nebál se sousedo-

vy kočky. Byl takový černý a uměl tak hrozně krásně kokrhat...

Jak si tak říkala, že má předsevzetí, přišel k ní bílý kapoun a tázal se jí, jestli neví, kdy zabíjejí kapouny. Řekla mu, že až za měsíc, a on pravil, že je rád. Pak se rozhovořili a svěřil se jí, že má zvrácené choutky, že někdy myslí, že je kvočna. Předešle, už je tomu dávno, vylítl na okno vedle v sousedním hostinci a tam uviděl koule na kulečníku. Vletěl na kulečník a sedl si na ně, aby vyseděl kuřata. Při tom znečistil kulečník a teď nesmí do hostince zobat drobty pod stolem.

Kapoun, když se svěřil, odešel a slepice zůstala sama. Všechno její dobré předsevzetí bylo opět to tam. Znala koule na kulečníku. Taková pěkná vajíčka! Jedno červené, jedno bílé a jedno s tečkou. Pokoušela se už také je vysedět a vždy ji zahnali.

Šla zase na dvůr s hlavou sklopenou a její malá hlavička byla plná ideálů. Šeptala si: „Má zlatá kuřátka!“

Nakonec vylétla na plot naproti otevřenému oknu komory a rozhlížela se kolem. A co vidí? Tam v komoře na stole je košíček a v něm jsou opravdová vejce. Ale jak krásná! Žlutá, červená, modrá, zelená. Jiná opět s kresbami. Na žluté půdě červené a modré kresby.

„Z toho budou krásná kuřata,“ pomyslila si, „tak krásná, že je svět neviděl. Vysedím je,“ řekla k sobě radostně, „a až se mně vyvedou, tak ta světová kuřata přivedu k černému kohoutovi a řeknu mu:

‚Prosím, milostpane, račte se podívat, že nejsem žádná opice, jak jste mně řekl, ani pitomec! Tahleta legie kuřat, to je moje dílo, prosím!‘

A slepice idealistka se těžce rozletěla a vlétla na kraslice v komoře, na kraslice, vejce uvařená na tvrdo. Nenapravitelná idealistka!

Když na ni přišli, čepejřila se a klovala slečnu, která ji chtěla sehnat dolů.

Mladý hospodář se dopálil a řekl: „Už ji dlouho pozoruji, že dělá takové podivné věci. Zítra na svátky přijedou hosti, tak ji upečeme.“

Ubohá slípko idealistko! A druhý den, když mladý hospodář se obíral jejím stehýnkem, řekl ke své sestře: „Jako kvočna mohla být snad výborná, ale maso má příliš tuhé.“

A řekl to právě v tom okamžiku, když černý kohout před kuchyní pravil ke slepicím, maje slzy v očích: „Neříkal jsem jí to? Už tam voní...“

Aféra s křečkem

V ranním vydání listu objevil se tento inserát. Nebyl příliš velký, ale vyzníval z něho jakýsi výkřik zoufalství:

Prodám okamžitě živého křečka
neb vyměním za cokoliv.
Praha III, Plaská,
II. poschodí, 4. dveře vlevo.

Čtenáři přecházeli tento inserát bez zájmu, jedině Honzátko, sekundán, který měl dnes školu až od devíti mohl nechat na tomto inserátu oči. Byl v bytě sám. Otec odešel do úřadu, matka šla s jeho sestrou Emou obstarat nějaké poslední věci k svatbě, neboť Ema se bude pozítří vdávat. Služka použila pak té příležitosti a odběhla navštívit svého milence někam do zámečnické dílny v Karlíně a řekla Honzátkovi, aby nezapomněl dobře zamknout předsíň a dát klíč k domovníkovům. Přitom mu řekla „Bohoušku“ a pohladila ho po vlasech. Oba spolu drželi, neboť byli v domácnosti nejpronásledovanějšími tvory.

Neměla-li některý den Anna svou aféru, měl ji jistě Bohoušek a naopak. Proto se také podporovali navzájem.

„A co mám říci, Anno, kdyby se matka náhodou dřív vrátila?“

„Že mně přijela teta z Modřic.“

„Dobrá,“ řekl vážně Honzátko a ujal se panství v bytě. Lehl si do houpací židle a četl noviny, až přišel na inserát o křečkovi.

Honzátkovi zasvítily oči. Byl jako všichni sekundáni povahy příliš romantické, než aby ho nenadchl živý křeček. Přál si již odedávna mít nějaké zvíře doma. Snil o velkých výpravách do Indie za mladými tygry, snil o velkém berberském lvu, který by neposlouchal než jeho, spal by v sestřině posteli (beztoho bude teď prázdná, když se ta ženská vdá) a sežral by na jeho pokyn třídního profesora i se zápisníkem. Také se mu někdy zdávalo, že má doma v neckách ochočeného mrože, takže není nikdy prádlo a s ním spojené dva hrůzné pro něho dodatky: pražená kmínová polévka a pražená krupičná kaše.

Také míval sny, že má ochočeného mladého slona v jejich kůlně a ten slon že koná různé domácí práce, které dosud musel konat on, jako chodit otci pro noviny nebo pro tabák a sestře pro noty a dopisní papíry (dokud ještě psávala nabídnutí k sňatku).

Nyní tedy jeho ideály se naplňují. Skleslo to sice z tygra na křečka, ale jistá věc jest, že toho křečka bude mít. Což není u nich v domácnosti dosti věcí a předmětů, které lze za křečka vyměnit? Nemá jeho sestra v prádelníku zcela slušnou výbavu, krásně včera přepočítanou a krásně svázanou modrými hedvábnými stužkami? A když se z těch balíčků vytáhne po nějakém kuse a vše zas uvede do pořádku, přijde na to někdo? Cožpak si ta ochechule (Ema) navlíkne všechno na sebe? A nemá otec v psacím stole pěknou sbírku starodávných peněz? Není zde v bytě vůbec tolik božího požehnání, že by za to člověk mohl vyměnit třeba tři sta křečků?

Honzátko přikročil k činu. Předně šlo mu o to, dostat se do prádelníku na výbavu. To bylo trochu komplikované, ale Honzátko znal zpaměti bez pomoci mnemotechniky, kde jest ukryt klíč od prádelníku. Předně v kuchyni v plechovém chlebovníku nalezl klíček od

malé skřínky vykládané karlovarským kamenem. Skřínka ta ležela v pokoji na skříni u dveří. Když tu skřínku Honzátko otevřel, našel uvnitř klíč od druhé skříně v ložnici. V té vlevo, pod bílými rukavicemi, byl konečně klíč od prádelníku s výbavou.

Honzátko vytáhl z jedné skupiny dva páry roztomilých dámských kalhotek, dále z jiného balíku jeden noční kabátek a uvedl vše do pořádku. Klíč dal opět na své místo a s neobyčejnou jistotou, podporovanou starou praxí, kdy chodívával před Ježíškem do prádelníku na datle a cukroví, ukončil opět svou výpravu v kuchyni vložením klíčku od malé skřínky do chlebovníku.

Pak se vloupal otci do psacího stolu.

To byla již lehčí práce, neboť otec s velkou lehkomyslností, jak si Honzátko pomyslil, ukrýval klíč od psacího stolu přímo na něm, a to pod starými hodinami s alabastrovými sloupky.

Dostal se tedy pohodlně otci na sbírku starých mincí a vzal odtamtud jeden velký mariánský tolar, jichž tam bylo několik, a spokojil se s tím. Zamkl psací stůl, klíč dal opět na své místo a počal vybírat ze svých zábavných knih, co by ještě také ze svého na toho křečka přidal, aby také i on nesl náklady spojené s tím krásným podnikem. Vybral knihu Hrdinný kapitán Korkorán. Byla to nejzachovalejší z jeho knih, neboť scházelo tam jedině dvacet čtyři stránek.

Nato sedl si k psacímu stolu a napsal na čtvrtku papíru:

Omluvenka.

Stvrzuji tímto, že můj syn Bohuslav Honzátko nemohl se zúčastniti dnes pro bolení břicha dopoledního vyučování, a prosím, aby mu ty hodiny byly omluveny.

Václav Honzátko

Během dvou let podařilo se po dlouhé praxi Honzátkovi napodobit velmi dokonale podpis otcův. Omluvenku uschoval do čítanky na odpůldne, udělal z lupu z prádelníku balíček, vzal knihy podpažd í a odešel z domova, když dal domovníkovi klíč od předsíně pro Annu.

Knihy zanechal v druhé ulici u kupce s dodatkem, že si pro ně přijde, až půjde ze školy, a jedině vzal si s sebou z nich rostlinopis, který zanesl k antikváři, aby měl nějaké hotové peníze na svou výpravu do Plaské ulice.

Našel to lehce dle inserátu a byl přijat párkem starších manželů vyhlížejících neobyčejně ustaraně.

Když jim vysvětlil, že přichází pro křečka, za kterého hodlá vyměnit tyto užitečné předměty: pár dámských kalhot, noční kabátek, mariánský tolar a knihu Hrdinný kapitán Korkorán, vyjasnily se tváře manželů. Vedli ho dál a počali mu vykládat podivnou historku, z které Honzátko vyrozuměl, že se k nim přistěhoval před čtrnácti dny podivný pán s křečkem, který prohlásil, že vynašel zvláštní přípravek, který podává-li se hlodavcům, zamezí u nich zimnímu spánku.

„Hodlám," povídal ten pán, „zkusit to na tomto křečkovi. Podaří-li se mně nyní, kdy má upadnout to zvíře v zimní spánek, udržet ho čilým, bude to mít dalekosáhlé následky, neboť pak bude rozluštěn princip, jak lze učinit křečky neškodnými. Nebudou-li spát, nebudou také žít tak dlouho, takže nedočkají se třetí sklizně, aby kradli obilí."

„Pán ten," vyprávěl starý pán Honzátkovi, „chtěl o tom napsat knihu, a dělal tedy pokusy s křečkem, kterého měl ve velké bedně. Dával mu svůj přípravek do pitné vody a křeček byl skutečně velmi čilý. Měl ten preparát v láhvi od koňaku. Jednou jsem se

omylem z láhve napil a nemohl jsem spát po pět nocí. Pak si pro toho pána přijeli jeho příbuzní. Říkali, že už ho to drží pět let a že jeden lékař říkal, že mu snad pomohou sněhové koupele. Tak si ho odvezli někam do hor a křečka nám zde nechali."

„Jest to velmi roztomilé zvířátko, neobyčejně přítulné," mluvil dále, jako by četl z knihy, jak si patrně již zvykl, když ho všude usilovně nabízel, „dáme vám na něj starý pytel od brambor."

Neobyčejně přítulné a roztomilé zvířátko prskalo tak strašně, když na ně hodili pytel, že romantický Honzátko domníval se být v zemi šelem. Když pak později kráčel po ulici s pytlem, ve kterém sebou zmítal stále čilý křeček, představoval si, že je známý krotitel tygrů Rauahu Babura z Bombaje.

Bylo ještě málo hodin, než aby mohl se vrátit domů jako ze školy, proto hleděl nakoupit ještě nějaké zásoby pro křečka. U ptáčníka koupil mu za všechny peníze, které dostal za přírodopis, zrní. Nebylo ho mnoho za těch sedmdesát haléřů. Malý pytlík. A tu teprve Honzátko pocítil, že bere na sebe vážnou povinnost. Snad se naučí žrát něco jiného, vždyť tohle sežere najednou. A pak, když se blížil k domovu, ještě něco ho znepokojovalo. Což jestli ho vyhodí i s křečkem? Jak to vysvětlí, kde k němu přišel? Jakou lež si vymyslí? Šlo to však dosti hladce. Hromadil lež na lež. Křeček, kterého přinesl domů, patří gymnáziu a jest určen pro přírodopisné sbírky. On, Honzátko, byl vyzván panem profesorem Bernáškem z přírodopisu, aby zatím křečka doma opatroval přes zimu, než mu naroste jiná srst a než se mu kožich vybarví. Pak bude vycpán. Bylo to tedy v pořádku. Jen mu nevěřili, že byl vyzván, nýbrž že se dobrovolně přihlásil. Pro křečka vyprázdnili jednu bednu z půdy

a dali ho do předsíně a celá rodina žila pod dojmem, že si aspoň udělá hoch dobré oko u pana profesora, což beztoho nutně potřebuje při své známé pilnosti. Možno také říci, že se křeček jako majetek ústavu těšil po několik hodin jisté úctě. Pak se však objevilo, že rozšiřuje divný zápach. Poněvadž měl přijít ženich, nalila Ema na křečka půl lahvičky fialkové voňavky, načež křeček skromně zalezl do kouta bedny, kde počal protivně mlaskat a cpát si torby zrním, které mu tam hodil Honzátko.

Po obědě šel Honzátko do školy, otec do kanceláře a matka se šťastnými snoubenci něco nakoupit. Služka šla zas za milencem do Karlína. Když se opět rodina shromáždila, shledala, že křeček se dostal z bedny a že si vedle v pokoji našel místo k dalšímu pobytu.

Místem tím byla pohovka. Nad pohovkou totiž visel obraz krajiny. Bohaté lány obilí vlnily se do nedozírna na obraze, a křeček se tedy přistěhoval pod to boží požehnání. Kromě oficiálního vchodu do svého pelechu v pohovce udělal si ještě dva východy z nouze, jeden po straně a druhý přímo vedoucí na povrch pohovky. Také bylo zjištěno, že přenesl si z bedny všechno zrní do svého nového pelechu. Jakmile se někdo přiblížil k pohovce o něco blíže, ozvalo se z nitra hrozné prskání. Pochopili, že křeček nehodlá tak lehce opustit své sídlo.

„To nám gymnázium poslalo pěknou potvoru na krk," řekla paní Honzátková.

Ema soudila, že křečka vypudí tím, když se jeho pelech zatopí. To bylo odmítnuto, poněvadž by se prý tím zkazila plyšová pohovka. Jako by šlo ještě něco zkazit na tom provrtaném ze všech stran předmětu, z jehož hloubi neustále bylo slyšet prskání. Hon-

zátko, na kterého se zatím sypaly výčitky, jako by on sám si udělal pelech v pohovce, přinesl přírodopis živočišstva, zdali tam není nic o tom, jak se vypuzují křečkové z pohovky. Případ takový nebyl znám ani Brehmovi, jen Honzátko přečetl nahlas z přírodopisu, že křeček, je-li napaden, brání se udatně.

Ema s matkou ustoupily tedy do kuchyně, kde se radily s Annou o dalších opatřeních. Anna radila křečka vykouřit. Ucpat mu východy z nouze papírem politým petrolejem a zapálit. Tato šílená myšlenka byla zamítnuta a usneseno vyčkat příchodu hlavy rodiny. Pan Honzátko ukázal se však být stejně bezhlavým. Chvíli se na to díval, jak křeček ostentativně vykukuje občas z pohovky a drze prská, pak dal pohlavek synovi, vynadal všem sprostě, oblekl se a kvapně odešel do jedné vinárny, kde po čtvrté čtvrtce započal s neznámým pánem rozhovor: „Tak vám mně syn, sekundán, nasadil do pohovky...“ „To já znám,“ řekl oslovený, „štěnice jsou neřád. Někdo je přinese do školy...“

„To já nemyslím,“ přerušil ho pan Honzátko, „můj syn mně nasadil do pohovky křečka.“

„Netahejte nás za nos,“ řekl pán, který patrně byl velmi nervózní a léčil svou nervózu v tiché vinárně. „Co si už dnes lidé nevymýšlejí,“ bručel odsekávaje, „vypadám tak hloupě?“

„Nikoliv, vašnosti,“ řekl ochotný vinárník mysle, že jemu platí ta otázka.

Nervózní pán zaplatil a odešel.

„Podivný člověk,“ pomyslil si pan Honzátko, „chci mu vyložit upřímně, jak je to s tím křečkem, a zeptat se ho o radu, a chlapík se urazí.“ Pan Honzátko zahloubal se do svých myšlenek, a když pil šestou čtvrtku, shledával úplně jasným, že křečkové zdržu-

jí se od případu k případu v pohovkách pořádných rodin.

Kolem půl desáté hodiny večerní vykládal nějaké společnosti o celé události tak spleteným způsobem, že to vyznívalo v ten smysl, jako by toho křečka dostal do pohovky na základě nařízení zemské školní rady.

Další průběh událostí byl zahalen trochu v temno. Pamatoval se na to nejasně, že se vedl po vinohradských ulicích v noci s nějakým pánem z té společnosti, který o sobě říkal, že má obchod se zvířaty. Skutečně také ocitli se před nějakým krámem, který ten pán otevřel.

Jisto bylo, že když se pan Honzátko ráno probudil, našel na svém nočním stolku větší bedničku, ve které něco pískalo. Pomalu se mu vybavovalo, že tu bedničku přinesl si z onoho krámu při své noční návštěvě. Když ji otevřel, díval se na něho párek bílých zvířátek s červenýma očkama.

„Prokristapána, co je to za potvůrky?“ vzdychl pan Honzátko a počal usilovně přemýšlet. Už je tomu tak. Pamatuje se, že v debatě, která se rozpředla o křečkovi v té vinárně, zapřísahal se pán, od kterého si je přinesl, že nejlépe vypudí se křeček pomocí vretek. Jsou to tedy vretky. Těch se přece používá proti všem škůdcům polí. Pustí se do díry a vyženou zvíře na povrch. Když je tedy nasadí do pohovky, bude aféra s křečkem rozluštěna.

Sdělil svůj názor rodině. Opatrně po snídani pustili vretky do pohovky a očekávali výsledek. Z vnitra pohovky ozývalo se zprvu prskání a pískání a pak jakési mručení, ale přátelské. Za chvíli objevily se hlavičky vretek, aby zmizely rychle, pak vykoukl křeček. Díval se posupně na rodinu pana Honzátka, zaprskal

opovržlivě a opět se ukryl. Mladý Honzátko přiblížil se k otvoru a opatrně nahlédl dovnitř.

„Vretky," oznámil výsledek svého pátrání, „lížou křečka na hlavě."

Byla to smutná pravda. Spřátelily se s křečkem a líbilo se jim v novém doupěti, jak náleží. Honzátko zatím přinesl Brehma a přečetl k zármutku všech, že se vretky v zajetí silně rozmnožují. Byla tam však ještě jedna velmi zajímavá zpráva. Nebožtík Brehm musel mít patrně s vretkami smutné zkušenosti, neboť napsal, že vypozoroval z vlastní zkušenosti, že vretky nesnesou zápach morčat.

Pan Honzátko počal se spěšně oblékat.

„Kam běžíš?" otázala se nesměle paní Honzátková.

„Pro morčata," odpověděl důrazně a dveře se za ním zavřely se smutným, beznadějným zaskřípáním.

Morčata, která po hodině přinesl domů v počtu tří, byly skvostně páchnoucí exempláře, zcela dle přání pana Honzátka, který u ptáčníka prosil, aby mu vybrali nejsmradlavější zvířata. Mezitím dostavil se také ženich, který ukázal se být babou. Prohlásil, že se bojí morčat, a nedal se pohnout, aby je vecpal prokousaným otvorem do pohovky. Vyciťoval, že ho chtějí obětovat. Konečně si dal říci a se slovy „Oni mne pokoušou" chytil jedno morče z proutěného košíku. A nemýlil se. Zakouslo se mu do ruky a nyní hnali všichni ke košíku nejmladšího člena rodiny. Ukázal se být hrdinou. Řval sice přitom strašně, ale přece konečně podařilo se mu všechna morčata, zuřivě se bránící, vecpat do pohovky.

Ženich zatím soustrastně se díval po panu Honzátkovi a myslel si, že to s ním asi není v pořádku, když pěstuje tak podivný sport. Nevím, mají-li mor-

čata smysl pro lítost. Mají-li jej, tu jistě litovala toho, jak se nešlechetně zachovala k svým dobrodincům. Vždyť je tak útulně v jejich novém doupěti. Pěkná, pestrá, slušná společnost; a pak kam se podíváš, všude dokola plno mořské trávy, kterou je pohovka vycpána po stranách. Je známo, že morčata žerou všechno. Měl jsem morče, které za mé dvoudenní nepřítomnosti sežralo album s fotografiemi a všechny ty milé obličeje mých příbuzných proměnilo v hromady černých kuliček. Ukázalo se též, že se Brehm velice mýlil, alespoň v případě pohovky rodiny Honzátkovy. Vretky snesly velmi dobře zápach morčat a neopouštěly svého úkrytu. Křeček je obětavě zahříval a morčata přitulila se k vretkám a uvnitř pohovky panovala mezi zvířaty skutečná shoda rajská. Proto byla konána velká rodinná rada.

Ženich zapletl se také do toho a hnán zoologickou povodní neudržel se na povrchu neutrality a počal mluvit o ježkovi. Mluvil dosti logicky, že ježek má bodliny, které píchají. Strčí-li se tedy ježek do pohovky, vypíchá je všechny odtamtud, neboť jistě jim napadne, když už jsou tak pěkně pohromadě, ježka zahřívat, a to že se strašně zmýlí. Nabídl se také, že půjde ježka koupit.

„Kupte raději hned dva, pane Kratochvíle," řekla starostlivě paní Honzátková. Pan Kratochvíl vzdálil se tedy, přičemž zablábolil ještě ve dveřích něco o tom, že žere švábы takový ježek. Ježkové, s kterými se vrátil a kterými doplnil zařízení šťastné domácnosti, byli melancholičtí chlapíci. Když je vybalil na podlahu, tu se protáhli, vystrčili z bodlin svůj rypáček, podívali se smutně kolem sebe, vyrazili ze sebe „tl, tl" a převalili se v ostnatou kouli. Ty dvě koule vmačkal pak pan Kratochvíl v rukavičkách do pohovky.

Ozvalo se odtamtud zlostné prskání a pištění, nad otvorem objevila se hlava rozčileného křečka, jako by se chtěla zeptat, co to za pořádek, a zmizela za chvíli opět uvnitř, kde zatím ježkové zalezli na dno pohovky, nestarajíce se ani o vretky, ani o křečka, ani o morčata.

Nastal uvnitř opět klid. Zoologická zahrada rodiny Honzátkovy upadla ve zdravý spánek. Když nikdo z pohovky nevylézal, bylo usneseno svatbu odložit na několik dní.

Panu Kratochvílovi se zdálo, že pak ježky měl vypudit pomocí žíhaných hyen, žíhané hyeny z bytu prostřednictvím jaguárů a celý sen končil hrůzným obrazem ohlodaných kostí v kuchyni u Honzátků, kostí tchyně a tchána.

Pan Honzátko zatím nelenil a ředitelství gymnázia kde jeho synek nijak nevynikal, obdrželo od něho dopis, kterému pan ředitel nijak nerozuměl:

Slavnému ředitelství gymnázia v Jirovcově ulici.
Podepsaný uctivě prosí slavné gymnázium, aby vzhledem ku změněným rodinným poměrům bezodkladně učinilo kroky, aby křeček, který jest uschován u podepsaného, byl mu odebrán a vycpán. S veškerou úctou
Václav Honzátko, pokladník, Žižkov, Orebitská 5

Pan ředitel dal k sobě zavolat mladého Honzátka a se zájmem se ho vyptával, píše-li často jeho pan otec takové dopisy. Honzátko se vyjádřil, že neví. Nato se ho pan ředitel ještě optal, zdali jeho pan otec nebyl někdy v nějakém ústavu či sanatoriu. Honzátko, aby stále neříkal ne, tentokrát pro změnu přikývl hlavou. „Musíme ho upokojit a uklidnit," pomyslil si ředitel, a tak dostal pan Honzátko tento dopis:

Vzhledem k Vašemu dopisu musíme s velkou lítostí Vám oznámiti, že ředitelství gymnázia na vycpání nereflektuje.

Ředitelství ústavu

Po obdržení toho dopisu odešel pan Honzátko rozčileně k pohodnému na Vyšehrad, kde mu bylo řečeno, že není možno úřední cestou utrácet zvířata v soukromých bytech, nýbrž že se musí dopravit na kontumační stanici.

Mladý Honzátko mezitím prodal zeměpisný atlas a za všechny peníze koupil zrní, které nasypal všechno do pohovky, aby zvířata neměla hladu.

A tak to trvalo čtrnáct dní. V Praze objevil se nedostatek potravin. A dole v domě žil domovník, statečný muž, odhodlaný ke všemu. Přišel opatřen sekerkou. Mlčky ukázali mu pohovku a zavřeli dveře pokoje. Ozvaly se rány do pohovky, pískání, prskání, mručení. Za půl hodiny bylo po všem.

Příští den byla slavena svatba a válečná svatební hostina v bytě Honzátků měla tento pořad:

Polévka z vretek. Vretky vařené s octovým křenem. Pečený křeček s bramborem. Morčata na kmíně. Paštika z ježků.

A mladý Honzátko, který způsobil všechen ten blahobyt, skromně seděl za stolem a neoceněn v té velké době se slzami v očích obíral pečenou hlavičku svého nešťastného křečka.

Povídka o neslušném ježkovi

V jednom venkovském hotelu žil ježek (*Erinaceus evropeus*), jehož úkolem životním bylo chytat šváby (*Periplaneta orientalis*). Želbohu, byl tento ježek velký nemrava, který místo aby chytal šváby systematicky, jak činí řádní a pracovití ježkové, chytal jich vždy právě jen tolik, kolik právě potřeboval ke své výživě. Zato však oddával se různým neřestem, jako například stával se alkoholikem, vypíjeje pivo nalíčené na šváby. Působením alkoholu vyvinula se u darebného ježka smyslnost, a tu on při nejmenší příležitosti vnikal do hostinských pokojů a díval se, jak cestující se odstrojují, a pozoroval, jak lezou do postelí.

Za tohoto nešlechetného pozorování blýskaly se mu oči nezřízenou vášní, a tím více zanedbával svých povinností, ačkoliv v přírodopise živočišstva Pokorný-Rosický, schváleného vys. c. k. vynesením ze dne 25. června 1894 čís. 13914 pro střední školy, stojí, že jsou ježkové zvířátka neobyčejně žravá a pravým dobrodiním pro lidské příbytky, kde zakrátko vyhubí šváby, cvrčky, myši, hlemýždě, žáby apod., a že v noci vycházejí na lup.

Nemorální ježek jednal vysloveně proti výzkumům Pokorného-Rosického, klidně nechal šváby se rozmnožovat, myší si nevšímal a naslouchal rád cvrkání cvrčků za kamny a den ode dne s větší a větší chtivostí díval se po pokojích na lidi lezoucí v nedbalkách do postelí. Sledoval celý děj odstrojování malýma očkama odněkud z kouta jizby, a když některý cestující převlékal si noční košili, tu zářil nemorální ježek a radostně zacvakal ostrými korunkami svých

stoliček a jeho čenich na způsob rypáčku přiostřený zašpičatil se smyslně.

A když cestující zhasl svíčku, tu zesmutněl nemravný ježek a někde v koutě schoulil se do klubka čekaje žádostivě, až ráno cestující objeví se opět v nedbalkách.

Časem se stávalo, že cestující v noci si rozsvítil a obyčejně botou zabíjel procházející se štěnice (*Acanthia lectularia*) po stěnách hostinského pokoje. Tu nemorální ježek naráz přiklusal na místo, odkud viděl ozářené spodní kalhoty rozčileného cestujícího. Pro pedagogy hrozný příklad zkaženosti mravní, neboť ježkovi nebylo ještě ani půl druhého roku.

Jednou se stalo, že zarejdil za hostinským, když ten nesl sám nahoru do pokojů láhev vína. Ukryl se pod pohovku, a když hostinský odešel, vylezl na světlo. Viděl dva tvory. Jednoho štětinatého a druhého dlouhovlasého. Přítomnost dvou naplnila ho údivem. Oba tvorové byli oblečeni. Zalezl tedy hanebný ježek hněvivě do kouta a číhal na zvuk, který značil zouvání bot. Prozatím naslouchal. „Je to strašné, pane Stránský.“ „Ale milostivá paní.“ „Ne, to jsem si o vás nemyslila, pane Stránský. Odejděte jen do svého pokoje, ráno už nějak vysvětlím v lázních svému muži svou nepřítomnost. Což nevíte, že čest ženy je to nejdražší, co má? Tak daleko jsem to neměla nechat dojít. Byl to nevinný flirt s přítelem mého muže a chudák dovolil vám doprovodit mne na výlet. Přece nezklamete důvěru mého muže? Nu, jen odpovězte! Zklamete nebo nezklamete? Je mi vás líto, ubohý příteli!“

Ježek nemorální slyšel, jak dlouhovlasá bytost vzdychla a jak ježatý tvor řekl zoufale: „Dovolte, abych vás zatím políbil.“ Ozvalo se cosi, jako když

ježek kouše šváby, takže nemorální ježek domnívaje se, že má zde kolegu, vyrazil ven z úkrytu právě pod roucha dlouhovlasé bytosti.

Dlouhovlasá bytost se lekla a vstala. Ježatý pán ohlásil objevení ježka.

„Prosím vás, vyneste ho ven na chodbu," prosila. Pan Stránský hrdinně a obětavě přiskočil k nemorálnímu ježkovi a nedbaje jeho ostnů, vynesl ho na chodbu a vracel se do pokoje. Našel dveře zavřeny. „Milostivá paní, otevřte."

„Jděte jen hezky spat vedle do pokoje," slyšel nemorální ježek hlas dlouhovlasé bytosti, „zamkla jsem. Odpusťte, budu vám sestrou..."

A to byla také poslední slova, která slyšel v životě, neboť ježatý pán hledaje, na čem by si vylil zlost, rozšlápl ho na kaši. A tak nemorální ježek zahynul k radosti všech obhájců mravnosti, stav se obětí své necudné tužby.

V přírodovědeckém časopise

Sezona mořských hadů trvá v denních listech jen několik neděl, já však jako redaktor časopisu Svět zvířat měl jsem tu sezonu pořád. Během let vytloukli redaktoři Světa zvířat kdejaký materiál o zvířatech, a když jsem po nich převzal redakci, seznal jsem, že není zvířete, o kterém by se již v časopise nebylo psalo.

Byl jsem tedy nucen vymýšlet si zvířata, což mně dalo menší práci než psát o zvířatech dávno již objevených.

Prvním mým dílem bylo objevení se hltouna strašlivého, zvaného domorodci na ostrovech Blažených „ajaroro“, zvířete žijícího v moři od desáté hodiny ranní do čtyř hodin odpůldne. Zbytek dne tráví pak na ostrovech Blažených polykáním dětí. Psal jsem:

„Zvíře toto není veliké, ale při své strašlivosti mohutné. Přírodozpytec dr. Everich, známý přítel našeho listu, zaslal nám ze San Franciska toho poslání hltouna a strašlivého: Patří dle prozkoumání kostry mezi ještěry. Domnívám se, že jest to jediný druh, který zachoval se na naše časy z dob velkých ještěrů ichtyosaurů a jiných obrovských předpotopních zvířat.

Na břišní straně krunýře nacházejí se krovky, které tře o sebe, je-li rozčilen, čímž povstává lomoz slyšitelný na dvě anglické míle.

Podařilo se mne lapiti na domorodého hocha jeden exemplář tohoto netvora. Dán do velké bambusové klece snědl by noc celou klec a půl chatrče, ve které se klec nacházela, a utekl do vnitrozemí,

kdež byl konečně zastřelen strojní puškou. V jeho žaludku nacházel se major domobrany. Ubožák zemřel hlady obklopen koženými stěnami žaludku, na které napsal tužkou: Vyřiďte poslední pozdravení mé ubohé ženě.

Zajímavé jest, že se maso toho netvora těší velké oblibě u domorodců. Prvně okusil jsem toho masa na ostrově Kalao. Chuť jeho podobá se vepřovému. Maso upečené jest barvy růžové. Oči má veliké. Mozková dutina vyplněna mozkem. Jakým způsobem se rozmnožuje, nepodařilo se mně zjistit. Současně zasílám fotografii.

Potud zpráva přítele našeho listu. Fotografii reprodukujeme na jiném místě našeho listu.“ (Dal jsem zhotovit reprodukci ichtyosaura.)

Tím jsem zahájil krásně svou činnost. Dva učitelé se ihned předplatili na dva roky a já jsem se vložil s plnou chutí do zvířat.

Předně v nejbližším čísle, poněvadž jest jisto, že jest velice těžko vymýšlet si stále nová a nová zvířata, vrhl jsem se na velryby. Objevil jsem velrybu sírobřichou, potloukající se v mořích kolem Nového Grónska, a abych pak napsal ještě něco zvláštnějšího, jal jsem se uveřejňovati několik zvláštních zajímavostí ze života zvířat.

Napsal jsem, že hroši mají rádi, když jim domorodci foukají do nozder, a že mravenci dají se přilákat na Traviatu. Současně uveřejnil jsem velký článek, jak zabrániti bzikání u buvolů tím, že ovády natřeme terpentýnem.

Jinou zajímavostí ze života zvířat jest, že hlemýždi rozeznávají světové strany, a když fouká západní vítr, že lezou na východ. Termiti staví si svoje hnízda tak, že ostrou hranou obrácena jsou proti pasátním vět-

rům, čímž rozrážejí větry, takže jest to dobrodiním pro celou severní Austrálii.

Tyto zajímavosti líbily se jednomu profesorovi přírodopisu tak, že se předplatil na Svět zvířat, a provázel toto vědecké rozhodnutí nadšeným přípisem, že bude všude rozšiřovat časopis, poněvadž objevují se mu nové světy zvířecí.

Povzbuzen tímto úspěchem napsal jsem do příštího čísla velmi poutavý článek o racionelním pěstění vlkodlaků. Psal jsem, že v prvém měsíci třeba vlkodlaky živit volskou krví a pokračovat tak až do šestého měsíce, kdy volskou krev nutno zaměnit mlátem.

Vlkodlaci rozmnožují se v měsíci červnu vždy ob jeden rok. V době, kdy se páří čili vlkodlaci, jest třeba se jim vyhnout, nechceme-li být od nich postříkáni tekutinou, která smísena v náležitém poměru s čistým lihem 1 : 25 vyznačuje se pižmovou vůní. Vlkodlaci jsou velice přítulní, věrní, dobří průvodčí a ostražití hlídači, takže vládnou neobyčejnou inteligencí a ovládáním sebe sama.

Rozeznáváme vlkodlaka sibiřského a vlkodlaka mandžurského. První má srst stříbřitou a druhý srst do zlatova zabarvenou.

Článek ten měl velký úspěch. Asi za týden objevila se v redakci černě oděná dáma, která si přála, abychom jí zaopatřili párek mladých sibiřských vlkodlaků.

Nebyl jsem přítomen, tak ji odkázali na administraci. Účetní (kdepak ten věděl, co jsou to vlkodlaci) šel s ní k sluhovi. Prodávali jsme totiž zvířata všeho druhu a sluha, který o vlkodlacích měl stejné ponětí jako pan účetní, řekl: „Prosím, milostivá paní, můžete dostat překrásný párek. Nemáme ho zde, poně-

vadž zde máme jen psy, ale máme je na venkově na vychování. Jsou asi čtyřměsíční.“

Pravila, že by si přála šestiměsíční vlkodlaky.

„Ovšem, milostpaní,“ řekl ochotný sluha, „máme také šestiměsíční vlkodlaky, ještě hezčí, než jsou ti čtyřměsíční.“

„Jsou sibiřští?“

„Jenom sibiřští.“

„Nekoušou?“

„Kdepak, milostpaní, naši vlkodlaci jsou úplně krotcí, jsou jako děti a běhají jako pejskové za svým pánem. Je to něco neobyčejného.“

„Dobře,“ pravila dáma v smutku, „velice mě zajímal váš článek v listě, neboť mám ráda zvířata. Můj pětiletý Karlíček, když jsem o tom mluvila se svým otcem, nechce nic jiného než vlkodlaka a každý den ráno křičí: ‚Mami, já chci vlkodlaka.‘ Vážila jsem cestu z Olomouce do Prahy.“

„Jakmile, milostpaní, bude příznivější počasí, zašleme vám vlkodlaky na ukázku,“ řekl ochotný sluha, „račte nám dát svou adresu.“

Uplynulo čtrnácte dní, když objevil se v redakci pán s dlouhým bílým vousem.

„Jdu v záležitosti těch vlkodlaků,“ pravil přísně, „má dcera si je objednala, a doposud jste nám je nezaslali. Všichni známí se velice na ně těší. Já je chci vidět hned.“

„Není možno je zaslat,“ řekl jsem vlídně, „rakouská vláda zakázala dovoz vlkodlaků, poněvadž doposud není obnovena obchodní smlouva s Rakouskem a Ruskem, jejíž jeden odstavec jest věnován vývozu vlkodlaků ze Sibiře. Jakmile bude obnovena smlouva, dáme vám vědět.“

Po nějakém čase procházel jsem se olomouckým sadem. Na lavičku vedle mne posadila se černě oděná dáma, která měla na klíně hezkého chlapečka, který strašlivě plakal. Činilo mne to nervózním, a když jsem odcházel, uslyšel jsem, jak s pláčem praví chlapeček k matince: „Mami, já chci toho vlkodlaka, kdy-pak přijde ten vlkodlak?“

Spěšně jsem odešel, maje v kapse dopis od jednoho hospodáře z Čech, který psal, že natíral ovády terpentýnem, kde na ně přišel, jak bylo raděno ve Světě zvířat, ale že krávy přece zbíkaly, a proto že přijde nás navštívit do redakce.

V kapse měl jsem více takových dopisů, mezi nimi ten, ve kterém jeden učitel píše, že pozoroval po čtrnáct dní, zdali hlemýždi rozeznávají strany světové, a že tedy přijde nás též laskavě navštívit, informovat se, jaký druh hlemýžďů to je.

Poněvadž jsem se setkal s hošíkem, který chtěl vlkodlaky v Olomouci, jest jisto, že jsem před těmito znalci přírody utekl na Moravu, kde hodlám založit nový přírodovědecký časopis, ve kterém budu psáti o duševních schopnostech stonožek.

2.

V boji proti alkoholu

Profesor dr. Sahula býval z mládí silným alkoholikem. Píval až třicet piv denně. Pak dostal ledvinovou nemoc, rozšíření žaludku, ztučnění srdce, a výsledek toho byl, že přestal pít pivo, lihoviny, víno a vrhl se na minerální vody.

Ani tu však neznal míry. Vypil v restauraci třebas deset lahví kysibelky, která mu začala tak leptat žaludek, že seznal, jak i tato cesta bez alkoholu je pochybná.

Přestal proto navštěvovati restaurace, a poněvadž nemohl dlouho usnout do noci, jsa zvyklý na noční potulování po restauracích, vrhl se na vědu.

Polykal učenost jako kdysi alkohol, s vervou, s chutí a v neobyčejně velkých dávkách.

Habilitoval se na universitě a nebylo dlouho snad do té doby tak známého a na slovo vzatého psychiatra, jako byl profesor dr. Sahula.

On vynášel několik nových způsobů léčení ošetřovanců v blázinci.

Známý jest přece slavný systém Sahulův mající v principu přenášení duševních chorob z osoby na osobu (přímo). Do jedné cely např. zavře se duševně zdravý opatrovník a zuřivý blázen a oba krmí se okénkem ve zdi. Když pak po třech měsících je vypustí, tu zjistí se něco překvapujícího. Blázen se uzdravil, stal se z něho úplně normální člověk, a zato se zbláznil opatrovník. Nechá se tedy v cele a strčí se k němu jiný zdravý opatrovník.

Nechci vás unavovati, ale podotýkám, že po třech měsících ten první už je uzdraven, a zato ten druhý

se zbláznil. Přesně tak, jak tomu bylo v případě prvém a jak to vyžaduje systém prof. dr. Sahuly.

Známý jest též jeho „systém vzestupný“. Někdo trpí totiž slavomamem a myslí o sobě například, že je metař. Ošetřující lékař mu řekne: „Vy se mýlíte, vy jste přece dozorce nad metaři.“ Dobrá, myslí o sobě, že je dozorce. Za několik dní řekne lékař k němu: „Vy nejste dozorce, vy jste rada z městské hospodářské komise.“ Dobrá, myslí o sobě, že je magistrátní rada z městské hospodářské komise. Za pár dní mu pak řekne lékař: „Vy se mýlíte, vy nejste magistrátní rada z městské hospodářské komise, vy jste sám starosta města.“ Choromyslný jakmile to uslyší, počne sebou škubat, začne zuřit a křičí: „Copak jsem blázen, to bych byl pěkný lump.“ Dá se mu svěrací kazajka, veronál a on pěkně usne. Když se probudí, neví o ničem a je uzdraven.

Pak je znám jeho systém „křížového rozčilení“. Duševně chorý musí se rozčilit nad něčím, co kdysi hrálo v jeho životě nějakou roli, ale křížilo jeho zájmy a stálo na opačném pólu jeho snažení. Systému toho používá se u apatických bláznů, kde je třeba rozčilení, aby byli vybaveni z otupělosti. Příklad to lépe vysvětlí.

Ředitele divadla vedou opatrovníci do přeplněného kinematografu. Ředitele kinematografu vedou pak opatrovníci do naplněného divadla na činohru. To je tedy ten systém křížového rozčilení. Choromyslného automobilistu posadí na drožku na kozlík a dají mu do ruky opratě. Drožkáře posadí do automobilu k řidítku.

Všechny tyto systémy nejsou však ničím proti tomu, jak profesor dr. Sahula bádal o hnutí proti alkoholismu.

Zprvu pravda leckde pochybí. Nicméně právě i těmto pokusům sluší vzdáti patřičnou úctu, neboť byly součástkou jeho velkého boje proti alkoholismu.

Zprvu totiž vycházel z toho principu, že je třeba alkohol konzumentovi znechutit. Nosíval tedy s sebou malou lahvičku odporného roztoku kamene pro dávení a chodíval s ní po kořalnách. Tam hostil všechny kořaly a potajmu jim kapal svůj roztok do skleniček. Pili to jako vodu, a dokonce ho odkryli a jeden řekl: „Kápnou mně tam taky trochu, je po tom větší žízeň."

Tedy kromě toho, že vlastně jim alkohol zchutil, byl by málem upadl profesor dr. Sahula v boji proti alkoholismu opět do jeho objetí.

Jeden ilustrovaný časopis přinesl jeho fotografii, „Profesor dr. Sahula, známý psychiatr, na procházce". Na fotografii vypadá pan profesor trochu nakřivo. Vracel se totiž z jedné kořalny, kde si dal po dlouhém půstu opět ponejprv dvě desetiny kontušovky, neopomenuv kápnouti si do své skleničky též spravedlivě onoho odporného roztoku.

To bylo však také jeho poslední setkání s tatíčkem Alkoholem.

Od té doby počal studovat následky alkoholismu, alkoholismus dědičný, přenosný a jeho důsledky. Došel k překvapujícím výsledkům.

Alkohol působí dle něho jako radium do dálky. Tak například není jist fotograf fotografující nějakou opilou skupinu, že jeho děti nenarodí se blbé. Jeho kniha „O účincích alkoholismu" jest pestrou snůškou zajímavých dokumentů, jak alkohol řádí i na dálku. Kupříkladu: Osmiletý chlapec jednoho bednáře spadl do nehotového ještě sudu na pivo. A když ho vytáhli, měl červený nos.

Jeden mnich zabýval se pěstováním chmele, neboť si zakládal velký herbář. To však stačilo. Jeden jeho syn byl zloděj a jedna dcera stala se kuplířkou.

Vážený občan jeden přečetl si plakát „Bay-Rum na vlasy je nejlepší“ a ožral se tím čtením tak, že ho nemohli zmoct ani čtyři strážnici.

Příkladů všech je v knize 116. Co však jest slovo psané proti slovu živému, obrázek proti skutečně viditelnému předmětu? A právě tuto výchovnou stránku měl profesor dr. Sahula na paměti. Přednášky o alkoholismu s demonstracemi.

Podařilo se mu zjistit typický případ akutního alkoholismu. Před ním stojí muž s červeným nosem, opuchlých tváří a třesoucích se rukou. „Vy jste alkoholik, Bezděko.“ „A ja-kej,“ odpovídá radostně Bezděka. „Jste ženat.“ „Někde na Novém Světě,“ odvětí Bezděka, pleta si pojmy, což jest značkou alkoholika.

Profesor dr. Sahula našel také paní Bezděkovou skutečně na Novém Světě a předvedl ji posluchačům ve své přednášce i s jejími pěti dětmi, ve stáří od jednoho do patnácti let.

S jakým nadšením ukazoval ty potomky alkoholika Bezděky, o kterém zjistil, že vypil denně až dva litry slivovice a že snesl padesát šest piv a pět litrů vína najednou. Typičtí potomkové.

„Podívejte se,“ volal s nadšením strkaje kupředu prostředního Bezděku, „jaký to nádherný blbeček, a co tenhle nejmladší, to je dokonalý idiot.“

„Poslyšte, Bezděková,“ obrátil se na ženu alkoholikovu, „povězte nám ještě, jak se k vám v posledních letech choval váš muž.“

„To prosím nevím, pane profesore,“ řekla Bezděková, „já s ním prosím nežiju už dvacet let. Líbějí vodpustit, milostpane, tyhle děti mám s jiným.“

Když šel profesor dr. Sahula z přednášky po náměstí, slyšeli lidé, co šli za ním, jak mlátí holí vztekle do dlažby a jak si bručí: „Dneska se ale ožeru.“

Otcovské radosti pana Motejzlíka

Pan Motejzlík měl velkou radost, že se stane otcem. Ještě dávno předtím, než se mu narodil synáček, chodil po všech známých a vykládal, že už se mu dítě narodilo.

V mnohých případech styděl se za to, že by se mu mohla narodit dcera, vykládal tedy, že se mu narodil chlapeček. Někde opět, aby se nezdálo, že se příliš chlubí, říkal, že má děvčátko. Asi ve třech ve čtyřech případech říkal, že neví, co to je. Nakonec si to všecko spletl, a když opět přišel ke svým známým, na dané otázky odpovídal obyčejně opačně. Kde dřív říkal, že má chlapečka, tam říkal, že má dcerušku. A tak to všecko proplítal novou a novou lží, šel dokonce ve své drzosti tak daleko, že mluvil o dvojčatech, a v restauraci pan Brejšky vykládal dokonce o nějaké zrůdě, se kterou vydělá strašně peněz. Nakonec sám nevěděl, co se mu narodí. A když konečně přicházel onen okamžik, kdy se měl státi otcem, u přítomnosti tchyně a tchána zmizel do nejbližšího okolí, kdež u uzenáře, u pekaře, v lékárně, ve dvou hostincích, v jedné vinárně říkal, že je to již hotová událost, a opět to šlo tak lživým, prolhaným způsobem, děvčátko, chlapeček – chlapeček, děvčátko – dvojčátka, trojčátka – chlapeček, děvčátko – děvčátko, chlapeček –, zkrátka nechal si zadní vrátka otevřená. A když měl ve vinárně pátou čtvrtku vermutu v sobě, zvolal: „Ani nevíte, jak jsem šťastnej!“ a šel domů.

A když překročil práh svého bytu, vynadali tchán, tchyně, bába dobrému panu Motejzlíkovi ponejprv

surovců. A byl pan Motejzlík takovým, aby zasluhoval této přezdívky? On jen očekával radostnou událost a on se radoval. Byť by byl i vypil kolikkoliv vermutu při té příležitosti a kolikkoliv piv, neboť příležitost dělá zloděje, v jeho duši panovala světlá radost, že dává světu potomka, že rozmnožil český národ, a nakonec ta neskonalá blaženost, že se stává pomalu, ale jistě otcem.

Zatím kdy tchán v kuchyni mluvil dobrému panu Motejzlíkovi do duše, aby nyní pamatoval na všecky své povinnosti, aby že se stane otcem, nebral tak na lehkou váhu, aby se vzpamatoval, dokud není pozdě, a aby nebylo pozdě, poslal mu pro sodovku. Než však sodovku přinesli, stal se již pan Motejzlík otcem. A když babička přinesla to červené robátko, chytil je pan Motejzlík a už s ním byl na chodbě. Chtěl je ukázat vedle sousedům. Vyrvali mu je a pan Motejzlík křičel v nočním tichu po domě: „Já mám synáčka," seběhl dolů, otevřel si klíčem domovní dveře a běžel do protější restaurace. Tam poručil deset piv a řekl, že má synáčka. Poněvadž předtím před půlhodinou vykládal tam, že má dceručku, nastala z toho hádka, přičemž pan Motejzlík vykřikl: „Já to musím lépe vědět!" Nějaký občan přitom podotkl, že pan Motejzlík vůbec žádné dítě nemá. I lvice brání své mládě, natož pan Motejzlík! Rozehnal se po pomlouvači, ten se nedal, chytil pana Motejzlíka za nos a za přispění svých přátel vynesl pana Motejzlíka na ulici.

V nočním tichu, podepřen jsa o zhaslou svítilnu, počal přemýšlet pan Motejzlík o životě. V jeho duši defilovala stará pravda, že když někdo mluví pravdu, že se mu nevěří. Po ní přišla myšlenka na potupu a za ní nakonec zářně zasvítila velká, vznešená rozkoš z otcovství, pýcha otcovská, která dala určit

směr krokům páně Motejzlíkovým přes ulici za roh do vinárny.

Tam posadil se za stůl, a poklepávaje paní vinárnici na rameno, řekl: „Tak mám synáčka.“ – „Ale pane Motejzlíku, co to říkáte, vždyť jste právě před třičtvrtěhodinou vyprávěl, že se vám narodila dvojčátka, obě holčičky.“ Najednou to všecko přišlo panu Motejzlíkovi strašně líto. Složiv hlavu do dlaní, dal se do tichého pláče. Jaký je lotr. Ještě než se mu jeho první dítě narodilo, už je přelhal. Pozvedl hlavu, a dívaje se uslzenýma očima na paní vinárnici, i řekl plačtivým hlasem: „Dejte mně čtvrtku vermutu.“ – „Nestydíte se, to jste otec,“ řekla paní vinárnice, „takhle přebrat, zatímco máte být doma, a kdoví, jestli máte vůbec nějaké dítě, vždyť mluvíte samé nesmysly.“

„Ale zapřísahám vás, paní vinárníková, mám chlapečka padesát pět centimetrů dlouhého, jemnými chloupky porostlého, úplně červeného, otec je zdráv.“ – „Tak nedělejte dlouhé řeči a běžte spat, řekla jsem vám už, že vám nenaleju.“ – „Tak tohle jsem si zasloužil, když mám tak pěkného chlapečka!“ zvolal lítostně pan Motejzlík a vyšel do tmy. Hořká lítost se ho zmocnila, pozoroval, že mu nikdo nerozumí. Naštěstí si vzpomněl, že v Krokově ulici, nedaleko odtud, bydlí starý jeho známý, inženýr Zázvorka. „Musím ho navštívit,“ pomyslil si šťastný otec a bylo to ke druhé hodině noční, když stál před otevřeným přízemním oknem bytu svého přítele a hvízdal do pokoje. Nikdo se neozval, ale co otec pro své dítě neudělá? Beze všech rozpaků vlezl pan Motejzlík oknem do pokoje, a jak tak seskočil na podlahu, paní inženýrová, která čekala na svého chotě, rozsvítila elektrickou lampičku, a když uviděla pana Motejzlíka,

strašně vykřikla. „Milostivá paní," zakoktal pan Motejzlík, „přicházím vám oznámit, že se mně právě narodil synáček, pětapadesát centimetrů dlouhý, jemnými chloupky porostlý, úplně červený, otec zdráv."

Po těch slovech byl již opět na okně a seskočil dolů a zrovna v tom okamžiku, kdy pan inženýr strojil se vlézt do svého bytu, aby nedělal po chodbě rámus. „Nazdar, Zázvorko! Byl jsem ti právě oznámit, že se mně narodil synáček, pětapadesát centimetrů dlouhý, jemnými chloupky porostlý, úplně červený, otec zdráv." – „To je pitomá výmluva, ničemo!" zařval pan inženýr za ním.

Dohonil ho právě před domem, kdy v plném spěchu pokoušel se pan Motejzlík odemknouti dům. Beze slova dal mu inženýr dva pohlavky a důstojně se vzdálil. Teprve když byl uprostřed ulice, zvolal: „U soudu si to vyrovnáme." Za ním ozýval se prosebný hlas pana Motejzlíka: „Ale opravdu, Zázvorko, narodil se mi chlapeček."

S těžkým srdcem stoupal pak pan Motejzík po schodech. Bylo mu tak smutno, jak lidé nechápou jeho otcovské štěstí. Podepřel se dosti hlučně o dveře svého bytu, dveře se tiše otevřely, dvě ruce vtáhly ho dovnitř, byl to tchán, který mu prostě řekl opět jen: „Vy surovče, myslil jsem, že vás aspoň dítě napraví, a to pěkně začínáte. Styďte se!" Ukázal mu pak na otoman a odešel do pokoje. Pak se objevila porodní babička, spráskla ruce a řekla: „Tohle jste mně neměl dělat, pane Motejzlíku, dostane-li vaše paní horečku, jste tím vinen jenom vy!" Po ní přišla ještě tchyně, která řekla už jen: „Pfuj tajfl."

Pan Motejzlík natáhl se na otoman a tiše štkal do deky. Nikdo ani z domácích lidí nerozumí jeho otcovské radosti. Tiše pak po špičkách slezl z otoma-

nu, otevřel dveře pokoje, ztratil rovnováhu, natáhl se přes práh a vykřikl: „Kdepak mám synáčka?“ Tchyně s tchánem odnesli beze slova pana Motejzlíka zpátky na otoman. Už na cestě jim usnul s blaženým výrazem v obličeji.

Tchyně chvíli zachmuřeně se dívala na chrápajícího šťastného otce a pak energickým pohybem stáhla mu zpod hlavy polštář.

Ale pan Motejzlík spal klidně dál a usmíval se ze spaní. Zdálo se mu, že je na táboru lidu a volá k tisícihlavým nadšeným zástupům:

„Právě se mně, velectěné shromáždění, narodil synáček, pětapadesát centimetrů dlouhý, jemnými chloupky porostlý, červený, velectěné shromáždění, otec úplně zdráv!“

Druhá řada otcovských radostí pana Motejzlíka

Stane-li se kdo šťastným otcem, jest tu celá řada drobných radostí. Tak například otvíráte stále skříň s dětským prádýlkem a každému, kdo vás přijde navštívit a vám gratulovat, s velkou chloubou ukazujete košilky, plenky, čepečky, živůtky, chlubíte se, že umíte již převinovat své děťátko, a naplňuje vás jistě radostnou pýchou, když můžete své hosty uvésti do kuchyně, kde jako natažená pavučina křižují se z jednoho konce na druhý natažené šňůry, na nichž se suší velkotucet plen, ušlechtilé to dílo vašeho potomka, který nejenže nese vaše jméno, nýbrž začíná stejně působit ve veřejném životě jako vy v nejútlejším věku.

A jaká radost vlévá hřejivé teplo do vašeho nitra, když svého kluka můžete vlastnoručně vážit. S jakou radostí znamenáte do zápisníku každý ten gram, o který pomalu, ale jistě dle neúprosných zákonů přírody váš potomek přibývá na váze. A opět nová radost, kluk chce pít. Odnesete ho k matce a vrátíte se k hostům, vytáhnete ze skříně láhev koňaku, a zatímco vedle váš potomek pije, pije i otec a hosté na jeho zdraví. Nálada se stává bujnější, najednou vás napadne, že jste hostům ještě neukázali, jak se umí vaše první dítě koupat. Nalejete do dětské vany teplou vodu, zkoumáte její teplotu na teploměru a krokem trochu potácivým jdete statečně do ložnice pro svoje dítě. Z toho velký rámus, domácím lidem podaří se vyrvat vám vašeho syna z rukou a ukrýt někde v bezpečí před vaší ohromnou láskou otcovskou, která jak se zdá, nezná překážek. Neboť vy uražen v otcovské pýše, když vám tchyně zavře před nosem,

počnete kopat do dveří a křičet: „Dejte mi moje dítě, páni si přejí vidět mého chlapečka!“ Je to však marné. Ze zavřeného pokoje jest slyšet ostrý hlas babičky: „Nebuďte impertinentní a jděte raději na procházku.“ Zajisté že by to mezi čtyřma očima dopadlo hůř, ale vy máte u sebe hosty, kteří se šli podívat na vašeho potomka, a proto ten mírný tón, který se ozývá z pokoje. Vypijete tedy s přáteli ještě jednu láhev koňaku a opustíte slavnostně s nimi šťastnou domácnost.

Všechno to tak právě prožíval pan Motejzlík. Byly to těžké boje po celých těch prvních čtrnáct dní, v okolí se vypravovalo, že pan Motejzlík z radosti pije se svými přáteli dokonce i sprostý rum. Pak následovala jistá stagnace. Jednalo se o to, jak se má synáček jmenovat. Pan Motejzlík vrátil se právě v růžové náladě od svých přátel a bouřlivě žádal, aby jeho synáčkovi bylo dáno jméno Hektor. V tomto jménu viděl nejen ztělesněnou alegorii síly, nýbrž i přívětivou vzpomínku na Homérovu Iliadu z dob gymnaziálních studií. Samo sebou se rozumí, že po tomto prohlášení všichni se na něho vrhli. Tchán jak obvykle rozšafným způsobem dosti obsáhle, ale výstižně rozebral jméno Hektor, dokazuje, že takové jméno mohlo by být pro budoucnost jeho vnuka kamenem úrazu. Začal tedy se školou: Předně dítě, když začíná chodit do školy, jest velice citlivé a rádo rozumuje. Jak by tedy vypadalo, kdyby se na ně volalo Hektore, a současně by přiběhl nějaký velký řeznický pes. Děti se rády baví. Zajisté by takového potupného jména využitkovali jeho spolužáci, čímž by dítě nesmírně trpělo, stranilo se svých druhů, stalo se zádumčivým samotářem a nemyslilo o samotě na nic jiného než na nějaké neplechy. Tento rys povahy by

s ním rostl, škola by ho netěšila, kde by byl ku posměchu, jeho inteligence by zakrněla a nedočkali by se jistě na něm žádné radosti. Stal by se z něho nevzdělaný zlomyslník. A ukončil to zcela stručně slovy: „Zkrátka a dobře, vy nemáte do toho co mluvit, to je naší věcí!“

Pan Motejzlík skromně podotkl, že by snad bylo přece jen na místě, kdyby uznali aspoň jen částečně jeho otcovské právo. Dali se všichni do jízlivého smíchu a řekli mu, že je pěkný otec, spíš ničema než otec, a že udělá nejlepší po všem tom, co kdy provedl, když nebude mluvit do věcí, kterým nerozumí.

To pana Motejzlíka urazilo a odešel z domova pln lítosti, že nemůže pro syna ani to jméno prosadit. Vrátil se celý rozechvělý až druhého dne odpůldne. Byl neobyčejně skromný, když vstupoval do dveří, a velmi uctivý. Asi padesátkrát opakoval: „Rukulíbám, odpusťte, ale já byl na schůzi v Kladně.“ Pak koktal, že v Kladně je plno sazí, že celé Kladno je poddolováno a že je to hrozné. Bylo mu odpověděno: „Ba, je to hrozné!“ Dále si ho ani nevšímali, zavřeli se v pokoji, a když pan Motejzlík zkroušeným hlasem ozval se u dveří:

„Mohl bych, prosím, vidět svého synáčka,“ dostal za odpověď: „Až vystřízlivíte.“ – „Rukulíbám,“ volal pan Motejzlík, „já dnes doopravdy nejsem opilý, přál bych si snažně vidět krev mé krve, milostivá paní matinko.“ Milostivá paní matinka na to neodpovědela a počala hvízdat árii z Hugenotů, když počínají vraždit hugenoty.

Panu Motejzlíkovi nezbývalo nic jiného nežli sednout si k psacímu stolu, probírat se došlými dopisy, ve kterých někteří jeho přátelé teprve teď po čtrnácti dnech mu gratulují k jeho otcovskému štěstí. Ta vě-

ta mu zhořkla. Vytáhl z kapsy pět krabiček cukroví, které vyhrál pro svého syna, a díval se bolestně na ty červené a bílé škatulky, uznával, že je naprosto nepochopen a že všechno jeho podnikání, kterým chce dokázat, že si váží narození svého prvního syna, není chápáno jako radostný projev, nýbrž jen jako orgie, zlotřilost a sprosťáctví. A v té nesmírné melancholii ozvalo se zaklepání a vstoupil tchán, který poklepal mu na rameno a řekl: „Tak, to jsem rád, že konečně jste jednou v pořádku doma a že pracujete. Spěchám a zde vám dávám sto padesát korun na kočárek. Právě o tom jsme mluvili včera, když jste odešel, že se vám musí také něco povolit. Vyberete podle svého vkusu pěkný kočárek, no, vždyť bude zas všecko v pořádku. No a teď se podívám na vnoučátko."

Pan Motejzlík pln neblahé předtuchy, dříve ještě nežli tchán došel ke dveřím, vzal klobouk a už byl ze dveří, po schodech dolů, na ulici a do kolemjedoucího vozu elektrické tramvaje. Když seděl ve voze, můžeme říci, že tam seděl s čistým, nevinným srdcem. Jeho radost nelze popsat, konečně samostatně mohl jednat pro blaho svého syna. Již viděl před sebou, jaký krásný kočárek mu koupí, z krajek záclon u kočárku viděl vyhlížet baculatého cvalíka, který hrabe růžovýma ručičkama po peřince. Zdálo se mu, že elektrika jede pomalu. Den se mu zdál takový světlý, rozjasněný, pan Motejzlík by nejraději zhubičkoval celý svět. Uznal také, než dojel na Václavské náměstí, že koupit kočárek pro své první dítě jest velkolepým novým vstupem do nového života. A že vybírání kočárku musí se dít systematicky, prohlédnout ceníky, nejraději napřed obejít všechny krámy a požádat o vzorníky, pak někde v klidu kavárny se usnést definitivně na nějakém nejlepším, vkusném exempláři.

Také tak učinil a celý rozjasněný s balíkem ceníků vstoupil do své denní kavárny. Pak v rohu, poručiv si černou kávu, probíral se s rozkoší různými vzory, líbily se mu všechny, takže poznovu probíral ještě jednou tlusté svazky ceníků a shledal, že opravdu každý kočárek bude jeho chlapečkovi slušet. Když vyšel na ulici, shledal ke svému úžasu, že je již osm hodin a že jsou již krámy zavřeny. Na rohu Václavského náměstí a Vodičkovy ulice stál chvilku bezradně a díval se na kostky chodníku. Jeho radost jaksi náhle zmizela. Představoval si, jak to bude doma, až se tam vrátí. Zatím tchán už ví všechno, v jeho duši počínalo býti tak nějak divně pusto, že uznal za dobré vrátit se, až tchán už jistě bude pryč. Říkal sice, že spěchá, ale v takovémto případě si počká až bůhví do kolika hodin. Zmocnila se ho touha po rozptýlení myšlenek štvaného člověka veselým rozhovorem s věrnými přáteli, s kterými denně, když se mu podařilo zmizet z domova, sedával v restauraci U Zvěřinů v Košířích. Tam rozptyloval své truchlivé myšlenky při dobrém pivě, ale nebylo to ještě to pravé, něco mu stále scházelo, nějaké takové rozčilení, při kterém by zapomněl na svůj smutný osud. Dnes se zde nic nehrálo ani nerecitovalo, až konečně jeden z jeho přátel navrhl, aby šli hrát karty do jisté noční kavárny. Tam že se hraje „boží požehnání“. Jaká to byla kavárna a kde to bylo, se pan Motejzlík nepamatuje, dokonce také neví, proč tam také šel, proč se dal strhnout k takové hazardní hře; ve dvě hodiny v noci musel měnit stokorunovou bankovku, v půl třetí zbylo mu dvacet korun. Vypravuje se, že vykřikl: „Všechno pro synáčka!“ a těch dvacet korun že vsadil na poslední kartu... a s velkou slávou za chvíli shrábl pět set korun.

Bylo to druhého dne k desáté hodině ranní, když pan Motejzlík vrátil se domů k rodině. Ale v jakém stavu!

Před sebou strkal jeden krásný kočárek, za sebou táhl druhý a za ním vážně posluha nesl druhý pár krásných nových kočárků, a to jeden do pokoje, druhý na procházku, třetí do zahrady a čtvrtý do deště, tak jak mu to v obchodě doporučili.

Silvestr abstinentů

Nevím, jak se to stalo, že předseda spolku abstinentů Voráček, jeho místopředseda Beck a jednatel Mašek usnesli se, že oslaví též Silvestra, ovšem způsobem důstojným zájmů spolku a jeho významu. Vypravovalo se později, že byli přímo vyzváni členy spolku, aby šli do ulic propagovat myšlenku abstinentního hnutí.

Členové spolku to sice dnes popírají, ale v policejním protokole, sepsaném s oněmi třemi abstinenty na policejním ředitelství, stojí, že udávají, jak vedeni stejnou myšlenkou propagovat své čisté bezalkoholní snahy vyšli večer, aby přes celou silvestrovskou noc byli apoštoly takového osvětového hesla, jakým je abstinentism.

Proto velmi vážně, již tenkrát, když vyšli do ulic, ptal se pan předseda Voráček nejbližšího policejního strážníka, kdyby byl tak laskav a řek mu, kde najde nejvíce a nejhůře opilých. Bylo teprve šest hodin večer.

Strážník se na něho podíval a řekl: „Že se nestydíte, mazat už od rána.“

„Ale račte dovolit!“ „Nic nedovolím, ještě slovo, tak vás předvedu.“ „Tak vám děkuji.“ „Dejte si pozor, povídám.“

Abstinenti táhli smutně dál a na rohu Žitné ulice zpozorovali dva muže, kteří vrávorajíce táhli někam do města. Jednatele napadlo, ti že asi jdou někam do nějakého doupěte alkoholismu, a navrhl, aby šli za nimi.

Nešli za nimi daleko; oni to zpozorovali a dali se na útěk, když dříve odhodili nějaký balík.

Kroutě hlavou, otevřel pan Beck balík a uviděl v něm dva páry bot. Mezitím již se shromáždilo kolem plno lidu a jakýsi hranatý muž vzal jednou rukou pana Bečka za rukáv, druhou mu šermoval před obličejem a hulákal, že to zná, oni že mají boty, ale když chudák v té zimě...

Pan Mašek pak slyšel hlas: „Hoď mu jednu," a to bylo znamením k jakémusi útoku na tři apoštoly, kteří ustupovali k řadě domů a konečně utekli do jednoho krámu, jehož majitel ochotně zavřel krám, když byli již vevnitř.

V každém případě obchodník tázal se, čím může posloužit, než strážník ty lidi rozežene.

Rozhlédli se kolem a ku své hrůze viděli, jak z malých soudků se na ně šklebí nápisy Čert s rumem, Žitná s rumem, Slivovice I, Slivovice II, obklopovalo je to ze všech stran.

„Něco bez alkoholu," vyhrkl ze sebe pan Mašek co jednatel.

„Za pět, nebo za deset?" tázal se s úsměvem majitel kořalny. „I za deset." Nalil všem – převrátili to do sebe a pan Voráček první projevil jistou pochybnost, zdali v tom nebyl přece jen alkohol.

„Ale co vás to napadá, jakýpak alkohol, to byla jen pravá stará polská kontušovka." „Dovolte, ale to je ničemnost." „Jakápak ničemnost, kořalo jeden, beztoho už celý den se povalujete po putykách, až za vámi chodí lidé, a teď chcete tu udělat nějakou výtržnost. To hezky začínáte toho Silvestra, marš ven!"

Vystrčil je rázně z kořalny na ulici, kde se zatím již zástup rozešel.

Předseda spolku abstinentů zapotácel se na chodníku před výčepem lihovin, právě když kolem šel pán s dámou.

Slyšel, jak ten pán povídá: „Vidíš, Anna, tenhle opilec, to je nějaký pan Voráček z prvního oddělení naší banky. Býval to dřív takový slušný člověk a teď si vede tak hnusně.“

„Prosím, pane,“ přikročil ustrašeně pan Voráček k němu, „račte odpustit, pane řediteli, v tom je omyl; naší snahou je naopak tu s přáteli propagovat všude hnutí abstinentů zejména dnes, kdy lidstvo si mylně vykládá oslavu silvestrovskou.“

Strážník, který dříve rozháněl zástup lidu před výčepem lihovin, přistoupil k panu Voráčkovi a řekl k němu přísně: „Pozoruji vás všechny již dlouho; žádám vás naposled, abyste nikoho neobtěžovali, nebo se ze své opice vyspíte na pryčně.“

Jako zmoklé slepice odcházeli beze slova a pan Voráček vykládal svým druhům, že jest to strašný omyl, neboť ten pan ředitel řekl zcela jasně ku strážníkovi o něm: „Ale má ji!“

Šli ulicí za rohem a trochu se jim ta kontušovka vrazila do hlavy, i vykládali si vespolek o nějakých právních omylech a justičních vraždách, když vtom uslyšeli vedle za rohem z jedné restaurace zvuky harmoniky.

„Zde jest jedno takové sídlo, které potíráme,“ řekl jednatel, „vysvětlíme jim opatrně, jak se věci mají, jak se z nich pomalu stávají zvířata.“

Vešli dovnitř a dali si přinést láhve sodovky a rozhlédli se kolem. Dvě tři ženy, o kterých si utvořili ihned špatný úsudek, seděly na klíně dvěma chlapíkům, kteří vyhlíželi právě tak, jak stálo v textu písně, kterou právě zpívala celá hospoda sborem:

Chodí tam frajeři načesaní.

Když shromáždění přezpívalo, vstal náhle pan Mašek a s pevným hlasem, podepřeným o onu kontušovku, řekl: „Dovolíte laskavě, ale jste vlastně zvířata.“

Celkem vzato měl pravdu, neboť kdyby byli ti tři abstinenti vrženi v římském cirku šelmám, nebyli by za tak krátkou dobu, co tu pobyli jako apoštolové abstinentismu, tak vyhlíželi.

Bez klobouku, potrhaní, jako po zápase s medvědem, s opuchlými tvářemi běželi po tom slavném vyhazovu ulicí dolů a zapadli do jednoho hostince, aby si trochu upravili toaletu. Nalezli tam podobnou společnost jako před chvílí a v úzkosti, aby to opět snad tak nedopadlo, aby to na nich nebylo vidět, jaké mají šlechetné snahy, odpověděli na otázku, co si přejí, že třebas pivo.

Číšník, pěkný svalnatý chlap, chvíli se radil s hostinským, který za chvíli přišel ke stolu a řekl, že se jim nic nenaleje, že už jsou pěkně seřízeni.

„V tom jest omyl,“ opakoval své šlechetné zásady pan Mašek, „naší snahou jest naopak tu s přáteli propagovat všude hnutí abstinentní, zejména dnes, kdy lidstvo...“

Nedomluvil, hostinský už ho vzal za límec a vlekl ku dveřím: „Koukejte, ať jste venku! Kazit kšeft si nedám!“ Když byl pan Mašek venku, vrátil se pro pana Bečka, a ten šel tedy druhý, po něm šli s číšníkem pro předsedu spolku abstinentů pana Voráčka, který zatím utekl do kuchyně, kde spínal naproti nim ruce a křičel:

„To jest, prosím, justiční vražda.“

Ale rozhodně neměli, když už byli venku, jít ještě v tom stavu na policejní ředitelství a tam k inspektorovi jeden přes druhého mluvit a dokazovat

s opuchlými tvářemi, bez límečku, s roztrhanou vestou a kabáty: „Naší snahou jest propagovat všude hnutí abstinentní, my apoštolové nové kultury.“

A tu policejní inspektor řekl ono velké vznešené slovo k strážníkovi, který měl službu: „Dají je všechny za katr, ať se vyspí...“

A dveře separace se otevřely a opět zavřely. Skončena velká tragédie apoštolování a velmi dojemně vypadalo, když ve veselé a bouřné silvestrovské noci probudil se k ránu pan Voráček na pryčně a ze štěnic, které rozmazal, vytečkoval na stěně: „Nikdo není prorokem ve vlasti.“

Měl pravdu. Ještě ke všemu dostali všichni tři za týden dopisy od spolku abstinentů, ve kterých se jim stručně sdělovalo, že pro překročení stanov spolku vylučují se navždy.

Ve stanovách není totiž nic o kontušovce, rvačkách a pryčně.

Z dějin Strany mírného pokroku v mezích zákona

Strana roste, ale je bita

U každé nové politické strany jest třeba nadšení. Ale toto nadšení mají i jiné politické strany, nejen ta nová strana, a pakli se tato nově založená setká se starší v politickém boji, plyne z toho nezbytně, lépe řečeno zvykově, že ti, kteří jsou v menšině, rozhlašují do světa, že na jejich straně jest morální vítězství. Morálního vítězství domůže se každý, komu odpůrce přerazí nohu. Tolstoj kdysi prohlásil, že morální vítězství jest něco ohromně jasného. Masaryk si chválí morální vítězství, ale ani Tolstoj, ani Masaryk nebyli nikdy zpráskáni. Kdo chce tedy propagovat zásady strany, která teprve se rodí, musí se obyčejně spokojit jen s tím morálním vítězstvím a zvolat: My jsme zvítězili, a přitom opodeldokem dát si natírat záda, neboť opodeldok jest výborný prostředek proti pohmožděninám, jelitům a krevním podlitinám. S opodeldokem musí tedy každá nová strana počítat. Zejména každý apoštol nové politické myšlenky. Kdo chce druhé politické straně vštípit své vlastní politické přesvědčení, nos s sebou vždy lahvičku té směsi, není-li blízko ochranná stanice. Každý takový politický řečník buď pamětliv toho, že opuchliny léčí se vodou kolárskou, a když po facce oteče tvář, že otok zmizí, natíráme-li ho směsí chloroformu a olivového oleje s malou přimíseninou kafrového lihu. To paralyzuje výborně účinek nových politických hesel a řečnických obratů.

Rány bejkovcem nesmí se třít, nýbrž záhodno je na ně přikládat studené obklady. Pokud se týče rozbitých hlav, ty vám spraví na každé chirurgické klinice, neboť se vzrůstem politických stran pokročila též věda chirurgická. Když vám, jako řečníku, někdo plivne do očí, nestírejte to rukou, rukávem nebo šátkem, mohli byste dostat zánět rohovky. Zde pomůže vlažná voda. Vyrazí-li vám politický protivník zub, nezoufejte. Svaté Kateřině vymlátili političtí protivníci všechny zuby, a ona stala se světicí. Poněvadž však se církev dnes takovými svatými, jako jste vy, nezabývá, jděte klidně k lékaři, aby vám tam usadil jiný. Utrhnou-li vám vaši posluchači na schůzi lidu ucho, seberte ho a nechtějte dokončit svou řeč a běžte rychle k nejbližšímu lékaři, aby vám ucho zas přišil. Když vám utrhnou hlavu, nechte ji ležet, protože ji k politice nepotřebujete. – Toto jsou všechny zásady, jistě velice rozumné, s nimiž dostavili jsme se my, výbor Strany mírného pokroku v mezích zákona, na schůzi národních sociálů v sále Banzetovy tančírny v Nuslích. Šli jsme tam vesele jako lidé, kteří jsou si vědomi toho, že ten, kdo sedí za pecí, zůstane světu úplně neznámým. A my jsme chtěli růst, jako každá jiná strana. Tak chtěli růst staročeši, zatímco rostli mladočeši. Tak rostli národní sociálové, právě když mladočeši chtěli růst. A sociální demokrati vyrostli, když národní sociálové mysleli, že jen sami rostou.

My jsme ale měli nejlepší mínění o sobě ze všech politických stran, poněvadž jsme o sobě tvrdili, že porostem, poněvadž nejlepším vítězstvím v politice jest to, o němž se mluví v budoucnosti.

Tak jsme tam šli v pevné víře, že když národní socialisté mají program, že ho můžeme mít taky my.

A mají-li na svém programu svobodu slova, tu svobodu slova, že my také chceme mít, což znamená, že oni budou poslouchat a my že budeme mluvit. A proto právě děkujeme tomuto památnému večeru, že mohli jsme do svého programu vsunout nový bod, jejž jsme tam odkoukali: „Pryč se svobodou slova!“

Skutečností tedy bylo, že jsme tam přišli a že jsem se ujal slova po hlavním řečníku, kterému tleskali za každým slovem, za každým mrknutím oka a rozmachem ruky, kterému aplaudovali, když lezl na tribunu, i když z ní slézal. A kupodivu. Když já jsem vylezl na tribunu, tleskalo jen šest lidí, a to jen členové výboru naší strany, a ostatních 900 mužů i jinochů pohlíželo na mne s onou hrozivou tvářností, jako by chtěli říci: „Z tohohle sálu zdráv nevylezeš!“ – To člověka bolí. To musí bolet každého apoštola. Hned v první větě jsem jim to řekl. Neboť člověk má být důsledně upřímným. Pravil jsem:

„Ctěné shromáždění!

Já se vám divím, že mně netleskáte. Což jsem něco horšího než můj předřečník? Jemu jste přece tleskali, dřív než otevřel ústa...“

„Ty rošťáku!“ ozval se hlas vzadu, a současně jako kdyby to vjelo do všech, hrnuli se k tribuně za různých výkřiků, které mi předpovídaly morální vítězství:

„Smrade, deš dolů!“ „Uleť, potvoro!“ „Václave, plácni ho!“ „Ty socane!“ „Nekoukej blbě!“ a jakýsi vysoký muž za límec u kabátu nesa mne doprostřed toho rozzuřeného davu křičel: „Přišel jsi nám sem rozbít schůzi, my tě naučíme!“

Od předsednického stolku ozval se hlas: „Nebijte ho, bratří!“, přehlušovaný však protestem proti vedení strany: „Ale jen ho seřežte, bratří!“

Cítím ty lidi dodnes. Seřezali mne, seřezali celý výbor Strany mírného pokroku v mezích zákona, a když nás vyhodili na ulici, vrátili se zpět, aby rokovali dál o kulturních otázkách. Byla to bolestná pravda.

V zajetí Kartagiňanů

Po onom velkém morálním vítězství u Banzetů sešly se naše rozptýlené řady až nahoře na Havlíčkově třídě. Kulhal jsem, pod oknem jsem měl modřinu a mé tváře, jak praví Goethe, nevěstily nic dobrého. Byly opuchlé! A jak tak stojíme a rozmlouváme o tom našem velkém morálním vítězství, mihne se kolem mne mladý muž, plácne mi do ramen a zvolá: „Ale ty vypadáš znamenitě od té doby, co jsem tě neviděl!“ – Byl to můj přítel Ladislav Hájek-Domažlický, kterého jsem neviděl již dva roky a který mně byl milý od onoho památného okamžiku, kdy mne nezradil na Hradčanech v hostinci pod podloubím, kde mají volské pivo, totiž z voleského císařského pivovaru.

Byl to charakter a počítáme ho též mezi své přívržence.

Abych tedy stručně pohovořil o tom krásném úkazu přátelství.

Bylo to za parného letního dne roku 1902. Přítel Hájek ohlásil, že má na Strahově strýce děkana. A ten strýc že má peníze, že je milosrdný a dobrý, šlechetný a uznalý a že miluje velice svého synovce, totiž Hájka.

A my že se k němu vydáme. Že napíše dopis plný naříkání a já že ten dopis předložím a že dostanu padesát korun. Dopis ten zněl:

Předrahý strýčku!

Osměluji se k Vám uchýlit s tou nejupřímnější prosbou, abyste se ustrnul nad svým nemocným synovcem Ladislavem, který posílá k Vám svého přítele, kterému je již dlužen 12,70 K za léky, které mně zakoupil ze své kapsy, neboť ví, jaké mám rozhárané poměry doma, o čemž vy, strýčku, zajisté také víte. Přiznávám se Vám, že má matka neposílá mi žádné peníze, poněvadž jsem se ukázal nehoden její obětavosti mateřské. Nechoval jsem se tak, jak se má chovat řádný syn, obelhával jsem ji, a nyní, v těžké nemoci, teprve vidím, jak milou by mi byla pečlivá ruka matky. Stydím se však obrátiti se k ní, a proto žádám Vás, milý strýčku, abyste mi momentálně vypomohl z té nouze a bídy, která jest u mne nyní domovem. Neračte se zmiňovat mému příteli o ničem, a pomůžete-li mně, jak doufám, račte to dáti do přiložené obálky. Vyprošuji si současně Vaše kněžské požehnání a zůstávám Vám oddaný synovec

Ladislav

Toto psaní stylizovali jsme v oné hospodě, kamž jsme přišli bez krejcaru v kapse, neboť před námi ležela bohatá kanonie strahovská. Bavili jsme se znamenitě, pili, jedli, hráli kulečník, kouřili a o půl čtvrté odebral jsem se k lidumilnému knězi, strýci přítele Hájka, na Strahov. Když jsem tam přišel, řekli mně, že veledůstojný děkan Hájek je právě na požehnání a že se vrátí za hodinu. Vrátil jsem se tedy zpět do hospody a zase jsme jedli, pili, kouřili a hráli kulečník. „V takový šťastný den si můžeme dát víno," řekl Hájek, „strýc je anděl."

Dali jsme si tedy víno a před půl pátou šel jsem opět do kanonie strahovské. Důstojného lidumila, děkana Hájka, našel jsem v jeho pracovně, modlil

se braviář a pil pivo. Vyložil jsem, že mne posílá jeho synovec Ladislav Hájek z Domažlic, který jest churav a leží nemocen, a toto psaní že mám doručit veledůstojnému panu děkanovi. Otevřel psaní, přečetl je a řekl laskavě: „Počkejte, prosím!“ – Odešel do vedlejšího pokoje a za chvíli se vrátil se zavřenou přiloženou obálkou, ve které jsem nahmátl nějaký papírek.

„Dá bůh,“ pravil měkce veledůstojný pan děkan, „že se můj synovec brzo pozdraví. Či jest to s ním tak špatné? Nemůže chodit?“

„Leží jako lazar, veledůstojný pane,“ řekl jsem, mačkaje radostně v kapse obálku s papírkem.

„Vy jste, jak jsem poznal, velice řádný mladý muž,“ pokračoval. „Jak se račte jmenovat?“

„Jaroslav Hašek, veledůstojný pane!“

„Tak vám děkuji,“ řekl veledůstojný pan děkan a já pln vděčnosti políbil jsem mu ruku a vesele vrátil se do hostince pod podloubím.

„Neseš?“ volal Hájek.

„Nesu, nesu.“

A roztrhli jsme obálku. Byl v ní lístek s tímto obsahem:

Lumpové! Viděl jsem vás, když jste vcházeli do hospody U Karla IV.! Když jsem šel na požehnání, ještě jste tam seděli. Styďte se!

Děkan Hájek

A tak jsme seděli v zajetí hostinského od Karla IV. v cizím ovzduší, vzdáleni přátel, beznadějní a předstihovali jsme se v šlechetnosti, neboť každý z nás tvrdil, že doběhne do města a že se vrátí s penězi, abychom mohli zaplatit útratu.

Kol šesté hodiny večerní tahali jsme sirky. Padlo to na Hájka; zbledl a prohlásil, že tedy půjde do Prahy a že se vrátí zpět.

A odešel z tohoto ponurého vězení, kde hostinský chodil pak kolem mne samotného jako kočka kolem myši chycené v pasti a říkal: „A já, já padnout na podvodníka, nezavolal bych hned strážníka, zbil bych ho jako koně napřed a pak bych ho teprve dal zavřít!“

A v deset hodin, když ze zoufalství zdvojnásobil jsem celkovou útratu, objevil se Hájek a pravil:

„Zab mne! Vypůjčil jsem si od tvého strýce šest korun a zastavil jsem se v jednom hostinci. Hráli tam ‚boží požehnání‘, já chtěl jsem naše jmění zdvojnásobit, a já to prohrál a nemám ani krejcaru.“

Hrdina starořímský Regulus vrátil se dobrovolně z Říma do zajetí Kartagiňanů, aby byl umučen...

Básník Toman praví:
Monsieur, n'avez-vous pas une couronne?

Ve Straně mírného pokroku v mezích zákona hrál vynikající roli básník Toman, jehož příjmení vlastně zní Bernášek. Kdyby byl své básně Torzo života podepsal jménem Bernášek, byl by jistě nedocílil toho úspěchu, jako uživ jména Toman, a tomu děkuje Erbenovi. Mnozí lidé, kterým se básně dostaly do ruky, domnívají se, že je psal onen nešťastný Toman z balady Toman a lesní panna, a jeví hluboký soucit s nešťastným autorem. Také se mnozí přeptávali Tomana, jak to vlastně dopadlo s ním a tou lesní pannou, a v jejich očích zůstal zhýralcem. Byl proto nucen státi se skeptikem; jako proskribovaný člověk počal nadávati na Erbena a odešel do Paříže. Jak žil v Paříži, o tom vypravuje básník Gellner; Toman zadal si svou sbírku básní

k Zeyerovu fondu a obdržel od Akademie 400 korun. Jakmile Toman v Paříži dostal oněch 400 korun, přišel ke Gellnerovi, který v té době vzdělával se v Paříži pitím absintu, a prohlásil k němu, že odevzdává mu 350 franků s prosbou, aby mu vydával dva franky denně – Gellner to slíbil a řekl, že kdyby Toman přišel a chtěl od něho peníze nazpátek, že mu přeláme hnáty. Za dvě hodiny vrátil se Toman a žádal Gellnera, aby mu především přelámal všecky hnáty a pak mu vrátil 350 franků, že chce začíti nový život. Tuto krásnou větu pronášel též velice často přítel Gottwald, který vypůjčuje si v nočních kavárnách pět korun a říká: „Půjč mi pět korun, abych mohl začít nový život!“

Básník Gellner vyplnil Tomanovi celé jeho přání, srazil ho ze schodů se 350 franky v kapse. Když se Toman uzdravil, tu první jeho věcí bylo, že si najal automobil a ve společnosti dvou šiček z náměstí La Grève podnikl výlet do nejbližšího okolí pařížského, a když se vrátil večer do Paříže, měl v kapse jen pět franků. V krčmě u St. Louis za těch pět franků vypil vína a vyšed na ulici plácl do nejbližšího strážníka na epolety a zvolal: „Vive Ravachol!“ Francie je sice republika, ale k Ravacholovi se její oficiální kruhy nehlásí. Ku cti toho strážníka budiž řečeno, že žádal přítele Tomana, aby ještě jednou opětoval svůj výrok, neboť dle francouzských zákonů o zemském nebezpečí je třeba, aby se podobné projevy opakovaly.

„S’il vous plait,“ odpověděl Toman, „vive Ravachol.“ Tak způsobil u staré brány St. Louis malé vzbouření pařížského lidu a za přispění tří strážníků byl dopraven na prefekturu. Tam nastala nová kapitola pojednávající o stycích česko-francouzských. Policejní komisař pamatoval ze svého jinošského věku zájezd českého sokolstva na slet francouzských

gymnastů v Nany a ujistiv Tomana, že Češi jsou výborným národem, nadiktoval mu měsíc vězení (jinak jsou na to tři roky) a vypověděl ho z Francie na půl roku a při jeho propuštění z vězení dal mu poukázku na rakousko-uherský konzulát, kde opět obdržel novou poukázku na ředitelství mezinárodní společnosti drah, šest franků do kapsy a volný lístek na rakouské hranice. Dva členové municipální gardy vedli ho do vlaku, a tak se v měsíci říjnu téhož roku objevil Toman u Zlatého litru a s čistě francouzskou žoviálností, kdykoli někdo z naší společnosti odešel na záchod, vyšel Toman za ním a řekl: „Monsieur, n'avez--vous pas une couronne?“

Do dvou hodin měl 20 korun v kapse a my neměli na černou kávu. „Pánové,“ řekl Toman, usmívaje se našim rozpakům, „teď půjdu na víno.“ A odešel, cinkaje korunami v kapse, a to byl jeho vstup do Strany mírného pokroku v mezích zákona.

Jiná organizační střediska nové strany

Každá strana politická má množství organizačních místností, nikoliv snad v soukromých bytech, nýbrž po hospodách. Čím víc alkoholu v hlavě, tím lépe se daří politice. Pohleďte na tábory lidu, velké veřejné schůze v prostranných sálech, tu nesmíte při řeči vůdce lidu, vůdce strany zakašlat nebo kýchnout, jinak jste ihned okřikováni, abyste byli tiše. Ale číšník, který nosí sklenice piva, zahřmí do toho davu zcela nerušeně: „Kdo chce pivo, platí se hned!“ A tu i sám řečník umlkne, počká, až se shromáždění uklidní, až se pivo roznese

a nové myšlénky zas do boje povedou nás.

Alkohol vzpružuje politické sebevědomí, působí ono příjemné rozčilení v duši, která stává se přístupnější slovům řečníka, alkohol jest jakási průprava k disciplíně všech politických stran. Za sklenici piva dají lidé pro vás duši. To bývalo kdysi. Dnes političtí vůdcové nechají si sami za sebe pivo zaplatit. Okrsky politických skupin jsou tedy vždy v hospodách a jsou velkými utopisty ti, kdož se domnívají, že by bylo možno zřídit velké budovy, kde by sály byly propůjčovány ku schůzím lidu a přednáškám a kde by žádné lihové nápoje, hlavně ani víno, ani pivo, se neprodávaly. Pak bylo by po politických stranách. Politika stala by se věcí minulosti, poněvadž by na tyto bezalkoholní schůze přišel jen řečník, a ten by měl tajně v kapse lahvičku koňaku. Dnes scházejí se bez piva jen realisti. Měli sice také své místnosti v jedné restauraci, ale to tu restauraci zabilo, poněvadž když přišel na přednášku nerealista a uviděl tam samé sodovky na stolech, pomyslil si: „Sakra, tady musí být mizerné pivo.“ Kromě toho realisté zůstávali i za tu sodovku dlužni a některý si ani tu sodovku nedal, ale přinesl si s sebou lahvičku jogurtu. Dále v těch dobách ve straně realistické objevil se ke všemu směr českobratrský a vegetariánský. Čeští bratři požívali zeleninu a měl i řídkou stolici. Obléhali hostinskému záchod. S takovou partají se těžko vychází a on je vyhnal. Tedy myšlenka pořádat schůze a přednášky bez alkoholu se naprosto nesetkala s úspěchem. A právě ty nejkrásnější a nejlepší přednášky každého hostinského naplní radostí, přinutí ho k výkřiku: „Jen kdyby ten lid se chtěl pořád vzdělávat jako včera, to by se vytočilo piva!“ Toto všechno podotýkám jen proto, že i v těch dobách, kdy naše strana vznikla, byl velký odpor vůči abstinentům a že my, členové

strany, nechtějíce se nijak vzepřít všeobecnému mínění o nutnosti alkoholismu, také jsme pluli s proudem doby a svá střediska zakládali po místnostech, kde bylo dobré pivo. Toto bylo hlavní podmínkou. Je-li novorozeně živeno mlékem výtečné jakosti, prospívá na duchu i na těle; každá novorozená strana musí vyvoliti svá střediska jedině tam, kde jest pivo první jakosti, jinak by nejen nepřibrala členů, nýbrž naopak své stávající členy by ztratila. Neboť alkohol jest mlékem politiky.

Proč strana křesťansko-sociální má v Praze tak málo přívržencův? Poněvadž má své místnosti tam, kde čepuje se pivo vinohradské nebo košířské. Kdyby strana křesťansko-sociální přesídlila do místnosti s pivem velkopopovickým, smíchovským nebo branickým, pak by také katolický duch prostoupil hlouběji ledví mnohých, kteří dnes jsou ve víře vlažni, poněvadž mají odpor proti vinohradskému pivu. Dejte jim pivo smíchovské a oni budou stát věrně při víře svých otců.

Jest zajímavé, že strana národně sociální má své místnosti všude tam, kde jest nad vchodem nápis: „Zde se čepuje dobře vyležené pivo smíchovské“ a pod tím „Místní organizace strany národně sociální“.

Některý rok ovšem se nepodaří ani smíchovskému pivovaru, aby uvařil pivo prima jakosti. A tu jest úbytek členů strany velmi nápadný.

V dobách, kdy se naše strana zakládala, jest důležito vzhledem k politickým poměrům oné epochy poznamenat, že státoprávníci a radikálové chodili do tří hostinců pražských, kde se čepovalo pivo práčské. Pro cizí řeči byla by to nepřeložitelná hříčka slovní: „radikál“ a „Práč“.

A jaké pivo zvolila si Strana mírného pokroku v mezích zákona k účelům politickým? Velkopopovické,

smíchovské a plzeňské. Později s rozmachem strany pili jsme i jiná piva, ale vždy jakosti první. Vína pila naše strana dalmatská, italská, těžká španělská, jemná rakouská a tu ta tam víno uherské. Z likérů a kořelek se pila: slivovice, rum a kontušovka. Dohromady tvořila začáteční písmena SRK, což znamenalo: svornost, rovnost, kamarádství, čemuž jsme říkali: „Dáme si jeden srk." A naše střediska byla: U Zlatého litru v ulici Mánesově, v restauraci U Svíčky, v Slovanské kavárně. Do Slovanské kavárny chodil Pelant, doktor Škarda, nyní primář nemocnice v Banjaluce, dr. Papoušek, nyní advokát ve Vršovicích, dr. Rypáček, nyní státní návladní, a jiní z nás, členů strany. U Svíčky scházeli se přátelé Drobílek, dr. Gazda, dr. Grünberger, bratří Ibserové, soudce Koťátko a jiní a jiní, kteří během času propagují na venkově myšlenky Strany mírného pokroku v mezích zákona.

A u Zlatého litru scházívali jsme se všichni. Tři proudy se srazily v jeden mohutný celek a nastalo debatování o všech možných otázkách. To byly plenární schůze. Dle zápisků tehdejšího zapisovatele výboru strany, přítele Boučka, nakladatele a vydavatele Nové edice, sbírky krásných kněh, podávám tu jednu z těch důležitých schůzí.

Jak se baví Češi ve Vídni

Vídeňští Češi se dělí na dvě třídy: zámožnější a chudší. Ti chudší mají své dělnické spolky a zámožnější třída má své Besedy. Celý český život je v těchto Besedách. K nám do Čech zalétají zprávy, jak jsou Češi ve Vídni utiskováni, jak 300 000 českého lidu úpí tam ve Vídni ve strádání, žalu a nevesele na té prokla-

té baště nad Dunajem. A jistě byl by to smutný osud Čechů, kdyby neměli své Besedy. Co českou duši dovede nadchnout, co ji podporuje v boji s germánstvem, to je české pivo v Českých besedách. A jsou to hlavně dvě piva, která posilňují statečné vídeňské Čechy, dvojí druh piv, který získal si nepopiratelné zásluhy, o českou věc ve Vídni, pivo třeboňské a pivo budějovické. Tato dvě piva pijí se ne jako nápoj opojný, nýbrž pijí se jako pozdrav ze staré vlasti. Češi vídeňští mnoho nečtou a nepodporují také českou literaturu, ale zato pijí naše pivo z království. Jest to pivo šťastnějších bratří, kteří nevyvedli tu hloupost, že se vystěhovali do německého města. Ročně se vypije toho piva tolik, že by mohli si za to postavit ne dvě, ale deset škol českých, oni ale raději pijí české pivo a spoléhají se na bratry v Čechách a na Moravě.

* * *

Ovšem my tady vzpružujeme obecenstvo k dobročinnosti umělými manifestacemi, spojenými s průvodem reklamních vozů na výstaviště. Takový krásný den jmenuje se: Praha – vídeňským Čechům. Maršnerova továrna na cukrovinky na Vinohradech vypraví několik továrních dělnic a dělníků v nemožných národních krojích, nákladní vůz ověnčí červenobílými drapériemi, upevní nahoru na vůz standartu s nápisem „Banánové kakao, Maršnerovo kakao jest nejlepší“. Ony utrápené víly v utrápených krojích národních rozhazují mezi obecenstvo, které volá: „Nazdar české Vídni!“, reklamní lístky „Pijte Maršnerovu čokoládu a jezte Maršnerovy cukrovinky“ a za tímto vozem, který jest živě pozdravován, poněvadž má patrně také co dělat s českou Vídní, kráčí osm pochopů, kteří mají představovat středověké žold-

néře, ačkoliv kdyby se tito mužové objevili v tomto kroji ve středověku, byli by bez pardonu pověšeni na nejbližším stromě, ježto by je museli považovat za hyeny bojiště. A těchto osm mládenců má na krku plakáty s nápisem „Holoubkovo mýdlo jest nejlepší“. Není to sice vidět, poněvadž ti chlapíci jsou špinaví, ale lid vítá je bouřlivým voláním: „Sláva české Vídni!“ Nato objeví se vážně kráčející v černém měšťanském kroji, v krátkých kalhotech dlouhý, hubený mladý člověk, bledý, který vleče s námahou tlustou Bibli kralickou. Jest to malíř Wenig, který dělá si tak ostudu, ale velice rád a často. Kráčí vedle povozu, vypůjčeného od jednoho mlékaře z Vršovic, kterýž povoz táhne nejsešlejší drožkářský kůň z Prahy a okolí. Z vozu vykukuje obličej bělovlasého dědka s nosem růžovým a vedle něho sedí dvě herečky z Vinohradského divadla, které si taky dělají ostudu, a nad těmi nešťastníky nese se nápis „Čeští exulanti“. Za vozem přiživuje se jeden mladík s kordem, který dívá se hrdě na policajty a tváří se tak, jako by on sám byl ta celá česká Vídeň, které tu volají slávu. Pak následuje povoz alegorický vinohradského pivovaru. V krojích středověkých kolem velkého sudu sedí osm mužů mávajících korbely a křičících: „Okuste vinohradské pivo.“ Dělají, že jsou opilí, a také jsou. Povoz se náhle zastavuje a toho nejlepšího herce ze skupiny přivazuje kočí k vozu, aby jim nespad. Tento alegorický vůz těší se největší oblibě a také jest nejnadšeněji pozdravován. A za vozem vinohradského pivovaru loučí se Komenský s vlastí. Vypadá jako starý venkovský učitel z let šedesátých, na nose má brejle a nese nějaké modlitby. Obecenstvo vítá ho velice srdečně a nějaká žena praví: „To je krejčí Hlaváček ze Žižkova.“ – Komenský zpozoruje v davu nějakého svého

známého a volá na něj srdečně: „Zítra u Šenfloků!“ Pak jdou národní socialisti a baráčníci v národních krojích, stlučených ze všech možných půjčoven maškarních kostýmů. Před kasinem na Příkopech zazpívá se Hej, Slované, a když „hrom a peklo“ zabouří Příkopy, praví vůdce baráčníků: „To bych pil.“ – V povznesené náladě dochází se za tři čtvrtě hodiny na výstaviště a výsledek toho všeho je, že čistý výtěžek slavnosti 10 000 K pošle se spolku Komenský do Vídně. Ovšem nebýt takové zábavy, sešlo by se jen pár krejcarů, ale buď jak buď, výsledek jest velice čestný. 50 000 lidí věnovalo za jedno odpůldne 10 000 K českému školství ve Vídni. Telegrafická zpráva o tom doletí do českých besed a národních domů ve Vídni a teď panuje velké nadšení v těchto společnostech.

A když přijde český turista z Prahy v takovou šťastnou chvíli do některé z českých besed, není divu, že v tom ovzduší, rozehřátém 10 000 korunami z Prahy, jest přivítán s velkou vřelostí.

A tenkrát nepřišlo do Vídně v době naší vídeňské návštěvy 10 000 K, přišly jen čtyři tisíce korun z nějaké slavnosti, ale to stačilo, aby nás v České besedě v jedenáctém okresu tři dny a tři noci napájeli, krmili, hostili všemožným způsobem... A ke všemu to byli indiáni, neboť česká společnost ve Vídni dělila se tenkrát na stolní společnosti indiánské a stolní společnosti Ašantů. Indiáni mají ve svých místnostech velkou dýmku míru; když je slavná příležitost, jako tenkrát, když přišlo těch čtyři tisíce korun, oblekou si plátěné mokasíny a tahají za velkou koženou rukavici visící ze stropu a křičí přitom: „Hovgh, hovgh, hovgh!“

Ašanti mají pak meče, dřevěné velké štíty z papíru a luky se šípy, to si přehodí přes záda a tak zasedají

ve svých místnostech a navštěvují se navzájem indiáni s Ašanty a pije se přitom, až se hory zelenají, zatímco my sbíráme krejcar ke krejcárku na školství našich utištěných bratří ve Vídni.

Jan Riedl, slavný pianista

Do Velké Kanidži došel mně pohlední lístek, podepsaný dacany od Bláhů. Jak v jedné z předcházejících kapitol bylo již poznamenáno, u Bláhů scházívala se odbočka Strany mírného pokroku v mezích zákona, která pojmenovala své členy dacany.

Politické organizace různých stran mají jiné vnitřní tužby v Cechách, jiné na Moravě. Celkový program jest ovšem stejný, ale život v organizacích jest jiný v Čechách i na Moravě. Na společném programu založeny vyvíjejí se sice stejně, ale způsobem vlastním svému prostředí.

Tak žily různý život i organizace naší strany u Zlatého litru, u Svíčky, ve Slovanské kavárně a u Bláhů.

Politicky byly ovšem jedno těleso, ale v soukromí se značně od sebe lišily. Zejména velké rozdíly byly mezi oním způsobem života, jakému jsme my zvykli u Zlatého litru a jaký vedli dacani od Bláhů, ale dohromady měli jsme všichni tytéž šlechetné snahy a tentýž politický program, který budovali nejlepší mužové té doby, o kterých byla již řeč.

Mezi podpisy dacanskými upoutal mne na první pohled podpis: Honza Riedlů, u kterého skromně poznamenal: „Mám svůj tejden.“ Když jsem ten podpis přečetl, jakýsi hřejivý pocit rozlil se mně v těle.

A kdo byl tedy ten Honza Riedlů, že již jeho podpis působil tak kouzelně? Psali jsme již o něm, že toť nejslavnější pianista své doby, že toť muž, na které-

ho architekt Josef Mayer pohlížel vždy s obzvláštní úctou od mládí.

Každý člověk má mládí, ale Honza Riedlů prožil to mládí nejkrásněji. Odvrhl občas zastaralé názory, že otcovský dům jest nejlepším strážným andělem, že matky mají ochranná křídla, děti že jsou kuřata, kterým je dobře u slepice. Hloubavá hlava Honzy Riedla dospěla k tomu názoru, že lepší než otec jsou šance a než pod křídly matky že se žije lépe ve Folimance a nežli doma si hrát na kněze že jest mnohem krásnější hrát si na raubíře.

A zmizel z domova, stal se volným ptákem, chytal salamandry, kradl ovoce v zahradách, házel kamením po hodných dětičkách, jedl mrkev, kterou si někde vyhrabal v poli, pekl si kobylky, užíval zkrátka krásy života plnými doušky, takže jeho mládí bylo nejpůvabnější a nejideálnější. Jedině toto mládí mohlo učinit z Jana Riedla muže neohroženého, který nebál se nikdy a v nejstrašnějších chvílích života zachoval podivuhodnou chladnokrevnost, které se právě tolik obdivuje Josef Mayer.

Tak vypravuje kupříkladu, že v Košířích, kde sloužil jako voják u hudby, pádil přes něj, ležícího na zemi, celý pluk husarů a on, když husaři odjeli, vstal prý ze země, poněvadž měl toho právě dost a ježto se blížila děla. A co když vyprávěl o těch rvačkách po košických krčmách, kdy proti němu stálo dvacet Maďarů, které on vždy vyházel oknem na ulici. A tam právě naučil se Honza Riedlů maďarsky a dokázal také mluvit maďarsky před celou společností třeba půl hodiny.

A tak ho nejraději poslouchal architekt Josef Mayer, který z maďarštiny nezná ani slova. „Mluv, Honzo, maďarsky," říkal mu často, a Honza maďarsky mlu-

vil, vyrážeje ze sebe různé příšerné zvuky, a skončilo to vždy teprve tenkrát, když jsem přišel já, o kterém bylo známo, že maďarsky znám aspoň tolik, aby mně Honza nerozuměl. Jednou vzal mne stranou a řekl: „Člověče, oni myslejí, že umím maďarsky. Tak je nech při tom.“ Ve skutečnosti mělo se to s jeho maďarštinou tak, že znal zpívat maďarsky několik necudných písniček, ale slova se mu už tak vytratila z paměti, že tu zbyla jenom melodie, takže je mohl směle zpívat i před maďarskou dámskou společností, která by se byla divila, že české národní písně mají stejné melodie s maďarskými. Uměl také klít maďarsky, a to tak, že kdyby všechny své nejstrašnější nadávky shrnul na hlavu nějakého Maďara, ten by se usmál a řekl by: Nem tudom, nerozumím. Nebylo také divno, že nevnikl hluboko do tajností tohoto jazyka, neboť při posádce v Košicích v Uhrách vojenská kapela skládá se jedině z Čechů a s Maďary mluvil jen tenkrát, když se s nimi pral, a to ještě mluvil česky a ještě přitom moc řečí nenadělal. A tak když se vrátil z Košic, žil v Praze v samých vzpomínkách na onu hrdinnou periodu svého života, kdy troubil po košických vrchách honvéd husarům k pochodu a kdy třikrát rozbil erární trumpetu o hlavu lidem různé národnosti a různého povolání jedině proto, že na něho, jak říkal, tak nějak divně mluvili maďarsky. Měl tam pětaosmdesát známostí s dívkami různého věku, kterým kupoval prstýnky, a když se měl odebrat do otčiny, navštívil jednu po druhé a zase si ty prstýnky vzal. To byl jeho kapitál, s kterým se vracel domů. Prodal je všechny v Pešti jednomu zlatníkovi, až na třicet, které rozdal ve vlaku různým slečnám.

Jeho schopnosti na vojně byly náležitě odměňovány. Byl třikrát povýšen a třikrát degradován. Býval

zavřen vždy jen na krátkou dobu, poněvadž bez jeho trumpety nemohli vytáhnout, tak mu raději vždycky párali hvězdičky. Jednou dezertoval, a když se mu konečné zastesklo po spokojeném životě u vojenské kapely, poslal jednoho cikána do kasáren s lístkem, ve kterém prosil pana šikovatele o čistou hasbindu. To provedl stejně jako v dobách útlého mládí, kdy opustil jednoho rána otcovský dům a někde blízko Prahy žil v nějaké sluji a pak ve špeditérském voze jako divoký muž po čtrnáct dní, zatímco matka ho oplakávala a otec nechal po něm pátrat policií. Tenkrát po čtrnácti dnech dostavil se k zarmouceným rodičům ušpiněný kluk a řekl: „Paní domácí, máte poslat Honzovi čistý límeček, on na něj čeká na Sancích.“ – A jako tenkrát matka hned pro něj běžela, aby ho uvedla k rodinnému krbu, tak tenkrát poslali pro Honzu Riedlovic patrolu a Hozna dostal čistou halsbindu a čtrnáct dní arestu. Byli by ho tenkrát zavřeli na pevnost, ale on nějakým způsobem do vězení propašoval trumpetu a hrál na ni tak truchlivé a bolné kousky, mezi jinými i Hrob na pustě, že se zželelo Honzy Riedla plukovníkovi a Riedla pustili, aby dál mohl se věnovat na svobodě muzice.

A není tedy divu, že když jsem si na všechno toto vzpomněl při pohledu na jeho dopis, rozlilo se v mém nitru teplo přátelských vzpomínek, zejména když přečetl jsem jeho poznámku: „Mám svůj tejden.“

Život mezi dacany

Ona poznámka, kterou napsal na pohlední lístek Honza Riedlů, že má svůj tejden, znamenala tolik, že má svůj tejden mezi dacany. Bylo to jakési heslo, které označovalo, že týden bude většina dacanů pohroma-

dě, že se neopustí a po celý týden druh druhu že bude pomáhat, pečovat druh o druha, když snad během týdne některý člen by již ochabl, nedovedl dobře stát na nohou, a že celý týden všichni složí své peníze pro ten krásný účel, aby mohli strávit celý týden v radovánkách po hostincích a nočních kavárnách, za bouřlivého rokování při rozkošnickém životě. A tak naskýtá se nám nyní příležitost poukázat na to, jaký život kulturní i hospodářský vedl se v této odbočce Strany mírného pokroku v mezích zákona u Bláhů.

Byl jsem sám svědkem jednoho takového programu ušlechtilé zábavy, při níž všichni byli jsme vlastně jedno tělo a jedna duše. Byl krásný podzimní večer, když sešli jsme se u Bláhů, abychom porokovali o různých událostech a občerstvili se duševně v našem úzkém kroužku. Bylo asi 11 hodin v noci, když Písecký kýchl a spadl přitom ze židle. „Ten málo vydrží," řekl Honza Riedl, „to já jsem jiný chlapík, tak se mně zdá dneska, že začínám mít svůj tejden." Tím bylo heslo vrženo celému shromáždění a Groš vstal, šel ke kalendáři a řekl: „Dneska máme 20. října, tak si slibme, že se do 27. od sebe nehnem." Předně jsme zprostili Píseckého povinnosti, aby měl tejden s námi, ačkoliv se všemožně ve šlechetném zápalu přátelství tomu bránil, ale nebylo to nic platné, neboť jakmile jsme ho posadili na židli, kýchl a byl dole. Písecký však udatně trval na tom, že celý týden by to ještě vydržel, což řekl tímto způsobem: „JJa, jja mmoc ssnessu." Prohlásili jsme, že to nejde, když však trval stále na tom, že nás opustit nemůže, vypůjčili jsme si od Bláhy ruční vozík, přivázali gurtama na něj Píseckého, který plačtivým hlasem volal: „Jja jja vás neneneopustím," a tak jsme ho vezli do kavárny U Krvavého Tondy.

Byla to kavárna i hostinec na Palackého třídě na Vinohradech, kde vládl pan Vaňha, kterému se říkalo všeobecně „krvavý Tonda“. Byl to chlap jako hora, nesmírně tlustý a svalnatý, chodící stále po lokále s vykasanými rukávy a bedlivě pozorující hosty. Jakmile někdo nedojedl jeho polévku, kterou předkládal hostům v noci, jeho obličej vzal na sebe děsný výraz. Šel k nešťastnému hostovi a pravil k němu vlídně: „Ty mamlase, tobě to nechutná? Tak proč sem lezeš?“ A chytil ho a vynesl ven na ulici. Tvrdil o sobě, že se ho všichni bojí a že kdyby někdo takhle z hostů (když se tak vypravovalo) sáhl mu na jeho majetek, že by toho darebáka odvlekl do sklepa a tam by ho oběsil.

Když jsme tedy přitáhli vozík s Píseckým před jeho hostinec, nechali jsme Píseckého ležet na vozíku, až vystřízliví, a vešli dovnitř. Zatím Písecký dělal strašný rámus. Stále venku před hostincem křičel, že nás neopustí, pak ale křik jeho umlkl, a když Honza Riedl za půl hodiny vyšel se sklenicí, aby Píseckého napojil, vrátil se vyděšen a křičel: „Někdo nám Píseckého ukrad!“

Jak jsme později zjistili, provedli tento malý žertík dva chodci, kteří v růžové náladě šli z Vinohrad na Pankrác. Dovezli Píseckého až na silnici mezi Krčí a Braníkem a tam ho nechali na poli. Písecký prý hrůzou na vozíku usnul a k ránu ho našli jízdní strážníci, kterým Písecký, když se pomalu na všecko rozpomněl, ohlásil, že se sem dovezl sám. Věc se jim ale zdála velice podezřelou, a tak ho ani nerozvázali, ale dali odvézt tak svázaného na vozíku na policejní ředitelství do Prahy, prokázavše mu tak laskavost, že mu hlavu zabalili, když se jelo přes Prahu, do Národní politiky, aby mu do obličeje nikdo neviděl. Tak jsou

přísné zákony. Na policejním ředitelství ho odvázali, a když tvrdil, že to je všechno jen žert, že jde o sázku, řekli mu: „Dobrá, věc se vyšetří, ale musíte s těmito dvěma strážníky a vozíkem jet k panu Bláhovi, aby se zjistilo, jestli mu ten vozík skutečně patří."

Tak se naskytla chodcům na Václavském náměstí tato podívaná: Po Václavském náměstí kráčeli dva strážníci, majíce mezi sebou muže s cylindrem hluboko do čela vtlačeným, který namáhavě táhl ruční vozík. Věc se stala ale tím komplikovanější, poněvadž zatím my jsme již Píseckého hledali, a ti dva páni z Pankráce, kteří Píseckého ukradli, byli vážení občané z Pankráce, jeden z nich byl učitelem, a těm se do rána rozželelo, co vlastně provedli. V mysli měli nejstrašnější představy o osudu toho ubožáka, poněvadž v noci byl mrazík. A tak ho hledali také, když předtím na pankrácké policii poslali pana učitele domů, aby se uklidnil, že je to takový malý záchvat, který přejde, neboť si nemohli vysvětlit, jak takový vážný pán mluví takový nesmysl, že ukrad vozík se svázaným pánem. – S oběma nešťastníky setkali jsme se tedy rána u Krče, kam nás dovedl Pluto, skotský ovčák Píseckého, který zatímco jeho pán ležel na vozíku před hospodou, seděl v našem kruhu a lízal pivo z talíře.

Dacani drží dál svůj týden

Jakmile jsme tedy objevili ony dva zarmoucené pány, kteří nám ukradli našeho Píseckého, přinutili jsme je hrozbami, aby nám ukázali ono místo, kam v noci zavezli ubožáka. Podotýkám ještě, že od onoho okamžiku, kdy pes Píseckého uvedl nás na stopu svého pána, pojali jsme do programu Strany mírného pokroku v mezích zákona též tuto větu: „Vláda ať

se postará o rehabilitaci zvířat vůbec a psů zvláště. Nechť zrušeny jsou poplatky z chovu psů a antouškové postaveni pod dohled poslanců.“

Toto připomínám proto, abych poukázal, že program naší strany není jen nahodilou snůškou nějakých tezí, nýbrž že sestaven jest na základě velice důležitých pozorování ze života veřejného.

Pamatuji se, že oba páni chtěli dát psovi přítele Píseckého uzenku, kterou koupili v hostinci, ale pes zavrčel a nevzal ji.

Ani oko nezůstalo suché, když toto jsme viděli, jak nedal se podplatit od těch, kteří mu unesli pána.

Řekl jsem k nim: „Není vám teď líto toho, co jste provedli? – Není vám zde tohoto tvora líto, zde toho tvora s očima tak smutnýma, kterému jste vzali, ukradli jeho poslední naději a podporu ve stáří?“ Oba pánové hleděli smutně před sebe. „A co budete mít z toho ostudy, co vyšetřování, jesť to zločin únosu, zločin obmezování osobní svobody, jest to pak ke všemu zločin kradení lidí, kterého jste se dopustili, a jestli ubožák někde na vozíku spadl do potoka a utopil se, pak budete mít na svědomí zločin vraždy, a když v nejlepším případě jen zmrzl, pak je to zanedbávání povinné péče o mládež.“

Ten starší, který byl učitelem na Pankráci, jedovatě prohodil: „A nyní mně laskavě, pánové, vysvětlete, jak to přijde, že jsme ho našli přivázaného na vozík, to přece nebylo jen náhodou.“

„Ovšemže ne, ctěný pane,“ pravil jsem, „to nebyla náhoda, stejně jako vy jste našeho ubohého přítele jen tak náhodou někam nezašantročili. Jenže my jsme učinili skutek šlechetný a dobrý, kdežto vy jste prostě ukradli věc, která vám nepatří, totiž pana Píseckého. Abych vám to tedy vysvětlil, musíte se vžít

do poměrů panujících v Palackého třídě na Vinohradech v blízkosti restaurace U Krvavého Tondy. Tam se totiž ztrácejí lidi. Dle všeho je někdo krade. Asi před týdnem zmizel nám v té ulici tajemně pan poslanec Klofáč. Šel s námi, a než jsme přišli na roh, byl pryč. Od té doby neví o něm ani voliči, ani parlament. Věc se však dosud tají. Pak zmizel tam jeden právník. Ta věc se netají, poněvadž ten právník se vrátil domů za čtyry dny a rodičům nechtěl říci, co se s ním stalo. Jen když otec řekl: ‚Tak tě naposled ukradli,' kývnul hlavou a zvolal: ‚Ukradli, ano, toť to pravé slovo!' Více z něho dosud nedostali. Jest patrně vázán nějakou strašlivou přísahou. Abychom tedy vypátrali ono tajemství, kdo vlastně lidi krade, použili jsme starého osvědčeného prostředku maháródžů v Indii. Ti totiž, aby vypátrali a ulovili tygry, dají v džungli přivázat nějakého politického vězně na noc ke stromu. Jak se rozumí samo sebou, tygr přijde a vnadidlo sežere. Druhý den přivážou druhého politického vězně a opakují to tak dlouho, dokud si tygr nezvykne chodit si pravidelně pro večeři a pokud mají zásobu politických vězňů. Pak jednu noc přijde na místo výprava, a ta tygra zastřelí, když si jde ke stromu pro politického vězně. Někdy se však stává, že političtí vězňové tam přivážou ke stromu maháródžu a tygr ho ukradne. Na tom nám ovšem nezáleží."

A dacani obklopivše oba pány zapěli na silnici ke Krči:

Nám na tom houby záleží, hodiny bijou na věži.

„Tak vidíte, pánové," pravil jsem, „princip jest to zajisté velice dobrý. My jsme tedy přivzali Píseckého na ruční vozík a vevnitř v restauraci čekali, až nám

ho někdo ukradne. Co tomu říkáte, jste jistě inteligentní mužové, máte rodinu, požíváte snad vážnosti, a teď si představte, že napíši o tom článek do novin. V novinách najednou se bude číst, co jste provedli, ta hanba, pánové, lidé, na vás budou prstem ukazovat, budou se vám vyhýbat, neboť se budou bát, abyste je někam nezašantročili. Nato přijde soud, budete změřeni, fotografováni, octnete se v Kurýru a pak budete zavřeni a nakonec se v cele oběsíte na vlastních podvlíkačkách a vaše rodina zahyne v bahnu velkoměsta; to není krásná perspektiva do budoucnosti, není-liž pravda? Hle, jak dnes slunce krásně svítí, ale tam do kriminálu nepřijde ani jeho paprsek, všechny vaše naděje ztraceny, pohřbeny, vy zaživa mrtvoly bez občanských práv."

Dacani kolem těch dvou skleslých postav počali zpívat. „Dies irae, dies illa, testis virgo cum Sibylla." A pak jsme je za hrozného proklínání vedli k místu, kam v noci zatáhli Píseckého. „On už tady není!" zvolali s úžasem.

„Pak je v márnici," vykřikl Honza Riedlů a my jsme je oba vlekli ke hřbitovu branickému.

Teď už naříkali a plakali, zatímco jsme jim líčili zase pěkně po poradě: kriminál, šibenici, zničenou rodinu.

U hřbitova jsme našli hrobníka. „Ti páni," řekli jsme, „by rádi viděli Píseckého."

„Pojďte, pánové," pravil hrobník. V tom okamžiku přejel nám mráz po zádech a ti pánové počali už ne plakat, ale řvát.

„Tak tady to je," řekl hrobník, ukazuje na hrob u zdi, u kterého stál prostý dřevěný kříž s plechovou tabulkou: „Zde v Pánu odpočívá Vojtěch Písecký, zednický mistr z Bráníka. Zemřel roku 1879."

Poručili jsme jim, aby se za nebožtíka pomodlili, a když vykonali bez zdráhání pobožnost, vlekli jsme je do branického pivovaru, úplně zpitomělé tím vším. Zatím už je hledaly manželky.

Okuste branické pivo! Dacani se mstí

Tak jsme se tedy octli v restauraci branického pivovaru se svými zajatci. Většina Pražanů zná ono heslo, kterým ozdobeny jsou oba břehy Vltavy od Vyšehradu přes Zlíchov, Podol, až po samý Braník, heslo, které psáno jest po zdích domů i zahrad velkými, ba obrovskými bílými písmeny, tak jako by obr, ovládající latinku, vracel se v povznesené náladě z branického pivovaru a z vděčnosti všude čmáral, kam se dalo: Okuste branické pivo. – A zejména když žhavé letní slunce svítí na ty bílé plochy, které déšť nesmyje, poněvadž jsou namalovány olejovými barvami, tu heslo to působí neodolatelně na ty bodré Pražany, kteří v prachu silnice a v žáru kotlů parníků vyplazují jazyk, v duchu přesvědčeni, že jedou se zotavit na venkov.

Znal jsem jednoho muže, který pravil, že nezná krásnějšího místa v celé Evropě nad Braník. Modrá obloha klene se nad čistě vystavenou obcí, vlnky Vltavy pohrávají si kolem stromořadí starých stromů, sta lodiček brázdí vodní hladinu, břehule vznášejí se nad řekou, bílí rackové vzduchem prorážejí svou dráhu v půvabných kruzích až na zelenou stráň chuchelskou, na jejímž temeni v majestátním háji kostelík vysílá k nebesům prosbu, aby chránila tento půvabný kout před zkázou. „Ovšem," pravil dále, „tím vším bych nebyl ještě nadšen. Toť jen malá a nepatrná část z toho, co mně tak v Bráníce k srdci přirostlo. Ba, nejsou to ani ony půvabné zpěvy převozníků, ani klid

večera, kdy zvuky harmoniky nesou se Vltavou a mládež kdy zpívá velebnou hymnu lodníků z Bráníka: Já mám doma veverku... To není to. Ba, nenadchne mne ani harmonický zvuk pravidelných úderů koulí do kuželek v četných restauracích branických, kdy ozve se ona věta, která tak krásně mluví o staré, bohatýrské slávě české; ‚všech devět', to vše není nic proti onomu pohledu, který sleduji často se zraky zarosenými z protějších břehů chuchelských, kdy náhle z oblaků prachu po silnici, zvířené automobily, vynoří se jako luzná fata morgana hrdé obrysy obrovských budov branického pivovaru – a utíkám se do tohoto chrámu, tak jako dítě spěje k domovu pod ochrannou ruku matky."

Nemusím ani podotknout, že tento hovor vedl se právě v branickém pivovaře na počátku onoho památného týdne dacanů. A že kdo tak mluvil, byl Kiesbauler, jeden člen naší společnosti, obdařený obdivuhodnou poetickou náladou při jakékoliv příležitosti, kde se mohl zadarmo napít. Oba dva páni, kteří nám ukradli Píseckého, seděli strnule, a ten pan učitel najednou řekl: „Ano, Braník má už 5000 obyvatelů." Groš to chtěl vědět lépe a křičel, že Braník má 6000 obyvatelů. Jak vidět, přicházela zábava do prvého stadia a dalo se také čekat, že za půl hodiny se to všechno musí změnit a zábava začít zcela jiným tónem. Během té půlhodiny bylo nám již všem jasno, že oni dva páni velmi silně okoušejí branické pivo, a to z naprostého smutku a zoufalství. Ten pan učitel seděl nějak divně na židli a stále říkal s blbým úsměvem: „My jsme upadli mezi piráty, my jsme upadli mezi piráty," a ten druhý pán jen kýval hlavou a říkal: „Tak je to dobře." Pak se nám oba dva představovali, a když jsem se zeptal pana učitele, zdali vychodil

obecnou školu, dal se do usedavého pláče, kdežto ten druhý křičel: „Já mám techniku, já jsem inženýr z Krče.“ Honza Riedlů s Grošem mu to vymlouvali, ale on si lehl na kulečník, rozepjal ruce a volal: „Tak si mě ukřižujte, jen mne ukřižujte.“

Pan učitel vymotal se ze skupiny převržených židlí a doklopýtav k panu inženýrovi, ležícímu s rozepjatýma rukama na biliáru, objal ho křečovitě a bylo mu rozumět jen tolik: „Viď, Pepíčku, že to bude dobrý! Vždyť je Sedmihradsko daleko! A víš, jak my jsme tenkrát seděli v Londýnce? Tak neplač, Pepíčku.“

Trvalo to hodně dlouho, než jsme oba sundali z kulečníku, a oni držíce se kolem krku, posadili se na stůl naproti a zpívali „Už mou milou od oltáře vezou“. Pak odešli ven, ale za chvíli se vrátili a šli vedle do místnosti, kde byl nějaký vzdělávací spolek, pan učitel otevřel dvířka u jedné prázdné skříně a díva-je se do temného prostoru počal rozmlouvat: „Hle, už je noc. Tma. Úplná tma. Kdepak je asi žena? Co dělá moje drahá žena? Musím jít ven, ven, musím k ní.“ A vlezl si do skříně, aby odešel do té tmavé noci. Uhodil se přitom o zadní stěnu skříně do nosu a křičel: „Fanynko, nech mne, nech mne!“, zatímco ten druhý pán vrhl se za ním do skříně s vyzdviženýma rukama křiče: „Nechte ho, milostivá paní, nechte ho, já jsem tím vším vinen.“ V tom okamžiku zavřeli jsme velkou skříň a nyní bylo slyšet šťouchání, soptění a tlumený křik: „Nech mne, Fanynko, nech mne, Fanynko!“, a druhý hlas: „Ze vás praštím, milostivá paní!“ – Tak to trvalo chvíli, pak jsme skříň otevřeli, vytáhli je na boží světlo. Pan učitel i ten druhý měli utržené límečky, z nosů jim kapala krev a oba dva křičeli najednou, když byli na denním světle a viděli pikolíka: „Co jste nám to udělal, pane hostinský!“

Tak jsme je odtáhli na zahradu k pumpě, kdež zatímco pana učitele drželi, přinutili jsme pana inženýra, aby klekl, což on považoval za přípravy k popravě, a aniž by se vzpíral, klekl, volaje jenom: „V ruce tvé poroučím, Pane, ducha svého. Já jsem nevinen! Do roka a do dne!“

Ostatní jeho slova zmizela v pleskotu vody, kterou jsme mu pumpovali na hlavu. Pak jsme ho odvlekli nehýbajícího se, poněvadž myslel, že umřel, opět do lokálu a pod pumpu přišel pan učitel. Ten byl v náladě velice elegické. Utrhl si z vesty knoflík a zvolal: „Odevzdejte toto mé ženě! A zavažte mně oči!“ Když jsme jeho poslední přání vyplnili, sklonil pokorně hlavu a vykřikl: „Sláva vlasti!“, a zase proud vody přehlušil jeho slova. – Na tohoto přece jen voda účinkovala, poněvadž dělal rukama, jako když plave, a když jsme ho po důkladné sprše zvedli, polykal vodu tekoucí mu v potůčcích z vlasů a volal: „Moji dobrodinci, moji zlatí dobrodinci!“ – Pak jsme je šli sušit na slunce, kde zmocnila se obou úplná otupělost. Nato jsme zaplatili a vedli jsme je na parník, který právě jel na Zbraslav a do Davle. Tam jsme je posadili ke kotlu, kdež oba usnuli. Mezi Zbraslaví a Davlí se oba probudili a ptali se nás, kteří jsme jeli s nimi, ve stavu ovšem ještě mrákotném, kam je vezeme. Honza Riedlů řekl, že do Austrálie a že už jsou čtyři neděle na moři. Tak si padli kolem krku a za chvíli usnuli zas jako dvě opice.

Když jsme přijeli do Davle, vyvedli jsme je na pevnou půdu; to však bylo už k večeru. Po celé cestě v pravém slova smyslu při chůzi spali. V davelské myslivně, kam jsme za šera dorazili, položili jsme je v restaurační místnosti na lavici a požádali jsme hajného a současně restauratéra, aby ty dva pány tam nechal

přespat do rána. Že je to jeden pan učitel a jeden pan inženýr, a v jeho přítomnosti učinili jsme soupis všech peněz a cenných předmětů, které jsme u obou pánů našli, a dali do uschování hajnému, který nám to potvrdil. – A zatímco oba chrápali, vypili jsme každý láhev piva a odešli na Zbraslav, kde jsme ještě našli otevřený hotel U Slunce. Předtím jsme však každému z obou pánů dali do klobouku čtvrtku papíru s těmito řádky: „Okuste branické pivo. Váš Písecký."

Historie tří korun

Mám dobré srdce, a když mne žádal o korunu, nemohl jsem odmítnout. Byl to předně bodrý starý pan Zeman, a nepůjčit mu ji, znamenalo ocitnout se před nějakým veřejným skandálem, který by mně způsobil. Takhle se to odbylo velice hladce, až na to, že volal za mnou na rohu Ferdinandovy třídy a Spálené ulice hromovým hlasem do proudu lidí: „Tedy tu korunu za týden!" Kdo to slyšel, jistě se domníval, že jsem já mu dlužen. Co na tom? Šel jsem klidně dál, spokojen v srdci, že zachránil jsem dobrého pana Zemana před katastrofou. Jak se mně svěřil, propil právě korunu, kterou mu odevzdala žena, aby za ni koupil jednu zlatou rybičku za 20 haléřů, za 6 haléřů spínátka, za 8 haléřů háčky, za 30 haléřů šňůru k sukni, za 30 haléřů zázvoru a za 6 haléřů semenec.

V uších zněl mně ještě měkký, tklivý hlas: „Napřed jsem propil rybičku, pak spínátka, háčky a šňůru k sukni a pak ten zázvor se semencem."

Na něm jasně uplatila se slova Tolstého: „Zachycen drápek a chycen celý ptáček."

Týden potom spatřil jsem opět pana Zemana. Pan Zeman důvěrně hnal se ke mně. „To je náhoda," vo-

lal již zdaleka, „nečekal jsem, že vás uvidím, myslel jsem, že nejste v Praze.“

Proč si to myslil, vysvětlil mně hned. „Myslil jsem, že jste odjel, a proto jsem si nevzal s sebou korunu. První dva tři dny jsem tu korunu nosil v kapse, a když jsem vás neviděl, tak jsem ji vždy utratil. Pak jsem si ale myslil, co byste dělal v Praze, a přestal jsem utrácet koruny. Zkrátka, beru si s sebou jen na doutník. Vždyť bych se přived kvůli té vypůjčené koruně do dluhů. Považte si, že jsem zprvu tedy utratil každý den tu korunu, kterou jsem vám chtěl vrátit, a ještě jsem si musel vypůjčit ve vinárně, kde jsem ji propíjel, dvě tři koruny, abych měl na útratu. Zkrátka a dobře, ty první tři dny, co jsem nosil s sebou tu korunu pro vás, stály mne jedenáct korun. A víte, příteli, co jsem udělal, abych mohl své četné dluhy splatit? Rozbil jsem dnes své ženě prasátko, kde měla úspory. Jsem občas surovec. Nebyl byste tak laskav a nepůjčil mně ještě jednu korunu? Koupím za ni prasátko a olověné knoflíky, které do něho hodím, aby myslela, že je vše v pořádku.“

Řekl: „Koupím za ni,“ tedy patrně věděl, že tu korunu dostane, a také ji dostal, poněvadž jsem nechtěl, aby si kvůli mně zadarmo vymýšlel takový román kombinované bídy, zločinu a podvodu.

Odešel s ujištěním, že mne do týdne potká a že mně ty dvě koruny vrátí.

Potkal mne za čtrnáct dní. „Milý příteli,“ pravil radostně, „jsem rád, že vás vidím. Ty dvě koruny sice nemám, ty vám vrátím, jakmile vás potkám, ale když člověk vidí známou tvář, kterou neviděl tak dlouhou dobu, jest šťasten. Jsem již starý člověk a v těch létech člověk najednou sebou sekne a je po něm a po přátelství...“ Hlas jeho byl měkčí.

„Přátelé člověka doprovodí na Olšany a je konec. Nikdy více neuvidí známé tváře přátel, kteří v dobách nejhorších pomáhali mu, aby po jeho smrti nemohl svět kydat na něho hanu. Život jest těžký boj. A když si vzpomenu, že hokynář Meclík z naší ulice po mé smrti bude všude vykřikovat, že jsem si vzal u něho za korunu na dluh víno, abych spravil svůj starý churavý žaludek, tu je mně do pláče. Milý příteli, nepůjčil byste mně naposled korunu, abych tomu darebákovi ji hodil do obličeje a řekl: „Nasyť se krví, po které jsi žíznil!“

Dvě slzy, které mu skáply na ruku, stály za tu třetí korunu. Děkoval mně vřele a mluvil něco o podzimu, o listí, které spadne, jakmile mne potká. Potkal jsem ho až za tři neděle.

Jeho radost neznala mezí. Stiskl mně srdečně ruku, podržel ji chvíli ve své, až přátelské teplo rozlilo se v ní, a pak řekl slavnostně. „Jsem vám dlužen tři koruny, načekal jste se dost, a tak vám, až vás příště potkám, dám šest korun.“

Toto kavalírské jednání mě zarazilo.

„Ale proč byste mně dával šest korun, jste mně dlužen tři koruny, ostatně o tom nemluvme.“

„Ale já vám dám šest korun, a basta.“

Namítl jsem, co by tomu říkalo mé svědomí.

„Ale svědomí, jakpak svědomí, kdopak dneska bude mít svědomí. Dnes vás okrade váš nejlepší přítel!“

„Bylo by to však ode mne nelidské.“

Rozzlobil se: „Jak to nelidské? Dnes musíte dát dobrý pozor, aby vás neokradli vaši lidé, rozumíte, dnes nesmíte mít s nikým útrpnost. Kopněte každého, když od vás něco chce. Jsou to lumpové, rozumíte mně.“

„Ale vždyť jsem vám to půjčil z ochoty.“

„Ale copak z ochoty," křičel, až se stavěli lidé, „jakápak ochota, když někomu něco půjčíte, musíte myslet, že také chcete z toho něco mít. Dám vám šest korun. Každý krejcar je dnes člověku dobrý, který lehce vydělá!"

„Udělal jsem to z přátelství."

„Vykašlete se na přátelství. Mezi přáteli najdete právě ty největší zrádce. Ostatně vy to taky potřebujete," hulákal po promenádě, „z vás také peníze nepadají. Dám vám zkrátka šest korun a víc o tom nebudeme mluvit."

„Tak vám tedy děkuji, když jinak nechcete."

„Nemáte zač," řekl, stiskl mně ruku a odešel.

Neměl jsem vskutku zač.

Setkal jsem se s ním asi za čtyři neděle. Byl velice smutný, když mne uviděl, a řekl: „Nemyslete, že jsem zapomněl na těch šest korun, dám vám je, až vás uvidím. Člověk pro samé starosti ani na to nemyslí, aby nosil peníze s sebou. Mám plno takových ošklivých záležitostí. Teď mám právě telegrafovat tetě o peníze a nemám korunu. Naštěstí jsem vás potkal. Dáte mi korunu, a jakmile vás potkám, dostanete sedm korun."

„Já ale nemám u sebe korunu."

Panu Zemanovi zablýskly se oči:

„Tak, vy pro starého přítele nemáte korunu. To se rozumí, že nemáte, když vám hned za tu korunu nesypu dvě."

Nabral dechu a nyní slyšelo to půl Václavského náměstí, co mně řekl: „Vy lichváři lichvářská! Když si člověk od vás vypůjčí tři koruny a musí vám dát šest, to jste pln ochoty, a když chci, abyste mně z těch vydřených tří korun vrátil korunu, tu se vymlouváte, že nemáte u sebe."

A rozhlížeje se do kopy lidí, kteří se shromáždili kolem, pravil ke mně důstojně: „Nechte si tu zatracenou korunu. Jen si ji nechte, beztoho na ní lpí pot těch, ze kterých jste svlík poslední kabát jako ze mne. Ostatně si o tom promluvíme u soudu."

Pak odešel vítězoslavně, když viděl, že mně jeden občan z rozhorleného davu plivl na kabát.

Uplynulo sice od té doby čtrnáct dní, ale čekám, že se přece jen nakonec ocitnu před soudem pro přečin lichvy.

Jak se stal pan Karaus alkoholikem

Pan Karaus byl vrchním inspektorem jedné pojišťovny na život a na smrt. S velikou rozkoší mluvíval mezi naší společností o tom, jak by bylo krásné, kdyby vypukla nějaká epidemie nebo válka. Přitom pil sodovou vodu, neboť byl činným členem sdružení abstinentů, odbíral časopis Přítel přírody od Krofty a jeho největší rozkoší bylo, když mohl vyprávět o tom, že jsou celé národy, které živí se stravou čistě rostlinnou, pijí vodu a že jednotlivci z nich dožijí se tak vysokého věku, že například na Novém Zélandě našli Angličané jednu stařenu, která dosáhla věku 180 let a žije dodnes, a to už hezkých pár roků, co ji nalezli. Také nabízel nám, abychom požívali sušených banánů, které prý Palacký nazval „pokrmem budoucnosti", ačkoli věc se má ve skutečnosti takto:

Vydavatel Přítele přírody Krofta na Smíchově skoupil kdysi lacino velkou zásobu banánů částečně již nahnilých, upražil je, dal za výkladní skříň svého obchodu a nad to postavil tento nápis: „Toť jsou sušené banány, o nichž Palacký, otec národa, řekl, že se stanou pokrmem budoucnosti." Neřekl to tedy Pa-

lacký, nýbrž řekl to pan Krofta, ale pan Karaus se toho držel.

Popíjel mezi námi u Zlatého litru jednu sodovku za druhou a vykládal o škodlivosti alkoholu. Jednou tam dokonce přinesl velkou laternu magiku a promítal na bílé stěně játra a žaludek alkoholika. K tomu měl přednášku o tom, jak působí alkohol na mozek a na celou lidskou společnost.

„Představte si," řekl, „že většina smilníků, vražedníků, chlípníků, lhářů, zlodějů, otcovrahů, lupičů a žhářů, mezinárodních podvodníků, vyzvědačů, padouchů, penězokazů pila denně průměrně víc než tři sklenice piva. Kromě toho všichni tito lidé, vyvrhelové to lidské společnosti, pili občas kořalku, popíjeli alaš, koňak nebo kmínku, opíjeli se vínem a skončili na šibenici nebo v žaláři. Praví již svatý Jan Zlatoústý: ‚Komu, ach, komu, ouvé, komu hoře? Tomu, kdo u vína sedí a s pijany obecenství má.' A proto já piji jen sodovou vodu."

Tuto poslední přednášku měl v pátek, a když jsme se v sobotu sešli a když přišel mezi nás pan Karaus a dal si jako obvykle sodovou vodu, povstal přítel Mahen a řekl hostinskému: „Pane Pergler, odneste tu vodu a dejte tomu pánovi pivo!"

„Nikdy!" zvolal pan inspektor Karaus.

„Pak jste do tří měsíců na prkně," řekl studeně MUDr. Škarda.

„Dovolte, pánové!"

„Žádné dovolte," pravil doktor Škarda, „copak jste to nečetl v novinách?"

„Já noviny nečtu."

„Pak jste ztracen, člověče," poznamenal Mahen.

„Jak dlouho pijete sodovku?" tázal se doktor Škarda.

„Patnáct let," odvětil pan Karaus vážně.

„To není ještě vše ztraceno, pane inspektore, neboť jak je zjištěno vědecky před několika dny, obsahuje sodová voda arzén, který přichází do sodovky kyselinou uhličitou, vyráběnou z vápence, jehož každý druh obsahuje v sobě arzén. A víte, co je to volný arzén? Víte, co je to utrejch?"

„Ježíšmarjá!" zvolal pan inspektor.

„Neříkejte Ježíšmarjá, dokud jste nepřeskočil! Toho arzénu, toho utrejchu není ovšem mnoho v jedné sodovce, ale když se pije pravidelně, nastane znenáhla vleklá otrava arzénem, činnost srdeční se zastaví a vy se udusíte. Teprve pitvou zjistí se, že to nebyla mrtvice, nýbrž otrava arzénem. Podobná smrt udušením nastane při otravách jedem zvířecím, například když vás uštkne zmije, a jedinou záchranou jest okamžité velké požití alkoholu. Obyčejnou předepsanou dávkou jest v takovém případě požití půl litru koňaku."

„Dejte sem půl litru koňaku!" zvolal pan inspektor Karaus.

Doktor Škarda zadržel mu ruku. „To nejde najednou," zvolal, „pro začátek nesmíte píti koňak, nýbrž jen mírné dávky alkoholu ve formě piva, a to první sklenici najednou, druhou za deset minut a třetí až za čtvrt hodiny." Do dvou hodin měl jich pan Karaus patnáct.

Tak se stal pan Karaus alkoholikem a od té doby věrným přívržencem Strany mírného pokroku v mezích zákona.

Má tragédie montmartská

U jednoho mého známého mají velkou dogu. Ta když spí, je jako anděl, pracky má přes sebe, tváří se zcela nevinně, funí jako malé dítě, ale pokuste se ji vzbudit.

Začne vrčet a kouše. Tuto dogu má patrně na mysli přítel Opočenský, když napomíná v noci mé i své přátele, aby mne nebudili. Bude tomu pomalu již rok, když něco podobného říkal o mně i v Montmartru: „Nebuďte ho, on je pes."

Kroutil přitom hlavou a starostlivě třel svá poetická ústa, aby dodal vážnosti svým slovům, zatímco jsem vzadu v šámbru na pohovce spal s roztomilou naivností, že mne nikdo neprobudí.

Když staří Římané někde zarazili hůl do země, tu znamenalo to tolik, že půda ta patří Římu, a když někdo chtěl se tam usadit, tu s ním válčili.

Mám podobný zvyk díky svému, abych tak řekl, neobyčejně klasickému vychování. Kde usnu, tam myslím, že mně to patří, a nedám se tak lehce odtamtud vypudit.

Jednou jsem dokonce usnul na nádvoří královského hradu a málem byl bych se tím zapletl do nějaké velezrádné aféry, poněvadž jsem policejní hlídku ubezpečoval, že jsem doma a že se ze svého bytu nehnu.

Jednou jsem usnul též ve voze elektrické tramvaje, a když mne vzbudili, bránil jsem se též, že jsem doma, a to tak houževnatě, že zdrcený průvodčí v jedné chvíli podával mně tašku s lístky a s kleštěmi na jich propíchávání a pravil, abych tedy dělal svou povinnost. Pak si to ovšem rozmyslil a zavolal strážníka.

Nevím, co tenkrát vlastně přimělo přítele Waltnera, že šel mne budit se svým celým štábem.

Snad to učinil jedině kvůli tomu, abych po roce mohl o tom psát.

Příští historikové nazvou snad tažení přítele Waltnera do šámbru, kde jsem spal, dobrodružnou výpravou. Vypravovalo se též, že prý jsem ho prosil, aby mne

vzbudil, ale že jsem mu neřekl kdy, on že tedy mne šel vzbudit, abych mu řekl, kdy mne má vzbudit.

Faktum je, že nedovedl jsem chápat, a proto jsem chopil židli. A tím začíná vlastní zpověď. Zpovídám se vám, Waltnere, a vám, pane Hamlete, který jste na místě Waltnerově, že jsem vám tenkrát chtěl pod-razit nohy a demolovat Montmartr.

A děkuji tímto vám i všem svým přátelům, kteří jste mně v té kritické chvíli pomohli rychle na čerstvý vzduch. Ono bylo přece jen v tom šámbru velmi dusno. Nikdy vám nezapomenu toho, že poskytli jste mně možnost pozorovat, jak venku před Montmartrem vycházející slunce vrhá své zlaté paprsky na špičky mých bot, když táhl jsem od Cataldži v Retězové ulici.

A pamatuji si, že když zvolal jsem do dveří Montmartru: „Mohu zas přijít?“, jak ozvalo se rázně: „Nikdy!“ A dveře Montmartru se nade mnou zavřely. Připadal jsem si jako květina, kterou už snad nikdo nezalije, a šel jsem do kostela u dominikánů pomodlit se za ty, kteří mne šli budit. A tam jsem, nežli jsem mohl věnovat jim vroucí modlitbu, usnul v lavici. Od té doby si velice vážím duchovních, neboť kostelník mne nešel budit.

Od té doby potloukal jsem se za tichých nocí (kdy měsíc leje své bledé světlo) kolem Montmartru jako psanec.

Několikrát byl jsem již u místnosti, kde za jistou odměnu vám pověsí klobouk nebo svrchník na věšák, čemuž jsem nikdy nerozuměl.

Ale zůstalo jen při pokusu.

Pak se uvnitř v místnostech Montmartru říkalo a sdělovali si navzájem, že Haška zas vrátili od vchodu.

Byly to dny podivných zápasů, které opět nebudou chápat historikové budoucnosti.

Byl jsem však jako mravenec. Vítr ho sfoukne ze stromu, kde čeká, že bude moci lízat sladké zadečky mšic, ale mravenec leze poznovu.

Jednou jsem vnikl až do kuchyně a byl jsem přistižen, když jsem žebronil o trochu rumu.

Vrátný, který mne mocí za límec vlekl ven, říkal po celé cestě: „Já proti nim nic nemám.“

Za těchto smutných okolností se stalo, že jednoho dne po svém vpádu tak nepodařeném, jako byl vpád Pasovských do Prahy, potkal jsem známého policejního inspektora.

Ptal se mne, byla jedna hodina v noci, proč jdu již tak záhy domů.

Vyprávěl jsem mu slabým, smutným hlasem o svých bojích a zápasech, o té své velké tragédii montmartské.

„Když neděláte výtržnost,“ řekl policejní inspektor, „a nejste opilý, tak vám musí nalít, pojďte se mnou a uvidíte, že dostanete láhev piva.“

Šel jsem s ním s novou nadějí do budoucnosti. A když jsem s ním vstoupil do Montmartru, policejní inspektor řekl, že mně musí dát láhev piva.

Vyšlo však najevo, že nemusí a že jen dobrovolně to pivo mně přinesou.

„Vidíte,“ pravil policejní inspektor, „kdyby mne nebylo, tak byste zde neseděl.“

Pil jsem zbožné to lahvové pivo, a když došlo k placení, tu se objevilo, že nemám, čím bych to pivo zaplatil.

Policejní inspektor účet sice vyrovnal, ale sám vlastnoručně pomohl mně z Montmartru ven.

Vím jen, že chodbou, kterou mne vlekl, mluvil cosi o tom, že moji páni rodiče byli velmi řádní lidé. Jest to úplná pravda. Mého nebožtíka otce nevyváděli z Montmartru.

A tím se uzavřela načas kniha historie těch zápasů. Jedno sladké tajemství dovoluji si prozradit příteli Waltnerovi, a to, že pak přicházel jsem inkognito do Montmartru v různém převlečení.

Příteli Waltnere, ten Španěl s černým plnovousem, který jen lámaně mluvil německy, to jsem byl já.

A poněvadž tenkrát jednou nezaplatil, vyhodili jste ho též.

A to jest ta má tragédie montmartská.

Můj zlatý dědeček

Jest velice zajímavým zjevem, že každý má dědečka. Lze to vysvětlit jedině přírodními zákony. Zejména sluší zde vzít v úvahu zákon o rozplozování u savců (čehož příkladem drastickým jest otec mého dědečka).

Můj dědeček byl tedy nepopiratelně savcem, ze savce se zrodil, nikoliv tedy že by byl povstal dělením jako velká skupina prvoků rodu *Doliolum*. Ostatně to stačí úplně k vysvětlení i mého původu a stačí říci jen tolik, že stejným způsobem jako dědeček i já jsem se narodil, a jakmile jsem se narodil, už jsem měl tedy dědečka. Jest to velice zajímavé.

Ovšem každý nemůže mít dědečka... Odpusťte, píši to ve dvě hodiny v noci v Montmartru a trochu se mně to všechno plete.

Má-li tedy člověk dědečka, musí mít i babičku, to jest velice průhledné, neboť nemít babičku, neměl bych dědečka, to jest, tuším (ve dvě hodiny v noci to jen tuším), velice jasné.

Dědečka bych ovšem nemusil znát, takové případy se již staly u nešlechticů. Jsem však původu šlechtického, neboť jeden můj pradědeček za husitských

válek házel smradlavé hrnce do hradu Karlštejna. (Viz Zappovu Kroniku válek husitských, díl už nevím jaký ani stránku, pod titulem Jan Hašek z Ostrohu, raubíř a šlechtic.) Poněvadž tedy lidstvo se množí, a zná-li člověk prapraprapradědečka, musí znát i dědečka, bez vlastního přičinění jsem ho poznal záhy po porodu.

Jest obyčejně zvykem u divokých savců, že sežírají mláďata, tedy například kanec sežere své mládě, a když k té slavnostní hostině přijde i otec kance, tak se též té velké slávy zúčastní.

Dědeček se však vyhnul tomu přírodnímu zákonu, neboť byl velice pořádný člověk.

Takřka se slzami v očích píši tuto větu. Neboť kdo znal mého dědečka, ten si ho musil vážit. Celé jeho mládí neslo se důstojným naprosto směrem. Měl jen jednou v životě nepříjemnou nemoc, a tu si uhnal na manévrech, když vykonal malou tělesnou potřebu proti větru.

Ofoukl ho vítr. Tím ofouknutím větru trpěl vůbec velice.

Nechci tu líčit mladý život toho skromného muže z obavy před konfiskací.

Dospěv však let, kdy všechny vášně pominou, stal se neobyčejně řádným člověkem.

Vše to, co dnes hýbe světem, bylo mu cizím. On vůbec nehýbal světem.

Oženiv se, žil klidný život člověka, který jest si vědom své povinnosti, o které tak krásně mluvil slavný národohospodář nebožtík ministr Bráf: „Čím národ je početnější, tím také hospodářsky může více vyspět. Podívejte se, pánové, na Francii.“

Z poměru mezi synem mého dědečka a ženou jeho syna vykvetla nová větev starého našeho rodu, totiž

já. Nevinným kvítkem ozdobena byla stará haluz. (Viz opět zákony přírodní o rozplozování u savců.) Konečně však dospěl můj dědeček těch let, kdy tyto zákony staly se mu naprosto cizími. Jen Bible kralická se statí o stvoření naprosto cizími. Jen Bible kralická se statí o stvoření světa byla mu nejmilejší útěchou a vzpomínkou na starou slávu dragounů.

A potom i bibli hodil do kamen a stal se kostelníkem a vodil poutě o svatém Janu na královský hrad, kolem sochy světce, kterého dr. Dvořáka nelítostný král Václav ráčil utopit ve Vltavě.

Stal se naprosto zbožným člověkem, pravou rukou našeho faráře v Kozovanech.

A pamatuje se také na ty staré časy, kdy o svatém Janu poutníci léhali kol sochy svatého Jana, on učinil též tak, ale vyspal se ve čtyřce na policejním ředitelství, poněvadž ho nikdy nemohli vzbudit strážníci.

Ale probouzel se tam opět se slavnostním zpěvem, který z pryčny hrnul se z jeho velkých úst. Ubohý dědeček...

O svatém Janu letos vracel jsem se od Glaubiců a Montágů a od Tomáše přes most Karlův.

U sochy ozdobeného světce zakopl jsem o něco.

To něco byl můj dědeček.

Mám líčit snad to nahodilé setkání? Vnuk opilý když klopýtne o dědečka?

Komu ještě nezmizely ze srdce ty krásné city rodinné, ten jistě chápe to tklivé setkání.

Když jsem svého dědečka postavil na nohy, promnul si oči (jaké to románové líčení) a zvolal. Vlastně nezvolal nic, poněvadž nemohl mluvit, prozatím ovšem, neboť shledá-li se někdo s vnukem a je-li dědečkem... není-li, pak vnuk odpadá samo sebou a je po efektu.

Zkrátka vlekl jsem svého zbožného dědečka do Montmartru.

Jsou nad tímto tři hvězdičky. Můj dědeček nakonec spal v boxu, a když se vrátil domů ku své ženě, mé zlaté, drahé babičce, tu opakuje se den co den, že plácá mou babičku po zádech a říká jí, přičemž jeho oči září nebeskou dobrotou:

„Holka, ty nejseš jako ty žáby v Montmartru!“

Pokus o abstinentní večírek čili Americká zábava

I.

Nejsmutnější důkaz toho, kam vede pití, podalo nám známé individuum z bible Chám, který ocitl se před soudem dějin pro zločin proti mravopočestnosti, který spáchal na svém otci Noemovi.

Znám jest též případ opilého faráře z Interlakenu, který šel sloužit mši svatou v košili, a mého přítele Slavíka, který v opilosti snědl v zoologické zahradě v Drážďanech zaživa mladou jedovatou kobru, roztomilé hadí mládě.

Tyto i jiné případy vedly lidstvo k přemýšlení o zhoubných účincích alkoholu. Amerika učinila v tom ohledu první krok a zavedením prohibice ukázala celému světu, jak lze zvýšiti důmysl a vynalézavost lidskou obcházením zákona proti nalévání alkoholických nápojů.

Vyvinul se takzvaný zoufalý abstinentismus, kdy pod tlakem prohibičního zákona z lidí, kteří jakživi nic nepili, stávají se kořalové a z majitelů salónů a barů podvodníci.

„Whisky a brandy!“ toť heslo, které dnes víří celou Amerikou, letí od New Yorku do San Franciska, od Kanady až po Mexiko.

Na tomto ohromném prostranství čeká dnes denně několik miliónů džentlmenů v miliónech barů, až k nim přistoupí majitel baru a vleje jim do otevřených úst kalíšek whisky a zinkasuje peníze. Tak se to totiž dnes v Americe dělá. V lahvičce se kvůli policej-

ním špiclům neprodává, poněvadž by to byl důkaz, taková zabavená lahvička.

Džentlman prostě otevře hubu a do té se mu to naleje. U nás v Čechách ani YMCA, ani Armáda spásy mnoho nesvedou se svou utkvělou představou, že nejlepším dárkem lidstvu je prohibice.

Prohibicí stoupá zločinnost, poněvadž dnes už sedí v Americe ve vězení přes sedmdesát tisíc lidí pro nedovolený prodej kořalky, takže dnes Amerika v kriminální statistice je na prvním místě.

U nás však alkoholismus jest historický, podepřený četnými privilegiemi našich králů, přikazujících městům pivo vařiti a poddaným pivo píti. Slavná Destinka si dokonce teď nedávno koupila celý lihovar.

Kampak na nás YMCA! U nás se dnes postupuje takto: Když je pivo 8°, tak se každá sklenice vypitá zlepší třemi až čtyřmi štamprlemi. Sklenice desetistupňového piva lepší se dvěma a dvanáctistupňového jednou skleničkou.

Všechny brožury Ymcy o střízlivosti stojí za starého kozla, když v novinách v inserátech doporučují se likéry zaručeně sedmdesátiprocentní, s mnoha slibnými názvy likérových specialit, jako Řež ho, Jen do toho.

II

Nelze říci, že město, kde se stal pokus o abstinentní večírek a amerikánskou zábavu, bylo by snad městem prostopášnějším než druhá města v republice. Alkoholikové tam drželi stejné tempo s alkoholiky jiných měst a jako všude jinde i tam připadal na pět střízlivých jeden opilý chlap a na tři obyvatele denně láhev kořalky. V noci našli vždycky ležet tucet lidí, jako všude v jiném městě, které mělo stejný počet

obyvatelstva, a dva nebo tři se ve dne váleli po chodníku. Také nelze říci, že by se v tom městě v noci víc řvalo než kdekoliv jinde nebo tropilo víc výtržností. Tu a tam někdo o někoho přerazil hůl, jednou za rok někdo někoho v opilství rozpáral, to by tak už snad bylo všechno.

Proto vzbudilo velkou senzaci v městě, když jedna paní, která přijela po smrti svého muže z Ameriky do svého rodného města, pobláznila veřejnost s uspořádáním abstinentního večírku a americké zábavy, která se měla konat v restauraci pana Vašaty.

Ubohý pan Vašata musel sehnat do sálu sto dvacet židlí, osmdesát hrníčků na čaj, který bude vařit Američanka s paní vrchní revidentovou od dráhy, kterážto dáma se velice rychle připojila k abstinentnímu večírku, poněvadž nebylo snad ani jednoho dne, aby pan revident nepřicházel domů v noci ne opilý, ale veselý.

Manžel té americké dámy byl jedním z průkopníků abstinentního hnuti v Alabamě a vrchním kazatelem nějaké náboženské sekty.

Plakáty, které dala natisknout, měly černý rámec jako nějaké úmrtní oznámení:

ABSTINENTNÍ ZÁBAVA!
AMERIKÁNSKÝ VEČÍREK
BEZ ALKOHOLU!
Vyhýbejme se opilcům!
Alkohol snižuje obraz Boží
k obrazu nerozumného zvířete!
9. dubna pobavíte se bez alkoholu
v restauraci p. Vašaty!
Začátek v 7 hod. večer.
Na programu:

Úvodní slovo pí Piccknown
pocházející z našeho města.
Různé hry.
Pro občerstvení podává se bezplatně čaj.
Přijďte hromadně a přesvědčíte se sami,
co je lepší, zábava s alkoholem,
nebo bez alkoholu!

Když se obsah plakátů uvedl ve známost obyvatelstva, nastalo pravé pobouření v městě, kteréž bylo asi tlumočeno vyhraněným prohlášením starého lesníka ve výslužbě pana Polívky: „Taková zábava nepatří do hospody, ať si jdou s tím čajem někam na palouk.“

Kapelník Vořech šel ještě dál a vyjádřil se v hospodě U Nádraží: „Já tam půjdu a vožeru se jim tam pod vobraz boží.“

Téhož mínění byla spousta jiných občanů. Nad abstinentní zábavou visely těžké chmury.

III

Paní Piccknown velmi pečlivě sestavila si krátký proslov, který způsobil v sále restaurace pana Vašaty ohromný rozruch. Dostavilo se velké množství obecenstva, samí staří pijáci, na které se šly dívat jejich manželky, jak to na ně bude účinkovat.

Paní Piccknown měla ještě v živé paměti, jak její nebožtík manžel hřímal v Alabamě do duše starým lotrům ze Západu, aby už nechali whisky a chytili se bible.

Paní Piccknown provázela svou řeč, ve které vynikaly amerikanismy, nejšťavnatějšími nadávkami. Nejjemnější bylo, když prohlásila, že každý, kdo pi-

je, je bídný pacholek, přičemž polovička manželek šťouchla do svých mužů a řekla: „Vidíš, já už jsem to dávno říkala.“

Předvedla také několik příkladů ze života opilců v Americe, kteří to svým nezřízeným životem dopracovali až na elektrickou stolici.

Několik jednotlivců chtělo se ze sálu vytratit a chtělo si jít do výčepu něco vypít, ale byli ve dveřích vráceni paní vrchní revidentovou, která hlídala východ, což však nebylo nic platné, poněvadž několik pánů přehouplo se ze sálu oknem do zahrady, odtud do kuchyně, z kuchyně do výčepu.

Potom, když se tak v těchto pochůzkách všichni mužové vystřídali, paní Piccknown zakončila svou řeč a prohlásila, že nyní se pokračuje v programu. Následují hry. Udělí pokyny a potom, když dá znamení píšťalkou, může to začít. Vytáhla z kapsy sirénu, jaké se užívá na fotbalových zápasech.

První hra byla tato: dámy utvoří kruh vnější, páni vnitřní, obě kola pohybují se protichůdným směrem, přičemž si páni i dámy podávají ruce. Nežli obě kola byla sestavena a dala se do pohybu, podařilo se dvěma účastníkům tak se napít ve výčepu, že když se to všechno dalo do pohybu, oba při podávání rukou se svalili a byli odvedeni svými manželkami domů.

Prohibiční hnutí mělo své pozitivní výsledky, neboť v malých přestávkách mezi jednotlivými společenskými hrami bylo si třeba všechno vynahradit. Účastníci lili to do sebe zvýšeným tempem, které ještě město nepamatovalo. Nežli došlo k nové hře, jeden pán, který nanejvýš denně vypil čtyři sklenice piva, spotřeboval půl láhve regulátoru, by v opilosti byl málem zapálil na dvoře prasečí chlívek, hledaje ve dne s hořící sirkou vchod do sálu.

Druhá společenská americká hra byla velice žertovnou. Na talíři na stole bylo deset hrachů. Úkol byl tento: vzít hrachy na plochu jídelního nože a donést je na druhý konec sálu do klína paní Piccknown.

Ti, kteří měli už trochu v hlavě, počali se bavit. Přistupovali ke stolu, dělali zoufalé pokusy udržet aspoň jeden hrášek na noži, až konečně pan Pexider, jenž byl snad ze všech nejnamazanější, z opilství tajně plivl na nůž, takže všech deset hrachů lehce sebral z talíře a odnesl je na druhý konec sálu do klína paní Piccknown, přičemž způsobně otřel nůž o její sukni.

V malé přestávce, při které paní vrchní revidentová z dráhy rozdávala v hrnéčkách dámám čaj s kouskem keksů věnovaných obětavou pořadatelkou, naplnili páni výčepní místnost restaurace, přesně dle jásavého hesla pana Pexidera: „Teď si dáme do mouly."

Radost zářila všem z očí, a čím déle, tím více se jim to neobyčejně zamlouvalo, takže další bod amerických her byl uvítán s velkým jásotem.

Když totiž všichni, až na ty, kteří se nemohli vůbec hýbat v restauraci od stolu, poněvadž se jim podetínala kolena, byli opět shromážděni v sále, zahvízdala paní Piccknown na svou sirénu, jako když se hvízdá ofsajd, a vykřikla: „Všichni páni ven," což bylo přijato s hurónským řevem vděku.

Mezi přítomnými dámami, když páni opustili sál, byla rozdána čísla do stovky, a která dáma měla nejmenší číslo, musela si vlézt do pytle, jenž byl potom zavázán, pak byla odnesena na stůl v sále; potom byli zavoláni rozveselení pánové a nyní se dáma vydražovala. První podání bylo dvacet haléřů. Dámu v pytli na stole vyhrál onen lesník ve výslužbě, když to dotáhl na deset korun šedesát haléřů. Ukázalo se, že pan lesní ve výslužbě vyhrál za tento nepatrný obnos

položivou a ustrašenou babičku paní poštmistrové, která sem šla doprovodit svou vnučku a dostala číslo jedna, k neobyčejné legraci všech paniček.

Pan lesní ve výslužbě se tak rozzuřil, že napřed zbledl, potom zbagrovatěl, vytáhl hodinky z vesty, strčil si je do kapsy do kalhot, svlékl si kabát a vestu, pak to zas všechno oblékl a řekl výhrůžně: „Tady to máme!“

Všichni čekali s napětím, co se dál bude dít, ale nestalo se nic.

Pan Polívka, lesní ve výslužbě, opovržlivě si odplivl i prohodil: „Vobejdové!“ a hrdě odešel do výčepu, kde pronesl k panu Vašatovi opět tu svou starou definici: „Taková zábava nepatří do hospody, ať si jdou s tím svým čajem někam na palouk.“

Muž, který by byl málem zapálil prasečí chlívek, byl vším tím tak nadšen, že zakoktal své manželce, která ho držela na židli, aby neupadl: „Teď te-pr-pr--pr-ve vi-vi-vi-vidím, vím, jak je-je ttto-to he-he-hezký, be-be-bejt ach-ach-achachsinentem.“

Načež jeho manželka k němu podotkla: „To jsem si nikdy nepomyslela, že se s tebou dožiju takové veřejné ostudy.“

Potom paní Piccknown opět zapískala ofsajd a svým hrubým mužským hlasem zvolala:

„Všechny dámy ven!“

S dámami odešla však přirozeně polovička pánů, aby použila přestávky k vítanému, ještě bližšímu seznámení se s likérovými specialitami restaurace pana Vašaty.

Se zbytkem mužů zůstala paní Piccknown sama v sále.

Tato důstojná dáma tak byla nadšena svou prohibiční myšlenkou, že nepozorovala, co se vlastně ko-

lem ní po ten celý čas děje. Obklopena skupinou pánů zpozorovala tato ideální dáma, že se děje něco nekalého, teprve tenkrát, když opět do sálu vlezl lesní ve výslužbě pan Polívka s kapelníkem Vořechem, který se vyjádřil v hospodě U Nádraží: „Já tam půjdu a vožeru se jim tam pod vobraz boží."

Chtěla právě dáti pokyny, jak provésti licitaci pánů, když oba, Polívka i Vořech, držíce se jako rekruti kolem krku, blížili se k ní, opisujíce obdivuhodné křivky, přičemž řvali, až se okna třásla, sloky staré písně „Když jsme táhli k Jaroměři, ať si nám to kdo chce věří".

Paní Piccknown sama ani nevěděla, jak se najednou ocitla na kolenou pana Polívky, který ji houpal, jak seděla obkročmo, přičemž jí zpíval: „Houpy, hou - houpy hou - mlhy padají krajinou - až umřel, půjdu za jinou."

Kapelník Vořech ji přitom štípal do tváře, vytáhl jí z účesu vlásenku a šťoural se s ní v zubech. Potom ještě pocítila, že jí někdo vylil do úst nějakou kořalku a že ji někdo štípe do kolena.

Potom přišly dámy, které to všechno vyházely ven a zpustošily celou místnost, jako by to byla posvícenská zábava.

IV

Pan Vašata, vzdor škodě, kterou utrpěl ke konci předcházející kapitoly, prohlašuje veřejně, že špatná situace hostinských místností se dá jedině zlepšit pořádáním abstinentních večírků a amerických zábav.

3.

Vzpoura trestance Šejby

Správa trestnice odepřela trestníkovi Šejbovi knedlík, který dostával jako zvláštní odměnu za to, že ministroval.

Bylo třeba šetřit a takový knedlík přišel na čtyři haléře. Stokrát ministroval za rok, to znamená sto knedlíků čili čtyři koruny. A ty čtyři koruny správa trestnice ušetří. Správce trestnice zamnul si ruce.

Jak bude ten Šejba vyvalovat oči, až se dozví po mši, že sloužil pánubohu zadarmo.

Správce navlékl si uniformu a šel do kaple, kde již stáli trestníci. Někteří cestou našli po chodbách oharky od doutníků, žvýkali je s rozkoší, radujíce se, že nešli do kostela nadarmo. Jeden trestanec, mající doživotní žalář, pozoroval slunce, jehož paprsky pronikaly okny vězeňské kaple.

Chodí sem již patnáct let, a když slunce nesvítí, tu vestoje klímá. Jinak paprsky mají na něho přitažlivou sílu. Dívá se do nich po celé kázání, po celou mši, neslyší, co se děje, mechanicky kleká, křižuje se a jen na ty paprsky hledí. Ony přicházejí zvenku, to byla ta síla v nich, která ho k nim přitahovala. Jiní trestanci hleděli do stropu na namalovaného anděla strážce. Během času anděl vybledl a místy se zašpinil. Tím se stalo, že vyhlížel jako vousatý vrchní dozorce z truhlářské dílny. Jednu ruku, tlustou jako nohu, natahoval ten nepodařený anděl směrem k prvním řadám, kde stáli mladiství trestanci.

Většina z nich tvářila se poťouchle, poněvadž jejich dozorci po straně vykukovala z kabátu láhev s rumem.

Měl noční službu a byl v povznesené náladě. Všichni očekávali najisto, že bude falešně zpívat: „Bože, před tvou velebností...“

Poblíže nich stál kuchař, šedivý trestník. Je zde šestý rok a potěšeně ztloustl. Dozorce, který má dohled v kuchyni, je také tlustý, ale kuchař ho jistě do svých deseti let předhoní. Dozorce z kuchyně stojí vedle trestance kuchaře a oba zpívají. Už aby začalo kázání a už aby byl konec mše.

Ten pobyt v kapli je nejtrapnější doba z celého týdne. Člověk každou chvíli kleká a pak je to trapné, když se musí takové břicho zvedat.

Ze zástupu starších trestanců ozval se vzlykot. Všichni se otočili. Že to zas dělá starý Kutina, že pláče? Okradl poštovní erár o dvacet tisíc a nyní naříká, že ho hryže svědomí a že je mu líto ministra obchodu.

Baví je to, ale tváří se vážně, aby nevyzradili, že Kutina hraje komedii.

Ať je nějaká švanda při kázání jako předešle, kdy vězeňský kaplan ukazoval rukou na Kutinu a hřímal: „Z toho si vezměte příklad. Ten lituje svých činů. Ten ví, že Bůh peče oplátky a že oplatí hříšníkům, kteří se nekají. Ale on pláče, on ví, že jedině vroucí lítost otvírá brány nebes. A Bůh je milosrdný.“

Na přímluvu kaplana dostal pak Kutina nemocniční stravu. Odvděčuje se novým vzlykotem, poněvadž čeká, že už začne kázání.

Správce se dívá na hodinky. Kaplan se dnes opozdil o deset minut, a přece mu včera říkal při kartách: Ne ať začnete pozdě s kázáním, víte dobře, že v deset hodin musím být ve vinárně. Ale řekne mu to, jak drží slovo. Ve vězení má jít všechno jako na drátku, i služby boží.

Konečně vystoupil na kazatelnu kaplan maje přichystáno stručné, ale jadrné kázání. Byl mrzutý, poněvadž taková kázání musila být na jedno kopyto, a správcova manželka si pomyslí, že on ničemu nerozumí, a to by ho velmi mrzelo.

A potom se na něho dívá spousta oholených tváří a ostříhaných hlav do jedné linie, což mu připadalo odporným.

Měli by mu zvýšit plat. Dostává tři zlaté za kázání a deset korun za mši. Že nemá jeho kázání velkého účinku na morální nápravu trestanců? Co by chtěli za tři zlaté. Řekněme, že je tři sta trestanců, dostává tedy za nápravu každého trestance krejcar. Pravda- že málo? Tedy ve jménu Boha Otce i Syna i Ducha svatého... Mluvil o lotrech po levici a pravici páně. Dismas a Kosmas. Najednou se spletl a začal znova. Tedy Kosmas a Dismas. „Ještě dnes budeš se mnou v ráji.“ A pan správce vytahuje hodinky. Aha, má být v deset hodin ve vinárně. Ale co na tom, včera ho správce obehrál o zlatku v kartách, ať tedy sedí dál. Mluvil dál o lotrech pozoruje nervózní pohyby správcovy. „Vězte tedy, ó hříšní, že ráj není bez opravdové lítosti otevřen.“ Jak se pan správce tváří. Takhle počkáš si na taliány a čtvrtku vína do půl jedenácté. Hrome, pravda. Dnes přijdou taliány. To raději to dříve končit. „Hříšný člověk, jako ten lotr, kaje se a je mu odpuštěno. Ještě dnes budeš se mnou v ráji. Ta slova platí i pro vás. Myslete o nich a pomodleme se za dobrý úmysl. Ve jménu Boha Otce i Syna i Ducha svatého. Otče náš...“

Správce se radostně usmívá. Přece přijde do vinárny, než zbyde po taliánech jen prázdný kotlík. Jen aby mši také rychle odsloužil. Snad bude mít svědomí. U sakristie ozval se zvonek.

Správce vrhl radostný pohled na Šejbu, který právě kráčí s mešní knihou k oltáři, následován kaplanem.

Kdyby jen ten Šejba rychleji dělal. Ale Šejba ministruje s plnou vroucností, aby byl hodným toho knedlíku. Přemýšlí, jak bude mít vlastně dva knedlíky.

Říká zbožně „Konfiteor". Celé dva knedlíky. Ono to voní, když takový knedlík se rozkrojí. A ta cibulka se sádlem.

Šejba je velký jedlík a svědomitý ministrant. Říká nyní „Kyrie eleison" a „Christe elejson". Třikrát Kyrie, třikrát Christe a opět třikrát Kyrie. Vyzývá o smilování pomalu a vroucně. Čím delší doba v kapli, tím kratší doba potom do oběda. Zde v kapli dělá pána a tam trestance. Odpovídá proto pomalu, aby prodloužil mši a zkrátil si dobu k obědu. Neboť on se tolik těší na ten přídavek.

„Et – cum – spiritu – tuo!" Řekl to vroucně a pomalu. Zas mu jistě kuchař vybere největší knedlík.

Správce zakoulel zuřivě očima. Jindy už jsou přece trochu dál, a dnes jsou teprve u epištoly.

„Deo gratias," odpověděl Šejba slavnostně po přečtení epištoly. Bůh je svědek, jak se dnes těší na tu mastnotu s cibulkou, ve které plave knedlík.

Správce vzadu zívl. Počkej, lumpe Šejbo, ty příště nebudeš tak pomalu odpovídat při ministrování, až se přesvědčíš, že nedostaneš druhý knedlík, jako kdyby ten chlap nemohl říci „Deo gratias" jako „dgras", ale on to protahuje na míle. „De – ó – grá – ti – as..." A kaplan musí pořád takhle držet ruce, než Šejba to ze sebe vypraví. Ten chlap se bije do prsou tak pomalu, že člověk div nevyskočí z kůže. Konečně že je „Agnus dei" a že se zvoní. Člověk tak jako tak umírá strachem, že taliány budou pryč. Šejbo! Zasloužíš temnou komůrku za to, že říkáš „Amen" tak pomalu.

Ty jsi taková brzda bídná. Už dávno mohlo se říci: „Ite, missa est.“ Jak pomalu naléval vodu na mytí. To mělo v důsledcích zpoždění přinejmenším tříminutové, a což to ostatní...

Správce zaklel potichu a byl roztrpčen do krajnosti. Uhodil se při přijímání tak silně do prsou, až to zadunělo. Jak se Šejba pomalu šourá.

Šejbovo oko plálo zatím zanícením a on přenášel mešní knihu na levou stranu oltářní krokem tak pomalým, že správce pozbyl úplně naděje, že uvidí taliány.

Zato ale Šejba těšil se čím dál tím více na oběd. Poplave v mastnotě. A cibulka bude na něm, ta hnědá a vonící. Byl-li knedlík pro něho nebem, byla cibulka hvězdami na nebi.

„Iiííte miiíssa ést,“ Šejba odpověď prodloužil ještě víc. „Deoóó gráatiaáááásss,“ zasyčel. Rozkrojí lžící knedlík, posolí, rozmíchá v mastnotě.

Pak dostali trestanci požehnání a četlo se „poslední evangelium“. „Na počátku bylo slovo a slovo bylo u Boha a Bůh byl slovo.“ Správce si zoufal, že svatý Jan udělal ten počátek evangelia tak dlouhý.

„Pak ještě otčenáš a Zdrávas, Maria,“ myslí si správce, „a pak dám si zavolat Šejbu.“

Konečně se dočkal posledního „Amen“. Vyšel na chodbu a čekal, až Šejba půjde ze sakristie ku své cele.

„Šejbo,“ řekl, „správa věznice se usnesla, že nebude dávat za ministrování na přilepšenou knedlík. Kdo chce sloužit Bohu, slouží mu zadarmo, a ne za knedlík. Rozumíte!“

Tak se stalo, že Šejba stávkoval. Byl to velký duševní boj, nežli se odhodlal k tomuto kroku. Na jedné straně stály služby boží a na druhé knedlík. Měl vo-

lit mezi duševní potravou, mezi mystickým chlebem a mezi hmatatelným a poživatelným předmětem. Volil poslední, po velkém rozjímání a hádce s ostatními trestníky v jeho cele číslo 18. Těch pět spoluvězňů bylo pro rychlé rozuzlení tohoto sporu. Říci prostě: Dobrá! Když ne knedlík, tak ne ministrant.

Ale Šejba měl strach, že pohněvá pánaboha. To seděl té nešťastné neděle po obědě na lavici u stolu. Byl nasycen, ne sice jako jiné neděle, ale hladu neměl.

„Pánbůh by se hněval," opakoval neustále.

A zahloubal se do slabikování nějaké knihy náboženského obsahu, z takových jedině se skládala zábavná část knihovny trestnice.

„Tak, braši, tak je to," řekl, odkládaje knihu, „pěkné vypsání, jak ten sedlák hromoval a sakroval, když oral na Velký pátek. Najednou blesk zčistajasna a zabije sedlákovi oba voly."

Tato pitomost rozesmála ostatní, což pobouřilo Šejbu. „My dole, pánbůh nahoře, rozumíte," rozhorloval se, „a já už jsem takový, že bych pánubohu sloužil třebas jen za porci polévky, ani knedlík by mně nemusili dát. A když nedostanu nic, také budu spokojen a řeknu: Pánbůh dal, pánbůh zval, budiž jméno Páně pochváleno."

K večeru dostal hlad. Obyčejně nechával si v neděli k večeři, maje dva knedlíky, půl masa, dnes ale, maje jen jeden, snědl maso a nenechal si nic.

Dal se do uvažování, že by mu měli dát aspoň polévku.

Byla to očividně tak hříšná myšlenka, že chodil po cele a modlil se otčenáš.

Zdálo se, že modlitba měla ještě větší vliv na jeho vytrávení než hříšná myšlenka na porci polévky. Čím více a vroucněji se modlil, tím větší dostával hlad. Ať

dělal, co dělal, zbožnost podléhala hladu. Byla menší než knedlík, mizela čím dál tím víc a namísto ní opanoval pole ten velký a chutný s cibulkou.

Tři roky žil zde v trestnici každou neděli v hojnosti, a ty dva roky ještě má sloužit pánubohu zadarmo? Proč ho Bůh takovou metlou navštěvuje? Snad ještě pro tu loupež? Což není dost, uloupí-li člověk těch pár krejcarů, že sedí pět let?

A jak si dal ještě dnes na ministrování záležet. Jak říkal hezky „Kyrie eleison“, „et cum spiritu tuo“.

„Sakra,“ řekl si, „co z toho mám?“

Kdosi mu z kouta neslušně odpověděl.

„To se samo sebou rozumí,“ ozval se jiný, „Šejba je vůl, mně se to stát, tak řeknu: Má úcta, mějte se hezky a příště si ministrujte sami.“

„To se ti nic nemůže, Šejbo, stát, ty dáváš do obřadů svůj rozum, tak ti musí také za to něco dát. Já vím, u nás ministrant na vsi. Ten dostal jídla z fary, peníze, když zabíjeli, tak dostal jitrnice, jelita, škvarky, a jaké. Tak mít zde tu mísu škvarků!“

Dali se do hovoru o škvarkách, o té nedosažitelné pochoutce, a zanechali Šejbu sobě samotnému a jeho bezbožným úvahám. S těmi i ulehl na postel. Zabalen do deky, dospíval pomalu k rozuzlení otázky, na kterou stranu se přidá.

Zamhouřil oči a viděl knedlík. Usnul. Zdálo se mu, že seděl v kostele. U oltáře posluhoval ministrant v bílé komži a ten ministrant měl místo hlavy knedlík. Při obětování měl už dva knedlíky a před posledním evangeliem tři. Najednou se začly ty knedlíkové hlavy kutálet a kutálet, až se zakutálely k němu. Vedle něho seděl správce trestnice maje okovy na nohou i rukou. Prosil proboha o jeden knedlík. Šejba mu plivl do obličeje a snědl před ním všechny tři. Zby-

lým omastkem namazal si vlasy, klekl si, děkoval Bohu a správce věznice počal mu vlasy olizovat.

Probudilo ho rachocení klíčů a volání dozorce: „Vstávejte, jdeme do dílny. Ať jste připraveni, než se zazvoní. – Kdopak z vás měl takový strašný sen, že byl zavřen?“

Byl to jeho obvyklý ranní vtip a odcházel k další cele, kde ho znovu užil, kuckaje se smíchem.

„Tak,“ pravil Šejba, oblékaje se, ku svým druhům, „už jsem rozhodnut, když nedostanu knedlík, nebudu ministrovat. Ani kuře zadarmo nehrabe.“

A celý týden Šejba, když viděl správce, musil se usmát.

Že ho bude správce prosit a nabízet knedlík. Ale Šejba řekne: Ne! Dva knedlíky, a pak teprv ministrování.

V neděli o půl osmé přišel dozorce pro Šejbu, aby šel připravit v kapli na mši.

Nalezl ho, jak hraje ovčinec s kostkami udělanými z chleba.

„Nejdu, pane dozorče,“ odpověděl klidně a obraceje se na hráče řekl nedbale: „Takhle do ovčince všech devět nedostanu.“

Dozorce nevěděl, co si má myslit. Řekl tedy ještě jednou, aby šel do kaple.

„Nejdu,“ byla odpověď; „knedlík mně strhli, a teď, když mně potřebují, to bych jim byl dobrý. Neministruji.“

„Šejbo, pamatujte, co mluvíte. To je vzpoura.“

„Jakápak vzpoura,“ zastal se ho jeden; „řekne se: Slouží pánubohu. Ale jíst se chce také. To je můj rozum.“

Přišel vrchní dozorce: „Šejbo, mějte rozum a jděte do kaple.“

„Nejdu.“

„Pak půjdete k raportu.“

Zpráva o vzpouře trestance Šejby rozlétla se rychle mezi dozorci.

„Ta cela číslo 18 byla mně už dlouho podezřelá,“ říkali dozorci.

„Trestanec Šejba nevěří v pánaboha,“ rozletělo se rychle trestnicí, „už ho volají proto k raportu.“

Zatím Šejba již stál před správcem. Byl si vědom své důležitosti a tvářil se vážně.

Správce trestnice byl zrudlý hněvem v obličeji a nadával.

„Jak se, pse, můžeš odvážit tak mluvit: nebudu ministrovat zadarmo. Budeš ministrovat a dostaneš tmavou komůrku.“

„Nebudu!“

Správce byl zoufalý a vykřikl zoufale:

„Budeš ministrovat?“

„Nebudu!“

„Tak ho odveďte do tmavé komůrky,“ poručil dozorci.

Šejba šel hrdě. Teď mu nešlo jen o knedlík, ale o zásadu. Ani taková brána pekelná, jako byla tmavá komůrka, ho nepřemohla. Usedl ve tmě na pryčnu a radoval se, že ho nikdo nedonutí, aby ministroval.

V té době správce lítal v kanceláři a lomil rukama. Za čtvrt hodiny přijde kaplan a oni nemají ministranta. Ta ostuda.

Kaplan se opozdil o pět minut. Šel pomalu do kanceláře správy trestnice a přemýšlel o tom, že odměna za kázání a za mši je přece jen tuze malá.

Za dnešní kázání měl by dostat alespoň deset korun, a ne ty mizerné tři zlaté. Ano, tak by to bylo správné. Za kázání tolik, co za mši. Kázání má bla-

hodárný vliv na trestance, zejména dnešní, že o každého tvora se stará nebe.

Kaplan se usmál a vstoupil do kanceláře správy trestnice, kde uviděl správce sedícího schlíple u kamen.

Když uviděl kaplana, vstal a zasalutoval:

„Dobré jitro, velebný pane.“

Posadil se opět a zničeně díval se na kamna, přičemž pronášel: „Uvažte, prosím, laskavě, že Šejba stávkuje.“

Kaplan pln podivu podíval se na správce. Opilý snad není.

„Ale, pane správče...“

„Šejba se vzbouřil, velebný pane,“ mluvil dál správce, „nechce ministrovat, poněvadž jsem mu strhl knedlík za ministrování. Dal jsem toho darebáka zavřít do tmavé komory.“

„Musím s ním mluvit,“ rozhodl se kaplan, „dám si otevřít tmavou komůrku.“ Správce máchl rukou. Když Šejba neposlechl sluhu státu, který ho zavře, jak poslechne sluhu Páně, proti kterému se vzbouřil.

„Myslím, velebný pane, že to nebude mnoho platné,“ prohodil malomyslně.

Kaplan odešel s dozorcem a správce osamotněl. Díval se na hodiny a myslil si: Teď mu asi hrozí peklem.

Kaplan v tu dobu stál mezi otevřenými dveřmi tmavé komůrky a díval se na Šejbu. Otevřenými dveřmi padalo na tohoto denní světlo. Byl v jakémsi pološeru a na jeho tváři byl zřít vzdor. Stál neoblomně a hrdě díval se na kaplana. Vida, posílají k němu deputaci. Připadal si v té chvíli velmi důležitým a odpovídal pevným hlasem: „Nikoliv, vašnostpane, nikoliv, nebudu ministrovat.“

Kaplan uchýlil se k Tomáši Kempenskému. Vystřelil na Šejbu několik vět z tohoto církevního Otce: „Bože, nenech tohoto muže poslouchati nepravosti, nýbrž dej mu pravé poznání sebe samého. Ať nedůvěřuje v sebe, nýbrž jedině v tebe, ó předobrotivý. Nekonečný, řiď ho, aby ochotně tobě sloužil. Šejbo, budete tedy ministrovat?“

„Nebudu, vašnostpane.“

Nyní nastal boj, urputný boj mezi Šejbou a kaplanem. Boj teologa proti stávkujícímu ministrantu. Vzadu za kaplanem hrozil dozorce Šejbovi klíči. Ale Šejba odmítal. I kdyby ho tloukli dozorci klíči, jak to dovedou, když to nikdo nevidí z trestanců, nepo-

slechne. On není již takovým obyčejným trestancem, on je něco vyššího...

Kaplan dostal se až k peklu, jak nahoře správce předpokládal.

Dozorce uznal za dobré se do toho vložit a poznamenal, na co kaplan zapomněl ve vypočítávání pekelných útrap:

„Čerti vás budou plamennými jazyky olizovat, Šejbo,“ řekl kouleje očima.

„Ať,“ odvětil vážně Šejba. Kaplan pozbýval trpělivosti. Vedle na chodbě bouchali trestanci, kteří doufali na cestě ke kapli najít baga, na dveře a volali: „Chceme do kostela, do kostela!“

„Slyšíte, Šejbo, tam vaši druhové přejí si občerstvit svou duši přítomností v kapli, a vy jim zabraňujete. Chápete ten smrtelný hřích?“

„Já chci jít také do kaple, vašnostpane, jsem dobrý katolík, v té víře umřu, v jaké mne matka vychovala, ale zadarmo ministrovat nebudu.“

„Snad byste mohl po mši vyžádat si odpuštění pana správce a on by vám zas dával knedlík.“

Šejba pokrčil rameny. Cítil v tom úskok. Až po mši! Aha! Ne! Tak hloupý není. Pak by nedostal nic, leda půst a tmavou komůrku.

„Vašnostpane," řekl dobrácky, „kdopak koupí zajíce v pytli? Sliby jsou chyby. Říkáte, vašnostpane, že pánbůh by mne vyškrtl z řady svých synů. Pánbůh, vašnostpane, jistě o takového trestance nestojí, jako jsem já. Ale já bez toho knedlíku ministrovat nebudu."

„Věříte v Pánaboha, Šejbo?"

„Věřím."

„Věříte, že vás Pánbůh za vaši vzpouru potrestá?"

„Věřím."

Tato odpověď popletla kaplana. Kdyby řekl „Nevěřím", byl by dokázal, tolik aspoň doufal, že bude od Boha za to potrestán. Co mu jen říci? Ministranta musí mít, jinak by nemohl sloužit mši a přišel by o deset korun.

„Šejbo, prosím vás, pojďte ministrovat."

Vida! Kaplan ho prosí. Cítil se ještě víc důležitým. Věděl, že je to proti domácímu řádu, když si sedne, ale posadil se. Kdo pán, myslí si Šejba, já pán.

„Dostanete železa," doplnil dozorce prosbu kaplanovu chtěje mu zachránit vážnost.

„Vašnostpane, když mi slíbíte, že dostanu knedlík a že se mně nic nestane, půjdu. Jinak nejdu, i kdyby mne zavřeli, až bych zčernal."

„Slibuji vám to," řekl kaplan.

Šejba vstal a šel ke kaplanovi: „Vašnostpane, pak bych prosil, abyste mně podal ruku." Popletený kaplan domníval se, že mu Šejba chce na znamení vděčnosti ruku políbit, nastavil ji, a Šejba mu ji bodře potřásal, dodávaje dobrácky: „Tak tedy platí!"

Kaplanovi přecházely smysly. Lekl se. Což jestli Šejba je bývalý vrah? Nikdy se ho neptal, proč sedí. Ulekaně se optal na cestě ku kapli, kam Šejba šel nyní jako člověk, který vyhrál napolo ztracenou při: „Nu, a pročpak vlastně sedíte?“

„Loupež, vašnostpane, malá loupež.“

Kaplan si oddychl. Tedy zaplaťpánbůh jen loupež a šel oznámit správci, že na základě učiněné dohody je konec vzpoury trestníka Šejby. Správce zaklel. Jakáž pomoc, ale podání ruky kaplanovy stojí stát sto knedlíků ročně.

Služby boží odbyly se v pořádku. Šejba ministrova dnes ještě vroucněji než jindy...

Po odbytých bohoslužbách šel kaplan se správcem na víno.

„Hleďte, pane správče,“ řekl ve vinárně kaplan, „tři zlaté za kázání je přece jen trochu málo. Přičiňte se, abych dostal deset korun, jinak budu příště stávkovat já...“

A v tu dobu pochutnával si trestanec Šejba na těžce vydobytém knedlíku, vykládaje plnými ústy: „Ba braši, pánbůh o mne nestojí, ale bez knedlíku nemohl bych ministrovat.“

A od té chvíle Šejba získal si neobmezené úcty na cele číslo 18.

Pepíček Nový vypravuje o zasnoubení své sestry

Můj otec jest vyšším státním úředníkem a jmenuje se Nový. Má sestra se jmenuje Matylda. Vzala si také státního úředníka. Ten se jmenuje Handšlág.

Nejdříve chodila má sestra s jedním pánem od místodržitelství. Tatínek se postaral, aby toho pána povýšili. Když ho povýšili, maminka s Matyldou plakaly, poněvadž ten pán přestal potom chodit s Matyldou.

Nato k nám chodil jeden profesor. Ten dělal pořád rukama: takhle, takhle a za každým druhým slovem říkal „přísně vzato“. Jednou mně přinesl glóbus, a když k nám potom přestal chodit, zase si pro něj poslal.

Po profesorovi chodil s Matyldou jeden inženýr od zemského výboru. Ten měl ve zvyku, že se neustále přel a říkal: „Zájem země tomu chce.“ Matylda ho měla moc ráda a plakala celý týden, když ho tatínek od nás vyhodil, poněvadž chtěl, aby peníze zůstaly v zemi a neposílaly se do Vídně.

Nato přivedl k nám otec jednoho úředníka ze svého odboru. To byl takový tichý člověk. S tím si povídali dlouho do noci o státních záležitostech.

Matylda vyšívala a tatínek s tím pánem mluvili o politice a pili vodu.

Matylda měla toho tichého pána moc ráda. Pak vyšlo najevo, že ten tichý pán má tři děti na Moravě. Víckrát nepřišel a tatínek řekl, že ho přeložili.

Půl roku nechodil k nám nikdo. Matylda chodila, aby to doma nevěděli, s jedním důstojníkem.

Potom na to tatínek přišel a mluvil k ní, až se rděla. Pak jsme všichni plakali, poněvadž tatínek říkal: „Ta hanba, ta hanba!“

Hned druhého dne přivedl tatínek jednoho hubeného člověka, a to je právě ten Handšlág. Tatínek pravil po jeho odchodu, že je to velmi nadaný člověk. Za každým slovem říkal: „Ruce líbám, milostivá paní radová!“ a tatínkovi řekl: „Vašnosti, pane rado!“ Tatínek je jeho představeným. Třetího dne přišel zase a byl pořád takový uctivý, neustále říkal „s dovolením“ a „milostivá paní!“ a líbal ruce. Byl u nás na večeři, ke všemu, co řekl tatínek, kýval hlavou, každé sousto polykal uctivě a tiše žvýkal, říkaje: „Je to, s dovolením, výtečné!“ Také říkal: „Jak račte poroučet, pane šéf!“

Po jeho odchodu řekli mně, abych šel spat, a radili se v jídelně. Poslouchal jsem za dveřmi, jako dělám vždy, a slyšel jsem, jak tatínek povídá: „Ty si ho vezmeš z mého otcovského rozkazu a on tebe z povinnosti úřední!“ Pak jsem slyšel, jak Matylda říká, že je blbec.

Maminka vzdychala a říkala, že ho napřed nemusí mít ráda, ona že také neměla za svobodna tatínka ráda, až teprve po svatbě za pět let, ale že tomu trojkovi nesmí dát znát, že je blbec a že ho nemiluje.

Matylda naříkala, že raději půjde do porodnice, než by si vzala někoho, koho nemá ráda. Maminka jí to ale rozmluvila, poněvadž dnes už není tajné oddělení.

Potom slíbil tatínek Matyldě náramek, briliantovou brož a ještě jiné věci.

Matylda řekla, že si ho tedy vezme, aby nebyla hanba v rodině.

Pak ji tatínek s maminkou líbali a říkali: „To je naše hodná Matylda.“

Nato jsem slyšel, jak mluvili o Handšlágovi. Tatínek povídal, že toho blbce povýší, ale až po svatbě, aby nemohl utéci nebo se vymknout. Je blbý, ale jinak řádný úředník, kterému je úřední povinnost svatou. „Jen jestli si ji vezme," řekla maminka. „Nařídím mu to jako jeho šéf," pravil tatínek, „a řeknu mu všecko."

Když příštího dne pan Handšlág přišel, choval se velmi nesměle a prohlížel si pořád Matyldu. Matyldě předtím řekli, aby se hodně na něho smála a povídala si s ním. Poslechla a on pořád tiše odpovídal: „Ano, milostivá slečno." Pak přinesli víno, on si srkl a řekl: „S dovolením, pane šéf!" a počal mluvit o úředních výkazech. Toho dne si o něm nic nepovídali, když odešel.

Nazítří řekl tatínek v pokoji, abych to neslyšel: „Dnes přijde můj úředník požádat o tvou ruku. Matyldo, vezmi si růžičku do blůzy!" Služka šla koupit růžičku a maminka se zlobila, že nemusela kupovat růži za třicet krejcarů, že stačila také za patnáct. Pak Matyldu navoněli. Zbytkem voňavky namazal jsem našeho psa.

Pan Handšlág přišel v černém oděvu a v bílých rukavicích. Byl ještě bledší a hubenější než včera. Když se posadil, mluvil opět o výkazech. Maminka přinesla likérku a nalila mu tři skleničky. Když mu naléval čtvrtou, řekl: „Již stačí, milostivá paní," a tatínkovi povídal: „Prosil bych, pane šéf, o soukromou rozmluvu!"

Tatínek ukázal mně prstem na dvéře, pak odešla maminka k Matyldě, která zívala vedle v pokoji, a povídala: „Ten vrták dlouho nadělá s tím ženěním!" Maminka ještě přetřela Matyldu pudrem a vtom bylo slyšet tatínkovo volání: „Matyldo!"

Stoupl jsem si ke dveřím a slyšel jsem, jak tatínek říká: „Drahá Matyldo, zde pan Handšlág požádal mne o tvou ruku. Nemám nic proti tomu, ale hlavním činitelem jsi ty. Co tomu říkáš?“

Slyšel jsem, jak Matylda pláče a říká: „Ano, ano!“ Pak jsem slyšel: „Maminko!“ Maminka přiběhla a řekla: „Děti, já jsem to hned na vás zpozorovala. Jak vám to pěkně sluší!“ Potom křičeli: „Pepíčku!“ Přišel jsem a tu mně řekli, že pan Handšlág vezme si Matyldu. Maminka se mě ptala, zdali ho budu mít rád. Nemohl jsem říci, že ne, a on mě chytil, líbal a křičel: „Pepíčku pana šéfa!“ Od té doby říkal tatínkovi: „Račte poroučet, pane šéfe a otče,“ a matce: „Rukulíbám, milostivá paní a matinko!“

Když odcházel, dal v předsíni služce zlatník a mně dal korunu a povídal: „Tumaš, Pepíčku pana šéfa!“

Následující den přinesl pan Handšlág prstýnky, a když přišlo víno, pozvedl sklenku a řekl: „Na naše šťastné manželství, s dovolením, pane šéfe a otče a milostivá paní a matinko!“

„Buďte šťastni, děti,“ pravila matinka a plakala. Když ho šla později Matylda doprovodit do předsíně, tu mě vyhnali z pokoje a maminka povídala k tatínkovi: „Matylda slehne v listopadu, to je za dva měsíce.“

„Za měsíc bude svatba,“ řekl na to tatínek, „a pak mu teprve dáme dekret, že povýšil...“

Pak přišla Matylda a řekla, že ten blbec chtěl na ní hubičku.

„To je opovážlivost,“ povídala maminka.

„Ale je řádný úředník,“ řekl tatínek.

Výlet soudruhů vršovických do Záběhlic

Konečně něco! Jsem doopravdy rád, že nudou českého života pronikla vlna osvěžující, povzbuzující, záchvěv silné vůle, že nastal rušný život, pohyb, že konečně nepřestalo se jen na slovech, nýbrž, nýbrž že padly i facky.

Vršovičtí soudruzi byli na výletě v Záběhlicích...!

Konečně může historik použíti tohoto materiálu, aby seznal, že roku 1910 na počátku léta nebylo v Čechách úplně mrtvo.

A jistěže přelétne tyto řádky radostně zejména kulturní historik. Léta Páně 1910 na počátku léta prali se totiž soudruzi záběhličtí se soudruhy vršovickými, kteří ve vší počestnosti přišli k nim na výlet. Oni se sice perou vždy, ale letošní boj byl doopravdy bratrovražedný.

Záběhlice proměnily se v bojiště, po silnici kolem topolů prchaly v nepořádku řady vršovických soudruhů a za nimi jako bouře hnali se záběhličtí soudruzi volajíce do zvířeného prachu silnice: „Řežte je!“

To snad osud pomstil se na soudruzích vršovických, že jejich předkové Vršovci povraždili kdysi před staletími ubohou rodinu Slavníkovců.

Ale osud mstil také ještě něco jiného. Mstil porážky záběhlických soudruhů, které opakovaly se po kolik let při návštěvě soudruhů vršovických, mstil všechny ty natržené uši Záběhlických, boule a rány, nalomeniny a zlomeniny, mstil všechny opuchlé tváře Záběhlických z posledních bojů za svobodu, mstil uraženou čest záběhlických soudruhů.

Jak jsem již řekl, podnikli soudruzi vršovičtí velký výlet s hudbou do Záběhlic ku návštěvě soudruhů záběhlických.

Výlet ten měl následující program: Uvítání záběhlickými soudruhy na kraji Záběhlic. Pochod do zahradní restaurace, tanec, zpěv, sólový výstup.

Výlet ten, jak stálo v provoláních, koná se proto, aby soudruzi se osvěžili tělesně i duševně, aby mezi sebou pookřáli, se pobavili a dlouho ještě měli později v paměti ony milé a rozkošné chvíle, které prožili.

Že padly přitom i facky, za to provolání nemůže.

Dva dny před výletem přišel do místní organizace vršovických soudruhů předseda záběhlické soudružské organizace a beze všeho úvodu pravil: „Abych vás, soudruzi, na něco upozornil! Musíte se chovat k nám přátelsky a ne abyste jako vždy námi opovrhovali, poněvadž my jsme, jak vy říkáte, chrapouni. Vy jste z města, ale my za to nemůžeme, že jsme z vesnice. Ostatně Vršovice ve svých začátcích nebyly o nic větší, než když počali stavět Záběhlice.“

To si ale dal! Soudruhy vršovické neznáte. Na město se jim nesmí sáhnout, zmínit se nějak kousavě, nebo dokonce snažit se je přirovnat k Záběhlicům.

Vršovičtí soudruzi vycítili dobře, proč vlastně Záběhličtí vyslali k nim svého předsedu. Dávají jim na srozuměnou, že si přejí, aby byli považováni za rovné s Vršovickými.

Takovou urážku si žádný vršovický soudruh nesmí nechat líbit. Záběhlice a Vršovice, Botič a Niagara!

Tak ocitl se záběhlický soudruh za dveřmi. Přišel domů pohaněn, zneuctěn.

Bylo mu tak, jako když by malý kluk byl chycen při traufu vršovickými kluky a zajat. Pak mu stáhli

Vršovičtí kalhoty a zmrskali ho kopřivami. Na to se tak lehce nezapomene a to neusmíří ani Marx.

Pohana předsedy rychle rozlétla se mezi záběhlickými soudruhy, ze spolkové místnosti se stal arzenál. Byly tam sneseny býkovce a klacky a záběhličtí soudruzi těšili se na neděli.

Proč by se však též netěšili Vršovičtí? Tito dobře se zbrojili. Vydán organizací pokyn, aby se vzaly s sebou na výlet hole.

Několik soudruhů vydalo se až do Libně a tam na Invalidovně nelitovaly krejcarů a mlátili koženého panáka přes hubu.

Vydán též pokyn, aby vršovičtí soudruzi vzali na výlet manželky s dětmi v počtu co největším, aby až k tomu dojde v Záběhlicích, vzrostli vršovičtí bojovníci o lvice hájící zuřivě mláďata.

Den před výletem byl vyslán z Vršovic soudruh Polívka na zvědy do Záběhlic. Pln troufalosti vkročil do organizační místnosti a tam mluvil o výletu.

Znali ho již od dřívějška, a tím více ho překvapilo, že se chovají k němu vlídně. Zaplatili dokonce za něho pivo, hovořili, že se těší na zítřejší výlet.

Polívka ještě ten večer přišel do Vršovic do své místnosti organizační a tam tlumočil vše, co slyšel.

V řadách Vršovických nastalo jakési ochabnutí. Považovali Polívku již za obětovaného, za příčinu pomsty na zítřek.

Polívka však byl dokonce od nich pohoštěn.

„Soudruhu Polívko," ozval se předseda, „tys to od nich přijal?" „Ano!" „Soudruzi, odsedněme si od soudruha Polívky," řekl rozčileně předseda, „neboť jest poskvrněn."

Ano, tak daleko sahá nepřátelství mezi soudruhy vršovickými a záběhlickými.

A nyní mně laskavě odpusťte, že nepopisuji počátek tohoto památného výletu, neboť vlastní výlet a zábava byly zajímavější.

Rudé karafiáty, napřed hudba, po silnici plno prachu, kolem topoly, podkasané sukně dětí s červenými vázankami, vlečené matkami za ruce v těch oblacích prachu, toť by byl asi tak celkový obraz. Ze vnitřních dojmů jmenuji vyprahlá hrdla, z duševních pak úvahu mnohých: „Budeme se prát, či nebudeme?“

Již přicházeli za zvuků Rudého praporu k Záběhlicům a již uzřeli dav záběhlických soudruhů stát na silnici a vítající je hromovým „Nazdar!“

Odvětili též „Nazdar!“ a za zvuků Písně práce oba zástupy se srazily a předseda Záběhlických pronesl uvítací formuli: „Jménem organizace sociálnědemokratického dělnictva pro Záběhlice a okolí vítám vás, soudruzi vršovičtí, upřímně do naší obce a přeji vám veselou zábavu.“

Záběhličtí kluci vyplazovali jazyk na vršovické hosty, hudba zahrála ku pochodu a za hněvivého pohledu několika záběhlických stařen vnikli Vršovičtí do obce, táhli do výletní zahradní restaurace na poetický Růžový ostrov, do kteréhož ráje vede bohužel cesta přes most nad Botičem.

Zábava byla rychle v plném proudu. Nějaký sociálnědemokratický zpěvák chodil s harmonikou mezi stoly a zpíval:

Švec visí na niti, na hrachovině,
utrh se, spad dolů, žrala ho svině...

a mezitím předseda soudruhů záběhlických pozval výbor organizace vršovické ku návštěvě domácí organizační místnosti. Nic netušící výbor se tam odebral

a tu byli hanebně v místnosti přepadeni. To, co jejich předkové Vršovci provedli Slavníkovcům na Libici Bílé, stalo se opakem a již Záběhličtí zčistajasna zrádně jali se do nich bít klacky a slyšet bylo volání: „My vás naučíme, smradi!“

Výbor utíkal z místnosti a za ním soudruzi záběhličtí.

V největším šíleném letu dobíhali Růžové ostrova, když vtom s hrůzou pozorovali, že zatím rozpoutal se boj již v zahradě. Znenadání padla jedna, pak druhá facka, třetí a soudruzi byli v sobě.

Zrádně přepadený výbor vršovických soudruhů bránil se tedy chvíli kamením, ale pak přece snažil se dostat se přes most.

Jako vichřice přihnali se však soudruzi záběhličtí, jako uragán a tajfun.

Vtom z mostu do Botiče spadl při té hrozné vřavě předseda organizace vršovické. Dostal se jako král Ludvík u Moháče do bahna.

Vršovičtí soudruzi drali se bezradně do zahrady, kde byla řež v nejlepším proudu. Přeházené stoly, plačící škrcené děti, matky, které škrábaly a kousaly, sklenice letící vzduchem, ulámané nohy od židlí, povalené lavice a pak ty facky, to švihání holemi, řev, křik, nadávky, tím vším to kypělo a bouřně bylo zmítáno.

Vlny zápasu neznaly ani zdi zahradní, přenesly se přes plot, který povalen přikrýval na sobě klečící zápasníky.

A všude rozléhalo se: „Soudruzi, řežte je!“ Volali tak Záběhličtí i Vršovičtí. Pak bylo vidět houf naříkajících žen, tlupu utíkajících mužů, člověka, který volal: „Soudruzi, vy jste mně přerazili nohu!“

Kolem rohu hospody bylo vidět utíkat jednoho vršovického soudruha, kterému scházelo půl nosu, za-

tímco zpit bojem záběhlický vítěz pomalu a labužnicky vyplivoval do Botiče onu půlku soudružského nosu a vedle v hrsti držel jiný záběhlický soudruh nějaké lidské ucho, které zastrčil do kapsy, poněvadž na něm byla náušnice.

A houfy bitých Vršovických zoufale a beznadějně utíkaly. A za nimi nemilosrdný vítěz řval hrozně v malých přestávkách: „Řežte je!“ – „Řežte je!“

A zatímco hlavní voj poražených a zničených vršovických soudruhů se vzdaloval, uspořádali záběhličtí soudruzi pravidelnou honbu na opožděné soudruhy vršovické!

Do desáté hodiny večerní byla provedena úplná očista Záběhlic od vršovických hostů a Rudý prapor vítězně nesl se k obloze, zatímco poslední zbitý soudruh vršovický tajně polmi pokulhával k Vršovicům, až zapadl do spásonosné tmy - - -

A víte, co o tomto výletu napsal soudružský orgán pro Vršovice, Nusle a Michel? Napsal: „Náš krásný výlet se nám přes malé nedorozumění se soudruhy záběhlickými překrásně vydařil.“

Ještě druhou neděli po tom výletě našel jsem na zahradě Růžového ostrova v Záběhlicích osmnáct lidských zubů...

Psychiatrická záhada

I

Bylo kolem druhé hodiny noční, když pan Hurych vracel se ze schůze abstinentů, odbývané v jedné restauraci na Malé Straně. Schůze tato protáhla se proto tak dlouho, že v ní byla probírána rezignace předsedy, který byl zapleten do ošklivé aféry. Byl totiž usvědčen, že v jedné restauraci vypil sklenici pl-

zeňského. Jako čestný muž odstoupil.

Pan Hurych šel tedy domů po Karlově mostě. Šel s blahým vědomím, že pracuje pro dobro lidstva. Ve svém žaludku cítil sice doposud chlad sodové vody, ale trochu výše, tam tlouklo teplé, vřelé filantropické srdce, které málem bylo by ztučnělo, kdyby mu byl lékař nezakázal píti pivo. Tak byl půl roku abstinentem, vrhl se odhodlaně do boje proti alkoholu, stal se jednatelem spolku abstinentů, předplatil se na Zájmy všelidské, učil se esperantu a jedl zeleninu.

Úvahy jeho přerušil výkřik na řece. Byl to patrně jeden z oněch křiků za nocí, jež milují mladí básníci a které jim vynášejí šestnáct haléřů, neboť tolik se platí za řádek s výkřikem, tajemným, neznámým, plynoucím od řeky v nočním tichu.

Pan Hurych naklonil se dolů přes zábradlí mostu a zvolal ku hladině Vltavy pln neblahého tušení: „Přejete si něco?“

Nic chytřejšího mu přitom nenapadlo v okamžiku, kdy jeho lidumilné srdce naklánělo se z mostu.

V té době, kdy pan Hurych díval se pátravě dolů do vody, kráčel po mostě směrem k Malé Straně kadeřník Bílek.

Byl to pán, jenž sice nebyl abstinentem, zvláště toho dne, ale který měl neméně šlechetné srdce, prodchnuté pravou láskou k bližnímu, jako pan Hurych, srdce zlaté a obětavé.

Bystrým zrakem rozeznal, že pan Hurych naklání se podezřele z mostu. Pan Bílek byl muž činu. Tiše jako kočka přiblížil se rychlostí rysa zezadu k panu Hurychovi, chytil ho za ruce a pokoušel se strhnouti ho k zemi. Pan Hurych však nelenil, chytil neznámého muže za krk a za volání: „Patrol!“ zápasili oba šlechetní mužové spolu, zatímco kadeřník křičel: „Uklidněte se, proč byste si zoufal?“

Policejní hlídka sem běžela klusem a pan Bílek, drže ze všech sil pana Hurycha v náruči, volal jí vstříc udýchaně: „Pánové, tento pán chtěl skákat do řeky a já ho zachránil!“

Pana Hurycha zmocnily se nyní čtyři zkušenější ruce, vzaly ho pod paží a jeden ze strážníků otcovským hlasem jal se panu Hurychovi rozmlouvati sebevražedné myšlenky.

Pan Hurych překvapen touto situací křičel jako v hysterických záchvatech: „To je mýlka, pánové!“

Nato se dal do podivného, nuceného smíchu a opakoval: „Mýlíte se, pánové, já opravdu neskočil do řeky.“

Šlechetný kadeřník šel vzadu a přerušoval ho: „Já už několikrát zachránil lidem život, když chtěli skákat do řeky, ale nikdo se ještě tak zuřivě nebránil jako vy. Je vidět, že jste strašlivě rozčilen. Vždyť jste mně roztrhl vestu.“

Pak hučel do pana Hurycha druhý strážník: „Můj bože, kdyby člověk pro každou malichernost měl si brát život! Všechno zas bude lépe! Ať byla příčina vašeho rozčilení jakákoliv, všechno se zas napraví. A uvidíte, že ráno vystřízlivíte, že ten svět je přece jen hezký.“

„Svět je krásný,“ mluvil do pana Hurycha strážník po pravé straně, „kdyby každý, když mu vleze něco do hlavy, chtěl hned skákat do vody, musil by se každý druhý člověk utopit.“

Pan Bílek tahal přitom za kabát pana Hurycha a důrazně dodával: „Abyste věděl, kdo vám zachránil život, vzpomeňte si, až vystřízlivíte, že se jmenuji Bílek a jsem kadeřník ze Smíchova.“

Pan Hurych počal opět hystericky volat:

„Prosím vás, pánové, pusťte mne, vždyť já neměl nic v úmyslu, já se jen nahýbal přes zábradlí, poněvadž se mně zdálo, že dole na řece někdo volá.“

„Prosím vás,“ vyvracel mu to kadeřník, „vy že jste nechtěl skákat? Já mám, pane, zkušenosti. Jak se na někoho kouknu, vím hned, chce-li skákat, nebo ne. Pane, kdybyste byl nechtěl skákat, nebyl byste se tak zuřivě bránil. Až si na to ráno vzpomenete, poděkujete Bohu, že mne strážný anděl vyslal vám do cesty.“

Pana Hurycha přešla již trpělivost, otočil se dozadu a vmetl šlechetnému a obětavému muži do tváře několik hrubých urážek.

Pan Bílek zarmouceným hlasem počal vykládati strážníkům: „To má člověk za svou dobrotu! Až ten pán ráno vystřízliví, zastydí se za to, jak se odměňuje svému zachránci.“

Pan Hurych učinil pokus vrhnouti se na kadeřníka, ale ustal, když mu strážníci sdělili, že by poslali pro truhlu.

Blízko policejního ředitelství pokusil se naposledy vyjasniti situaci a řekl: „Vy mně tedy nevěříte? Zapřísahám vás, že je to náhoda.“

„Jen se uklidněte,“ konejšili ho strážníci, „až se vyspíte, až se vám to vykouří z hlavy, budete se zcela jinak dívat na život.“

„Pro Ježíše Krista,“ zabědoval pan Hurych.

II

Je celá řada duševních chorob, které provázeny bývají sebevražednými pokusy, jako například paralysa progresiva, paranoia, melancholie, různé druhy mánií, hysterií a psychóz.

Policejní lékaři přivolaní k zachráněným sebevrahům užívají tázacího systému jako nejdůležitější psychiatrické pomůcky.

Odpovědi, které zachránění sebevrazi dávají, jsou lékaři vodítkem k rozpoznání duševní choroby, které vždy bývají provázeny zmateností pojmů a představ.

I v tomto případě povolán byl policejní lékař, aby prozkoumal duševní stav pana Hurycha.

Než se však dostavil, vyslechl úřadující strážmistr obětavého kadeřníka a sepsal s ním protokol.

Nezdržel se též, aby panu Hurychovi nerozjasnil pochmurnou náladu poukazem na rozkoše, které svět poskytuje.

„Bude všechno zase dobře, pane, všechno se urovná, i je-li v tom nějaká nešťastná láska. To se poddá. Vždyť se půjdete pěkně poděkovat panu Bílkovi, že vám zachránil život. A jsou-li v tom rodinné nesváry, odstěhujte se, neberte to tak vážně. A jsou-li v tom snad finanční nesnáze, já přece nemohu vidět do va-

šich poměrů, tu poctivý člověk se uživí. Práce člověka jen šlechtí!“

A co na to odpovídal pan Hurych? Zakrývaje si rukama tvář, volal: „Pro Ježíše Krista, vždyť já to nechtěl udělat!“

Potom zase do něho hučel pan Bílek: „Já jsem kadeřník Bílek ze Smíchova, mně se můžete přiznat, co vás k tomu vedlo.“

Pan Hurych dal se do pláče.

III

Přišel policejní lékař a řekl: „Přiveďte sem vyšetřovaného!“

Přivedli pana Hurycha. Tvář jeho byla vyděšena, pysky měl bledé, vlas rozcuchaný.

„Proč jste chtěl skákat do řeky?“

„Přísahám, že jsem nechtěl.“

„Nezapírejte, dokazuje to pan Bílek i páni strážníci. Když vám zachraňovali život, zuřivě jste se bránil.“

„To je strašné,“ zabědoval pan Hurych.

„Řekněte mně, proč slunce zapadá!“

„Proboha vás prosím, pane doktore!“

„Znáte nějaké svobodné státy v Asii?“

„Prosím vás, pane doktore!“

„Kolik je šest krát dvanáct?“

Ale tu pan Hurych se již nezdržel, a místo aby řekl: „Sedmdesát dva,“ vlepil policejnímu lékaři nehorázný pohlavek.

Ráno ho odvezli do blázince, kde je ošetřován již půldruhého roku, poněvadž doposud u něho lékaři nezjistili vědomí duševní choroby, což dle psychiatrie jest známkou zlepšení duševního stavu.

Lidožroutská historie

Abychom mluvili vědecky, jsme nuceni rozděliti lidožrouty na tři velké skupiny. Na lidožrouty v Tichém oceáně a kolem Austrálie, dále na lidožrouty v Africe, z nichž vynikali kdysi Dahomejci a jejichž dědictví přešlo na Botokudy, konečně známe velkou skupinu ostrovanů kolem jižní Ohnivé země v Americe.

Všichni tito milovníci lidského masa pochutnávali si vlivem křesťanství na misionářích.

Ovšem způsob úpravy misionářů byl velice různý. Chyba ovšem je, že všechny tyto skupiny lidožroutů nevydávají časopisy, ve kterých by byla zavedena pravidelná rubrika Jídelní lístek na týden pro pořádnou rodinu.

Z toho důvodu uniká nám velice mnoho a musíme se spolehnouti jedině na některé zprávy, které zachovány byly ve způsobě velice nejasných líčení oněch ubohých obětí lidské nenasytnosti. Zprávy ty jsou velice neúplné, neboť schází esprit v těch líčeních, což je pravděpodobné již ze stanoviska psychologického. Má-li být někdo upečen, nemá pohromadě všechny myšlenky. Přesto však víme určitě:

Na Nové Guineji upravují misionáře na rožni, prošpikovaného listím eukalyptovým a kořením z ostrovů Moluckých. Omastek žádný.

Ve střední Africe: misionář se opatrně rozkrájí, zbaví kostí a dusí v kotli s omáčkou tomatovou. Vlivem kultury předkládá se též na způsob sendvičů.

Ve třetí skupině lidožroutů zříme způsob nejprimitivnější. Misionář jest pečen beze všeho koření. Jest bez příchuti.

Zbývá tedy jen otázka, který druh misionářů jest chutnější. Koho vyváží tedy Evropa mezi divochy? Jezovity, dominikány, benediktiny. Anglie stejně jako Německo některé druhy pastorů. Ze Švédska přicházejí některé druhy bäroförů, kněží různých sekt.

Všechny tyto druhy jsou druhotřídní jakosti. Hubení tou měrou, že už ani mořská nemoc nemůže s nimi nic udělat.

Také pohlavár Papuánů z ostrova Roroto u Nové Guineje žádal německého konzula z Wilipuroro, aby jim nebyli posíláni tak hubení pastoři.

Toť jsou tedy stručné vzpomínky na kuchařské umění národů nekulturních, jak v Tichém oceáně, tak ve středu Afriky a taktéž i v zemi Ohňové.

Křesťanství dělí se hlavně, jak známo, na tři velké skupiny: katolicism, evangelism a pravoslaví.

V Moskvě žil v době, kdy odehrává se děj této smutné historie, Alexej Dimitrij Kurilovič, čest jeho památce, byl dobrý pop. Udělal čtrnáct zázraků, a poněvadž při té příležitosti získal 480 000 rublů, přišel k němu načalnik policejní správy a nic jiného neřekl: „Ej, ty sveňa, když žil nebožtík svjaščenik, Panurlov, tvůj předchůdce, dával nám z každého zýzraku polovičku, z pogromu třicet procent. A ty, sveňa, kněže, nedal jsi nám ani kopějky. Půjdeš na Sibiř.“

Alexej Dimitrij Kurilovič se zarazil a pak počal smlouvat.

Načalnik policejní správy pravil k popu Kurilovičovi: „Mnoho, svině, nesmlouvej. Víš dobře, že jsi zabil vdovu Prakovovu, abys se zmocnil jejího jmění.“

„Bohu porueno,“ vzdychl Kurilovič, „udělal jsem to, ale dostal jsi přece z toho polovičku, Ivane Ivánoviči.“

„Pravda, dostal, ale co jsem z toho měl, tu jsem dal tisíc rublů, tu tisíc a neměl jsem ničeho."

„A když jsi okradl sochu svaté Panny Stanislavy o náhrdelník, dal jsi mně, pope Kurilovičí, jen tři perličky z něho."

„Ale dal jsi poslat na Sibiř žida Averka, kterému jsi ty perličky prodal a jmění jsi mu zabavil."

Nato následovala další hádka, průběhem které vyšlo najevo, že Kurilovič první poutnice.

Nechtěl však dát pop pravoslavný padesát procent z každého zázraku, a tak šel načalnik k archimandritovi.

Ubohý Alexeji Dimitriji Kurilovičí!

Archimandrita rozdělil se s načalnikem o jmění dobrého popa a vydal nařízení, aby Alexej Dimitrij Kurilovič jel získat divochy v Tichém oceáně pro víru pravoslavnou.

Alexej Dimitrij Kurilovič byl hezký kousek masa. Byl přijat samotným nebožtíkem Sergejem velkoknížetem do slyšení. Ten mu také zaopatřil na čtyři tisíce kusů ikon, a tak vyvezli tlustého Alexeje Dimitrije Kurilovičе do ciziny, aby divochy připravoval na pravoslaví.

Na cestě se popovi dobře dařilo. Viděl nezbytí, buď Sibiř, nebo křtít divochy.

Na lodi zpíval „Hospodin pomiluj" a žraloci se té lodi vyhýbali.

A dle plánu vysadili ho i s nákladem svatých obrázků na ostrově Roramuro.

Vraťme se tedy k začátku vypravování. Na ostrově Roramuro žijí lidožrouti prvního druhu, kteří si upravují misionáře na rožni, prošpikovaného listím eukalyptovým a kořením z ostrovů Moluckých.

Pravoslaví bylo však u nich novinkou, zejména tak tlustý misionář jako Alexej Dimitrij Kurilovič.

Snědli už jezovitu, upekli si dominikána, připravili si i evangelického pastora, znali už všechny víry. Byli katolíky, byli evangelíky a jen pravoslaví jim scházelo.

Dali Alexeje Dimitrije Kuriloviče do klece a vykrmovali ho.

Oddal se do vůle boží, poučoval před klecí shromážděné o pravoslaví a tloustl den ode dne, až praskl. Měl nejchutnější maso, takže na ostrově Roramuro jsou tak zuřivě pravoslavnými, že dokonce přemluvili nedávno jednoho katolického misionáře, nežli ho narazili na rožeň, aby přijal pravoslaví.

Výprava zloděje Šejby

Zloděj Šejba dal se na noc zavřít v domě č. 15. Byl specialistou na vykrádání půd a dneškem hodlal započíti svou činnost v této bohatší čtvrti. Předtím pracoval v chudé čtvrti, což mu vyneslo jen dvě zástěry, tři spodničky a od molů rozkousaný šátek na hlavu. Soudní cena toho všeho byla by asi šest měsíců a žid mu dal za všechno to korunu.

Šejba stál opřen ve sklepě o dvéře a naslouchal, jak domovnice, když stáhla světlo a zavřela dům, odcházi. Byla podle všeho mladá, neboť si zpívala potichu, jak kráčela ode dveří ke svému bytu.

Šejba považoval to za dobré znamení. Pak potkal dnes odpoledne vůz se senem. Nové dobré znamení. Viděl kominíka a poslal mu hubičku. To přináší štěstí. Vytáhl z kapsy láhev obyčejného rumu a napil se. Ten obyčejný rum, to byla ta chudá čtvrť. Zde bude něco jiného. Dopoledne obhlédl si nové působiště a shledal, že do prvního patra je koberec. Podle všeho bydlí zde zámožnější třída, která bude mít něco na půdě. Řekněme peřiny, šaty. Tento sen o štěstí zapil pořádným douškem rumu a sedl si na schod u sklepa. Byl unaven, neboť dnes ho ve čtvrti u řeky chytali strážníci. Jednalo se o ruční vozík bez firmy, který stál bez dohledu na ulici. Sotva s ním popojel několik kroků, musil utíkat bez vozíku. Utekl, zaplať pánbůh za to, ale je jako rozlámaný. Není spravedlnosti ve světě. Na venku tě chytá četník a v městě strážník. Šejba se poznovu napil a vzdychl si.

V domě panoval klid a tma. Zde u sklepa nebylo ani teplo, ani chlad, ale Šejba, když uslyšel, jak jeho vzdech

nese se nočním tichem až kamsi do třetího patra, zatřásl se zimou a na mysl mu přišlo, jak co bude, až ho chytí. Kdyby ho aspoň chytli až na zimu. Prodělal již několik zim ve vězení. V některých trestnicích mají již zavedeno ústřední topení. Je ti teplo, najíš se dosyta, jen kořalka ti schází. Kouření už někde seženeš.

Ve sklepě ozvala se kočka. Šejba měl na jazyku „Či-či!“, ale pak si to rozmyslil. Nač se zbytečně uvádět do nebezpečí.

V domě jistě teď ještě všechno nespí, třebas by ho slyšela domovnice, a byl by konec. Možná, že by mu natloukli.

Naslouchal, jak za dveřmi chodí kočka a mňouká, jak někde vlezla do uhlí, které hřmotně sype se z hromady. Mizerná kočka! Udělá hřmot, a ještě budou myslit lidé na ulici, že je zloděj ve sklepě.

Šejbovi připadalo odporným, že by mohli lidé myslit, že se chtěl vloupat do sklepa. Sklep vykrásti, to by dovedl každý, ale vykrásti půdu!

Pohnul se nevolí a paklíče mu zachrastily v kapse. Kočka za dveřmi se lekla, Šejba slyšel, jak utíká a poráží nějaký těžký předmět. Rána, tím pádem způsobená, rozlehla se po domě.

Přikrčil se a poslouchal. Hučelo to po domě a pomalu zanikalo. V domě se neozval ani hlas.

Upokojil se a napil z láhve. Kdyby ho nešťastnou náhodou chytli, ať je láhev prázdná. Dopít by mu ji nenechali. V domě ozval se zvonek.

„Zvoní na domovnici,“ pomyslil si Šejba a zase se přikrčil, jako by nechtěl ničeho vidět kolem sebe.

Z bytu domovníkova vycházelo světlo a ozvalo se klepání trepek a šustění sukně.

Domovnice šla otevřít. Šejba neodvažoval se dýchat, aby snad na sebe neupozornil.

Pruh světla lámal se o zábradlí v přízemí a padal až dolů naproti Šejbovi.

„Slyšel jsem ve sklepě rámus," řekl nějaký hlas na chodbě, „tak mně připadá, jako by tam zbyli zloději."

„To jsou kočky, pane rado," odpověděla domovnice, „každý den dělají hluk ve sklepě. A což teprve na půdě. Tam štrachají, jako by se čerti ženili."

Šejbovi spadl kámen ze srdce. Slyšel, jak domovnice jde do svého bytu a jak v druhém patře rachotí klíč ve dveřích. Hluku povstalého užil, že se protáhl a napil rumu.

Světlo zmizelo a panovala úplná tma. Šejba uvažoval o své výpravě. Až bude pozdě, odplíží se na půdu, otevře si ji, sebere, co bude stát za to, počká tam a ráno, hned po otevření domu, vyrazí ven. Policejní hlídky v tu dobu málo procházejí ulicemi. Ostatní už přijde samo sebou. Za stržené peníze zaplatí byt a stravu, za kterou dluhuje už týden. Jsou to chudí lidé a vědí leccos na něho, co by mu mohlo škodit. Na zimu by jim to odpustil, ale teď chce ještě býti venku. Je to zvláštní, že když je všechno zelené, člověk se nedá rád zavříti.

Šejba byl jaksi měkce naladěn, a když uslyšel ve sklepě poznovu kočku mňoukat, neopanoval se a zvolal tiše „Čiči!" klíčovou dírkou ve dveřích. Kočka běžela ke dveřím a zamňoukala.

Šejba slyšel, jak škrábe a jak si sedá u dveří a přede. Patrně se sama ve sklepě nudila a nyní byla ráda, že má společnost, třebas oddělenou nepřekonatelnou překážkou.

„Což abych se napil na její zdraví," myslí si Šejba a uvádí tu příjemnou myšlenku ve skutek.

Cítí se náhle bezpečnějším a natahuje nohy, což způsobuje nepatrný hřmot. Aby snad nezapomněl, zouvá si boty.

Podařilo se mu to beze všeho ruchu. Nadšen úspěchem, loká rum. Hladí láhev láskyplně. Provázela ho již kolikrát na jeho výpravách. A když za zisk z nich dával si do ní nalévat rum, tu mu připadalo, že dělí se s ní o úspěchy.

Je jediným jeho společníkem, se kterým lze si pohovořit za těch čekání neskonale nudných v cizích domech, kdy člověk neví, co přinese nejbližší chvíle.

Drží láhev u úst a pozoruje podle bublání, že jest v ní již asi jen na čtvrt rumu. Až z ní ani kapky nevysaje, pak půjde nahoru a zítra ji naplní zas a řekne: „Hodná jsi byla, dušinko!“

Rum hřeje Šejbu příjemně a unáší ho v myšlenkách na půdu. Zámožný dům, zámožná půda. Vzpomínal si na půdy v chudé čtvrti a odplivl na dvéře. Dvě zástěry, tři spodničky a od molů rozkousaný šátek na hlavu! Ba, je to bída! Poměry jsou čím dál horší. Ještě přirazí na kořalku, a pak aby se šel člověk oběsit.

Napil se a vracela se mu opět dobrá nálada. Možná že zde nahoře budou peřiny. Dnes má ještě peří cenu. Jsou jen dvě věci, při kterých člověk obratnost svou jen tak zbůhdarma nezahodí. Telegrafní drát a peřiny. Nemusí se toho co do množství ukrást mnoho, a přece přijdeš před porotu. Co bys musil ukrást zástěr, spodniček a od molů vykousaných šátků! A porota bývá lepší než senát. Kolikrát byl už před senátem! Přijít před porotu jest vždy čestnější. Kamarádi aspoň řeknou: „Je to chlapík, má porotu na krku!“

„Napiji se na zdraví poroty,“ myslí si Šejba a dopíjí zbytek v láhvi. Teď si ještě chvilku odpočine a pak půjde nahoru. Pomalinku, potichounku. Nesmí jít hřmotně. Hezky boty v ruce a bos. Proč se vlastně

na sebe zlobí? Tiše půjde. Jen ještě chvilku počká a uváží. A proč by se nepomodlil otčenáš? Pomodlí se a pak půjde.

Šejba plíží se do prvního patra. Drží v ruce boty a zastavuje se na každém schodu. Opatrnosti nikdy nezbývá. Plíží se pomalu jako kočka, tichounce. Již jest v prvním patře. Hmatá po zábradlí a nahmatal nějaké dvéře. Ozval se zvonek. Není pochyby, stiskl knoflík. Nohy mu zdřevěněly a nemůže se hnout z místa. A dvéře se otvírají a nějaká ruka chápe ho za límec a vtahuje do bytu. Do příšerné tmy.

Šejba slyší hrozný ženský hlas:

„Dýchni na mne!“

Šejba dýchá a hrozná ruka drží ho přitom stále za límec.

„Ty piješ dokonce rum!“ slyší hlas hrozný a řezavý.

„Ano,“ odpovídá Šejba, „nemám na nic jiného.“

„A to musíš všechno propít a nakonec pak pít jen rum, ty, předsedo prvního senátu Dorne.“

Ruka strašné ženy pohladila ho po tváři.

„Aha,“ myslí si Šejba, „má mne za předsedu senátu Dorna. Ten mne nedávno soudil.“

„Prosím vás, rozsvěťte,“ prosí Šejba.

„Já že mám rozsvítit, aby služka viděla, jak chodí domů předseda senátu,“ křičí žena, „vida! A ty mně vykážeš, zlosyne, své vlastní ženě, která nespí a čeká na tebe od dvanácti hodin. Co to máš v ruce?“

„Boty, milostpaní,“ jektá Šejba. Strašná ruka hladí ho poznovu po tváři.

„On mně říká milostpaní, má mne za blázna a oholit si dal, ničema, svoje dlouhé vousy.“

Šejba cítí ruku pod nosem.

„Brrr. Jako kriminálník je holený, matičko Kristova, já ho zmlátím. Proto tedy chtěl, abych rozsvítila. Myslil, ničema, že se leknu, padnu do mdlob a on se zamkne v pokoji.“

Šejba cítí, jak mu do zad bije pěstí.

„Hle, předseda senátu, a vypadá jako trestanec. Co to máš na hlavě?“

„Čepici.“

„Můj bože, tak se opije, až nechá někde cylindr a koupí si čepici. Možná že ji někomu vzal.“

„Vzal jsem,“ dí Šejba kajícně.

Nová rána přes ucho a žena křičí, vystrkuje Šejbu ze dveří.

„Do rána zůstaneš na chodbě. Ať celý dům vidí, co to je za ničemu, předseda senátu Dorn.“

Strčí do něho, až upadne a narazí si noc, a zamkne za ním.

„Zaplať pánbůh,“ myslí si Šejba, stoupaje nahoru po schodech, „dopadlo to dobře.“ Jen boty si tam nechal. Zdá se mu, že jeho bosé nohy nějak trochu svítí mu na cestu.

Plíží se tiše do druhého patra. Zaplať pánbůh, už je bez šramotu u prvních dveří ve druhém patře, když tu najednou chopí ho nějaká ruka za límec a vtáhne do těch prvních dveří.

Šejba je ve tmě ještě přísernější než v prvním patře a beze všeho úvodu dostane pohlavek a slyší ženský has: „Polib mně ruku.“

Líbá ruku a hlas se dále táže:

„Kde máš boty?“

Šejba mlčí. Cítí, jak ta teplá ruka, kterou před chvílí políbil, sahá mu na jeho bosé nohy.

Cítí takovou ránu na zádech, až se mu zajiskří v očích, a slyší:

„Tak tedy, vyšetřující soudce doktor Peláš, nestydí se přijít bos a opilý ke své ženě domů. Kde máš, lotře, punčochy?“

Šejba mlčí a přemýšlí. Vyšetřující soudce doktor Peláš vedl s ním posledně vyšetřování.

„Kde máš, lotře, punčochy?“ slyší poznovu otázku.

„Nikdy jsem jich nenosil,“ odpovídá.

„Ha, ty měníš hlas, lotře, a nevíš, co mluvíš.“ Třese s ním a Šejbovi padají paklíče z kapsy.

„Co je to?“

„Klíče od půdy,“ odpovídá Šejba zničeně.

Sotva to dořekne, je vyhozen na chodbu, paklíče letí za ním a slyší:

„Zpil se pod obraz boží!“

Chce je zvednout, ale někdo mu drží ruce, strká do něho a křičí:

„Ne, to je hrozné, on tady pobouří celý dům, opije se a leze do vedlejších dveří. Co si paní doktorová o tobě pomyslí?“ A nějaká ženská ruka táhne ho naproti do dveří, vleče do předsíně a odtud do pokoje, kde smýkne s ním na pohovku, zamyká vedle v místnosti za sebou dvéře a volá:

„Fuj, tak tě vidět pan ředitel. To by si pomyslil, že má pěkného pokladníka. Budeš spát dnes na divanu.“

Za čtvrt hodiny otevřel si zloděj Šejba dvéře, a jako by mu hlava hořela, utíkal z nešťastného domu a dodnes neví, zdali se mu to všechno zdálo, nebo zdali to byla skutečná událost.

Noviny také nečte, aby se dověděl, ve kterém čísle našli jeho boty, paklíče a prázdnou láhev od rumu.

Ministři dr. Žáček a dr. Bráf

Kdo sleduje se zájmem úřední Pražské noviny, ten jistě následující zprávy nepřehlédne:

„Jeho Excelence pan ministr dr. Bráf odjel opět z Prahy do Vídně.“

„Jeho Excelence pan ministr dr. Žáček odjel z Prahy do Vídně.“

„Jeho Excelence pan ministr dr. Bráf přijel z Vídně do Prahy.“

A tak se střídá dr. Žáček a dr. Bráf. Buď přijede do Prahy jeden a odjede druhý, nebo naopak. Faktum je, že na trati Praha – Vídeň jezdí neustále jeden z našich českých ministrů.

Pražské přední noviny jdou však ještě dále. Udávají přesně čas, kdy přijíždí či odjíždí ten či onen pan ministr. V 9.20, 8.10, 7.15 a ve 3 hodiny 36 minut. Zvěstují dále, zdali odpoledne, ráno nebo večer, aby národ nebyl nijak v pochybnostech.

Také je záhodno v zájmu českého národa udati, kterou drahou přijeli naši ministři.

Tohoto úkolu opět zhostí se Pražské úřední noviny, jak náleží:

„Jeho Excelence pan ministr dr. Žáček vrátil se opět z Vídně do Prahy drahou císaře Františka Josefa v 9.20 večer.“

„Jeho Excelence pan ministr dr. Bráf odjel státní drahou do Vídně ve 3.36 odpoledne.“

A tak vidíme, že činnost našich ministrů není nijak jednostranná. Mohli by sice jezdit výhradně buď státní drahou, nebo drahou císaře Františka Josefa,

oni však tak nečiní. Zatímco jeden přes Tábor jede do Vídně, vrací se druhý přes Brno do Prahy.

Dvě největší a nejdůležitější tratě jsou stále obsazeny našimi ministry.

Závěr je velmi čestný. Francouzský státník dr. Armand Dufaure, muž jinak vynikajících schopností, měl zvláštní odpor proti vlakům a jezdil z Bordeaux do Paříže k zasedání ministerské rady kočárem. Jeden z nejlepších anglických státníků Gladstone nevěřil také železnicím a jen nerad vstupoval do vlaku. Německý státník Bismarck, cestoval-li drahou, měl pocit, že se vlak jistě někde srazí. Vzdělaný člověk tedy chápe, jak vysoko stojí nad nimi postavy našich ministrů. Kdo je statečnější a neohroženější, zda Bismarck, Dufaure a Gladstone – či dr. Žáček a dr. Bráf? Jsou to zajisté naši lidé!

„Jeho Excelence pan ministr dr. Bráf odjel z Prahy do Vídně rychlíkem státní dráhy."

„Jeho Excelence pan ministr dr. Žáček vrátil se z Vídně do Prahy rychlíkem dráhy císaře Františka Josefa."

Zajisté nyní chápe každý, proč členové deputace, kteří přišli zakročiti ve prospěch české věci u ministra Žáčka nebo Bráfa, nenalezli jich v ministerstvu.

Je velká chyba, že předtím nešli na nádraží. Byli by oba ministry jistě nalezli buď na pražském nebo na vídeňském nádraží.

Deputace se tedy dozví, že jeden z pánů ministrů odjel do Prahy. Věc velmi spěchá v zájmu české věci. Deputace jede tedy za panem ministrem do Prahy. Mezitím pan ministr vrací se do Vídně. Deputace jede do Vídně. Ministr se vrací do Prahy. Deputace za ním. Pan ministr přesedne a jede na Jihlavu a čes-

ká věc, jak se zdá, pohoří. Poněvadž má český národ v zásobě ještě jednoho ministra a ten právě vrací se rychlíkem o půl čtvrté z Prahy do Vídně, jede deputace za ním nejbližším vlakem. Čekají ho v ministerstvu. Nejde, poněvadž zajel k svému synovci.

Poněvadž má dr. Bráf také vnuky, přeruší cestu do Vídně a jede vnoučátkům ukázat ministerského dědečka.

To si však deputace nerozváží a v novinách se prostě konstatuje, že když přišla deputace pronásledovaných Čechů z Dolních Rakous do ministerstva, nebyl přítomen ani dr. Žáček, ani dr. Bráf. Některé noviny těží z těchto okolností a zasypou naše mini-

stry výčitkami.

Bude dobře, když jim oba čeští ministři rázně odpoví a je zakřiknou slovy: „Vlastní rodina není nic?!“

Ostatně není jistě záviděníhodným neustálý pobyt v rychlíku. Čtyři hodiny sedíte mezi Vídní a Prahou v tupé nečinnosti. Krajinu již dávno znáte. Mihají se lesy a pruhy polí stejně rychle jako vzpomínky na politickou minulost. Nudí vás to stejně jako střídavá scenérie známé krajiny. Jezdili jste tudy do Vídně jako poslanci, nyní se vracíte a opět přijíždíte jako ministři. Vzpomínáte, že jste nikdy ani v nejtěžších dobách neopustili svou pozici, že jste se měli už dávno poděkovat, ale že jste neopustili barona Bienertha.

Sedíte dále v tupé nečinnosti a lhostejnosti. Snad dvakrát třikrát vzpomenete na protesty národa, a pak vás to otupí docela.

Když jste pevně usazeni, chtěl by vás národ poslat do výslužby. V Kolíně nebo v Táboře čeká rychlík devět minut. To vám právě stačí k přemýšlení, jaké penze budete požívati, až vás z Vídně vyhodí.

V Praze se ubytujete v hotelu U Černého koně. Tam se u vás ohlásí někdo z místodržitelství, od obce a policie. Pánovi z místodržitelství řeknete, že vás bolí hlava, pánovi od obce, že vás bolí zuby, a pánovi od policie, že trpíte lehkou závratí. Potom jdete do Národní rady, setrváte deset minut před zahájením schůze a omluvíte se nevolností.

Potom se vrátíte do hotelu a přečtete si noviny. Shledáte, že většina novin píše proti vám ostře.

Napíšete tedy zprávu, že zájem českého národa je vám svatým.

Druhý den navštíví vás jeden z vynikajících politiků, který dosud nebyl ministrem, a tomu prohlásíte, že jste hotov s Bienerthem.

Slovo dá slovo a nakonec ujistíte, že za stávajících okolností zchladíte rozpálené hlavy vídeňských politiků tím, že podáte demisi.

Druhý den jedete do Vídně opět v tupé lhostejnosti a na stanici Tábor nebo Kolín přemýšlíte, co jste to vlastně řekl.

Čím více se blížíte k Vídni, tím zdá se vám nepravděpodobnějším, že jste někdy snad mohl mluviti o demisi, a když vystupujete ve Vídni z rychlíku, je vám jasno, že nyní především sluší zachovati klid, čili jak píše Týden, „že nebylo nikdy tak zle, aby nemohlo býti ještě hůře, a že po sebedelších nečasích bývá zase pěkně“.

Tak plyne život českých ministrů.

Mají volné lístky prvé třídy na dráhy celého Rakouska, znají nazpaměť jízdní řády a občas promluví k českému národu, že velká doba vyžaduje velké muže a že rozhodně vláda nutně musí dojíti k poznání, že rozvoj české síly politické je faktický a že český národ třeba respektovat.

To řekne dr. Žáček. Dr. Bráf k tomu dodá jako národní hospodář, že nejen pevné chování české delegace, ale i rozvoj národohospodářské potence získá nám plného respektu vlády.

A i dr. Žáček i dr. Bráf prohlašují oficielním kruhům: „Není pravda, že chci podat demisi.“

„Ani mne nenapadne podat demisi.“

„Já že bych podal demisi?“

„Kdo to říkal, že chceme podat demisi?“

Za několik dní nato zase čteme klidně:

„Jeho Excelence pan ministr dr. Bráf odejel opět do Prahy z Vídně rychlíkem státní dráhy o ½ 4 hod. odpoledne.“

„Jeho Excelence pan ministr dr. Žáček vrátil se dnes z Prahy do Vídně rychlíkem dráhy císaře Františka Josefa o ¾ 11 hod.“

Faktum tedy je, že na obou tratích linie Praha–Vídeň jezdí neustále jeden z našich českých ministrů, kteří za žádných okolností demisi podat nechtějí. To myslím národ uspokojí.

Utrpení pana Tenkráta

Historie poučná a odstrašující

Předmluva

Vrchní berní úřadu v N. pan Banzet byl velmi roztomilý starší pán, měl několik, na počtu nezáleží, starších dcer a choval utkvělou představu, že se jeho drané dcerušky přece jednou vdají, a to za některého z jeho podřízených. Tato utkvělá představa rozvětvovala se tak, že hodlal svého budoucího zetě vychovat a ochočit. Po deset let prý hledal takového muže, až konečně nalezl svou oběť v panu Tenkrátovi, praktikantu berního úřadu, nepomysliv na to, že pan Tenkrát může mít tolik statečnosti a opovrhnout pěkným titulem *praktikant berního úřadu* a jednoho dne zmizet z N. a zanechat za sebou zklamané naděje pana Banzeta. Pan Tenkrát několik neděl vydržel výklady pana Banzeta a po několika nedělích práskl vtipně do bot a v Praze vyprávěl mně o tom, jak chtěl ho pan vrchní berní vychovat. Kdo znal pana Tenkráta, než odebral se do N., nyní by ho nepoznal. Výchova, výklady a ochočování ze strany pana Banzeta měly neblahý vliv na jeho konstrukci tělesnou. Zhubl a spadl se o dobrých dvanáct kilogramů. Všechny své šaty musil si dáti přešít.

„Nelituji toho," pravil ke mně se smutným úsměvem, s kterým přijel, „nikdy toho litovat nebudu, neboť co slyšel jsem od pana Banzeta..."

„A co jste slyšel?"

Pan Tenkrát vyprávěl mně vše a já to předkládám před širší fórum, aby i ono mělo něco z toho vychování páně Tenkrátova.

„A jaký název tomu mám dát?“ tázal jsem se.

„Výklady pana Banzeta,“ odpověděl on, s tím smutným úsměvem, který, chraň bůh, neměj žádný čtenář...

I

První výklad o povinnostech, který měl pan Banzet, vyzvav pana Tenkráta, aby ho doprovodil domů z úřadu, připojuje k onomu výkladu povídání o vynikajících osobách v N.

„Ano, milý příteli, můžete mne doprovodit domů, bydlím na rynku. Pravíte, že s největší radostí. Doufám, že nemáte nyní ničeho na práci, a malá procházka po vykonané práci neškodí. Jmenujete se pan Tenkrát, není-liž pravda. Je to, abych tak řekl, divné jméno. Říkáte, že původně jmenoval se váš dědeček Tenkrad, hehe, mám rád žertovné mladé lidi, ovšem jen tenkrát... Ne, nepřeji si ničeho. Pravím, tenkrát tedy, řekneme tehdy, tehdy mám rád mladé žertovné lidi, když ve svých žertech nedotýkají se stávajících řádů.

Nemohu si myslet horšího člověka nad toho, který ve svých vtipech uráží své představené. Představení musí být. Že musí? Pravdaže musí být. Považte si, že by každý byl jen představeným, ergo vy byste byl vrchním berním, sluha František také vrchním berním a já také tímtéž. Ptám se vás, šla by práce tak rychle, jako jde nyní? Že ne? To si myslím, milý pane.

Ten pán, který jde naproti, to je starosta Kouta, velmi šarmantní pán a má papežský řád. Ano, tak

odměněna jest snaha chovat se, jak se na dobrého křesťana patří.

Ten člověk, podívejte se tamhle, v tom haveloku, je zdejší sedlář Nežid. Velmi nemravný člověk. Jednou vám odepřel platit daně z příjmů. Že to není možné? Toho neznáte, drahý pane, ten kdyby mohl, udělal by zde republiku. Také jednou už napohlavkoval panu starostovi pro nějaké slovo, které ho charakterizovalo; tuším, že to bylo slovo *lump*. Dal mu tři pohlavky a odseděl si to, poněvadž pokutu nechtěl platit.

Že se divíte? Pah! U nás dějí se divné věci. Žádný ze sprostějších lidí nechce se znát k svým povinnostem. Od číšníka v hotelu U Koruny, který spí při nošení piva, od pekařského dělníka.. tamhle jde právě jeho mistr Pelikán.. Má úcta! ... kterýžto dělník se pere při muzice a říká v okolním městě městským slečinkám, že je pán s noční službou, od obyčejného nádeníka, který kleje strašně. Že je to hrozné?

Pravda, nedá se o tom ani dobře mluvit. Povinnost jest povinnost. Máme povinnosti vůči sobě, rodině, blížním, státu, a nejkrásnější občanskou ctností jest bez odporu řádné vykonávání svých povinností.

Kdože jest ten pán, kterého jsem nyní zdravil? Zdejší pan děkan, velmi učený muž. Napsal již krásnou knihu Biblický děj potopy, ve kterém potřel všechny nevěrce. Na obecných školách i na měšťanských dostane ji každý žák a žákyně, když má z náboženství jedničku. To jest odměňování řádného plnění svých povinností. Že jest to skutečně pěkné? Pravda-že, milý příteli, tím vzpruží se dětský duch do té míry, že vyvine se mezi školáky jakási soutěž, šlechetný zápas, aby i on nebo ona dostal takovou knihu. Máte kupříkladu u nás děti, které doma mají třebas deset takových knih Biblický děj potopy. A přitom je pan

děkan velmi skromný člověk. Kýváte hlavou a je vám to snad nápadné. Že není?

Z toho je vidět, jak dobře soudíte o skromnosti. Ať si je kdo v sebevyšším postavení, má být skromný. Hleďte na mne. Že hledíte? Ano, patřím mezi nejpřednější z toho města, a jak vidíte, jdu s vámi jako váš otec, povídáme si a nepyšním se zcela nic. Že jsem laskav? Bože, nestojí to za řeč. Že si mne vážíte? Děkuji vám, milý příteli. Přál jsem si setkat se jednou s takovým mladým mužem, který by ctil své povinnosti. Abych byl beze strachu? Jsem. Neboť kdo plní správně vše, co představení mu nařizují, ten je u mne charakterem.

Že se přičiníte? Vidím vám to na očích. Neděkujte, spíš mluvte vždy se mnou jako se svým otcem, svěřte se mi, je to také jakási povinnost, kterou podřízený koná k svému představenému. Že je to také vaše myšlenka? Jste velmi vzdělaný, milý příteli. Mezi mnou a mezi vámi může se vyvinout zcela přátelský poměr. Kdyby to pánbůh dal, pravíte? Vidím, že jste nábožný člověk. Představím vás co nejdříve nejen své rodině, ale i zdejším pánům. Má úcta! To je městský radní pan Petránek, má dvě dcery, které by se rády vdaly, dejte si pozor. Povídají se o nich divné věci. Že si nechcete se žádnou slečnou začínat? Příteli, jednou to musí být a vy se také oženíte. Raději však vezměte si starší dámu, vzdělanou, která však též zná dobře vařit, hodnou, řádně vychovanou, a jak je to pěkné, taková domácnost, to teprve uvidíte. Že mám pravdu? Mám, příteli, mám.

Není nic lepšího nad útulnou domácnost, ale co hlavní je, poradit se dříve, milý pane, svěřit se svým představeným, toť také jakási povinnost. Že to uděláte s největší radostí? Jste dobrý mladý muž. Mládí

je nebezpečné, příteli, a třeba jest pevné, starší ruky, která by je dovedla řídit přes... Jak se to jmenuje? Úskalí? Ano, přes úskalí života. Über die Felsen des Lebens. Doufám, že znáte německy. Že dost? Učte se, příteli, tomuto jazyku, který je jazykem státním. U nás v městě každý lepší člověk zná německy. To jest také povinnost národní, nejen číst české noviny. Co jste chtěl říci? Že nevíte, jak se jmenuje tato ulice? Dušní ulice, příteli, ulice malého ducha, ve které bydlí zdejší ředitel obecných škol, pan Kafroněk, pán roztomilých způsobů, který píše do zdejšího našeho týdeníku církevní povídky ze života svatých otců, originelní věci. Že tak soudíte již dle názvu? Znamenité věci, příteli. Doufám, že jste již předplacen na náš týdeník. Že nejste? Doufám, že předplatíte co nejdřív, neboť jest to také jakási povinnost, považíme-li, že jest to vzdělávací časopis, kam můžete i vy psát, kdyby někdo udělal na vaši čest a postavení hrubý útok.“

„Byli jsme již u domu,“ doložil pan Tenkrát, „podali jsme si ruce, přičemž on řekl: ‚Povinnost, příteli, povinnost, pamatujte,‘ a já šel do svého bytu, pociťuje jakési bodání v hlavě.“

II

Výklad o špatném hostinci U Vola, o paní Pažoutové, kde bydlí pan Tenkrát, a o stravě, kterou mu ona předkládá.

„Že jste byl včera navečer v hostinci U Vola? Že jste se bavil s nějakými pány? Že vás pozvali na večírek? Způsobil jste mně bolest, pane Tenkráte, velkou bolest jste mně způsobil a hněval bych se na vás, kdybych nevěděl, jak je to nepříjemné být cizincem v městě a neznat dobře poměry.

Jste udiven, jak vidím, nemyslete si, že se hněvám na vás. Omluvil jsem vás již neznalostí poměrů zdejších, poněvadž kdybyste byl věděl, jaký je to hostinec, nikdy byste tam nebyl vkročil.

Do hostince U Vola chodí naši nepřátelé, lidé, kteří náleží takzvané socialistické straně a kteří, považte si, dosud nedali své děti biřmovat. Že to nepochopujete? Myslel jste snad, že jsou zde samí řádní lidé, to jste se velmi zmýlil. Tam se schází právě ta čeládka, která uspořádala protestní schůzi, když zde byli misionáři vybírat na čínská pacholata. Kroutíte nedůvěřivě hlavou. Ano! Takové podlosti jsou schopni ti, s kterými jste včera seděl u jednoho stolu. Mohu říci, že protestní jejich schůze nedopadla tak, jak si přáli. Lid zdejší není tak hloupý, aby dovolil beztrestně vykládat, že u nás je dost chudých dětí, o které se musíme starat, a ne o nějaké čínské pacholíky, ukázal by jim, že nežijeme v nevěřící Francii, že naše město je v soustátí rakouském. Řečníka potom odvezli do nemocnice, kde měl dost času přemýšlet o tom, jak je nemístné prznit nejsvětější city. Ano! A mezi takovou chátrou pöbel, jste seděl a bavil se s nimi, a ti dokonce vás pozvali na večírek. Že toho litujete?

Drahý pane, za tak krátkou dobu, co vás znám, seznal jsem ve vás muže, který zůstane vždy nakloněn k dobru a kterému není třeba vykládat, co je ošklivé a špatné. Nebojím se o vás nikterak a také mně ani nepřijde na mysl, že byste se mohl nakazit špatnou společností v špatném hostinci. Jde jen o pověst, o dobrou pověst vaši, nýbrž i celého úřadu. Že tam již nikdy nepůjdete? Nemusil jste to ani povídat, byl jsem hned o tom přesvědčen. Přijďte večer do hotelu U Koruny, tam je pro vás mezi námi místo. Společnost vybraná a nenucená, já, pan děkan, okresní hejt-

man, řídící pan učitel a starosta. Mají tam výbornou papričku, znamenitý ležák, slušné osvětlení, vedeme příjemné hovory, každý ví, co si může dovolit, jeden ctíme druhého, žádné bratříčkování jako jinde, veselí a přitom slušně odměřeni. Tak, to bylo, co jsem vám chtěl říct o hostinci dobrém a špatném.

Nyní bych se vás rád na něco zeptal. Kde vlastně bydlíte, milý příteli? Že u paní Pažoutové? Příteli! Příteli! Příteli! Včera jsem již řekl, že je třeba pro mladého muže dobré rady staršího, zkušenějšího. Vám se asi zprvu zalíbilo, že je to vdova, mladá, šestadvacetiletá. Nemluvte že ne. Známe dobře mladé lidi. Že nejste z nich? Nevymlouvejte se. Neznáte ani dobře nebezpečí, ve kterém jste se octl. Mohu vám svěřit, že paní Pažoutová nic jiného si nepřeje než omámit někoho, poutat na sebe a pak pohrozit škandálem a vzít si ho. Je to zákeřná ženská. Že jste to na ní nepozoroval? Příteli! Taková jde kočičím krokem, ani ji neslyšíte, a už se do vás zakousne. Že jste zděšen? Můj bože! Mládí je neprozíravé. Považte, jistě slyšela, že máte nějaké jmění! Že jste jí o tom neříkal? Pane, zde se rozhlásí všechno rychle. Jestlipak víte, že už teď se leccos povídá o vás a o paní Pažoutové? Že se lekáte?

Nelekejte se, cizinci se snadno dostávají do úst lidí. Vy sám jste ostatně dnes ráno řekl k sluhovi Františkovi: ‚Ani nevíte, jak jsem spokojen se svým bytem.‘ Vidíte, sám jste to řekl. Že je to také pravda? Že ráno dostáváte dva rohlíky ke kávě? Že jste měl včera ve všední den k obědu husu? A dnes že jste měl vepřovou a nákyp? Příteli, jest to hrozné. Dobře že se mně svěřujete. Vy jste na nejlepší cestě sejít z dráhy počestnosti. Že se to nestane? Že na to přísaháte? Hochu, milý pane, dnes již jste v lidských ře-

čech, zítra se to bude stupňovat, a pozítří je z toho okresní skandál.

Dva rohlíky ke kávě? Ve středu husa! Ve čtvrtek vepřová a nákyp! Příteli, milý pane Tenkráte! Damoklův meč visí vám nad hlavou a jedno jen škubnutí, jste ztracen, blamován, a s vámi celý úřad i já, váš představený, který by neměl kouska srdce, aby vás upřímně a otcovsky nevaroval a vám neřekl, dokud není pozdě: Hochu, drahý pane, odstěhujte se od té vdovy, přetrhněte okamžitě nit lidských pomluv a přestěhujte se jinam.

Ale co mne napadá? Máme zde tetu, ctihodnou paní, vdovu po poštovním oficiálovi paní Krathauerovou, Němkyni, padesátiletou, ta má prázdný pokoj. S tou ještě dnes promluvím a zítra se k ní odstěhujete. Ať vás to stojí, co chce, jen když budete pryč od paní Pažoutové. Zaplaťte jí za celý měsíc a nebudete toho litovat. U paní Krathauerové naučíte se lépe německy, a to není k zaplacení. Přijímáte to? Že přijímáte? Věděl jsem to. Neděkujte! Jsem vskutku rád, jak se mně podařilo vás zachránit. A jednou, doufám, uznáte nejlépe, jak je dobré míti nezištného přítele, třebas by to byl váš představený. Že nenalézáte již teď slov k díkům? Pane, drahý Tenkráte, vy jste tak sympatickým, že děkuji dobrotivému nebi za seznámení s vámi. Je takových málo, jako jste vy, věřte! A nyní jděte pěkně a dejte výpověď. Na shledanou večer u Koruny...“

III
U Koruny

„Pan vrchní berní, pan děkan, pan okresní hejtman, řídící učitel, starosta a já. Představení mé osoby pa-

nem vrchním berním a představování pánů jím samým.

Pan děkan: ‚Slyšeli jsme o vás již mnoho pěkného.‘

Okresní hejtman: ‚Pan vrchní berní nemůže vás vynachválit.‘

Řídící učitel: ‚Jste prý velmi nadaný člověk, pane Tenkráte.‘

Starosta: ‚Není prý přesnějšího mladého muže ve vykonávání svěřených povinností...‘

Jakési koktání z mé strany a pochvalné bručení pana Banzeta, který po chvilce vykládá německy panu okresnímu hejtmanovi, že prý jsem vtipkoval, jak můj dědeček původně se jmenoval ‚Der hat gestohlen‘, k čemuž dodal tento: ‚Vielen schönen Mädchen das Herzlein.‘ Všeobecný smích a pan okresní hejtman klepá prstem na stůl a volá: ‚Es war damals, pane Tenkrát.‘ Když se smích utišil, tázal se mne řídící učitel, zdali jsem četl jeho posední povídky o svatých otcích.

‚Četl,‘ řekl za mne pan Banzet, ‚a pravil ke mně, že by si přál vás vidět, neboť je zkrátka nadšen.‘

Tak si páni vyprávěli mezi sebou, opomíjejíce mne. Patrně jim stačilo, že si mne všimli a že mezi nimi sedím, jen pan Banzet, můj ochránce, tázal se mne častěji: ‚A co vy o tom soudíte?‘ Kýval jsem hlavou. Mluvilo se o paprice, která prý dnes byla mizerná. Ospalý číšník byl napomenut, aby nezíval. Pak se vyprávělo o zloději, který u kupce Vondráka se ve sklepě opil. Nato pan okresní hejtman láteřil na svou služku, která mu oskarky natřela obyčejným leštidlem místo krémem.

Nato pan děkan rozhovořil se o politice. Řekl: ‚Politika vůbec,‘ a obraceje se na mne pravil: ‚Co vy o tom soudíte?‘

A již pan Banzet rychle promluvil: ‚Pan Tenkrát se mně svěřil, že se do politiky neplete...‘

Abych vás nenudil, podotýkám jen tolik, že tázal-li se kdo mne na něco, mluvil za mne vždy pan Banzet.

A když pan děkan řekl, že hrachu nejí, pan Banzet pravil, že jsem se mu svěřil, že hrách je nejošklivější jídlo.

Když nadávali na židy, já též prý je nemohu vystát a mým nejvřelejším přáním prý je, dle slov pana Banzeta, všechny židy vyhubit.

Panu děkanovi svítily oči, a klepaje mně, mlčícímu, na rameno, řekl: ‚Pane Tenkráte, za našich dob je málo takových lidí, jako jste vy, nevěra, vzpoura, tupení všeho posvátného šíří se světem; dokud lid bál se spravedlnosti našich soudů... Sunt certi denique fines,‘ mluvil povzneseným hlasem, ‚a jednou, uvidíte, moc dostane se opět do našich rukou a pak uvidíte, že nebudou se opakovat případy, aby někdo odtud nedal biřmovat své děti...‘

‚Jsou to hrozné případy,‘ mluvil obraceje se k celé společnosti, ‚víte již, co předevčírem mluvil sedlář Nežid ke kostelníkovi, s kterým se setkal v slovní půtce? »Když,« řekl ten zlosyn, »váš děkan se drží Písma svatého, ať jednou pro legraci jí za městem kobylky jako svatý Jan na poušti.«

‚Co tou říkáte, pane Tenkráte?‘

‚Já, já...‘

‚Rozumím,‘ pravil pan Banzet. ‚Chcete říct: »Je ten člověk na svobodě?«“

„Vydržel jsem poslouchat ty řeči ještě půl hodiny,“ končil pan Tenkrát, „a pak rozloučil jsem se, přičemž pan Banzet šel mne vyprovodit před Korunu, kde pravil: ‚Není-liž pravda? Společnost vybraná, nenu-

cená, vedeme příjemné hovory, každý ví, co si může dovolit, jeden ctí druhého, žádné bratříčkování, veselí a přitom slušně odměření. O vás mají nejlepší pojem. Že vás to těší? Příteli, mladý hochu, mně to však těší nejvíc. Tak má radost učitel ze svého žáka. – V poledne se tedy přestěhujete. Buďte vždy tak energický, nedejte se vést klamným lichocením od takové ženské...“

Pan Banzet,“ řekl ještě pan Tenkrát, „si nepomyslil, jak za pár neděl zjeví se má energie ve formě pro něho tak smutné...“

IV

Výklad o novém bytě

„Abych přijal vaše největší poděkování za laskavé opatření nového bytu? Pane Tenkráte, konal jsem prostě svou povinnost a doufám, že vy jste též spokojen? Že ještě nevíte! Pane Tenkráte, zaopatřil jsem vám, věřte mi, nejlepší byt v celém městě. Že musíte chodit do svého pokoje přes kuchyň a jeden pokoj a vaším pokojem že chodí se do třetího?

Příteli, pane Tenkráte, nechtějte zklamat mou naději, kterou jsem ve vás měl jako muže řádného. Vaše řeč páchne touhou po pokoji se zvláštním vchodem. Že vás to nenapadlo? Nejsem dnešní, drahý příteli, znám všechny ty touhy mladých lidí. Být co možná nejvíce samostatným. Mít klíč od domu, pokoj se zvláštním vchodem, přijít domů kdykoliv, přivést s sebou kohokoliv, o přátelích nemluvím, jen o přítelkyních, ano, to byla i vaše touha. Že ani zdaleka?

Neomlouvejte se! Znám vás lépe, než si myslíte. Že nejste žádný flamendr? To vám také neříkám a ani bych s vámi nemluvil, kdybych věděl, že jste famfá-

rum, mluvím jen o pokušení, které může vzniknout v duši mladého muže, jako jste vy. Že jste obrněn svými zásadami? Pane, drahý muži, Tenkráte, bylo zde již více lidí, kteří přece podlehli v boji s pokušením, a proto je nejlépe, když jaksi jste pod dohledem. Že jste na to již dost velký?

Příteli milý, je vám dvacet osm let, a to je nejnebezpečnější mládí, které vás také omlouvá, že odpovídáte svému rádci a vychovateli takovým způsobem. Paní Krathauerová, věřte mně, nikdy nebude mít toho úmyslu, aby vás snad špehovala, naopak popřeje vám největší volnosti, které nesmíte zneužívat v jakémkoli směru. Kladl jsem jí na srdce, že jste mladý muž, na kterého číhá tisíce nebezpečí v městě, třebas tak malém, jako je naše.

A má příbuzná div neplakala a slibovala mně, že bude vaší matkou a že vás uchrání ode všeho. Že kvůli vám, aby nebylo vám smutno, uspořádá čajové večírky v třetím pokoji. Počkejte, nepřerušujte mne, že se do něho chodí přes váš pokoj. Uspořádá pěkné večírky, ke kterým pozve nejsolidnější společnost. Toliko své příbuzné, drahý pane, neboť máme zde mnoho svých příbuzných.

Že jste tam viděl nějakou dámu po poledni, když jste obědval, a že ta dáma šla přes váš pokoj a že se vám zdálo, jako kdyby vás prohlížela? Řekněte mně laskavě, líbila se vám? Že málo? Že má takový tupý nos, že je hubená a stará? Že má rezavé vlasy? Ne, příteli, drahý Tenkráte, špatně jste viděl. Že připouštíte, že byla roleta spuštěná proti slunci? Ano, zcela správně, neboť ta dáma, kterou jste viděl, je hezká, mladá a její vlasy jsou zlaté, a ne rezavé a její tělo je svižné, a ne hubené, neboť, drahý pane a příteli Tenkráte, ta dáma byla má dcera, slečna Markéta Banzetová.

Abych vám odpustil, že jste špatně viděl a že teprve teď si vzpomínáte, jak svižně kráčela? Ano, drahý muži, pane Tenkráte, ona kráčí tak jemně a tak graciézně, že půvabnější krok nemá žádná dvorní dáma.

Buďme k sobě upřímni. Má zlatá Markéta slyšela povídat ode mne tolik krásných věcí o vás, že usmyslila si, jak se na vás první z našich dětí podívá, a abych tak řekl, líbil jste se jí. Jak způsobně prý jste krájel hovězí maso, drahý pane. Ona je ještě skoro dítětem.

Že vás těší ona pochvala o krájení hověziny? Můj příteli milý, ona byla nadšena, jen ji mrzelo, že vám dobře neviděla do tváře.

Je to roztomilá žabka, až ji poznáte lépe, pochopíte, jak by nám bylo smutno, kdyby si ji někdo odvedl jako svou manželku. A jenom to mohlo by nám zmírnit lítost, že její muž je řádný a charakterní člověk, mírný a hodný, pane Tenkráte, který by v ní ctil i její rodiče, milý pane. Že jsou to zlatá slova?

Och, můj drahý příteli, jak nerad loučil bych se od toho andílka, a přísahám vám, že nedám ji někomu, koho neznám, řekněme tak dobře jako vás. Má důvěra vás těší, když kladu vás za příklad? Ne, příteli, nechte děkování a podejte mně svou ruku. Tak a nyní sbohem a večer přijďte ke Koruně."

„Tenkrát ponejprv," dodal hrdina tohoto vypravování, „přišlo mně na mysl, že padám pomalu do nějaké bryndy."

V
Výklad o růžovém psaníčku

„Ptáte se mne, proč jsem tak málomluvný dnes, proč nežertuji a proč jsem tak smutný." (Povzdech.) „Musím být smuten." (Nový povzdech.) „Musím být

mrzut, když vidím, jak hrozí nebezpečí někomu, za koho bych třebas cedil svou krev.

Ovšem vám, pane Tenkráte, jak vidím, příliš se srdce nad tím nermoutí, neboť vy nedovedete si představit, jak mně je, když pozoruji osidla, která vrhá neznámá osoba na mého přítele. Ještě nevíte, o kom mluvím? O vás mluvím, milý pane kolego, o vás nezkušeném a stojícím jednou nohou nad strašlivou propastí. Že ještě nevíte, oč vlastně jde, a že paní Krathauerová je starší dáma, abych byl upokojen. Příteli, nevím, zdali si ze mne neděláte žerty. Vy tedy ještě nepochopujete?

Pane rozmilý, nemůžete přece zapřít, že dostal jste dnes dopoledne do úřadu růžové psaníčko. Že nevíte, proč by mne to mohlo rmoutit? Pane, drahý kolego, vy jste muž v dobrém postavení, vaše jmění samo o sobě zajišťuje vám dobré postavení, za pár let jste na nejlepší cestě stát se berním oficiálem, oficiálem, pamatujte, co mluvím.

Jste tedy, abych tak řekl, dobrá partie, znamenitá partie, a tu vy to nechápete, že se na vás chce přilepit ženská? Že to růžové psaníčko není od žádné ženy? Pane Tenkráte, přikázání boží osmé zní: ‚Nepromluvíš proti bližnímu svému křivého svědectví.‘ Nehřešte, milý pane, proti tomuto přikázání a přiznejte se. Že opravdu není od žádné dámy?

A co tedy znamená ta vůně bezu, která se rozprostřela naší kanceláří, když jste psaní obdržel? Že je od pána? Pane Tenkráte, lež hanobí každého, a kdo lže... Že je to od člověka, který použil toho úskoku, abyste jeho psaní nezahodil, poněvadž v každém žádá vás o nějakou půjčku? Pane, milý Tenkráte... že mně dáváte to psaní, abych si je přečetl? Dobrá.“

(Pauza.)

„Ale to ještě neznamená, že není od dámy. Stojí zde: ‚Jsem v okamžité tísni. Obracím se proto s prosbou na vás, abyste zaslal mně laskavě padesát zlatých. Zůstávám s výrazem nejhlubší úcty. J. Z.‘ Příteli, to J. Z. může znamenat též ženu. Josefa, Jana, Jaromíra Zadáková, Zoufalová, Zámostná. Drahý příteli, přiznejte se, že měl jste jakýsi poměr. Že nemusím na vás mrkat? Ne, přiznejte se, já hned dopíši té ženské, sdělte mně jen její adresu, zachráním vás před ostudou, napíši, že jako otec...

Mám si tedy vzít notes a tužku? Že se ta má ženská jmenuje Jaroslav Zajíček, malíř, Chrudim 23? Je to pravda? Mohu tomu věřit, vy zlý člověče, drahý pane Tenkráte?

Nevíte ani, jaký balvan spadl z mého tak těžce zkoušeného srdce, ale něco vám musím říct. Použil prý úskoku a psal na růžovém papíře. A zde právě vězí, co mne rmoutí. Věděl jsem hned, že jest to od muže, neboť jsem přesvědčen, že vy byste se mně již dříve svěřil, kdybyste měl nějakou známost. Že se to samo sebou rozumí?

Děkuji vám, ale pokračujme. Vy přijal jste to růžové psaníčko jako každý mladý člověk, který touží po milostných dobrodružstvích. Že nikoliv? Proč jste tedy ono růžové psaníčko přijímal, proč jste ho neposlal hned nazpět, když necítíte v srdci touhu po lásce? Že nejraději se najíte, napijete a spíte?

Hochu drahý, pane kolego Tenkráte! Jste mladý, stále vám to říkám, máte bujnou krev, jste nezkušený a taková romantika zvoní jako zvony, srdce vám asi tlouklo radostí, když přijímal jste to psaní, svítily vám oči.

Že vám oči nikdy nesvítí? Co to tedy bylo? Co by to mohlo být, drahý příteli, pane kolego Tenkráte? Či

čekal jste snad, že dostanete od nějaké slečny psaní, myslel jste snad... Nebo dokonce domníval jste se, že paní Pažoutová píše vám, abyste vrátil se z bytu ctnostného do vykřičeného pokoje? Či...? Co chcete říct? Že psaní jako psaní?

Velký rozdíl je, příteli, v barvě, a vy se červenáte? Co vidím, drahý, pane? Že jste od přírody červený v obličeji? Ne, to cosi jiného. Mně se zdá, že chytil jsem vás při něčem, při nějaké myšlence, která vysvětlí snad vše...

Že jsem vás nemohl chytit? Hochu, milý Tenkráte, vy jste očekával psaní od nějaké slečny? Hochu drahý, jistě myslil jste na postavu svižnou se zlatými vlasy, na tu slečnu, kterou jste viděl u sebe v pokoji. Vy se rdíte? Hochu, milý příteli, cítím dobře s vámi, vím, co se děje v srdci vašem, ale to vám ještě řeknu, že Markéta dovede se opanovat a nikdy by první nepsala. Dovede se opanovat, drahý hochu...“

„Pak jsem mu slíbil, že zítra v neděli k nim přijdu na oběd, abych zvykl si pohybovat se v nejlepších rodinách,“ doložil pan Tenkrát, usmívaje se smutněji než kdy jindy...

VI

Pan Tenkrát vypravuje o slavnostním obědě u pana Banzeta a o všem, co působilo na něho neobyčejným dojmem

„Když jsem přesně o půl dvanácté dostavil se do jejich domácnosti, řekl pan Banzet: ‚Chtěl jsem již jít pro vás.‘ Nato byl jsem představen paní Banzetové a jejím dcerám. Kolik těch dcer bylo, nevím, neboť jich bylo tolik, že jejich počet mne omráčil. Bylo mně asi tak

jako tomu, kdo dívá se na ohromné lesy nebo ohromný oceán či na skupinu horstva. Vím jedině, že jsem byl nejmladším z celé společnosti a že všechny ty jeho dcerušky uváděly mne do rozpaků svým stářím. Když mně Markétka podávala ruku, podíval se pan Banzet významně na mne a řekl: ‚Vy se již trochu znáte.‘

Paní Banzetová měla pak ke mně řeč tohoto obsahu: ‚Velectěný pane! Toužila jsem vskutku vás poznat osobně, neboť můj manžel vyprávěl mně o vás tolik roztomilého a pěkného, že jsem ho stále vybízela, aby vás k nám pozval na oběd, neboť nemohla jsem s dcerami se již dočkat, abychom vám nestiskly ruku jako příteli našeho tatínka. On je samé: »Pan Tenkrát řekl to a to, pan Tenkrát vyprávěl to a to, pan Tenkrát pích se dnes pérem do ruky, pan Tenkrát atd.,« jen o vás povídá celé dny. A Markétka, naše nejmladší, nemohla se také ani dočkat, aby si s vámi nepohovořila, neboť vaše vzdělání je vynikající a ona toužila již dávno, aby mohla si s někým pohovořit o umění. Je chudáček, jako ptáček v kleci. Kdybyste ji slyšel hrát na piano, božínku milý, tu srdce vám skáče radostí... Ona by mohla dobře koncertovat a veřejně vystupovat, ona ale nechce, dítě drahé...‘

‚Ale mama...‘ – ‚Vidíte, jak je skromnou, musíš zatím panu Tenkrátovi něco zahrát, jen jdi a nestyď se. Ona je taková, jako dítě...‘ – ‚Ale mama...‘ – ‚Jen jdi, Markétko, zahřej tu svou zamilovanou...‘

‚Slečno,‘ prosil jsem, ‚račte mně něco zahrát.‘ – ‚Jen jdi,‘ vybízely ji sestry, a tak jsem šel s ní do salónu následován množstvím ženských hlav, s kterými na mne vyčítavě dívalo se líčidlo na tváři, na obočí, na rtech, a všechny ty dámy pohlížely na mne, jako by mne chtěly sníst, a mně bylo asi tak jako Napoleonovým vojákům v Egyptě, když k nim Napoleon

řekl ukazuje na pyramidy: „Nezapomeňte, že na vás dívají se tisíciceletí...“

Pan Banzet posadil mne do houpací židle u piana, slečna Markétka položila hubenou ruku na klávesy a první akordy zazněly a zaburácely salónem...

‚Její fantazie,‘ pravil pan Banzet s nadšením, které se stupňovalo každým úderem do klávesů.

‚Není-liž to něco znamenitého,‘ horoval opíraje se o lenoch mé houpací židle, takže jsem musel vynakládat veškerou svou sílu, aby mne nepřekotil.

‚Znamenité,‘ řekl jsem, lituje toho, že pro tento okamžik nejsem hluchý, neboť co jsem slyšel, trhalo mé nervy. A Markétka hrála, sestry její pomalu mizely jedna za druhou, až zůstal tam jen pan Banzet a já, kterým Markétka hrála stále svou fantazii, fantasticky dlouhou, která mne bodala v uších a pohlavkovala mé nervstvo na místech nejcitlivějších.

‚Znamenité,‘ bručel pan Banzet, opíraje se stále s větší tíží o houpací židi, pak jen bručel cosi, tíže na lenochu byla větší a větší, až konečně nebylo pochyby o tom, že pan Banzet usnul, tak jak byl o ni opřen.

Má situace byla kritickou. Obával jsem se pohnout a udržoval rovnováhu v houpací židli, zatímco Markétka hrála zuřivěji a zuřivěji.

Konečně opustily mne síly a já trochu povolil, spící pan Banzet tlačil na lenoch, židle se zahoupala, mé nohy vznesly se nahoru, hlava šla k zemi a já se velmi krásně překotil, přičemž mimovolně mé nohy zachytily jako do kleští krk pan Banzeta, přetahujíce ho přese mne, kterýmžto pohybem byla rovnováha vyrovnána, ale zas ztracena, neboť pan Banzet sjel bleskurychle na druhou stranu takovým obloukem, že srazil z piana svíci, rozbil rám na noty, křiče ‚Ježíšmarjá‘ svým basovým hlasem, do kterého vnikal písklavý hlas Mar-

kétčin: ‚Jé jé jé jéjéjé...' a můj tenorový, vycházející zpod překocené houpací židle: ‚Šmarjá, Josefe...'

Když vrazila pomoc do salónu, nebyl jsem již člověkem ležícím na zemi, nýbrž opět pořádným hostem, který na otázky ustrašené hostitelky odpovídal, že se mu nic nestalo, že se převrhla jen židle. Nakonec dali jsme se všichni tomu do smíchu, jen pan Banzet zatlačoval si bouli na čele střenkou kapesného nože, odváděn jsa svou chotí, které vykládal, jak se opřel o lenoch. Slyšel jsem z vedlejšího pokoje přísný hlas její: ‚Podruhé nepij tolik vína ráno, co si on pomyslí...' Další slova zanikla v novém akordu na piano, které bohužel zůstalo bez pohromy. Slečna Markétka opakovala svou fantazii. Zas se její sestry vytratily jedna po druhé, zanechavše nás bez svědků naší rozmluvy: ‚Nikdy jsem neslyšel něco tak pěkného...'

‚Myslíte?'

‚Nejenže myslím, slečno, jsem o tom přesvědčen, vaše nadání a to, co jsem slyšel, opravňuje mne k výroku, že výkon váš je beze všeho přehánění báječný.'

‚Vy mně tolik lichotíte?'

‚Nelichotím, jsem přímý člověk, kritizuji jen zcela rozumně vaši skladbu, o které dovoluji si tvrdit, že je nejhezčí, kterou jsem kdy slyšel...'

Mluvil jsem tak asi čtvrt hodiny a dokázal, že hlouposti se nemusí mluvit jen o počasí, nýbrž o všem a že je velmi lehké opakovat v jiné formě, co člověk před chvíli řekl.

Konečně byla zde již paní Banzetová, ke které Markétka řekla, že se se mnou skvostně bavila, načež paní hostitelka pohrozila jí prstem, řkouc rozšafně: ‚Ty diblíku.'

Šli jsme do jídelny, kde mne přese všechny protesty posadili na čestné místo, tlačíce mne do ramena,

na levé paní Banzetová, na pravé její manžel. Paní Banzetová bručela jakousi modlitbu, jako že budem z ruky boží něco přijímat, a mísa s polévkou šla kolem, neboť já odmítl jsem první si vzít, podávaje ji úslužně paní Banzetové.

‚Jen žádné upejpání,' pravil pan Banzet a nalil mně sám prvnímu polévky, pak teprv brali si ostatní.

Vedle seděla Markétka, o které říkala paní Banzetová, že jí jako ptáček.

‚Jen papejte, slečno,' řekl jsem jí citlivě, načež pan Banzet poznamenal: ‚Polévka je grunt a maso špunt.' Lžíce zazvonily a polévka byla snědena. Přinesli malé kalíšky, takové náprstky, do kterých nalili malaga. Patrně chtěli napodobit nějakou slavnostní hostinu.

Markétka měla bledé rty, poněvadž barva z nich polévkou přešla do jejího žaludku.

Jedna ze slečen, když utírala si ústa ubrouskem, měla jednu tvář bledou a druhou růžovou.

Bylo tak zajímavé pozorovat, jak se obličeje mění, upotřebuje-li se ubrousku. Jedna z dcerušek měla jedno černé obočí a druhé světlé. Ubrousky se hned odnášely...! A slečny chodily na jemné pokynutí matky, do kuchyně prý, a vracely se s novými barvami na lících...

Jídla byla: krůta se švestkami, řízky s hráškem, nějaké ryby smažené, srnčí ragú a knedlík, pudink, který kromě jména nic pudinkovatého na sobě neměl.

‚Markétka to připravovala do trouby, Markétka to klepala, Markétka strouhala žemličku... já pak jen dohlížela...' tak vybízeli mne, abych si bral.

Jedl jsem způsobně, naslouchaje, jak kolem mne všecko mlaská a odfukuje...

Pilo se víno kyselé a mizerné. ‚To jste jistě nepil tak dobré,' křičel na mne pan Banzet. ‚Prosit.' Sklenky

zazvonily, vypili jsme všichni naráz a já dělal co možná příjemný obličej...

Když přišla černá káva, pocítil jsem nevolnost jakousi v žaludku a stále se mně zdálo, jako by mně vězelo cosi divného v hltanu, jako by tam byl vlas. Dráždilo mě to tak, že žaludek se mně obracel, a já seděl naproti zrcadlu pozoroval jsem, jak bledost objevuje se na mé tváři. Něco tak strašného jsem nezažil. Promluvit jsem se neodvážil, neboť... Zkrátka, dělal jsem dojem, že přežvykuji... Potil jsem se a najednou udělalo se mně tak špatně, že nevěda, co činím, vyběhl jsem beze slova z jídelny, div nevyrazil dveře kuchyně, a hnal se zoufale na pavlač, kde naši mne skloněného přes zábradlí, ne jako hosta, ale jako člověka z rodiny, který chová se zcela nenuceně. Na hosta to bylo příliš hrozné, co jsem si dovolil... A dole na dvoře dva vepříci dívali se na mne okem vděčným a na ně pomalu mezi jinými padl i zlatý vlas roztomilé Markéty...

Pan Banzet odváděl mne za chvíli bledého a třesoucího se domů, kde položil mne do postele ujistiv, že Markétka lítostí omdlela nad mou chorobou...“

„Teď si vzpomínám,“ řekl pan Tenkrát, ukončuje své vypravování o slavnostním obědě, „ta modlitba před obědem zněla: ‚Pane bože, otče nebeský, požehnej nám těchto darů, které budem z tvé ruky přijímat...‘“

VII
První vycházka pana Tenkráta
s panem Banzetem po třínedělní nemoci, datující se od slavnostního oběda

„Jak jsem rád, drahý rekonvalescente, že opět můžete vyjít na čerstvý vzduch. Že vás to již také mrzelo ležet v posteli?

Byla to nutnost, můj příteli, potřeboval jste to jako sůl odpočinku a klidu. Že nepochopujete, zdali to byl klid, když moje celé příbuzenstvo dělal vám návštěvy a ptalo se po vašem zdraví?

Milý rekonvalescente, z toho je vidět, jak získal jste si srdce všech nás, jak pečovali jsme o vás... Že jste byl hned zdráv druhý den po tom slavnostním obědě?

Nikoliv, vy jste nebyl zdráv, neboť měl jste žaludeční katar. Že jste neměl žaludečního kataru? Měl jste, neboť udělalo se vám špatně, když požil jste silná jídla. A kdo po požití siných jídel zvrací, ten má přece žaludek zkažený.

Abych vám to nepřipomínal? Vidíte, milý příteli rekonvalescente, že váš žaludek není ještě teď v pořádku, když zmínka o silných jídlech je vám nemilá. Že jsme ten váš žaludeční katar odhlasovali s paní Krathauerovou, ačkoliv to nebyla žádná pravda?

Hochu pozdravující se, paní Krathauerová je výborná paní. Pozná hned, jako nejlepší lékař, co komu schází, věřte, že je zde v městě mnoho nejlepších rodin, které obrací se na ni s největší důvěrou, a její péči máte co děkovat, že dnes můžete jít se mnou ponejprv po třech nedělích na procházku. Že jí děkujete, ale že do vás lila tolik odvarů, že teprve po třech nedělích je vám lépe?

Drahý rekonvalescente, milý pane Tenkráte, ani nevíte, jak uvažovali jsme o prostředcích, které by vám pomohly, jak u nás doma radili jsme se všichni, co vám má ona uvařit.

‚Dáme mu pít hřebíček,' uradili jsme se, a vy jste pil hřebíček.

Když viděli jsme, že vám to nepomohlo, zas jsme se radili.

‚Dáme mu pít zeměžluč,' navrhla Markétka. Dali jsme vám pít její odvar. Opět žádný účinek.

‚Což šalvěj s hořkým jetelem?' navrhla má paní. Dobrá, pil jste šalvěj s hořkým jetelem. Zas žádný účinek.

Ani nevíte, co jste vyváděl.

Skákal jste z postele, musili jsme vás s paní Krathauerovou držet, pořád chtěl jste jít pryč, že prý vám nic není, chtěl jste se obléknout a klel jste, hochu, hochu! Musili jsme vám schovat šaty a boty, jinak byste byl provedl nějakou nepředloženost.

Pak jste zas křičel, že máte hlad. Že jste musil křičet, když den co den dostával jste jen šálek polévky, jednu žemli a dvě vajíčka naměkko?

Drahý, uzdravující se pane Tenkráte, při žaludečním kataru hlavní věcí jest dieta. Že jste však neměl žaludeční katar, ale teprve že vám zkazila má teta žaludek těmi břečkami? Odpouštím vám, milý příteli, neboť rekonvalescenti jsou velmi nedůtkliví a žádný snad nechce z nich uznat obětavost jich ošetřovatelů.

Že to byla oběť z vaší strany, polykat po lžičkách heřmánek, šalvěj, hořký jetel, zeměžluč, a že jsme vás znásilnili? Příteli uzdravující se! Každému nemocnému zdá se, že ho lékař znásilňuje. Proč prý jsme na vaši žádost nezavolali lékaře? Aby někdo jiný kromě nás radoval se z vašeho uzdravení, to nechtěli jsme dopustit. Dnešní den je svátkem pro celé město. Každý večer u Koruny ptali se všichni po vašem zdraví, pan okresní hejtman, pan děkan, řídící, pan starosta, a mohu vám svěřit, že to byl návrh pana hejtmana, abyste polykal malé kousky ledu.

Že to ani svému největšímu nepříteli nepřejete? Roztomilý pane Tenkráte! Co nemocných považova-

lo již lékaře a rádce za svého nepřítele, lék jest hořký, ale uzdravuje.

Abych vyřídil všem váš dík za ony projevy? Vyřídím, samo sebou se rozumí, neboť zejména někoho budou těšit ta přátelská slova. Ještě nevíte koho?

Mohu vám svěřit, že v celém městě jest sice mnoho těch, kteří byli zarmouceni nad vaší nemocí, ale že nejvíce byla zarmoucena jedna mladá, hezká slečna, která ve dne v noci probděla v pláči a na modlitbách, prosíc nejsvětějšího rodičku boží, aby se za vás přimluvila u božího trůnu a vás svou svatou, mocnou přímluvou uzdravila. Každý den chodila do kostela a tam u oltáře na kolenou vzývala svatou Pannu, abyste opět byl zdráv... Že se vskutku stal zázrak? Drahý hochu, milý kolego rekonvalescente, přímluva nevinného dítěte způsobila tu zázrak, díky též našemu ošetřování.

Naše Markétka to byla, která den co den před oltářem svaté Panny boleslavské vzývala nebe za vaše uzdravení! Že jste si to hned myslel? Vím to dobře, neboť vše mně již řekla paní Krathauerová, za noci, kdy jste volal Markétku. ‚Ó Markétko, Markéto,' tak jste volal. Že se vám tím ulevilo? Drahý hochu, ne my, ale ona má největší podíl na vašem uzdravení.

Že jí tedy děkujete? Vyřídím a jakou radost bude mít! Ona byla, abych tak řekl, vaším strážným andělem. Její přítomnost vždy ukolébala vás v posilující spánek. Kdykoliv objevila se s paní Krathauerovou u vás, spal jste okamžitě a po vaší tváři rozprostřel se blažený úsměv. Vsázím se, že ve spánku cítil jsem její přítomnost, že zdálo se vám o ní. Pořád že se vám o ní zdálo? Jak bude šťastna, až jí to povím.

Ale, hochu drahý, proč máme to zachovat jako tajemství, proč bychom neměli ji učinit šťastnou a od-

měnit ji tak něžným způsobem za její neskonalou péči o vás? A nyní mám pro vás radostnou novinu. Dnes večer uchystáme vám malé překvapení. Paní Krathauerová uspořádá totiž na počest vašeho uzdravení přátelský večírek, kterého zúčastní se naše celá rodina. Že vám tluče srdce? Hochu, známe to. Vždyť přijde také Markétka naše s tlukoucím srdíčkem, he, he. Jdu nyní ještě cosi domů vyřídit, a proto zajisté budete tak laskav a počkáte malou chvilku na mne. Buďte zatím sbohem, drahý hochu! Ihned se vrátím...!“

„A nyní vám povím,“ řekl mně pan Tenkrát, zapaluje si nový doutník, „co jsem dělal, když pan Banzet zašel do průjezdu...“

VIII
Zběhl od praporu...

„Když kroky páně Banzety ozvaly se těžkopádně na dřevěných schodech, uvážil jsem rychle svůj duševní stav. Bylo mně jak vojákovi, který nemoha už snášeti týrání svých představených, prchá ze stráže, opouští prapor, utíká. I já, rozhodnut, okamžitě obrátil jsem se rychlými kroky a zahnul za roh, dívaje se obezřetně, zdali nevychází již pan Banzet z domu. Ujistiv se v klusu, že nehrozí mně dosud žádné nebezpečí z té strany, zahnul jsem do Dušní ulice, a nedbaje udivených zraků kolemjdoucích, klusal jsem stále větším a větším tempem. Řídící učitel díval se právě z okna, když běžel jsem Dušní ulicí nahoru, a za mnou křičel stále pan řídící: ‚Zdráv, příteli?‘

Z Dušní ulice skočil jsem do ulice Svatoprokopské, poraziv malého hocha, který se mně do cesty připletl, a běžel do kopce, kde stanuv udýchán rozhlédl jsem

se po okolí. Na konci ulice Svatoprokopské viděl jsem zástup lidí, kteří ukazovali na mne rozčíleni mým tryskem v tiché ulici. Někteří běželi tím směrem, kde jsem stál, a tu já bez rozmyslu běžel do lesíka pod kopcem, nedbaje cesty a prorážeje si stezku vysokým žitem... V lesíku, prodrav se houštím, razím si cestu mezi ostružinami a malinami, veden snahou stále kupředu běžet, abych neviděl za sebou ono proklaté město N.

Konečně dostihl jsem silnice, která vedla do hlubokých lešínských lesů. Zastavil jsem se na okamžik, abych nabral dechu a naslouchal, zdali nikdo za mnou neběží, a pak dav si do úst šátek, jak viděl jsem dělat závodníky, v mírném tempu běžel jsem po silnici asi půl hodiny z kopce do kopce, a když kol silnice zašuměly první duby lešínských lesů, klesl jsem do trávy pod stromy...

Můžete nyní napsat pro čtenáře, kteří mají rádi popis krajiny, toto: Zvednuv se za chvíli, pozoroval jsem okem strategickým krajinu, která rozdělena byla pruhy polí a lesy na čtyry nestejnoměrné díly. Lesy, černající se v pruzích dlouhých na zelené půdě luk a světlých polí, dodávaly jí dojmu špatně ostříhané hlavy, na které holič nechal ‚schody'. A mezi těmito jednotlivými pruhy černé a světlé barvy bělaly se obrysy obcí, z kterých věže kostelíka jako vztyčené prsty dívaly se na oblohu, z které slunce odpoledního dne plodného léta svítilo na červené střechy po požáru nově vystavěných domků a odráželo se leskle, s nádechem modravého nebe na hladině několika rybníků, které odtud vyhlížely jako oči rozkošné krajiny...

K tomu sluší dodati, že vánek, který musí být v každém vypravování, nesl ke mně z doubraviny tu

zvláštní vůni třísla a rozkládající se prsti, která člověka povznáší do veselé nálady.

Rozkošná krajina, ona vůně, obloha jasná, světlo letního odpoledne, ticho a pocit svobody působily na mne, že jsem se blaženě usmál a čtverácky zahrozil směrem k N.

Pak jsem se opět pohodlně natáhl do vonné trávy, oddávaje se roztomilým myšlenkám, jak asi pan Banzet vyvaloval údivem oči, když vyjda z průjezdu mě na chodníku neviděl. Jak se rozhlížel kolem pátravým pohledem, jak kroutil hlavou a jak šel rychle, šeptaje si: ‚On je asi za rohem,' – na roh Dušní ulice, kde nespatřiv mne, kroutí poznovu hlavou a zoufale dívá se kolem...

Tak asi přemýšlí každý vojenský zběh, když uteče ze stráže. Myslí si: Co asi dělali, když přišli k boudě a mne tam nenašli?

Desátník koulí očima a křičí: ‚Wo ist der Esel?' – ‚Der Esel ist nicht da!' odpovídá stráž, která ho má vystřídat. A pak, jak je pro zběha veselé, když si vzpomene, že desátník zuří, šikovatel chce dát zavřít desátníka, kadet nadává, důstojník už dal desátníka zavřít, hejtman hrozí zastřelením a řve, že kadet měl už dávno vidět na očích tomu chlapovi, že chce utéci, pátrání – a zběh se zatím někde při těch vzpomínkách směje, natažen v trávě nebo v obilí...

Ale najednou zběh dostane strach, že ho chytí a že ho zavrou...

A ten strach jsem dostal náhle též já. Pan Banzet, pokračoval jsem v uvažování, když mě za rohem nenajde, půjde domů ke mně s nadějí, že se mně snad udělalo špatně a že ležím doma, nemoha vydržet čekání na ulici. Doma paní Krathauerová zvěstuje mu, že nejsem v posteli.

A s novou nadějí půjde mne pan Banzet vyhledat ke Koruně. ‚Že snad špatně slyšel, když jsem mu povídal, aby čekal zatím na chodníku?‘

A s novou nadějí půjde mne pan Banzet vyhledat ke Koruně. ‚Že zde byl pan Tenkrát posledně před třemi týdny?‘ vyhrkne pan Banzet ze sebe. ‚Vy se, příteli, snad mýlíte.‘ – ‚Nebyl zde,‘ řekne číšník. ‚To šel tedy k panu řídícímu,‘ pomyslí si ten dobrý pán, ‚zašel za roh do Dušní ulice, pan řídící se díval asi z okna a pozval ho nahoru.‘

A již vidím, jak u pana řídícího pan Banzet vykřikne zoufale: ‚Že běžel pan Tenkrát ulicí nahoru, jako když mu hlava hoří? Že se splašil? Rány boží, jakous to, bože, seslal na mne zkoušku! Markétka bude mít z toho smrt!‘

Je tedy již na stopě. Vyptává se, kudy jsem běžel, a doví se, že Dušní do Svatoprokopské a odtamtud na městský kopec.

Nu a pak, uvažoval jsem, vydají se za tebou, aby tě chytili, proto nesmíš ztratit ani okamžiku a hodně daleko jim zmizet.

Zvedl jsem se rychle z trávy a dal se do nového klusu, který později zmírnil jsem v rychlou chůzi – po silnici jako mlat. Nemyslil jsem nyní na nic jiného než urazit pokud možná co největší počet kilometrů od N. S jakou radostí pozoroval jsem označení kilometrové, jak těšil jsem se, když v rychlé chůzi zachytil jsem na kameni 9,1, 9,2, 9,3, 9,4, 9,5, 9,6, 9,7, 9,8, 9,9, 10 km a zas dál 10,1, 10,2, 10,3, 10,4 až 10,9, 11 km a kupředu bystře jsem kráčel a každých těch desetkrát sto metrů zanechávalo v mé duši větší a větší pocit jistoty, bylo mně jako závodníku, který tuší, že jeho protivník je daleko za ním, jako zlodějovi, který ohlédnuv se nevidí již četníka - - -

A opojen tím miháním se kilometrových kamenů, neustával jsem v chůzi, šel lesy, poli, vesnicí a opět dále do lesů, počítaje 15,6, 15,7, 15,8, 15,9 – 16 km, 16,1, 16,2 až 17 km a od 17 km nanovo...

Zatím již sklonil se večer nad krajinu. A s tím večerem, tak často popisovaným, ozval se krom dojmů večerních hlad a únava, nesmírný hlad a báječná únava.

Naštěstí docházel jsem právě k vesnici a zmírnil kroky.

Zůstaneš zde někde v hostinci přes noc, občerstvíš a ráno půjdeš dál...

Nějaký dobrý tatík na samém kraji obce na mou otázku odvětil, že nejlepší hostinec jest U Hraničaře.

A tento hostinec získal si vbrzku mé sympatie, když byly mně předloženy znamenité klobásy se zelím a pivo, které shledával jsem mnohem lepším než u Koruny.

Hostinec byl velmi útulný, pravý typ takového vesnického hostince, kde visí kalendář místo novin, do kterých čtenář nahlédnuv obohatí své zkušenosti pravdivou představou života pana hostinského a jeho rodiny, neboť poznámky jadrné a krátké, psané hostinským, mnohem více baví než nudná povídání kalendářová.

Bavilo mne prohlížení oněch poznámek, takže zabavil jsem se mile, pije občas výborné pivo a užívaje párátka jako člověk, který jest zcela spokojen a příjemně si krátí nerozčilující četbou zažívání.

Některé poznámky mne rozesmály. Tak kupříkladu poznámka napohled velmi nevinná: *Došlo víno. Dne 4. června obdržel jsem objednaných 50 litrů vína. Dne 5. července prodal 50 litrů vína do Záhonic a padesát uložil do svého sklepa... Téhož dne narodila se mi dvojčata...*

Tato poznámka mne velmi rozveselila. Jak často člověk v situaci sebebídnější dovede být náhle vesel

a zapomíná na všechno, na nebezpečí, které přestál, na nebezpečí, které ho snad ještě očekává.

Hostinský sám přičinil se, abych byl hodně vesel, neboť usmíval se tak nehorázně vlídně, že mohl být považován za nejšťastnějšího člověka nebo za nějakého šaška u panovnického dvora středověkého.

Kdykoliv objevil se u mého stolu, který způsobně pokryl za pomoci své ženy bílým ubrusem, tvářil se tak pitvorně vesele, a co bylo nejlepší, onen charakteristický úsměv neopouštěl ho, ani když mně nesl pivo, doutník, který ochotně zapaloval...

Ten jeho úsměv působil i na mne. Usmíval jsem se také vlídně a v srdci usídlil se mně pocit úplného bezpečí, kteroužto myšlenku rozváděl jsem dál, bubnuje prsty na stůl, nad kterým visela petrolejová lampa, jak zítra ráno, odpočinuv sobě po dnešní túře, půjdu vesele dál, až přijdu na některou stanici, odkud pojedu do Prahy! Hurá, ať žije svoboda! Jen pryč za každou cenu! - -

A vtom, co tak uvažuji, otevrou se dveře...“

„Nic mně není,“ zasmál se pan Tenkrát příšerně, „jen tolik ještě dnes vám musím říci, že ve dveřích objevil se pan Banzet, Markétka, pan řídící a ještě jeden muž... Ostatní vám povím až zítra, neboť ona vzpomínka mě rozčílila. Podejte mi laskavě trochu vody...“

Když pan Tenkrát odešel, přeškrtl jsem nadpis tohoto vypravování *Výklady páně Banzetovy* a nadepsal: *Utrpení pana Tenkráta...*

IX

Dopadený zběh činí odvážný pokus útěku

„Není třeba poznamenat,“ počal druhého dne vyprávět pan Tenkrát, „že zjevení se těch lidí účinkovalo na mne velmi neblaze. Byl jsem ochromen, niko-

liv ohromen, ochromen v pravém slova smyslu, takže mé ochromené nohy vypověděly mně službu. Nemohl jsem utéci otevřeným oknem, které bylo právě za mým stolem. Postavil jsem se a ani z místa hnouti jsem se nemohl, ačkoliv objímali mne jeden po druhém. Napřed objala mne slečna Markétka, divoce jako rozpustilé děcko, pak vážně a otcovsky pan Banzet, nato přátelsky pan řídící učitel, jen cizí neznámý muž stál vzpřímen u dveří, nespouštěje mne z očí.

Všechny tyto projevy dály se bez hlesu. K hlasitějším projevům dala podnět slečna Markétka, propuknuvší náhle v pláč: ‚Jak jsem ráda, že jsme vás našli.‘

A pan Banzet, stoje přede mnou, tiskl mně opět a opět ruku, vzdychaje: ‚Chválabohu, že jste, že jste, že jste...‘

Pan řídící pak volal: ‚Co vás to jen napadlo, co jen to vás napadlo, co napadlo vás to jenom?‘

A nyní posadili se všichni kolem mne, když klesl jsem na lavici, a pan Banzet spustil: ‚Milý hochu, to nám to dalo práce, než jsme vás našli, to jsme se najeli kočárem, nohy mám roztřesené a kolena jako z rosolu, drahý hochu. Bůhví co vás přimělo k tomu, abyste tak náhle zmizel, a poděkujte zde panu řídícímu, že uvedl nás na pravou stopu, a tamtomu pánovi u dveří, který má hostinec na městském kopci, který vás, příteli, viděl, jak běžel jste na silnici lesíkem. V každé obci jsme se po vás ptali a co slyšet jsme museli od lidí! »Jó, ten běžel tady odpůldne jako švec z jarmarku.« Docela tak to povídali...‘

‚Neplač,‘ konejšil pan Banzet Markétku, která štkala, ‚všechno jsme to šťastně přestáli a bude, dá pánbůh, opět dobře.

Ano, můj milý pane Tenkráte, ubohá Markétka, co zkusila, nedovedete si pomyslit. Jakmile uslyšela, že vás napadlo v zamyšlení rychleji kráčet z města, hned bě-

žela služka do lékárny pro voňavý ocet, kterým jsme jí tak dlouho třeli skráně, až přišla k sobě, a první její slova byla: »Já viděla v mdlobě pana Tenkráta...« A již nedala nám pokoje, až jsme ji vzali s sebou do kočáru. - »Musím být při tom,« pravila (jen se nerdi, dítě), »až s pomocí boží nalezneme pana Tenkráta, zdravého a živého, neboť žije, praví mé srdce...« Ano, tak básnicky se vyjádřila a nato jsme jeli a našli vás, našeho milého pacienta... Že jste zdráv? ... O tom nepochybujeme – a našli vás, našeho milého pana Tenkráta, veselého při sklenici piva, zadumaného... a odvezeme si ho pěkně domů... Koníčkové budou podkůvkami dupat a my pojedem s naším milým kolegou opět do domova, spokojeni a šťastni, že náš pacient... Že jste nám už jednou řekl, že jste zdráv? – Nu ovšem, neříkáme snad, že jste zdráv? – Nu ovšem, neříkáme snad, že jste nějak chorý, inu, rád býváte zamyšlen, a tak v zamyšlení přemítaje nepozoroval jste ani, že se vzdalujete z města. Šel jste stále kupředu, zapomínaje na vše kolem sebe, není-liž pravda, pane řídící?‘

‚Ano,‘ odpověděl tento, ‚tím dá se vše vysvětlit.‘

‚Ale,‘ řekl pan Banzet, jaksi rozpačitě se tváře, vyvedli jsme jednu hloupost, neměli jsme brát Markétku s sebou, neboť ráno bude po celém městě plno klepů, že Markétka jela hledat pana Tenkráta, ano, milý pane, že vás jela hledat, bude tak podezřelé a klepy o tom...‘

‚Kterýmž klepům,‘ vpadl jsem mu do řeči, ‚udělám radikální přítrž...‘

‚Vy byste tedy chtěl,‘ zvolal radostně pan Banzet, ‚slyšíte to, pane řídící, Markétko...‘

A nežli jsem se nadál, ležela mně Markétka v náručí, plačíc štěstím...“

Pan Tenkrát zvedl se z pohovky a procházel se zuřivě po pokoji, utíraje si pot s čela.

„Já," pravil, „dal jsem se pak za chvíli jako beránek dovést do kočáru, kde seděl jsem strnule, maje na svém rameni hlavu Markétčinu a na jednom koleni ruku pana Banzeta a na druhém ruku pana řídícího, kteří tím dávali najevo svou radost, zatímco jsem přemýšlel, jakým způsobem bych mohl utéci.

Kočár jel rychle po rovině, až když přijel ke kopci, zmírnil svou rychlost, čehož použil jsem k odvážnému činu. Lví silou setřásl jsem ze sebe Markétku, pana Banzeta a pana řídícího, vyrazil dvířka kočáru a zmizel ohromným skokem v lese, kterým prchal jsem, nedbaje křiku, kupředu...

Slyšel jsem za sebou volání: ‚Chyťte ho! Pomóc! Chyťte ho! Pro Ježíše Krista, chyťte ho!' Běžel jsem v temnu nočních stínů, křovinami stále kupředu, hledě se zachránit...

Další události snad znáte, příteli. Vyprávěl jsem již, jak k ránu usnul jsem na mýtině, a když vyšlo slunce, jak šel jsem dál lesy k nejbližší vesnici, odkud bylo na stanici jen tři čtvrtě hodiny cesty. Odpůldne o šesté hodině byl jsem již v Praze... Tím skončil jsem svou historii a nyní můžeme jít někam se občerstvit, neboť vzpomínky na to, co jsem ty poslední dny zažil, rozčilují mne a činí zesláblým..."

Šli jsme do vinárny, a když jsme se rozloučili, slíbil mně pan Tenkrát, že zítra přijde mne opět navštívit...

X
Katastrofa

Následujícího dne pan Tenkrát nepřišel. Uplynul již celý týden od naší poslední rozmluvy a dosud nevykonal svou slíbenou návštěvu.

Abych se tedy přesvědčil, zdali snad není nemocen, šel jsem ho navštívit, a tu k svému údivu slyšel jsem od jeho domácí paní podivnou zprávu.

„Právě před pěti dny," pravila mně jeho bytná, „pan Tenkrát zaplatil na celý měsíc a odejel s nějakým starším pánem, pravě, že se již sotva navrátí do Prahy, abych tedy pokoj pronajala. Je to pěkný, světlý pokoj, klíč od domu, zvláštní vchod..."

„Dovolte," přerušil jsem ji, „nevíte, jak se ten pán jmenoval?"

„Počkejte, pane, bylo to takové divné jméno. Mám to na jazyku. Hned vám řeknu. Ten pán křičel a hádal se s panem Tenkrátem a pan Tenkrát najednou vykřikl: ‚Tak tedy děj se vůle boží.' Ten pán, počkejte, jmenoval se tak, jako když jsme bydleli v Nuslích, naproti soudu, jeden hostinský, kam jsme chodili pro pivo; Banzet se jmenoval, ano, tak mu říkal pan Tenkrát: Pane Banzete. Ale nemyslete si, že poslouchám za dveřmi, hádali se a křičeli, ale když odcházeli, měli oba červené oči, jako kdyby plakali... Pokoj je pěkný, světlý, klíč od domu, čistý, jestli si přejete podívat se..."

Uplynuly nyní čtyry neděle, v kterémžto období pan Tenkrát nedal o sobě ničeho vědět. Až takhle jednoho dne, když přišla pošta, obdržel jsem oznámení:

MARKÉTA BANZETOVÁ
JAN TENKRÁT

dovolují si oznámiti, že bylo jejich sňatku požehnáno dne 18. srpna v chrámu Páně v N.

Doufám, že k tomu není třeba ničeho dodati... A tím končím, vzpomínaje ještě stále na smutný úsměv páně Tenkrátův, tohoto ubožáka, který sloužit může za typ pravé slovanské povahy...

Jak Cetlička volil

Cetlička měl zakázanou Prahu, a proto stál asi k jedenácté hodině dopoledne na nároží Perštýna a Ferdinandovy třídy a díval se se zájmem, jak nějaký nezkušený venkovský učedník, táhnoucí vozík, strčil, neuměje se jinak vyplést, vozíkem do strážníka dbajícího o pořádek na této frekventované křižovatce.

Strážník si tedy alespoň z pomstychtivosti poznamenal do notesu, že vozík, který ho pošoupl několik kroků hlouběji do jízdní dráhy, není označen tabulkou s firmou majitele, jak předpisuje jízdní řád.

Cetlička měl z toho dvojí potěšení. Předně jako divák, který konečně něco na ulici uvidí po dlouhém chození, a za druhé jako člověk, který má radost, když se jeho nepříteli stane něco nepříjemného.

A tento druh lidí byl jistě Cetličkovi málo nakloněn, jak poznal několikrát, když dělal výtržnost u Věnce na Ovocném trhu.

Všechno šlo vždy dobře za dne. Chodil po Praze, nikdo ho nepoznal, až přišly ošklivé noci zkázy. Jednou chtěl vzít zimník u Hvězdiček, podruhé chtěl odejít bez zaplacení útraty z Kalifornie, pak rvačky u Věnce, to všechno dohromady vyneslo mu vždy pro reverzi po měsíci.

Přece však miloval matičku Prahu, poněvadž z ní dovedl těžit.

Nikde nevisí tolik sukní u výkladních krámů, nikde nedají se tak dobře otevřít závěsy obchodů, nikde se nedá tak dobře krást jako v Praze.

Stane-li se na ulici sebevětší pitomost, nikde se neshromáždí tolik obecenstva, které je hluché a slepé a cpe se kupředu, aby vidělo, že skutečně z římsy domu spadlo vrabčí vajíčko na klobouk nějakého vážného pána, který nyní rozhorleně ukazuje zástupu svůj černý tvrdý klobouk se žlutou skvrnou na temeni.

Pak se dají vybírat obsahy kapes u zimníků, neboť málokdo uschovává tobolky v šatech, aby se nemusil rozepínat, kromě toho neměl by to potěšení být okraden.

Cetlička vrhal se do sběhu lidí, do zástupů obdivujících, jak opice dělají závody. Dřevěné mechanické opice v hračkářských krámech, před kterými se tlačili dospělí, ačkoliv to bylo pro děti, které se pro ty velké klacky nedostaly kupředu, aby něco viděly.

Byl mezi zápasícími o místa ve vozech elektrické tramvaje.

A všude sahal hluboko do kapes a odcházel nepozorován.

Přitom byl však pověrčivý jako všichni zlodějové, vojevůdcové i diplomati.

Když se mu nepodařilo ponejprv získat kořist, neopakoval útok podruhé, což ostatně dělá i domnělý hrdina zvířecí, lev.

Dnešního dne měl smůlu.

U příležitosti sběhu lidu nad přejetým psem sahal do kapsy nějakému pánovi, který hlasitě odsuzoval rychlou jízdu automobily. Měl už tobolku napolovic nahmatanou, když pán sebou zavrtěl. Vytáhl tedy bleskurychle ruku a za chvíli opět ponořil ji do kapsy rozčileného pána. Ten však chtěl současně vzít z kapsy kapesník a byl podivně překvapen, když tam našel cizí ruku, která rychle však zmizela. Vykřikl tedy: „Kapesní zloděj!“

„Ježíšmarjá," vykřikl dle metody „chyťte zloděje" Cetlička, „mně ukrad někdo tobolku. Měl jsem tam kolky. To musím říct strážníkovi."

Nikým nerušen odešel a za rohem si odplivl: „Pěkně to začíná, dnes raději nehnu ani prstem."

Potkal také vůz se slámou, a tak bloudil po ulicích. Zabloudil do jednoho výčepu kořalky jen tak mimoděk a tam nalezl jednoho obětavého přítele, který mu hlásil, že má už jen na to, aby si dal za tři žitnou s rumem.

Posilněn k novým činům, dal se dál na pouť ulicemi, a když se dost pokochal pohledem na strážníka na křižovatce, tu vypravil se do hostinců žebrat.

Poněvadž to bylo po jedenácté hodině dopoledne, našel málo hostů. A ti ještě byli střízliví a nedali mu nic. Prochodil tak již nejméně půl tuctu místností, když dostal se do hostince, kde bylo velmi hlučno.

Sňal klobouk a postavil se k jednomu stolu. Nežli však řekl, že je chudý tovaryš na cestách, sáhl nějaký tlustý pán do kapsy, vyňal odtud šest známek na pivo a řekl k vedlejšímu stolu: „Zapište toho pána!"

„Jmenujete se?" tázal se jiný pán vedle Cetličky. „Čeřovský," řekl ulekaně revertent. „Dobře, pane Čeřovský, jděte dozadu a vyměňte si tam známky za pivo."

Cetlička byl by nejraději utekl, ale když za jednu známku dostal skutečně půl litru piva, upokojil se a sedl si mezi ostatní pány, kteří vykládali o něčem, čemu nerozuměl, a pili přitom jako žízniví z pouště.

„Jednou jsem šel v myslivecké obleku, podruhé ve vysokých botách a čepici," vykládal jeden suchý muž tlupě, „a komise, ta se tě ani nevšimne. To jsou naši lidi, rozumíš? Sebrali nám dosud jen jednoho, kulhavého Macnera. Chlap ožralá šel dvakrát za se-

bou odvolit a zapomněl, že je přece jen tím kulháním nápadný. A Viktorovi spadly před volební místností falešné vousy. Ještěže mu je jeden obecní starší hned na záchodě zas přilepil.“

„Tak, pane Čeřovský,“ přistoupil k Cetličkovi jeden pán, „zde máte svrchník, zde volební legitimaci a volební lístek, tady cylindr a už jděte. Zde jsou tři koruny. Skočte do fiakru a vraťte se hned a převlečete se za profesora. Pan Pávek vám dá paruku a brejle. Tachlíku, doprovoď toho pána do volební místnosti!“

Pan Tachlík vzal Cetličku za ruku a vsadil ho do kočáru. Pak ho vedl, když přijeli před velkou budovu, po nějakých schodech a před jednou místností mu řekl: „Tam půjdete a odevzdáte napřed legitimaci a pak tenhle volební lístek. Pamatujte si, že bydlíte na Moráni, že se jmenujete Kalous a jste úředníkem u Kolbena a že je vám 35 let.“

Cetlička-Čeřovský-Kalous ještě zaslechl, jak vedle jiný pán povídá nějakému muži: „Jen se nebojte, máte brejle, tak vás nepoznají, že jste tam byl už dvakrát. Teď se jmenujete Vyskočil.“

Pan Tachlík všoupl Cetličku do volební místnosti a šel po schodech dolů.

Cetlička bez obtíží vyplnil svěřený mu úkol a vmísil se rychle do zástupu, neboť viděl v tom celém jednu šťastnou náhodu ze svého života.

„Ani mně nenapadne se vracet se svrchníkem a cylindrem,“ řekl k sobě, „nevím dobře, oč se jedná, ale chvála bohu i za to. Mám to alespoň poctivě vydělané.“

A tak octl se v Národních listech tento inserát: „Onen pán, který omylem přivlastnil si ve volební kanceláři spojených stran národních svrchník s cy-

lindrem, žádá se, by jej odevzdal do téže místnosti, neb jest jméno jeho známé.“

Cetlička-Kaous-Čeřovský nečte však Národní listy, neboť od té doby již nezakročil v zájmu spojených stran národních.

Sedí pro reverzi pod věží a vzpomíná na onen obdivuhodný den 19. listopadu.

Možná však, že k němu posadí nějaké pány z radnice, kterým odpoví na otázku, proč sedí, stručně: „Inu, pro Prahu!“

A pak bude na nich, aby odpověděli: „My také, kamaráde!“

Státoprávní deník Samostatnost

Žádný z českých deníků nemůže se pochlubit tolika převraty ve světě jako státoprávní orgán Samostatnost. Jsou dny, ve kterých napočítá čtenář Samostatnosti deset, patnáct až dvacet hrozných revolucí a válek ve světě, strašlivých živelních pohrom, což vše ostatní listy nepřinášejí. V tom ohledu zachovávají si v redakci Samostatnosti prvenství a druhého dne přecházejí bez poznámky přes ty světodějné události, které se nestaly. Jak v politice, tak i v žurnalistice zachránili si státoprávníci úplnou samostatnost.

Hrdě, s čelem proti všem přinášejí v Samostatnosti: *V dnešním čísle:* Revoluce v Argentině. Bombardování Havany. Vzpoura vojáků v Jižní Africe. Mexiko žádá o zavedení otroctví. Bulharský tisk pro válku s Rumunskem. Vraždění bělochů v Kanadě. Řeže v Pekingu. Pokus útěku Abdula Hamida. Atentát na carskou rodinu. Ohromné zemětřesení v Arménii. Katastrofa čínské válečné lodi Hientsi. Katastrofální převrat kůry zemské v nejbližších dnech. Politická vražda na Islandě.

A druhého dne už se na to nepamatují a přinášejí v Samostatnosti:

V dnešním čísle: Válka švédsko-německá neodvratná. Všeobecná revoluce v tropech. Indický domorodý tisk hrozí povražděním Angličanů v Londýně. Vyzvědačská aféra v Austrálii. Vzbouření na Celebesu. Domorodci na Nové Guineji znovu se domáhají zrušení zákona proti lidožroutství. Ohnivá země zmizela. Pokus o vyhození Vatikánu do povětří. Objevení nového světadílu v Tichém oceáně. Velký požár v Paříži.

Uhořelo přes milión obyvatelů. Hora Ararat spadla na Kavkaz.

S hrůzou čtete tyto zprávy, které žádný jiný list nepřinesl, a čekáte na pokračování, bližší podrobnosti v příštím čísle. Ale jste na omylu. Samostatnost získala opět nové zprávy neméně hrůznější a čtete:

V dnešním čísle: Válka Řecka s Čínou neodvratná. Nový vpád Tatarů do Evropy. Bulharsko republikou. Silné monarchistické hnutí v Severní Americe. Vzbouření vězňů ve francouzské Guayaně. Vražedný útok na sultána. Otrávení všech generálů a vysokých důstojníků ve Francii. Státní převrat v Tasmánii. Střelba na anglického krále. Revoluce v Srbsku. Branné zakročení Rakouska v Dánsku. Po výbuchu Etny zmizela Sicílie pod vodou. Náhlé zmizení vody z Rudého moře. Katastrofální zemětřesení v Jeseních u Prahy. Propadání se Alp.

Užasnete nad těmi neštěstími a rádi byste se dozvěděli, co bude dál, jak ty katastrofy dopady, zdali snad přece někdo se zachránil a zdali byl v nešťastných zemích opět klid zaveden, ale v příštím čísle kvůli novým převratům a hrozným událostem čtete:

V dnešním čísle: Utlučení řeckokatolického biskupa v Kolomyji v Haliči. Očekává se ultimátum Anglie Norvéžsku kvůli zabezpečení lovu sleďů na anglickém pobřeží. Válečné tažení Albánců na Sofii. Pověsti o chystaném povstání v Uhrách. Bývalý perský šach dal pověsit 40 000 Turkomanů. Státní převrat v Japonsku. Mikádo utopen. Japonsko republikou. Obsazení Sachalinu americkým vojskem. Válka rusko-americká neodvratná. Vzbouření Samojedů. Pogrom v Liverpoolu. Povážlivé hnutí monarchistů ve Švýcarsku. Město Bern prohlášeno hlavou švýcarského království. Jan Ort králem? Zpráva o velké ná-

mořní bitvě rakouského válečného loďstva s řeckými námořními lupiči u ostrova Samosu. Přivtělení ostrova Kréty ke Knížectví monackému. Rumunské loďstvo omylem bombardovalo svůj vlastní přístav. Chicago v troskách. Poloostrov Aljaška vyzvednut větrnou smrští a přenesen na Labrador. Obrovská ledová kra urazila kus Irska. Povážlivé sopečné zjevy na Řípu. Únos ředitele Rakousko-uherské banky. V Debrecíně zavražděno lupiči všech 285 listonošů s penězi. Zuřivé řádění školního inspektora v Bělehradě. 120 gymnazistů dílem zabito, dílem těžce raněno. Zatčení tajemného cizince v Paříži v souvislosti se zachycenými mimozemskými telegramy planetárními na stanici pro bezdrátovou telegrafii na Cap Bionše.

A zase s hrůzou, se slzami v očích čtete tyto zprávy, mráz vám přebíhá po zádech a vy vnikáte do hloubi listu a tam vidíte, že všechny ty zprávy jsou dílem od zvláštních zpravodajů Samostatnosti, dílem od původního dopisovatele.

Který list mohl by si to dovolit, nebo lépe řečeno který politický list má tolik stoupenců, tolik po celém světě rozšířených straníků jako právě Samostatnost. A proto jiné listy nemohou se zmíniti o všech těch podivuhodných a hrozných příhodách, nemajíce materiálu. A proto jen stoupenci Samostatnosti a její čtenáři mohou vám vyprávět věci, nad kterými vám hrůzou vstávají vlasy na hlavě.

A tak vidíte, že členové redakce Samostatnosti nežijí jen na Václavském náměstí. Redaktoři Samostatnosti nalézají se v Argentině, v Jižní Americe, v Rumunsku, Bulharsku, v Číně, v Soluni, na Islandě, v Indii, v Americe, v Římě, na Tichém oceáně, v Řecku, ve francouzské Guayaně, v Dánsku, na Etně, u Rudého moře, mezi Turkomany, na Sachalinu

i na Aljašce, ve Švýcařích stejně jako na Krétě, takže není místa na zeměkouli, aby toto nechovalo ve svém středu nějakého redaktora Samostatnosti, takže má Samostatnost takřka tolik redaktorů, co má příloh.

Přílohy ty rostou co do počtu den ode dne. Každý den ohlašují státoprávníci novou přílohu. Pro státoprávní ženy je tu například Rodinný krb, kteréž roztomilé pojmenování již samo láká matky, aby do přílohy balily a zavinovaly mladé státoprávníčky, aby do nich vniklo již v útlém věku něco z politické duše dr. Antonína Hajna.

Naše neděle je nedělní zábavná příloha. Jest to hrdý název. „Čí je posvícení?“ „Naše.“ „A čí je tato Neděle?“ „Také naše,“ odpovídají hrdě státoprávníci. „My se neprosíme o žádné cizí Neděle.“ V Naší neděli zabil nešťastný propadlý kandidát státoprávníků Viktor Dyk Dona Quijota v uveřejňované hře Konec Dona Quijota. Byl to čistě státoprávní Don Quijote, jako alegorie na politiku státoprávníků. Ve čtvrteční příloze, kterou pojmenovali Kulturní snahy, rozmlouvají o tom, že nejkulturnějším činem jest předplatit se na Samostatnost. V pátek, v nešťastný den, vychází pak příloha Středostavovský zástupce. Kletba páteční nejlépe se jeví na této příloze, jejíž název vzat z názvosloví cechovního v Šanghaji.

Další přílohy rostou jako houby po dešti. Tak příloha Naše kamna bude vydávána v zimě a v této příloze budou jen zprávy o zmrznutí, zasypání lavinou a podobně. Další příloha Radost pradlen bude věnována kulturnímu povznesení střední ženy, které jsou vyloučeny ze Středostavovského zástupce.

Příloha Zubní hlídka, Mladý státoprávník, Náš obchodní zástupce, Svatováclavská koruna, Hlídka mravnosti, Politický drobný oznamovatel, Spiritistic-

ký státoprávník, Zájmy stokařů, Kalabise právo doplní skvěle obsah tohoto státoprávního deníku.

A při rozmachu strany státoprávní dočkáme se toho, že nakonec bude Samostatnost vycházet jako příloha svých vlastních příloh vždy jednou za týden, což bude nejoriginelnější způsob vydávání deníku.

O básnících

Seznámil jsem se nedávno v kavárně s mladým mužem. Vyprávěl mně sdílně o svém osudu. Cítí v sobě nějakou neznámou lítost, a proto píše básně, cítí v sobě nějaký divný stesk, a proto píše básně, cítí v sobě nějaké kruté duševní bolesti, a proto píše básně. A proto píše básně...

Říkal toho ještě víc, proč píše. Píše proto, poněvadž:

cítí podvodnou vůni omamných růží,
neštěstí lehlo mu na dno jeho duše,
zoufalým trémám propadl jeho hlas,
nebe jest bezútěšné zšeřelé,
ztracené jeho volání do dálky bloudí atd.

Zvláštní typ těchto lidí, zvláštní literatura a produkt. Bloudí zapadlými krajinami, brodí se blátem a marně volají, kdo by je vysvobodil. Nebo píší, jak někdo někde hledí do daleka, ale nikoho v té dálce nevidí. Oblíbené je, že tací básníci „stále“ čekají, kde dávno nikdo nečeká, že jim mraky v duši padají, že stále něco chtějí „vyzdvihnout do nebe“, vzkřísit duše, jež se hroutí, že chtějí sypat kvítí do srdcí – ale nejde to. Spokojují se tím, že v básních chodí zamlklými parky, vyciťují „zasnění chvíle“; všude vidí „něco“, myslí si, že „v zahradách tůně po něm někdo stůně“, vlny vodní považují za sestry a myslí o nich, že šeptají smyslně, vrhají se „bez rozumu do klínu bledých nadějí“. Hoši, poeti, kluci krev a mléko, ale všechno je u nich mdlé, bledé. Bledé slunce na ble-

dých stromech, mdlé odstíny nadějí nerozumných. A pozdní je u nich všechno a u některých krvavě roztavené. Krvavě roztavené vlasy, dny, oči (karhavé), krvavě roztavené ticho. Vidí mnozí z nich masy, něčí tělo vidí na marách, jsou žalem němí, závidějí mrtvolám rubáše. U mnohých jeví se podivné choutky. Jeden by chtěl polykat žlutou roztesknělou růži, jiný své srdce pověsit na strom hříchu, jiný zase by chtěl svou milovanou obejmout bez hříchu setkání a podobně. A někdo nemůže unést své srdce. Jeden píše prorocky: „A mě už pranic neděsí, dneska se někdo oběsí," zatímco druhý vymýšlí si: „Už brzo, kde je modrý stín, se rozchvěje hlas mandolín."

Ty mandolíny mnoho se prohřešily na mladých básnících. Jeden čas nebylo básně, kde by se nebyla objevila aspoň jedna mandolína. Jsou to takové tajemné zjevy.

Byly časy, kdy mladý básník psával o prostitutkách. Pozdější spojili prostitutky s přírodou a psali o prodejných ženách v zeleni stromů. Byli to a jsou básníci, kteří považují za něco vznešeného, když sbírky svých prací nechávají na stolech ve vykřičených místnostech.

„Pliji tím celé společnosti do obličeje," pravil mně jeden takový mladý muž, „mé básně čtou všechny prostitutky." A chlubil se tím, že ty ubožačky čtou jeho básně o vysněných dlaních...

To jsou takové divné záchvaty. Ti, kteří píší o smutku, nutí se tak psát, poněvadž užívají všech radostí života. Jsou to nucené, naučené fráze, které papouškuje jeden po druhém. Ti hoši myslí, že sympatie všech lidí jsou na jejich straně, když dají své čtenáře probíhat „krajinami, kde není rána, kde je stále noc". (Nansen ve svém cestopise o zemích polárních to dělal také, ale zajímavější formou.)

Jaký mají zájem, řekněte sami, čtenáři na tom, že vy píšete, jak něco ve vás vzrůstá.

Proč pláčete ve svých básních, hoši? Chlapík jako hora, skály by mohl lámat, ale napíše (a nestydí se) takový verš: „Tak hořce pláči, po tom bílém ránu...“

Proč mají čtenáři číst „písničku, kterou jsem si zpíval v máji“. Je někomu něco do toho, že si ten nešťastník něco zpíval?

Má několik lidí trpět, že se mu zdá, autorovi, jak někdo volá v dálce o pomoc?

„A nemám odvahy...“ nadpisuje jiný svou báseň. Nic nám do toho není, příteli, že nemáš odvahy trhat růži, hříšnou růži se žlutavým leskem, z nás to nikdo nedělá.

„Dnes chtěl bych líbat.“ Nu tak líbej, holomku, ale nemusíš o tom křičet do světa.

„Nevím, proč asi srdce mé tak smutně zavzlykalo...“ Kamaráde, když ty to nevíš, jakpak to máme vědět my.

Slečny mají jarní šaty
(pokropili ulici)
a mně je tak velmi smutno
po včerejší opici.

Tohle nemusím číst, to se mně stalo už několikrát. Tak člověka hryže vzpomínka. Raději si přečte, jak pod mostem dlouze hučela řeka a jak tam pod tím mostem někdo hořce a upřímně plakal. Básník, který to napsal, nikdy pod žádným mostem nebyl a posledně plakal, když mu umřel dědeček před dvaceti léty... ale pomozte si: Jeho duše si přeje, aby byl pod mostem a aby tam naříkal jako stará děvečka.

Jiný zase píše: „Jsem v úpadku. I smát se zapomínám. Můj smutný hrad se v trosky rozpadá. I bude

třeba obrátit se jinam, až dozpívána bude balada!“ Kam se obrátí, to básník nepovídá. Prostě se obrátí zády ku své roztrhané chalupě a hned končí, aby lidé nemysleli, že to jeho obrácení děje se za denního světla: „Tady je tma a někdo pláče v dáli, kde nad ruinou slunce zapadá!“

Kapesníky pro mladé básníky na slzy a hodně kapesníků, aby si měli kam utřít uslzené oči! Slyšte! „Pro pláč svůj nevím kudy kam...“ či: „Tak do moře se slzy moje lejí,“ nebo dokonce jeden nejen pláče, ale zároveň při tom voní: „Mé slzy voní čistou vůní krásy.“ Klobouk před takovým džentlemenem dolů.

Ach, co je mladých lidí, kteří mají „písničky své zakleté na sta zlatých zámků“. Před takovými je lépe vyhnout se na sto kroků, neboť člověk vydán je v nebezpečí, že sto zlatých zámků najednou se uvolní a sto písniček se na člověka vysype.

Jsou někteří básníci, kteří se sami chválí a tvrdí o sobě, že mají bílou duši: „V noci v duši bílou smutek pad – zazářil smutkem luh i sad. V mou duši bílou napad žal, víc jsem se s tebou neshledal.“ Takového duševního bělocha litujete.

Zajímavé je, které květiny mají ti výborní mladíci nejraději. Předně blíny a ocúny, ty kvetou v jejich básních. Růže už jsou všednější. Obliby dochází tamaryšek, orchideje, sasanky a koniklec.

Mladí básníci milují dále stromy, ať jednotlivé či ve skupinách. Z těch skupin nejoblíbenější jsou pak aleje: „A ten popel, dovolíte, v letní večer rozsypám, kde jste lásku slibovala, tichou, stinnou alejí...“

Mají však smutné žití ti jinoši. Pochovávají své štěstí v básních o šedesáti verších, rvou si srdce z těla hubeného žalem v básních o padesáti, plivají smích skepse slunci do záře v básních o čtyřiceti verších.

Na některé nešťastníky, uštvané žitím, padají hvězdy a jeden ubožák byl stále v nejistotě: „Kdy, kdo a kde mne hrubou skolí pěstí, nevím a ptám se, co je v světě štěstí, nevím.“

A jiný jásavě si zpívá naproti tomu: „Já nevím nic, já věky nevím nic.“

Ale přátelé, odpusťte, že denuncuji. Dejte si pozor před těmi, kteří své verše začínají: „Něco se stane, dobře já to vím...“ To jest strašně záhadné, co se vlastně stane, a proto pozor!

V mých hořkých snech, v mém smutném hoři
hvězdička jedna tiše hoří...

Vidíte. To začíná pěkně. Takový básník má hvězdy na dně své duše. To jsou takové jednoduché básně. „Sad rozkvet, hochu, půjdeme! Co všechno čeká srdce mé?“ Dál se člověk nedoví. Může to také skončit s hřbitovem.

Ty Tvoje rty, věř, mnohou hořkost tají,
a přece rozkoš je se vůní jejich zpít!

Hle! Čekáte, co bude dál. A vidíte. Pro chlapíka jede ochranná stanice. Ty rty jeho milé otrávily k smrti těžce jeho smutné srdce.

Písně a básně o milenkách. Ty si musí takový barbar jako já dobře rozvážit a věnovat jim novou kapitolu.

Vy lesy černé, vlídně pohlaďte mě
svou hudbou šumnou, již mám tolik rád.
Ty syna svého přijmi, rodná země,
jenž k Tobě přišel síly načerpat...

Odpusťte barbarovi i propříště, pánové.

Když už člověk vrhne se na dráhu barbara a v básních mladých poetů vidí jen tu umělou duševní rozháranost, může se nyní položit jemu otázka, co soudí o básnících, které opěvují milenky a zpívají o lásce. Tato otázka jest tím záludnější, poněvadž dá se předpokládat, že člověk, barbar, také miluje.

Nuže rozeberme dopodrobna, jak básník, který má úmysl zpívat o milenkách, postupuje.

Předně jde do hostince, kde je sklepnice, chvíli si s ní popovídá a pak jde domů. Doma vezme kus papíru, inkoust, péro a píše.

A tak čtenář má mimoděk trpět, protože jsou hostince na světě, protože jsou sklepnice, protože má ten nešťastník papír, inkoust a péro.

Má číst, jak on by chtěl se „pomodlit u nohou neznámé“, jak by chtěl zlíbat „řasnatou“ sukni lásky své milenky, jak by „s odvěčným nářkem na svých rtech potácel se bez ní parky...“

Ach, co opět smutku v písních a básních o milenkách.

Jaké smutné perspektivy předvádějí se před čtenářе. On hodlá se uškrtit na její vlasech. On má v úmyslu dát se k smrti zulíbat, což je špatná poklona pro tu, o které píše báseň, neboť lid říká: „Dej mi pusu, ať chcípnu,“ a básník ovšem v sladké formě: K smrti dát se zulíbat.

A kdo jsou ti tvorové, kteří k smrti zulíbají? Jsou ve většině případech bílí. Černých milenek je na světě sice dost a Afrika se jimi jen hemží, ale kdybyste vzali do ruky jakoukoliv knížku básní o milenkách, nenajdete tam zmínky o černé milence. Samá bílá. Dvěstětřiatřicetkrát bílá. Hodí se totiž do okolí. Byla by to zajisté profanace, kdyby básník svěřoval světu, že jeho milenka si myla nohy. Nožky ženských tvo-

rů, než přijdou do básní, jsou již vykoupané, a proto může básník taký směle zpívat: „Štěstí sál jsem z noh Tvých, Světlá.“

Některý obdivuje se jejímu malíku u nohou a představuje si, jak by to bylo pěkné, kdyby na každý prst u nohy byl posazen prsten věrnosti.

Básník svou milenku svléká před očima veřejnosti. Horkou slzou pokrývá boky své nahé bledé milenky. To už je pak tak trochu pornografie. Jiný zase hledí vyzískat z kyprého těla své „bledé“ několik, na počtu nezáleží, různých světů. Ale jen ve dvou třech případech se „obloha nad tím láskou směje“ spolu se čtenáři. Ponurými krajinami probíhají nahé bledé dívky. Snad aby to neuráželo stud čtenářů, že se to děje ve dne. Temná noc je nejoblíbenější dobou pro rejdy milenek básníků.

Víš, slyš, ztiš srdce své,
my možná jednou padneme
jak tenkrát v černou tmavou noc.

Velmi neutěšené poměry. Představuji si živě jednoho mladého básníka, jak probíhá tou tmavou, pustou krajinou za noci se svou milenkou v době neobyčejně důležité, a to když „hory krajem jdou“.

I ty chůze hor, sport turistický českých i jiných vrchů, jsou oblíbeny v básních o milenkách. Hory jdou a on se na ně dívá se svou milenkou. Své milence to třebas mohl namluvit, poněvadž milenky v básních jsou vábně oddané. Jí může kupříkladu namluvit, že viděl Petřín jít směrem k Žižkovu, ale čtenář nedá se tak snadno chytit.

Milenky básníků jsou vůbec prachpodivní tvorové. Mnoho jich chodí světem nahých. „Já viděl ji jít nahoru promenádou...“

On viděl. On, básník, viděl leccos. Zpozoroval kupříkladu, jak na prsy děvy posadil se netopýr. Tuto zvláštní choutku netopýrovu oznamuje světu dvojverším. Básník vůbec rád informuje nejen o tom, co viděl, ale i co se mu zdálo.

Mně zdálo se, jak šla jsi ránem Bílá,
šlas brázdou života do smutných obzorů...

Hleďte, jaký všeumělec takový básník a člověk všestranný, on ví totiž, že

zaorá brázdy, utvoří chleba,
nasytit dá, co lásce jeho třeba.

Vidíte! Všechna čest takovým chlapíkům. Stane se na moment agrárníkem, pak na moment vrhne se na pekařskou živnost.

Jako slunko jsi, má dívko,
a já sníh jsem zjara bílý,
který taje po výšinách,
když tvůj úsměv vzplane milý.

Vizte! Sám si přiznává, že z něho zbude jen trochu vody.

Mám já hvězdy, slunka v sobě,
vedle sebe dívku svoji,
na jejích rtech pohár vína,
který všechny strasti hojí.

Ten nešťastník sice tohle psal ve vinárně u přítomnosti bručivého vinárníka, ale to mu nevadí, aby světu tak nestydatě nelhal.

Lhou! Napřed přelhou tací básnící sazeče, který sází jejich plody, pak korektora a nakonec čtenáře.

Chlapík nebyl dál než v nejbližším okolí Prahy, ale to mu naprosto nevadí, aby nenapsal

Dívce na Visle

My v života tom bujném proudu
se nesetkáme víckrát;
mne od tebe rmut navždy dělí
a marně naděj srdcí lhát.

Jsou sentimentální, falešní a Kainové:

Já Kain jsem byl, tys byla Abelem,
já podved tě, tys Kaina zabila.

Zcela opačně jak v bibli.

Jiný zase chce si udělat harém někde na Vinohradech:

Však králem dívek chtěl bych slout,
v jích srdci míti mocné říše...

To „Já“ vystupuje do popředí, od toho jsou lyriky.

Začne to ve školách. Studentík, ubožák, nemůže náležitě to své já uplatnit, a tak začne psát lyrické básně, což jest velmi lehké. „Já miluji tě, já tě mám též rád, a děj se co děj, můj ty světe, nepřestanu tě milovat.“

Studentíci vybíjejí svou energii v těch básních. Místo aby obrátili své péro proti profesorům, kteří jim dávají nedostatečné a nedovolí ani na záchodě kouřit cigarety, houfně píší zamilované básně, třeba o dcerách profesorů, kteří jim dávají domácí úlohy.

Básně jejich počínají se tisknout. Prozatím v tajném studentském časopise, pak takhle v šesté sedmé třídě středních škol počnou psát básně o skutečných milenkách. To chodí do tanečních hodin a potom do bordelů. Ke všemu tomu čtou cizí básně, a tak pomalu se vyvíjejí, až konečně stanou se mladými básníky.

Někteří opustí pak lyriku a vrhnou se na jiný druh básnictví. Jsou nebezpečni svému okolí svou sentimentalitou. Chtějí prospět lidstvu, když vydají svým anebo cizím nákladem sbírky svých veršů s názvy za vlasy přitaženými, jako Tu kapku oblak v sebe pojme. Modlitby vyhnance. Prázdný svět, mé srdce plné. Bloudil v lidech, bloudil v citech.

Otráven duch můj v nitru svém
sžíravých citů černým jedem,
který mu v kalich vsypal svět.

Jsou blazeovaní a zívají. Myslí, že na jejich smutku spočívá soustava světová.

Líbají klíny svých milenek ve svých verších a ve skutečnosti přispívají svým grošem ku podpoře různých policejních špiclů, bordelářů.

Poctivějších je málo. Vidí všude zlaté vlasy, líbají je, cítí přitom zármutek.

Jiní zase píší otevřeně. Opěvají prostitutky a chlubí se v básních tajnými nemocemi.

A čtenáři? Ti čtou a dívají se bezmyšlenkovitě do světa.

„A co jste chtěl říci, příteli básníku, sbírkou svých veršů?“ Pokrčí rameny. Něco v něm narostlo a stálo ho to pět krejcarů výloh za papír a svět četl o tom něco.

Hurbane Vajanský! Měl jsi pravdu, když jsi napsal pod názvem Hrozno:

že trpká sudba bije literáta,
to pravdu píšeš? Tma se valí naň,
on dává žití horkých hodin daň,
když jiní žnou, on v říši vzdušnou chvátá.

Trpká sudba literáta básníka. Daň horkých hodin. Zpotil jste se jistě, pane Hurbane Vajanský, než jste vydal sbírku veršů.

A potí se často i čtenáři nad básníky, z nichž mnozí jsou ovšem neškodní, ať pějí o čemkoliv, většinou se člověk v tom nevyzná.

Zato jsou lidé, kteří napíší něco, že hned člověk vidí vše jako na dlani.

Čeladenský kostelíček
Madonu má na oltáři,
z Ježíškových smavých líček
krása dětství mého září.

Vzpomínám v něm na matičku,
na laskavá její slova,
hledě v slzách k oltářičku
prožívám své dětství znova.

Vidíte, ten člověk myslí, že je také básník. Stejně jako si to o sobě myslí celá řada lidí.

Když napíši báseň, tak jsem básník, říkají i ti, co píší do Lady, a všichni, kteří psali do Moderní revue a Moderního života, myslili to také.

Ale jsou barbaři, kteří pochybují o užitečnosti takové literatury, třeba v básních sociálních, kterým třeba věnovat se příští kapitolou.

V čem jsme velcí

Jednoho dne neměl úředník u místodržitelství Vlček nic jiného na práci, než že čmáral po obálkách různá jména, aby si ukrátil dlouhou chvíli. Mezi jiným napsal jen tak mimovolně na úřední obálku: „Slavné městské radě v Klenovicích. K rukám starosty". Pak přišel sluha, sebral obálky a odnesl je vedle do konceptu. Bylo to právě v den, kdy rozesílaná byla na jednotlivé interesenty, kteří o to žádali, nová nařízení z různých ministerstev. Od konceptu postoupili haldu obálek k vyplnění do oddělení akce, a tak i do obálky s nahodilým jménem slavné městské rady v Klenovicích bylo vloženo jedno z nových nařízení z ministerstva, které uvedlo obecní zastupitelstvo v Klenovicích a jeho starostu do úžasu.

Přijde z místodržitelství obálka a v té dva archy: „Nařízení c. k. ministerstva vnitra, orby, financí a spravedlnosti ze dne 18. května 1910, č. 104 ř. z. o zákazu používati při výrobě obilního droždí škrobu a pivovarských kvasnic."

Tohle bylo co říct. Už po deset let nedošel sem žádný přípis od místodržitelství. Posledně přišlo nařízení o zjištění zdravotních opatření a po deseti letech konečně tohle.

Starosta města byl naprosto popleten. Jakou zkoušku bůh na něho sesílá, co to znamená: „Zákaz používati při výrobě obilního droždí škrobu a pivovarských kvasnic"? A k tomu ještě že jest to nařízení c. k. ministerstva vnitra, orby, financí a spravedlnosti. Jaká to rána sesypala se na ubohé město. Čtyry ministerstva

podnikly útok na Klenovice. Vždyť pro umučení boží nikdo v celém městě nevyrábí droždí.

„Jedná se patrně o denunciaci," podotkl tajemník, když u přítomnosti náměstka starosty starosta Šandera četl obsah obálky z místodržitelství.

A náměstek starosty kupec Holobut dodal k tomu hromovým hlasem: „Pánové, toť spíše útok na českou samosprávu."

„Já ale tvrdím, že je to denunciace," opřel se okresní tajemník. „Nejedná se o nic jiného než nás kompromitovat u místodržitelství v době, kdy žádáme erár o posádku. Taková denunciace jest nejhnusnější zjev a třeba se rázně tomu opřít. Navrhuji svolání tajné schůze městské rady, kde bude rozhodnuto, co se má počít s ministerským nařízením, a zároveň zaujati ostré stanovisko proti podobné denunciaci."

„Já vám ale říkám," stál na svém kupec Holobut, „že se jedná o útok na českou samosprávu. To mně nikdo nevyvrátí. Napřed začne vláda s droždím, se škrobem, s pivovarskými kvasnicemi, a bác! Už nám sem dosadí vládního komisaře, rozpustí obecní zastupitelstvo."

Starosta Šandera nezaujal ani to, ani ono stanovisko. Celou cestou k radnici říkal, že jest to k zbláznění. Kdyby někdo vyráběl v městě droždí, milerád dá vyvěsit vyhlášku, ale takhle, nikdo nic a čtyry ministerstva útočí najednou na něho.

„K rukám starosty, pane purkmistře," řekl významně tajemník, „někdo vás denuncoval, že vy vyrábíte droždí."

„Ano, pošpinit hlavu obecní samosprávy, pane tajemníku," hulákal kupec Holobut, „útok na českou samosprávu, vida, již to snad chápete. Denunciace je vedlejší, pravím vám, že zcela vedlejší věcí!" Pánové se rozešli.

„Tak se mně zdá," myslel si tajemník odcházejíce od radnice, „že pan starosta nemá nějak čisté svědomí. Což jestli přece vyrábí tajně droždí a že ho kupec Holobut denuncoval. Proto se tolik bránil při zmínce o denunciaci."

V tajném sezení městského zastupitelstva byl prvním mluvčím pan Holobut. Řeč jeho byla jediný protest proti vládě. Opět mluvil o útocích na českou samosprávu a zapřísahal všechny, aby vytrvali, a pak teprve starosta vysvětlil, oč jde. Na městskou radu došel zčistajasna přípis od ministerstva vnitra, orby, financí a spravedlnosti, kterým se (patrně městu) zakazuje používati při výrobě obilního droždí škrobu a pivovarských kvasnic. Přípis ten došel k jeho rukám. Nespal celou noc. Nikdo nevyrábí droždí v městě. Vtom se ku slovu přihlásil pan lékárník a pravil, že spatřuje v zákazu užívati škrobu a pivovarských kvasnic při výrobě droždí podporu zkartelovaných továren na lisované droždí a zjednání faktického monopolu pro tento obor výroby. Proto navrhuje, aby byl podán v zájmu maloprůmyslu telegrafický protest a zároveň požádán poslanec za okres o zakročení. Věc je rozhodně vážnější: Třeba kartel takový zničit, než se narodí!

Člen obecního zastupitelstva sládek pivovaru Ramlík spatřuje v nařízení ministerstva pohromu pivovarnictví v Čechách. Zákaz používání pivních kvasnic nelze ospravedlniti.

„Připojuji se také k návrhu pana lekárníka!" „O to nejde," zvolal kupec Holobut, „zde jde o útok na naše práva. Sluší se předně podat protest proti místodržitelství."

Starosta Šandera povstal a mluvil o komických zbraních. Jedná se zřejmě o šikanování českého měs-

ta, neboť kdo jaktěživ slyšel, aby v Klenovicích vyráběli droždí. Jest to nevážnost ku samosprávné korporaci anebo... Nyní dotkl se také denunciace a počal mluvit o občanské svobodě a vysvětlil, proč svolal tajnou schůzi obecního zastupitelstva. Proto, poněvadž v celé záležitosti vidí ostří vídeňské vlády. Předně třeba zachovat důstojný klid a protestovat telegraficky na kompetentních místech. Třeba poslat protestní telegram na ministerstvo vnitra, orby, financí a spravedlnosti. Žádat Národní radu o intervenci a požádat jednotlivé poslanecké kluby o pomoc. Dále, jak pravil pan náměstek Holobut, podat současně protest na místodržitelství a vyzvat vyhláškou obyvatelstvo ku klidu.

Návrhy tyto byly jednohlasně schváleny.

Nato povstal starosta poznovu a řekl rozechvělým hlasem: „Pánové, nesmíme přitom založiti však ruce v klín. Nastane-li zlá doba, ať nás nenajde nepřipravené. Navrhuji vzhledem k hrozícím výlohám, které vyžaduje řádná obrana národní cti, abychom zvýšili o patnáct procent obecní přirážky.“

Návrh ten byl také jednomyslně schválen a je jisto, že mít v Čechách jen padesát takových měst jako Klenovice, pak běda vídeňské vládě.

Mladočeské volby na Malé Straně

I

Když byly tři hodiny odpoledne, věděli v redakci Dne, že vítězství dr. Viléma Funka je jisté, a uvažovali o tom, zdali se má dát vytisknout zvláštní vydání Dne hlásící, že podařilo se obrovskou většinou hlasů na Malé Straně mladočechům zvítěziti.

Redakční rada se usnesla, že se vydá zvláštní vydání, i byl ověřen jeden redaktor, aby napsal nadšený článek o výsledku volby.

Když bylo čtvrt na čtyři, tu v Národních listech měli již vysázený článek do večerního vydání: „Vítězství dr. Funka zabezpečeno.“

V půl čtvrté předložili pak v redakci mladočeského týdeníku Národ slečně Süsové, „Orleánské panně mladočechů“, korekturu jejího vlastního článku do zvláštního vydání Národa hlásajícího dokonalé vítězství dr. Funka.

Psala ten článek se srdcem plným vznětu politického. Panna orleánská promluvila zde rázně.

„Že dr. Funk při dnešní volbě zvítězil tak krásnou většinou,“ psala, „sluší děkovati oněm neohroženým bojovníkům, kteří nedbajíce demagogie volili jednohlasně dr. Funka jako nejlepšího znatele poměrů na Malé Straně, nejopatrnějšího politika, dobrého národního hospodáře a upřímného přítele obyvatelstva naší krásné Malé Strany a Hradčan. Naproti tomuto opatrnému politikovi stál dr. Šviha, který když mu bylo oznámeno, že prohrál tak zdrcující většinou

hlasů, dal se do pláče. Takové jsou konce politiky národně sociální, zatímco náš hrdý a vítězný mladočeský prapor zavlál nad královskými Hradčany. Od dob poslední korunovace krále Ferdinanda Dobrotivého neviděla Malá Strana takového nadšení, jako když se rozhlásilo, že dr. Funk zvítězil. Mnoho dam házelo kytice na vůz dr. Funka, z kterého byli vypřáhnuti koně, a kočár byl tažen jásajícími davy až ku pomníku Radeckého, kde dr. Funk promluvil o postupu mladočeské myšlenky. Objímali se staří, mladí...“

Byl to jistě pěkný článek, krásný a silný jako přesvědčení slečny Süsové, která jak známo pochází z mladočeské rodiny. Vypravuje se, že již před Kristem Pánem byli její předci mladočechy. Byl to článek plný nadšení a neomylné víry. Francouzská Panna orleánská, i když pod ní Angličané podpálili hranici, také věřila, že vlastně ona upaluje Angličany, a ne Angličané ji.

„Toto zvláštní vydání Národa,“ pravila v tiskárně prorocky, „bude jednou historickým dokumentem.“ Pak šla se přesvědčit, zdali už do volební kanceláře mladočeské jsou dopraveny růže, které budou házet mladočeské dámy za odměnu jedné koruny do kočáru p. dr. Funka.

Člověk by nevěřil, co to dá práce, než se to všechno oblékne, než se jim opatří šaty, a pak co to dá práce bdít nad nimi, aby snad se neztratily s těmi šaty. To je stejně pozitivní politika jako dát se táhnout veřejnými posluhy v kočáru. Pozitivní politika znamená kupovat nadšení. Někoho tahají ve voze ze strachu před ztrátou hlavy, jako římské césary, dr. Funka netáhli však při doplňovacích volbách posluhové ze strachu, že přijdou o hlavu, táhli ho za šest korun Nerudovou ulicí, za dvanáct korun by ho táh-

li do Břevnova, za padesát korun do Slaného. To je i od nich pozitivní politika.

Ve čtyři hodiny přinesli do hlavní kanceláře mladočeského volebního výboru pohlednice s podobiznou dr. Funka a s nápisem: Říšský poslanec dr. Funk zvolen za pátý volební okres dne 24. června 1909.

Muž, který pohlednice donesl, šel pak také odvolit. Volil přirozeně dr. Funka.

II

Ve hlavní mladočeské volební kanceláři panoval zatím rušný život. Bylo zde shromáždiště charakterů, kteří díky všeobecnému právu hlasovacímu přišli se sem zadarmo napít. Dělalo se to nenápadně. Na stůl přišlo tucet sklenic a za chvilku byly prázdné. Pak přišlo čtyřicet, které stihl tentýž osud, neboť pivo je proto, aby se pilo, stejně jako hlasovací lístek neodevzdává se konduktérům v tramvaji, nýbrž ve volební místnosti zvláštní komisi.

A pak, proč by sociální demokrat nevydělal si tři i čtyři koruny, když je přece na programu sociálně demokratickém snaha po sociálním blahobytu.

Byly to společné zájmy, které vedly odtud trochu vrávoravým krokem do volební místnosti.

Vzadu byla garderoba. Půjčovali si tam navzájem kabáty a vyměňovali klobouky, jako sociální demokraté mění své přesvědčení.

Dr. Funk jim říkal „ctění přátelé“.

Byla to tak krásná shoda! A jako v kostele voní kadidlo, jehož vůně opájí věřící, tak zde vonělo pivo a slivovice.

Přicházela na stůl i fašírovaná pečeně, která svou vůní nutí volit mladočešky.

Mnozí sem přišli jako sociální demokrati. Vypili jedno pivo, druhé, třetí, dostali hlasovací lístek se jménem dr. Funka, vypili ještě slivovici a šli volit.

Dr. Vilém Funk! To jméno bylo pro ně tolik jako pramen vody žíznivému.

Když už je všeobecné právo hlasovací, třeba z něho pokud možná nejvíce vytlouci.

V nejhorším případě byly obecní truhly v pohotovosti, neboť třeba podporovat voliče obecního staršího.

Bylo jich použito jen ve dvou případech. Tito voličové nemohli dojít k volební místnosti. Opilo je nadšení a pivo. Na policejním komisařství našli u nich hlasovací lístky se jménem dr. Funka. „Adlerovo očko“ na kabátě.

Dojemný byl případ statečného občana z Nového Světa na Hradčanech. Vypil ve volební mladočeské kanceláři dvanáct sklenic, a přece odvolil. Na schodech však, když vyšel z volební místnosti, svlékl si boty a usnul. Bylo to něco podobného jako případ onoho athénského běžce, který běžel do Athén ze Sparty a vyřídiv své poselství klesl k zemi a skonal. Dějiny vykazují velice málo podobných hrdinských skutků.

„Vítězství je jisté,“ pravil ve volební kanceláři předseda mladočeského volebního výboru, „pijte, přátelé, a po volbách dostanete piva dvojnásob.“

III

V Malostranské besedě zatím připravovali kočár.

„Neutahujte tolik opratě, aby to šlo ihned vypřáhnout.“ Po blamáži s veřejnými posluhy byli zjednaní lidé, kteří nenosí čepice. Mladí i staří.

Konala se zde zkouška z dospělosti, maturita z nauky o vypřahování koní z kočáru dr. Funka, státní zkouška z volání slávy.

Ta se konala ve sklepě. Ústní maturita. „Sláva našemu milému poslanci dr. Funkovi!“ „Sláva!“ „Sláva!“

Ve zvláštní místnosti cvičili zatím hudebníci, objednaní mladočeským volebním výborem, aby až bude ohlášeno ono velké a jisté vítězství dr. Funka, šli za kočárem taženým mladými i starými a hráli. Aby hráli vítězný pochod. Většinou před zkouškou museli odvolit dr. Funka, a to proto, že v Národu již stálo, „že rychle byla přítomnými mladočeskými důvěrníky sehnána z řad uvědomělého voličstva kapela, která provázela jásající davy“.

I koňům z kočáru dalo se pivo. Je ovšem škoda, že opravdová zvířata nevolí mladočechy. Pak by všichni koňové z Prahy volili.

„Ach, jak to vypřahujete, vy jste nemotora. Chytněte napřed za oj. Ale člověče, s větším nadšením, jestli takhle budete strkat kočár, vy tam vzadu, tak jsme vyhodili šest korun pro vás. To má být nadšené vzepření. A křičet musíte najednou. Víc ohně, hoši!“

A nebyli tam jen mladí mužové po šesti korunách. Několik vousatých starších po osmi korunách cvičilo se také, neboť ve Dnu už měli přichystáno v sazbě: „A naráz staří mladí vrhli se s nadšeným provolávám slávy do kočáru a vypřáhli koně. V tom okamžiku již nastal nepopsatelný jásot. Dámy házely růže do kočáru, lid zpíval Kde domov můj. Byl to nezapomenutelný okamžik. Zvítězila pravda. A za těmi nadšenými davy skřípali zuby na hlavu poražení demagogové...“

IV

Ve čtyři hodiny roznesla se zpráva, že nepřišli dr. Funkovi na pomoc voliči z Vršovic. Scházeli i mladočeši z Michle. Nepřišli volit dr. Funka lidé, kteří spí v cihelnách v Dejvicích a ve strahovských lomech, poněvadž tu noc policie vybrala jejich lože. A nelze přece říci, že porážku dr. Funka zavinila policie.

Vítězství dr. Funka bylo jisté. Mladočešství na postupu. Zvláštní vydání Dne i Národa vysázeny.

A přece bylo 35 000 korun v pekle!

Dr. Funk už seděl v kočáru, jen prásknout do koní, vyjet na ulici a lidé po šesti korunách a osmi korunách vypřáhli by koně.

A všechno bylo nadarmo!

Dr. Šviha zvítězil, dr. Funkovi nevypřáhli koně z kočáru.

Tak dopadly mladočeské volby.

Jen mladočeská Panna orleánská slečna Süsová nezoufá.

Píše do Národa velký článek „o mravním vítězství“.

Terciánská vzpoura

Terciáni Zahrádka a Roztočil pojali šlechetný úmysl, že sprovodí ze světa svého třídního profesora Hubera. Dlouho již v nich všechno vřelo a nedostatečné známky z řečtiny, kterými je stíhal osud, rozšiřovaly stále víc a více propast, která byla mezi nimi a jejich třídním profesorem. A jako při velikých dějinných převratech stačila již jen malá jiskra, aby to propuklo.

A tou jiskrou bylo několik řádek z Cornelia Nepota, kde starý římský spisovatel líčí, jak Solón zbavil Athéňany tyrana Kleona.

A požár vzpoury rozdmychal ještě víc profesor Huber, když téhož dne zavolal po sobě Zahrádku a Roztočila na stupínek.

Oba tam šli jako na popravu se cvičebnicemi řeckými, zatímco profesor Huber díval se na ně, sedě na židli za katedrou, zrakem krajty tygrovité, která hypnotizuje malá prasátka hozená jí do klece tak, že strnule lpí na jednom místě.

„Tak čtěte, Zahrádko, čtvrtou větou počínaje z posledního cvičení," ledově řekl profesor Hubert, a Zahrádka četl zdrceně: „Pravda je jedna. Otec má dvě oči, matka a sestra čtyry. Vychoval jsem psa, který běhá a spí."

„Dost, Zahrádko, teď překládejte!" Zahrádka tu popravu stále oddaloval. Stále si utíral nos, pak zoufale zvolal: „Prosím, pane profesore," tichým hlasem přečetl poznovu první větu úlohy: „Pravda je jen jedna," a už se rozbrečel a zahuhňal: „Já prosím nevím, jak jsem mohl zapomenout, jak se pravda jmenuje řecky." Pan profesor máchl rukou a Zahrádka ješ-

tě strnulý na stupínku viděl, jak profesor Huber sliní tužku a jak do notesu píše velkou, tlustou šestku.

Pak šel Roztočil, zoufale zachmuřený. Ten neplakal. Upřel na profesora pohled plný nenávisti a řekl: „Prosím, pane profesore, že jsem se nepřipravil.“ A zas viděl i on slinění tužky a tu hroznou, velkou tlustou šestku u svého jména a pak slyšel hlas profesora Hubera: „Nejlépe učiníte, když věnujete se nějakému praktickému zaměstnání, kupříkladu ševcovině, a když současně požádáte svého pana otce, aby vám napráskal, a svou paní matku když požádáte, aby se přimluvila u vašeho tatínka, aby se nad vámi neslitoval a v exemplárním potrestání pokračoval i přes vaše bědování. Ostatně v zájmu vašem sám požádám vašeho pana otce o totéž. Stromek se má ohýbati, dokud je mlád, a vy, až vyspějete v muže, políbíte svému otci ono pečlivé koleno, přes které jste byl přehnut. Jste nedbalý hoch, Roztočile, a totéž platí i o Zahrádkovi. Jako Kainovo znamení celým jeho životem bude se mu vléci vzpomínka na to, že neví ještě dnes, že pravda jmenuje se aletheia. Zde nepomůže pláč, zde musí, hoši, mluvit rákoska, a to hodně ostře, bez milosti, bez slitování, z lásky k vám a z lásky k celé věci, z pochopení o důležitosti usilovného studia jazyk klasických, a než usnete, zvolejte oba s Byronem: Běda ti, Alhambro!“

Roztočil díval se urputně kolem sebe, kdežto Zahrádka usedavě plakal v lavici, zatímco mu vzadu soused pomalu, ale jistě vrážel špendlík do těla.

Ten urputný tyran, profesor Huber, má ještě tu drzost udržovat známost s jeho šestnáctiletou sestrou Růženou.

Dokonce chodí k nim i na večeře. A s klidem vždy pojídá večeři a před ním hovoří o jeho prospěchu.

„Zde Karel je opravdu nedbalý student. Vykládám včera o nepravidelných slovesech, a on chytá mouchy. Bude třeba ho zpráskat, pane Zahrádko, aby připravenější byl pro život.“

Přitom jí jako do důchodu a pokračuje: „Myslíte, že dovede vám vyslovit perfektum od paideuo, vychovávám? Místo pepaideuka říká pebaiteuka nebo začne huhňat bebaideuka a nakonec počíná brečet. A pláče ještě víc, když se ho optám, jak se jmenuje řecky ‚pláču‘. Neví to. Jsem nucen mu dáti nedostatečnou. Pláče ještě víc. Pravím mu: ‚Řekněte mně, hochu, jak byste řekl neplačte.‘ Tu začne v pravém slova smyslu řvát, a jsem nucen připsati mu novou pětku, neboť on nezná vůbec imperativy. Zraje pomalu, ale jistě na consilium abeundi, abychom mu řekli: ‚Hochu, vy uděláte nejlépe, když na věčné časy zmizíte ze všech gymnázia a on tam studoval, tu by byl již dávno sněden. Zapřísahám vás opravdu, abyste ho důkladně zpráskal.‘“

Toto musel slyšet Zahrádka obden a dívat se příjemně na pana profesora, neboť ten mu častokráte při večeři říkal: „Dívejte se na mne příjemně, hochu. Oko do srdce okno.“

Stal se už takový případ, že byl poslán otcem k panu profesorovi se psaním, ve kterém zvou pana profesora ke společnému výletu. Přišel k němu, odevzdal mu psaní, profesor přijal pozvání a při té příležitosti vyzval nešťastného Zahrádku, aby mu přeložil větu: „Měl jsem matku, která chodila pomalu,“ a pak totéž v čase budoucím: „Budu míti matku, která bude chodit pomalu.“ Na výsledek nedalo se dlouho čekat. Pan profesor Huber rozloučil se s ním zcela stručně: „Vyřiďte, že určitě přijdu a že máte v mém notesu o jednu novou šestku víc.“

Pak jim ještě ke všemu dělal posla lásky. Zkusil to s tím. Navzájem jim nosil psaníčka. Jednou ho poslala sestra k panu profesorovi, že nemůže přijít k městskému lesíku k umělému vodopádu. Vrátil se celý udýchaný.

Když se vrátil, tázala se ho sestra: „Co ti říkal?“ „Ptal se mne, jak se řekne řecky 829.“ „A co ty?“ „Já utek.“

Neměl tedy zde plakat v lavici, když viděl toho nelítostného Bruta, který nedbaje těch přátelských styků s jeho rodinou, pronásleduje ho na každém kroku?!

Jinak se tvářil Roztočil, čtrnáctiletý klacek, který miloval mladší Zahrádkovu sestřičku Karlu, dvanáctiletou žabku, která se dívala na něho s úctou, neboť kdykoliv přišel k nim za Karlem, vždy mluvil o tom, že byl v Persii. Byl z Ounětic a konečně sám tomu věřil, o čem mluvil s Karličkou. Jak uřezával Kurdům hlavy, když byl bimbašou.

Měl takový vzdorovitý pohled, když o tom mluvil, že mu věřila. Kdykoliv mluvil o Kurdech, jeho oči dívaly se tak nevrle kolem, že šla z něho hrůza. Přinesl také jednou s sebou obyčejný starý kuchyňský nůž, o kterém zcela nedbale se zmínil Karličce, že ten nůž ho zachránil před vzbouřenými křesťany. Jednou řekl před křesťany, podruhé před Kurdy, nakonec jí ten nůž daroval na památku, napsav na střenku inkoustem: Roztočil bej, bimbaša z Persie, tercie A.

Dnes jde urputně do své lavice, v ten památný den, kdy má přijít dějinný převrat.

Jeho, bimbašu z Persie, který se nebál spiklých Kurdů, má otec na nátlak pana profesora přehnout přes koleno? Oči mu zajiskřily, zakabonil se ještě víc a pak zašeptal k Zahrádkovi, vedle kterého seděl: „Nebreč!

Musíme pana třídního profesora odstranit ze světa.“ Jak vidíme, ponechal mu laskavě ještě celý titul.

To byl velice lákavý návrh. Zahrádka pozvedl své uslzené oči a přestal plakat.

Vtom však již mu podstrčil Roztočil s tvrdým pohledem kousek papíru, na který namaloval tužkou dva zkřížené meče, a řekl tiše, ale určitě: „Podepiš to!“

Zahrádka jaksi rozradostněný ochotně napsal pod to Karel Zahrádka, pak školník zazvonil, vstala celá třída a hlasitě pomodlila se, že je školník vysvobodil z rukou profesorů.

Roztočil se Zahrádkou šli spolu. Před gymnáziem Roztočil řekl k Zahrádkovi rázně: „Nyní se musíme rozejít. Obejdu město a přijdu k tobě. Půjdeme na zahradu, kde bude první porada. Nevíš o nějaké jeskyni nablízku?“ „To nevím.“ „To je hloupé, to je velice hloupé.“

Odběhl pak velice rychle domů, kde vzal matce šálu na hlavu, zastrčil pod vestu a tak šel k Zahrádkovům. Zde na zahradě vytáhl před Zahrádkou šálu a pravil strašně přísným hlasem: „Toto jest pás náčelníka Kurdů, kterého jsem zabil. Dej si ho na hlavu a přísahej po mně: Ať se mně stane, prozradím-li to, jako tomu, kdo ten pás nosil. Amen, ďaure!“

Zahrádka se celý třásl a do očí mu vstoupily slzy. Nechtěl však plakat před tím statečným Roztočilem, proto odběhl do domu vymlouvaje se, že si jde pro chleba se sádlem.

Roztočil zatím díval se drze kolem sebe a hledal v altáně Karličku.

Našel ji tam a bez dalšího úvodu řekl: „Musím se s vámi rozloučit. Možná že budeme i s Karlem co nejdříve oběšeni, ale pan třídní profesor Huber bude napřed ze světa odstraněn. Ceknete-li jen slovo

o tom (nyní bouchl pěstí na stůl), propadnete témuž osudu. Budete-li nás však podporovat, budete bohatě odměněna, neboť za námi stojí Anglie.“

Odběhl za Zahrádkou a šli na půdu, kde se radili a říkali za každou větou: „Amen, ďaure!“ Sešli zas dolů do bytu, kde byla v pokoji sama Karlička, a tam si šuškali u kamen a šeptali. Když je Karlička slyšela, jak si šeptají, vyšla na chodbu a dala se do pláče.

Pak hledala něco ve spižírně, vrátila se do pokoje a každému dala po hrsti hrozinek. Vždyť přece v altánku ji žádal Roztočil, aby ho podporovala.

Zahrádka, když bylo k večeru, měl už též takový drsný, tvrdý, sveřepý pohled jako Roztočil.

„Vypadají mužně,“ pomyslila si Karlička, „pořád si šeptají,“ a opět zaplakala.

Roztočil řekl pak večer, když rozsvítili, k paní Zahrádkové: „Mně se nechce dnes nějak domů, kdybych tady mohl přespat, rád bych si něco zopakoval s Karlem.“

Paní Zahrádková to přeslechla a pak večeřeli. Roztočil dostal také párek, seděl proti Karličce, a kdykoliv na ni pohlédl, tu se zakabonil a svraštil čelo.

Když pak viděl, že se na něho dívá, tu se nafoukl jako holub bublák.

V osm hodin někdo zaklepal a přišla paní Roztočilová. Když uviděla svého statečného syna, chytila ho za ucho. „Tak tys před námi utekl, když jsi věděl, že pan profesor bude si na tebe stěžovat tatínkovi. No počkej ten výprask, co tě čeká!“

Roztočil se zvedl s tím svým tvrdým pohledem a odcházel. Když šel kolem Karličky, zaskřípal zuby, podíval se na ni divoce a zamumlal: „Amen, ďaure!“

Když přišel domů, byla na něm provedena neprodleně exekuce.

V tu dobu asi nalézal se na pečlivém otcově kolenu též Zahrádka, neboť po paní Roztočilové přišel na návštěvu pan profesor Huber.

Druhého dne řekl ve škole temně a zarputile Roztočil k Zahrádkovi: „Dáme mu lhůtu k napravení do konce školního roku. Amen, ďaure.“

Nedávno jsem pana profesora Hubera viděl naživu.

Patrně se polepšil.

Úřední horlivost pana Štěpána Brycha, výběrčího na pražském mostě

Zajisté že každý, kdo šel přes některý most pražský, byl si vědom při vstupu na most vážnosti toho okamžiku. Přísné úřední tváře uniformovaných mužů v budce i před budkou, vážná důstojná postava policejního strážníka v jízdní dráze a vývěsní tabulka vypočítávající chladně všechny poplatky, které týkají se stejně lidstva jak dobytka odvážlivšího se na mosty, to činí na vás dojem velikolepé hrůzy. A když blíže pozorujete ty postavy stojící před výběrčí budkou, které nedají se podplatit ani svůdným úsměvem ženy, vy byste zlíbali tu ruku natahující se k vám pro krejcar. Vy ctíte tu lásku k magistrátu, úřední povinnost, nepodplatitelnost, a když si vzpomenete, že podle zákona jsou ti mužové v placatých čepicích chráněni paragrafy vztahujícími se na stíhání a potrestání všech urážek úřední osoby, tu nezdržíte se a se smeknutým kloboukem položíte krejcar do ruky těch nemilosrdných mužů, Brutů města Prahy.

Mezi těmi vynikal Štěpán Brych, výběrčí na mostě císaře Františka Josefa.

Jako jestřáb díval se úředníma očima na všechny ty civilisty, kteří chtějí přejít přes most.

Neznal žertů nebo dlouhých odkladů.

Jakmile někdo z civilistů (důstojníci totiž neplatí mostné), z pitomých civilistů ocitl se délkou svého nosu za nataženou rukou Štěpána Brycha, nebylo slitování, neplatily výmluvy. Buď zaplatil krejcar, nebo propadl naprosté zkáze.

Štěpán Brych pokynul rukou, a strážník před mostem již věděl vše.

Přiblížil se s rukou na revolveru a Štěpán Brych ukazuje na osobu, která rychle nebyla ochotna zaplatiti mostné, řekl prostě jen dvě slova: „Vemou ho!“

A strážník vzal tu osobu za rameno a řekl též prostě: „Pudou po dobrým či po zlým?“

Obyčejně každý volil první způsob, jak se dostat na policejní ředitelství.

Tam se musel svléknout, prošacovali ho, změřili, ofotografovali, vyslechli, odvedli do separace a zjišťovali den nebo nanejvýš týden, jestli skutečně zatčený bydlí, kde udal. Pak ho buď pustili, nebo nebyl-li spokojen mezitím se všemi těmito zákonnými prostředky, dopravili ho k zemskému trestnímu soudu na Karlovo náměstí, odkud byl po přestálém trestu dodán postrkem do rodné domovské obce, což je všechno poměrně malý trest na zločin, který dotyčný pokusil se spáchat proti financím stavebního oddělení pražského magistrátu. A na vše to klidně díval se Marat pražských mostů, výběrčí Štěpán Brych.

Jednoho dne přišel k výběrčí budce magistrátní rada stavebního oddělení pan Pojsl a řekl k panu Štěpánovi Brychovi: „Příteli, pustíte mne zadarmo přes most? Spěchám na Smíchov a nechal jsem tobolku doma.“

Jakpak by Štěpán Brych neznal svého představeného? Měl ho velice rád a velmi si ho vážil, a tu láska k představenému podnikla krutý boj s úřední povinností.

Magistrátní rada překročil hranice nakreslené ostře nataženou rukou a Štěpán Brych zatahal pana Pojsla za kabát. Povinnost zvítězila.

„Vraťte se, nebo zaplaťte krejcar!“ řekl suše úředním tónem.

„Ani mne nenapadne.“ Štěpán Brych kynul strážníkovi, číhajícímu u budky jako pavouk na mouchy, a zvolal prostě ta svá dvě slova: „Vemou ho!“

A když strážník odváděl pana magistrátního radu po obvyklé zaklínací formuli „Pudou po dobrým nebo po zlým?“ objevila se slza v oku Bruta a Štěpán Brych ponejprv za svého života zaplakal.

Za čtrnáct dní nato slavili v úřadovně stavebního oddělení malou dojemnou slavnost. Magistrát za věrné služby propůjčil výběrčímu mostného panu Štěpánu Brychovi bronzovou medaili na požádání samotného magistrátního rady Pojsla, který nebyl po své aféře dodán postrkem na magistrát.

Od tohoto vyznamenání Štěpán Brych stal se ještě přísnějším.

Dne 2. května toho roku stál v noci na pražské straně u Národního divadla, když vtom jakýsi muž úprkem běžel přes most kolem budky. Strážníka na mostě nebylo, neboť týž právě odváděl nějakého neplatu na policii, a tu Štěpán Brych pustil se za podvodníkem volaje: „Stůjte, dejte sem krejcar, zde se platí!“ Neznámý muž jako by neslyšel a pádil dál. Štěpán Brych za ním volaje do tmy: „Patról, chyťte ho, ať dá krejcar!“ Ocitli se na Malé Straně, letěli Újezdem, přes Radeckého náměstí, Valdštýnskou ulicí, dál a dál kolem Chotkových sadů, napřed uděšený neznámý muž a za ním supající pan Štěpán Brych, který velkým hlasem křičel: „Člověče, dejte sem krejcar, nebo vás zastřelím!“

A zas to šlo dál nahoru za bránu dejvickou, silnici k Podbabě, a když měsíc vyšel, tu zpozoroval utíkající, že muž s úřední magistrátní čepicí má pě-

nu kolem úst a že strašně koulí očima. Ve smrtelném strachu doběhl k řece a skočil do proudu, aby si zachránil život.

Druhé žblunknutí do vody a Štěpán Brych ploval za uprchlíkem.

Uprostřed řeky za volání „Dejte sem krejcar!“ ho dohonil a pevně sevřel rukama.

Velká vlna srazila je oba do víru...

Za tři dny vylovili u Klecan z Vltavy dva utopence, svírající se křečovitě v náručí.

V pěsti jednoho utonulého našli krejcar. A to byla mrtvola Štěpána Brycha, kterému se podařilo ve smrtelném zápase vytáhnout krejcar z kapsy pronásledovaného.

Od té doby straší v noci na Vltavě mezi Podbabou a Podhořím.

O půlnoci slyšet vždy z vody las:

„Dejte sem krejcar!“ To obchází po dně Vltavy duch Štěpána Brycha.

Rodinná tragédie

Ze zápisníků malého Františka

I

Jak zneužil pan Fingulín tatínkovy důvěry, maminky, psa a služky

Můj tatínek se nerad zlobí, poněvadž má rád klid, aby mohl spokojeně trávit. Je tlustý, velmi hodný, má v obličeji červenou zdravou barvu a je úředníkem u místodržitelství. Vousy nosí přistřiženě, po anglicku, aby se nemusel namáhat s jich kroucením. On se vůbec nerad namáhá. Odpůldne přijde o půl třetí k obědu. Jí až do čtvrt na čtyři, potom si zapálí dýmku, lehne si na pohovku, pustí dýmku z ruky a spí do pěti. Nato jde do kavárny, kdež zůstane do šesti hodin. V kavárně pije černou kávu, kouří doutník a dívá se v herně, jak hrají karty, aby se nemusel namáhat čtením novin.

Pak jde do své restaurace na večeři, vypije tam svá čtyři piva a poslouchá, co se kolem povídá. V deset hodin navečer je vždy doma a jde si hned lehnout a spí až do půl osmé, kdy vypije v posteli kávu. V osm hodin jde pak do kanceláře. Maminka je mladá a hezká. Je mladší o dvacet let než tatínek, a vždycky když k nám přišel jeden mladý pán, poslala mne pryč se služkou. Ten pán je známý našeho tatínka a také s ním někdy večer poslouchá v hostinci, co se povídá. Jednou jsem viděl, když jsem náhle vešel do pokoje, kde byl s maminkou, že mu maminka sedí na klíně. Ptal jsem se ho, je-li maminka těžká.

Řekl, že není, a hledal v kapsách. Tu mu maminka podala svou tobolku, on z ní vzal korunu a dal mně ji. Když potom odešel, maminka mně ji vzala a povídala, že by se tatínek na mne moc zlobil, kdyby mu řekla, že jsem vzal od pana Fingulína korunu. Že nesmím od něho nikdy brát peníze a nikdy na něm nic chtít, poněvadž by to chudákovi tatínkovi, který má tolik starostí, bylo líto, jakého má nezpůsobného chlapce! Maminka je velmi hodná ke každému. Každého pohladí a dá mu hubičku. Hladí mne, tatínka i pana Fingulína i našeho psa a na každého se směje, na mne, na tatínka i na pana Fingulína i na psa, a hubičkuje nejvíce mne a pana Fingulína. Tatínek, když přijde domů, vypije něco koňaku a hned si jde lehnout, ani s námi moc nemluví. Zato pan Fingulín, ten chodí k nám i večer, když je tatínek v hostinci, a sedí s maminkou potmě. Já musím být v kuchyni, poněvadž kdybych s nimi seděl ve tmě, narostlo by mně na nose peří, jak říká maminka, a nikdo by mne nemohl míti rád.

Jednou když přišel tatínek z hostince domů, optal jsem se ho na to: „Tatínku, je to pravda, kdybych seděl potmě, že by mně narostlo na nose peří?“ „To víš, bobečku, že ano,“ řekl tatínek. Vždycky, když se ho na něco zeptám, říká: „To víš, že ano!“ Jednou jsem se ho ptal, má-li maminka ráda pana Fingulína, a on řekl: „To víš, že ano!“

Jednou za čas přijde dřív domů s panem Fingulínem z hostince a tu u nás pije pivo nebo víno, pak tatínek jde ležet a prosí pana Fingulína, aby ještě chvíli zůstal s maminkou sedět a ji bavil, což on také dělá a nikdy neřekne, že ne. Tatínka vždycky v ložnici zamkneme, aby se nebál, a pak mne pošlou také spat, a tu jsem se vždycky modlil za pana Fingulína.

Předešle jsem přišel z procházky se služkou domů, když už byla tma, jak maminka nařídila. Ale maminka ještě nebyla doma, nebyl tam ani pan Fingulín. Otevřeli jsme dvéře do pokoje a rozsvítili. Pak jsme prošli všecky pokoje, ale nikde nebyli.

Služka říkala, že se jí to nelíbí. Mně to bylo jedno. Maminka pořád nešla. Pak odešla služka a mne zamkla. Mně to bylo jedno a začal jsem vyvádět „svoje divy". Hrál jsem na piano, až mne to omrzelo, a čekal jsem. Nešel stále nikdo, ani maminka, ani služka, a náš pes byl také pryč. Pak přišel tatínek a zvonil. Když mu nikdo nešel otevřít, s oddychováním otevřel si svým klíčem, svlékl si v předsíni zimník a šel do pokoje, kde jsem seděl v houpací židli. Sel jsem k němu a povídal, že je maminka pryč, pan Fingulín pryč, služka pryč a pes také.

Tatínek napřed na to nic neříkal a potom pravil: „Čekejme!" Posadil se ke stolu a poslat mne vyhledat víno ve spižírně.

Nebyl tam klíč, a tak jsem víno nepřinesl. Tatínek řekl: „Ještě tohle ke všemu!", zapálil si dýmku a seděli jsme. Sedíme dlouho a nešel nikdo. Tatínek počal chodit po pokoji a říkal: „Už jo, bajo, bude to takové!" Pak si sedl do houpací židle, chvíli se houpal, potom si nacpal poznovu dýmku, počal si zouvat boty a řekl: „Počkáme do dvou hodin v noci a pak se půjdeme vyspat. Zítra půjdeme do kavárny na snídani." Čekali jsme tedy do dvou hodin a pak jsme šli spat. Tatínek vzdychal a říkal na posteli: „Tohle mně nejde do hlavy."

Spali jsme, až najednou jsem se probudil, poněvadž tatínek povídal na posteli: „Už je to takové! Peníze budou asi taky pryč!" V ložnici máme malou pokladnu. Tatínek vylezl z postele a šel k pokladně,

otevřel, podíval se dovnitř, vlezl si zase do postele a povídal: „Vždyť jsem si to myslel, peníze jsou taky pryč!“

Měl jsem tam také v prasátku osm krejcarů, proto jsem se dal do pláče a ptal jsem se, je-li prasátko také pryč. Tatínek řekl, že je prasátko tam, a tak jsem byl rád a usnul jsem. Potom mne zas probudila tatínkova řeč, jak k sobě povídal: „Jsou okamžiky v životě lidském, že i hovado se zblázní!“ Tatínek to říkal u skříně s maminčinými šaty. Je to zrovna naproti mně, a tak jsem viděl, že je skříň prázdná. Vedle má skříň tatínek, otevřel ji také, ale tam bylo všechno v pořádku a tatínek bručel:

„Byly by mu příliš velké. Fingulín je proti mně cvrček.“

Ozval jsem se: „Viď, tatínku, že je pan Fingulín hodný pán?“

Tatínek se na mne chvíli díval a pak řekl jako vždy: „Ba je, bobečku, ale spi!“

Zas jsem tedy spal a tatínek šel také ležet. Ráno mne probudil a měli jsme práci, než jsme si nanosili vodu. Když jsme se umyli, ptal jsem se, kde je maminka, pan Fingulín, služka a pes.

Tatínek řekl, že jeli na výlet a že vzali psa s sebou a že je budeme hledat.

„Nic mně neřekli,“ povídal jsem.

„Mně také ne,“ řekl tatínek. Pak jsme šli na kávu a já byl rád, že to tak hezky jde a že něco uvidím.

Nato po kávě jsme šli do jedné velké budovy, tam byli samí strážníci a páni v čepicích. V jednom pokoji psali pořád něco a tatínek před nimi mluvil německy. Jeden z pánů mne hladil po hlavě. Tatínek přestal mluvit německy a ten pán se mne ptal, jak to bylo, když pan Fingulín k nám chodil, když nebyl tatínek

doma. Tak jsem mu říkal, že by mně narostlo na nose peří, kdybych s nimi seděl potmě, a jak jednou mně maminka vzala korunu, když seděla předtím na klíně panu Fingulínovi, a jak on mně říkal, že maminka není těžká, a tu korunu že mně dal pan Fingulín, ale vícekrát že jsem od něho nic nevzal, poněvadž by se tatínek zlobil, že jsem nezpůsobný chlapec. To si také zapsali a řekli tatínkovi, že jest to úřední tajemství, načež tatínek šel se mnou k cukráři a koupil mně stavebnici, abych si hrál. Oběd dali jsme si přinésti z hostince a já měl radost, že mám stavebnici. Večer přišel nějaký pán a říkal, že je od policie a že maminku chytili i s panem Fingulínem, se služkou i se psem v Budějovicích a že ji posílají nazpátek. Když toto vyřídili, tatínek spráskl ruce a povídal: „Zaplať pánbůh, že ji budu mít zas doma, takhle by do mne v úřadě nic nebylo!“

A tak čekáme dneska maminku.

II

Návrat pana Fingulína se psem, s maminkou a služkou

Už jsem tedy povídal, jak jsme s tatínkem čekali na maminku, na pana Fingulína, služku a psa. Nejvíc jsem se těšil na pana Fingulína, poněvadž utekl s maminkou, a tatínek říkal: „Já mu povím, zneužívat mé dobroty i mé ženy!“ Ptal jsem se tatínka, zdali pan Fingulín zneužil také psa a služky. Tatínek řekl, že pan Fingulín je všeho schopen, že také jednou, až budu větší, budu o tom přemýšlet; zatím abych si šel lehnout.

Šel jsem spat a už jsem o tom nepřemýšlel, poněvadž mne po cukroví bolelo břicho. Proto jsem ta-

ké nemohl dlouho usnout, slyšel jsem tatínka chodit po pokoji a mluvit pro sebe: „Má zlatá ženo, kdo by tohle v tobě hledal!“ Potom šel tatínek k pianu a počal na něm brnkat, jako to dělám já, když chci rozzlobit našeho psa. Pak zase tatínek zavřel piano, chodil po pokoji a mluvil německy. Nato šel k mé posteli a povídal: „Celý pan Fingulín! Kde jsem měl oči, já hovado!“ Byl jsem rád, že si tatínek nadává, a dělal jsem, jako bych spal, až konečně jsem usnul opravdu.

Probudil mne za nějaký čas hovor vedle v jídelně. To už byla maminka doma. Vyběhl jsem v košili rovnou k ní. Byl tam také pan Fingulín. Hned jsem objímal pana Fingulína i maminku. Psa měli také mezi sebou a služka stála ve dveřích, každé chvíle klekala, plakala a křičela: „Milostpane, odpustějí mně to, já nemohla milostpaní opustit, já nad ní bděla! Milostpane, proboha jich prosím, já jsem čistá a nevinná v tom ohledu. Milostpaní říkala, že pan Fingulín má v Budějovicích starou tetu, která je nemocná, a poněvadž pan Fingulín nedovede nic vyjednat a nikoho obsloužit a bojí se někam přijít, že jela s ním, aby mu poradila – proboha jich prosím, milostpane! Ach můj bože nebeský, to jsme, milostpane, zkusili s tím psem! Pořád kňučel a jen by po cestě žral. Koupili jsme si, proboha jich prosím, milostpane, na cestě salám. Potvora nám ho polovic sněd a v kupé udělal tři loužičky a dvě hromádky, proboha jich prosím, milostpane!“

Nato počala se šoupat po kolenou k nejbližší židli, sedla si na ni a utírala si nos do spodničky.

Pan Fingulín zatím kašlal a ptal se tatínka, zdali nemá doutník. Tatínek přines doutníky, ale pan Fingulín neměl ani sirky, a tak mu tatínek sám zapálil. To spolu nic nemluvili. Pan Fingulín díval se tatín-

kovi na boty a tatínek panu Fingulínovi. Pes koukal z tatínka na maminku, z maminky na pana Fingulína a radostně vrtěl ocasem.

Konečně jsem se optal pana Fingulína, jak se měl v Budějovicích.

Hned nato mne tatínek vzal za ruku a odvedl do kuchyně. Pes šel za mnou.

V kuchyni slyšel jsem, jak pan Fingulín povídá: „Ctěný pane! Jako čestný muž osmělil jsem se přijít taktéž nahoru, abych se omluvil, že jsem milostivou paní vzal s sebou na návštěvu ku své ubohé churavé tetě v Českých Budějovicích. Věřte mně, že nikdy už si nevezmu žádného psa s sebou na cesty. Váš pes je potvora mazaná všemi mastmi. Jeli jsme přes Veselí a v nádražní restauraci jsme snědli párky s křenem. Dobré párky...“

„Ale toho křenu moc nebylo za dva krejcary,“ povídala do toho maminka.

„Ale byl dobrý,“ řekl pan Fingulín, „některý křen štípe nepříjemně. Tento však neštípal a měl příjemnou nasládlou chuť. Abych tedy nezapomněl, váš pes, zatímco jsme jedli párky s křenem, přiblížil se ke stolu se studenými jitrnicemi. Rozhlédl se, rychle se rozhodl a hup! Vzal si hned dvě. Podobných kousků prováděl mnoho. Ani v noci nám nedal pokoje. Každé vrznutí ho probudilo, štěkal na celé kolo a vyburcoval celý hotel. V Táboře, kde jsme spali první noc, kousl panskou, když nám přinesla do postele kávu. Panská se spokojila naštěstí s pětikorunou.“

„Milostpane, proboha jich prosím,“ ozvala se plačtivě služka, „věřejí mně, je to hrozný pes!“

Tatínek chodil po pokoji, držel se za hlavu a pořád říkal: „To ale nic nedokazuje, pan Fingulíne, to nic neomlouvá!“

Pan Fingulín vstal také, chodil po pokoji a říkal: „Každý jezevčík je takový, ctěný pane, je potměšilý, lstivý, kde co může, zhltne a uteče. Můj bratr měl také jednoho jezevčíka, a ten, kam přišel, buď udělal nečistotu nebo něco ukradl.“

Tatínek na to vzdychal: „Můj bože, můj bože!“ Maminka vzpomněla, zdali není doma víno, když jsou přece u nás hosté!

Tatínek přinesl tedy láhev a služka přinesla skleničky. Potom maminka nalila a pan Fingulín ťukl si s tatínkem a pravil: „Na vaše zdraví, pane vrchní oficiále!“

Tatínek vypil a už zase chodil po pokoji, ale rychleji a rychleji, čím dál rychleji, až shrnul na jednom místě koberec, a maminka se zlobila, poněvadž se tím koberce lámou.

Konečně si tatínek sedl ke stolu a počal mluvit o tom, zdali pamatují na boží přikázání: Nepožádáš manželky bližního svého. Kdo měl pamatovat, to tatínek neřekl, ani o co tu manželku požádat. Jen hned zase říkal, že se v panu Fingulínovi zklamal, že ho považoval za svého přítele. Pan Fingulín mu na to odpověděl, že na jeho přátelství mohl spoléhat, a kdyby nebylo té jeho ubohé staré churavé tety v Budějovicích, že by nebyli nikam jeli, mají prý však té cesty oba dost. Ten pes byl jen zbytečnou přítěží.

„A dělal nám hroznou ostudu,“ pravila maminka, „v Budějovicích dorážel na psy nestoudně a nestydatě, a když jsem ho chtěla uhodit deštníkem, uskočil a deštník se rozbil o dláždění.“

Potom si pan Fingulín nalil znovu vína, vypil, vzal klobouk a podal tatínkovi ruku a přál mu dobré noci. Když se s tatínkem loučil, řekl: „Nehněvejte se na mne, ale mohu-li vám radit, dejte toho psa pryč!“ –

Tak tatínek dal psa donést k pohodnému – až se k nám pan Fingulín přistěhuje, aby ho neměl pořád na očích.

III

Tatínek se nám kazí...

Takhle jednoho dne večer přišel k nám zas pan Fingulín. Tatínek ještě nebyl doma. Byl jsem na záchodě a ten je vedle dveří, takže jsem slyšel, jak pan Fingulín maminku líbá a jak jí říká „má zlatá Fanynko!“. Maminka ho napomínala, aby to neříkal tak hlasitě, že jsem doma. Aby se tedy zdálo, že mně do toho nic není, spustil jsem vodu. Maminka povídala: „Můj bože, ten kluk je pořád na záchodě!“ a odešla s panem Fingulínem do jídelny. Chvilku jsem ještě pouštěl vodu, načež jsem také šel do jídelny. Pan Fingulín se tvářil překvapeným a říkal: „Kdepak se tady vzal, Františku?“ Maminka mne potom napomínala, poněvadž jsem mluvil neslušně, že mne bolí břicho. Já si nemohu pomoci, já jsem takový chlapec, že když mám škrkavky, říkám to každému na potkání, poněvadž mne lidé litují a říkají, že jsem hodný chlapeček...

Pan Fingulín mně přinesl pomeranče a byl jsem zase hubován, poněvadž jsem mu kůrou stříkal do oka.

Nato se ptal pan Fingulín maminky, co je se štěnicemi. Máme totiž doma štěnice od té doby, co je maminka přinesla s sebou v ručním kufříku, a tatínek říkal, že hugoneti vypuzení z Francie přivezli je s sebou do Londýna, z Londýna přišly prý do Dánska, z Dánska do Německa a z Německa do Čech.

Vykládal jsem panu Fingulínovi, že proto štěnice v noci kousají člověka, aby i v noci myslel na pánabo-

ha, a že jsem se v noci, když mne tuze štípaly, modlil Andělíčku, můj strážníčku, načež jsem pak k ránu usnul a štěnice šly také spát. Pan Fingulín mne pohladil a ptal se, mám-li rád milého pánaboha. Tak jsem mu všechno říkal, jak přijdu do nebe a jak si tam budu moci hrát se sirkami, utrhovat mouchám nožičky a myším vypichovat oči, radovat se s andělíčky, lézt po stromech a spát oblečený v posteli. Také jsem mu říkal, jak si budu hrát s andělíčky na loupežníky a zajatým uřezávat nosy.

Maminka podotkla, že jsem roztomilý, a tak jsem tedy pokračoval, jak budu na zemi hodný a poslušný, abych mohl v nebi střílet strážníky a klamat čet-níky, jak každý den se modlím na dobrý úmysl Otčenáš a Zdrávas Maria, Anděl Páně a Věřím v Boha. Pak jsem klekl a spustil: „Savárdz airam ánlpitsolim, ánanhežop isj izem imanež a ýnanhežop dolp atoviž ohévt.“ Myslili, že jsem se zbláznil, a tu jsem jim teprv řekl, že to je začátek Zdrávas Maria říkaný pozpátku slovo za slovem, že jest to náramně těžké takhle se modlit a že se tak někdy modlím večer, abych nemusel pořád jen říkat Otče náš, jenž jsi na nebesích. Pan Fingulín se zlobil, že to není pravá modlitba. Pan Fingulín je velmi nábožný a maminka včera říkala tatínkovi, že byli v Budějovicích ve všech kostelích.

Když mne tedy napomenuli, abych ve všem neviděl jen hračky, ale obracel se k pánubohu jako křesťanský chlapec s láskou a zbožností, počala se maminka zlobiti na tatínka, že dlouho nejde. Jindy bývá přece už doma! Pan Fingulín mínil, že tatínek asi nejde kvůli němu domů. Maminka ale říkala, že naopak si tatínek váží pana Fingulína jako dobrého společníka.

Pan Fingulín se usmál a pohladil maminku po tváři, načež se oba dali do smíchu. Ale když jsem se já, ubohý chlapec, také tomu počal smát, odvedli mne do kuchyně.

V kuchyni připravovala naše služka řízky a povídala, že když byla v městě, viděla prý milostpána (mého pana otce neboli tatínka), jak vystupoval před jednou vinárnou ještě se dvěma pány z fiakru. A tatínek prý byl moc veselý. Možná že to nebyl tatínek, ale veselý ten pán byl. Jak skočil z fiakru, málem by byl upadl. Možná že to nebyl milostpán, ale že ten pán málem byl by upadl, na to prý může vzít jed. Milostpán tohle nikdy nevyved, byl večer už vždy doma a je jí tolik líto milostpaní, co ta bude vyvádět!

Šel jsem do pokoje, tam seděla maminka a pohovce u pana Fingulína a pan Fingulín měl jednu nohu přes maminku. To dělává vždy, když se mu rozváže bota, poněvadž si vždycky, kdykoli jsem to viděl, zavazuje botu a říká: „Tyhle šněrovací boty působí samé obtíže.“

To se ví, že se na mne zlobili, proč nejsem v kuchyni, a já hned začal povídat, že služka viděla moc veselého pána lézt z kočárku do vinárny a že to byl náš tatínek a že by byl málem upadl.

Sotva jsem to řek, začala maminka křičet a pan Fingulín jí přizvukoval.

„To je pěkné, začíná se kazit!“ Maminka spínala ruce, pan Fingulín říkal: „To je úpadek mravů, to je hrozné, to je zkáza, to je neslýchané, on se veřejně opíjí! On nám dělá hanbu! Milostpaní, mohu vám jen jedno poraditi: Nepustíme ho domů, už je deset pryč, jak nepřijde do jedenácti, tak je konec. On by si zvykl na hýření a zkazil by se úplně! Rozhodně ho nepustíme domů. Ať zvoní, klepá nebo dělá, co chce!

To je přece přílišné! To se nedá ani omluvit! Takové starosti vám dělá! Tohle dosud nevyvedl, aby nebyl v deset hodin doma! Dál to nejde!“

Pan Fingulín si svlékl kabát, zul boty, vzal si trepky tatínkovy na nohy, oblékl jeho župan, zapálil si doutník a natáhl se na pohovku.

„To je hrozné,“ povídal, „k jakým koncům spěje toto spokojené manželství. Muž se stává opilcem a opouští svou choť!

Nato mně maminka řekla, abych se svlékl a šel spát. Šel jsem a modlil se za tatínka pozpátku Věřím v Boha. Slyšel jsem, jak pan Fingulín povídá si s maminkou tiše, že v jedenáct hodin půjde spát do tatínkovy postele, a pak ať tropí tatínek sebevětší rámus, že ho nesmí maminka pustit domů. Maminka říkala, že v jedenáct hodin půjde tedy ležet, a ať tatínek zvoní a pláče za dveřmi, že ho domů nepustí a že mu řekne, aby šel spat do hotelu, že rodinný krb není žádný holubník. Pan Fingulín na to povzdechl: „Kdyby už bylo jedenáct!“

Potom jsem usnul a spal moc dlouho, až mne najednou probudily v ložnici hlasy. To bylo už k ránu.

Slyšel jsem, jak vedle někdo škytá a povídá: „Dej pánbůh dobrýtro, pane Fingulíne!“

To byl tatínek. Můj zlatý tatínek měl klíče od bytu.

Také jsem slyšel, že tatínek křičel: „Dobré jitro, pane Fingulíne, rukulíbám, milostivá paní!“ Pak počal mlátit něčím do piana. Pak jsem viděl tatínka potevřenými dveřmi, jak má na hlavě cylindr pana Fingulína a jak jde ležet. Ten cylindr byl promáčknutý a to bylo také asi to, čím mlátil do toho piana. Nato jsem usnul, poněvadž už nebyla žádná legrace. Ještě jsem slyšel, že tatínek si zpíval: „Uřízněte mně hlavu, ať mám ňákou zábavu!“

Ráno přišla služka mne probudit, musel jsem se umýt, obléci a jít vzbudit tatínka, že si s sním přeje pan Fingulín mluvit. Tak jsem šel a byl jsem rád, že mohu budit tatínka jednou zas já a že se to teď obrátilo, dřív budil tatínek mne. Poklepal jsem mu na čelo, aby se dušička probudila, on se otočil a zamumlal: „To víno dejte do ledu!“ Vlezl jsem do postele a stáhl s tatínka peřinu. Tatínek měl na sobě boty a kalhoty, co nosí v neděli a ve svátek, a pod sebou měl cylindr a v cylindru měl manžety a límeček. Ale bylo to všechno zmačkáno, jako když jsem jednou sedl na škatuli od modistky a probořil se dovnitř na maminčin klobouk. Pod botami měl tatínek sametovou vestu, poněvadž měl boty od bláta a bál se, aby nezamazal peřinu. Když jsem ho štíp do nohy, převalil se zas tváří ke mně a zabručel: „Je nás tady šest, tak sem přineste tři láhve!“ Musel to jen tak zabručet, že mu nebylo moc rozumět, poněvadž měl v ústech roztřepený doutník. Vzal jsem mu doutník z úst a on se mně přetrh, kus zůstal mému zlatému tatínkovi v ústech, tatínek se oblíz a spolkl to a obrátil se na druhou stranu a mručel si: „To je doba, to se to víno teprv dělá, vemte si, páni, zatím ještě kus lososa, já už nemůžu.“

Šel jsem vedle do pokoje, kde stojí šicí stroj, a vzal jsem si odtamtud špendlík, a jak byl tatínek obrácen proti mně zády, píchl jsem ho špendlíkem nahoře do kalhot a hodně, poněvadž tatínek je velký člověk, který už něco snese. Tatínek sebou tak škubl, že jsem už nemohl špendlík vytáhnout, a jak se chtěl obrátit, tak ho špendlík počal píchat a tatínek se plácl na ty vystrčené kalhoty přes okraj postele a přišel z bláta do louže. Tak sebou házel legračně, jako když jsem jednou z vaničky vytáhl kapra z vody a dal ho

na podlahu, takže to trvalo chvíli, než jsem mohl ten špendlík chytit a vytáhnout. To už byl polovzhůru, poněvadž si mnul rukama oči. Pak se posadil na postel a začal zívat a nepřidržel si ruce u úst, jako to já musím dělat, abych nedostal pohlavek.

Ale nebyl ještě přece jen úplně vzhůru, poněvadž když se na mne podíval, ještě mne nepoznal a mluvil něco, že v tomhle hotelu jsou štěnice. Tak jsem řekl, že jsem jeho malý František a že pan Fingulín s ním chce mluvit a že je moc hodin. Tu si sáhl na hlavu a podíval se na své boty a sedl si na pelest: „To jsme to mazali, Františku, to byla žába!“ Měl takový chraplavý hlas, jako měla jednou na jedněch křtinách maminka, když pila víno. A zas se dal do zívání a měl takové smutné oči, jako potažené hedvábným papírem. Pak povídal něco o chlastu. To slovo, co nesmím říkat, poněvadž jsem byl bit, když jsem dědečkovi řekl jednou, aby se nachlastal kávy. „Františku,“ řekl mžouraje, „pití ubíjí inteligenci, a kdybych tě někdy viděl se sklenicí v ruce, tak ti ji vyrazím z ruky.“ A teď na něho přišlo zívání a škytání, a když se držel za nos nějakou chvíli, tak ho škytání přešlo a tatínek povídal, že až začnu škytat, mám se držet za nos a zadržel dech, co napočítám devět. Nato šel k umyvadlu a vypil tam vodu ze sklenice, co měl na čištění zubů, a strčil hlavu do umyvadla a mně řekl, že musím mu lejt na hlavu vodu, poněvadž teď se musí něco stát. Tatínek kolem sebe nalil, tolik, že kdybych já jen kapičku z toho někdy nalil na podlahu, už bych byl u všech doma „čuně“. Když se umyl a utřel ručníkem, posadil se zas na pelest postele a povídal, že mu teď bude špatně a že má žaludek jako v povětří. Šel k umyvadlu a bylo mu tak špatně jako mně jednou, když jsem se přejed a strčil si do krku rákos-

ku, abych mohl jíst dál. Vždycky zas pozdvihl hlavu od umyvadla a řekl „Fra...“ a už zas byl v tom. Šel jsem k němu, on mne jednou rukou hladil po vlasech a druhou si držel na žaludku a pořád vyrážel ze sebe „Fra...“ až konečně mohl říct „Franti...“ a nakonec: „Františku, to je mně strašně, to tatínek zkusí!“ Myslel jsem, že dostanu krejcar, tak jsem začal plakat, jako když jednou bolely tatínka zuby a on mně dal dva krejcary, abych přestal. Tatínek také vytáhl z kapsy tobolku a koukal do ní a řekl: „Už jo, peníze jsou v pekle!“ Pak chodil po pokoji a říkal: „Neplač, však ono to tvému ubohému tatínkovi přejde!“ Pak si zul boty, a řekl, abych mu podal trepky, co jsou pod postelí, že se nesmí shýbnout, aby mu žaludek netíhnul k zemi, a hledat ve skříni župan. Řekl jsem mu, že župan má už od večera na sobě pan Fingulín. Viděl jsem, že se počaly tatínkovi ruce třást, a slyšel jsem, jak tatínek, dívaje se do otevřené skříně, povídá: „Můj bože, co jsem panu Fingulínovi udělal? Napřed mne připraví o ženu a pak o župan.“ Vtom se otevřely skleněné dveře do pokoje a vstoupil sem pan Fingulín s maminkou. Tatínek si sedl na postel a koukal se jako řeznický pes řezníka Vejvody, když jednou ukradl kus plic a paní Vejvodová na to přišla. Pan Fingulín tvářil se vážně a byl bledý v obličeji, a měl na sobě ještě župan. Maminka byla celá červené v obličeji a když mne uviděla, řekla, abych šel do kuchyně. Dělal jsem, že jdu, ale vrátil jsem se hned za dveře a díval se dovnitř skleněnou tabulkou. Pan Fingulín přistavil k tatínkově posteli dvě židle, na jednu si sedl sám, na druhou maminka.

„Ctěný pane,“ pravil slavnostně pan Fingulín, „zajisté mně dovolíte, jako domácímu příteli, abych promluvil k vám několik dobře míněných rad.“ Ma-

minka řekla, že se tatínek tváří jako lotr, ale tatínek odpověděl, že se jako lotr netváří. Pan Fingulín rozhazoval rukou a pravil, že považuje za svou povinnost říci tatínkovi do očí, že manžel, který nechá celou noc manželku o samotě s domácím přítelem, je největší vyvrhel na světě. Tatínek přestal se dívat jako řeznický pes Vejvodův a koukal se jako učedník od kupce Hořejše, když ho pan Hořejš jednou tahal za ucho po krámě a křičel: „Já ti dám plivat do povidel!“ Pan Fingulín pokračoval, že manžel, který kvůli zhýralé společnosti opustí svou manželku, aby mohl provádět orgie, je nejničemnější člověk, poněvadž ztratil již všechnu čest a je mu jedno, zdali jeho manželka po něm touží či ne a zdali nemá strach, aby se mu něco nepřihodilo. Slyšel jsem, že tatínek povídá: „Myslel jsem, pane Fingulíne, že vy nenecháte mou manželku o samotě.“ Pan Fingulín vyskočil a začal křičet, že si vyprošuje všechny narážky na svůj poměr k milostpaní. A maminka postavila se před tatínka a křičela: „Fuj, ještě jednou, fuj, z tebe mluví alkohol!“

Tatínek seděl jako zařezaný. Pan Fingulín se opět posadil: „Manžel, který vrací se opilý k ránu domů ku své ženě, musí předpokládat, že trhá všecky svazky, které ho ještě poutaly k rodině, a nevíte-li, že tím svým jednáním dáváte najevo nevážnost vůči posvátnému stavu manželskému, pak vás velice lituji.“

„Nelitujte ho, bídáka,“ pravila maminka.

Tatínek jen vrtěl hlavou a říkal. „Prosím, já nejsem bídák!“

„Naše poslední rozhodnutí je,“ pravil pan Fingulín, „že musíte odjet zítra k tchánovi na venkov. Vezmete si zítra dovolenou v úřadě a odjedete s Frantíkem ještě odpoledne. Tam pak na venkově

za dozoru tchánova, kterému jsem již poslal psaní, ve kterém jsem ho důkladně informoval, budete se snažit po šest neděl zapomenout na pražské orgie. Občas vás s paní manželkou navštívíme, a budete-li se řádně chovat, přijmeme vás jako polepšeného opět do lůna rodiny. Dnes obědvat nebudete a prospíte se na zítřejší cestu. Dnes podniknu s milostpaní malý výlet na Závist, aby pookřála po té strašné noci, kterou jsme spolu strávili v trapném očekávání, v jakém stavu se navrátíte. Pojďte, milostpaní.“ Tatínek také vstal a tu uviděli za sebou na posteli cylindr pana Fingulína. Pan Fingulín počal znovu mluvit, jak se obětoval v noci a jak mu za jeho obětavost můj zlatý tatínek spal na cylindru. Pak řekla maminka, že od zvrhlého člověka nemůže se nikdo dočkávat odměny a že si pan Fingulín musí vzít cylindr tatínkův. Pak odešli a já dělal, že si hraju se stavebnicemi u dveří. Když odešli, podíval jsem se dveřmi, co dělá tatínek. Můj zlatý tatínek byl už v podvlékačkách a počal se válet vztekle na posteli po cylindru pana Fingulína jako psi po slanečku a říkal si:

„Já vám ukážu, kdo je v domě pánem!“

Rakouské celní úřady

Přihodilo se mně to neštěstí, že mě před Drážďany na výletě, kdy jsem se potloukal po okolí Drážďan, přejel rychlík. Byl jsem tak krásně rozmačkán, že to trvalo půldruhého roku, než mne zas důkladně spravili v nemocnici. Určil jsem si, že se vrátím z výletu do Drážďan zpět do Prahy za čtyry dny, ale trvalo to víc jak osmnáct měsíců.

Ostatně jsme všichni v rukou božích, ale já byl kromě toho i v rukou lékařů.

Vypadal jsem hrozně. Co bylo na mně vlastního, dodnes nevím. Vím jen tolik, že osmnáct lékařů s dvaapadesáti asistenty mne uměle sestavovali dohromady. A jak krásně. Obdržel jsem vysvědčení, z čeho jsem opět sestaven, abych mohl žít jako mrzák, a to vysvědčení sestávalo ze čtrnácti stran.

Částečně mně zbyl jen kus mozku, nějaká část žaludku, asi 15 kg mého vlastního masa, půl litru vlastní krve, ostatní bylo vše cizí, kromě srdce, a to ještě bylo sešito z mého a hovězího. Věda lékařská slavila pravé triumfy.

Povrch byl veskrze umělý. To bylo podotknuto také v onom vysvědčení. By to krásný případ, jak věda lékařská může báječně, jako ze stavebnicových kamínků skládají děti hrady, udělat z různých částí nového člověka.

Když jsem byl propuštěn, šel jsem se podívat na své pochované zbytky na centrálním hřbitově v oddělení pohřbených částí lidských z nemocnice a pak jsem se odebral na nádraží a jel do Prahy u vědomí,

že výletu do Drážďan užil jsem snad nejvíc ze všech turistů, kteří kdy navštívili toto pěkné město.

V Děčíně byli jsme podrobeni na rakouské celnici celní prohlídce. Když nám vytáhli naše zavazadla a šťourali v nich chvíli, padl pohled jednoho celního úředníka na mne. Mé zvláštní vzezření člověka uměle sestaveného vzbudilo v tomto úředníku dle všeho dojem, že člověk, který takto se dívá, musí být přinejmenším pronášeč cukerínu. Vypadal jsem jako zmlácený podloudník.

„Ukažte sem kufr," nařídil mně úředník, „a pojďte do kanceláře." V kanceláři kufr otevřeli a nenašli nic podezřelého, když vtom uviděli mezi papíry v kufru vysvědčení vystavené z nemocnice v Drážďanech a podepsané osmnácti profesory a dvaapadesáti asistenty.

„Člověče," řekli ke mně, když se podívali do vysvědčení, „pojďte nahoru ke správci, takhle nemůžete do Rakouska."

Správce celního úřadu jest velice řádný, své povinnosti dbalý pán. Když se podíval do vysvědčení, řekl:

„Vy máte předně, jak stojí ve vysvědčení, zadní část lebky nahraženou stříbrnou plotnou. Stříbro to není puncováno, a proto platíte pokutu 12 K, stříbra je 120 g, dle sazby VI a sazby VIII b) čís. § 946 celních předpisů, vědomě jste chtěl nepuncované stříbro přenést, platíte tedy trojnásobnou pokutu, to jest 3×12 K = 36 K.

Dále clo ze 120 g stříbra, litera b) a f), g) z roku 1902 po úpravě mezinárodní smlouvy z gramu 10 h, to jest ze 120 g 12 K, pak máte levou kost stehenní nahrazenu kostí koňskou. To budeme považovat za neohlášený provoz kostí. Tím, příteli, vpadáte do zad rakouskému obchodu se zvířecími kostmi.

K jakému účelu nosíte v sobě cizí koňskou kost? Abyste mohl chodit? Napíšeme tedy do protokolu, že koňské kosti užíváte k účelům živnostenským. Jen se hezky přiznat, milý pane.

Živnostenský účel je velice hezká věc, ale teď se vám nevyplatí, poněvadž my máme velké clo na zatajení ohlášení provozu zvířecích kostí do Rakouska. Platíte 24 K.

Pak tu je zpráva, že vám tři žebra byla nahražena platinovými drátky. Člověče! Vy provážíte do Rakouska platinu? Víte, co vás za to čeká? Třistanásobná pokuta. Jsou-li ty tři drátky ve váze 20 g, činí to 1605 K pokuty. To je od vás trestuhodná lehkomyslnost.

Ale co to vidím?

Zde stojí, že část vašich ledvin, a to levá ledvina, jest nahražena ledvinou vepřovou.

Milý pane! Vývoz vepřového dobytka z ciziny do Rakouska jest zakázán. Tento zákaz týká se i části vepřů, a proto chcete-li do Čech, musí ledvina zůstat v Německu.“

Poněvadž jsem k tomu nesvolil, dlím už po deset let v Sasku a čekám, až agrárníci, neboť jsem sám agrárník, dovolí dovoz vepřů do Rakouska. Pak se vrátím do vlasti.

Ze staré drogerie

Cyklus humoresek

I/ První den praxe

Když jsem se začal učit materialistou, v první den mého nového povolání zavolal mne šéf pan Kološka do svého kontoáru, jak jmenoval prostor v krámu ohražený dřevěným pažením.

Pan Kološka, starší pán, zarostlý vousem, postavy velmi malé, takže já, patnáctiletý hoch, převyšoval jsem ho o hlavu, posadil se na židli před psací stůl, upřel své malé ostré oči na mne a pak spustil: „Voni jsou tedy ode dneška mým novým praktikantem, a jako takový poslechnou vážně několik slov, kterými pak hleděj se řídit po celý život. Snad znají přísloví, že dobré slovo nad zlato. Tak teď napnou uši a poslouchají, co jim vysvětím. Jejich nové povolání je povolání velmi těžké. Voni byli ještě nedávno ve škole a tam se nestarali vo nic jinýho než naučit se něčemu nazpaměť. To až na tu latinu, kterou snad jako vartán znají tak trochu a kterou jako materialista budou potřebovat, nic jim pro život neprospělo. V obchodě se nikdo neptá, kdy ten a ten král panoval nebo jak se tomu říká, co je to geometrie, nebo podobně. V obchodě nikdo nechce vědět, jak daleko mají vod nás ňákou hvězdu na vobloze, a v obchodě nechce taky nikdo vědět, jestli se slepička píše s měkkým nebo tvrdým *y*. Do obchodu přijde kupec a nechce vědět, jestli mluvějí správně česky nebo ne, a voni se ho ta-

ky na to nemůžou ptát, jim musí stačit, když mu rozumějí a obsloužejí ho, jak se patří. V obchodě stačí, když umějí počítat, aby se nevokradli, jak to vypočtou, to je právě obchodní jednání. Voni jsou mladej člověk, kterej se musí učit vod vidění, a ne z knížek jako ve škole. Musejí poslouchat, když přijde kupec, kdyby chtěl modro nebeské, musejí se na voblohu vyšplhat a modro mu snést. A pak si mohou myslet vo kupci, co chtějí, ale říci mu nesmějí nic. Obchodník, pamatujou si, živí se vobecenstvem. Musejí, když přijde někdo do krámu, křičet: ‚Má poklona, vašnosti! Ruce líbám, milostivá paní! Má poklona, slečno!‘“ A když kupec vodchází, zas tak uctivě, třebas by nic nekoupil. A když prodávají, vono to bude až za delší čas, tak si už pro budoucnost pamatujou, že musejí mluvit takhle: ‚Račte si přát, čím mohu posloužit,‘ nebo tak podobně a skákat, točit se, obsluhovat rychle a nikdy se nevokrást. A když něco není na skladě, dát třebas něco jiného, a jen ne kupce pustit. Vnutit kupci, když už je v krámě, ať je to cokoliv, když kupříkladu přijde a chce kartáček na zuby, vnutit mu hned zubní prášek, a když chce zubní prášek, tak mu vnutit kartáček na zuby a říkat, že to je příležitostná koupě. A lhát musejí, co jim na jazyk přijde; to všechno se naučejí během času, to se samo sebou rozumí, že smějí přelhat jen kupce, a ne mě. Ke mně se musejí chovat jako k otci, a kdybych někdy jim i vynadal, nesmějí nic říct, poněvadž jsem prchlivej. Když něco poručím, tak musejí hned to udělat. U mne musí být všechno jako na vojně. Musejí být poctivej, to jim snad nemusím říkat, nesmějí mlsat, nesmějí nic rozbít, musejí pracovat, to všechno je jen k jejich dobru.

To všechno jim povídám, jako kdybych byl jejich otec. Ráno vždycky dojdou ke mně do bytu pro skříň-

ku s klíči, pak půjdou před krám. Přijde příručí, otevřete oba krám, voni vyvěsejí andělíčka, vrátějí se do krámu, utřou prach, aby bylo všude čisto, a až přijdu v osm hodin, řeknu jim vždycky, co mají dělat. V deset hodin ráno každého dne přijdou ke mně do kontaoáru, já jim dám peníze a voni mně koupějí půl litru piva, dvě housky a jednu sardelku. V jednu hodinu mohou k obědu, vrátějí se ve dvě. Ve čtyry hodiny přijdou ke mně do kontoáru, já jim dám peníze a voni mně v kavárně koupějí kávu, musejí říct o hodně smetany. V osm hodin sundají andělíčka a zavřou se sluhou krám. Klíče dají do skříňky, příručí zamkne skříňku, vezme klíč od skříňky k sobě a voni skříňku s klíči vodnesou ke mně do bytu. Každou druhou neděli dovolím jim, aby mezi desátou a jedenáctou podívali se někam do kostela, a to jim ještě povídám, ať držejí se mnou, a ne s personálem, to je hlavní. – Dneska nebudou nic jiného dělat než čistit láhve. A když je budou čistit, prohlížejí si dobře nadpisy, latinský a český, ať vědí, co v lahvích je, tak se pomalu naučejí všemu rozumět. Tak, teď si všechno dobře zapamatujou a jdou!“

Vyšel jsem dojat z kontoáru. Všechna napomenutí vířila mně hlavou, a když jsem přišel k pultu, pravil ke mně příručí Tauben: „Ten vás otrávil, co, ten náš starý ‚Radix‘?“

„Kdo to?“ tázal jsem se nesměle.

„Nu, ten náš Kološka,“ odpověděl příručí, „my mu říkáme Radix, to znamená kořen. To máte, mládenče, takové přezdívky u nás materialistů. Náš Radix je, víte, trochu, jak se říká, praštěný pytlem, jinak dobrák člověk. To myslíte, co vám říkal, že je z jeho hlavy? Kdepak, mládenče! To celé kázání musel se naučit nazpaměť, jak mu to říkala jeho žena. Jeho

ženě říkáme ‚Acidum', kyselina. Nesmíte se na našeho starého dívat jako na pánaboha. On není vlastně ničím, všechno je jeho žena. Až sem ona přijde, uvidíte, kdo je vlastně pánem. A proto, mládenče, jen hezky držet s námi. Starý vám jistě říkal, že máte dnes čistit láhvičky. Čistěte je, ale ne hrr! Jen pěkně zvolna. Do práce nesmíte být hrr. To by si vás otočil brzy kolem prstu. Když dnes vyčistíte patnáct lahví do večera, tak jste už hodně pracoval. Celý týden čistěte láhvičky, hezky pomalu. Jen se nepředřít, pak by na vás skládal čím dál tím víc. A až sem přijde jeho stará, běžte k ní, polibte jí ruku. Když vás Radix pošle k nějaké firmě pro něco nebo když půjdete někam s něčím, neběžte, jděte pomalu hezky, jako kdybyste šel na procházku, já to také tak dělal. Jen ne se brzy vrátit. To by se vás Radix naposílal za den a zvykl by si, že se vracíte brzy, víte, mládenče, a nakonec by si myslel, že musíte běžet."

Pan Tauben se zamlčel a pak řekl: „Víte co, mládenče, vy jste, jak vidím, k něčemu, zde máte na dva litry piva, půjdete tamhle dozadu do skladiště, tam v sudě, na konci, vidíte ho odtud, je džbán. Ten hezky vezmete, půjdete zadním vchodem ze skladiště přes dvůr do výčepu. Koupíte dva litry piva. Odnesete džbán s pivem nazpět do sudu. Napijete se dle libosti. To víte, já byl také praktikantem."

Pan Tauben dal mně peníze a já vyplnil jeho přání. Když jsem přinesl pivo a džbán ukryl v sudě, vrátil jsem se a čistil láhve tak pomalu, jak jen možno myslet.

Za půl hodiny zavolal mne pan Kološka do svého kontoáru.

„Vědí," řekl, „na jednu věc jsem zapomenul. Kdyby jich snad pan Tauben posílal pro pivo, tak mně to

hned řeknou. Von pan Tauben prý rád posílal praktikanty pro pivo...“

K událostem tohoto prvého dne sluší ještě dodat, že jsem šel panu Taubenovi celkem pětkrát pro zakázané pivo a že jsem slyšel, jak pan Tauben na sluhovu otázku: „No, a ten mladej praktikant?“ odpověděl: „Už je také naší víry a říká starému Radix...“

II/ Pan Tauben poučuje

Následující dva dny čistil jsem dle rady pan Taubena láhve velmi pomalu.

„Když přijde Radix,“ pravil ke mně pan Tauben, „a bude se vás ptát, proč ještě nejste hotov s láhvičkami, řekněte mu, že si všímáte signatur, ostatně teď nechte práce a já vás provedu po celém závodě.“

Příručí mne prováděl po domě. Krám pana Kološky byl v starém domě. Ten dům již nyní nestojí. V tom začernalém domě bylo cítit stále typický zápach po sušených drogách, zápach, který mne v prvních dnech omamoval a pronikl tak důkladně mé šaty, že každý zdálky mohl cítit, že se učím materialistou.

Tento starobylý dům měl v sobě zvláštní půvab. V mé mysli vyvinuly se vzpomínky na alchymistické dílny a na středověké lékárny, jak jsem o nich čítával. Utvrzovaly mne v tom dva veliké hmoždíře nacházející se ve skladišti a několik velikých křivulí, které stály na podstavcích začernalých prachem a stejně špinavých jako křivule.

Ze skladiště vedl mne pan Tauben do průjezdu domu, kde křížová klenba chodby klenula se nad několika neckami, dřezy, válci na nudle a různými předměty náležejícími k obchodu, který zde v tom-

to průjezdě vedla paní sedící na stoličce blíže vchodu do ulice.

„To je bednářka Kroupová," pravil příručí, „její muž je veliký darebák a všechno, co ona vydělá za den, její muž propije vede výčepu. On tam sedí celý den, a když už nemá peníze, jde k ženě a ptá se: ‚Prodala jsi něco?' Bednářka řekne kupříkladu: ‚Jeden škopek.' A její muž nato: ‚To je jen na osm sklenic piva.' On všechno počítá na sklenice. A až budete, mládenče, starší, tak budete rozumět, co to znamená, když povídám: ‚Ona si dá všechno líbit, poněvadž s ním žije na divoko.'"

„Nemusíte jít tak rychle," pokračoval pan Tauben, „když někdo přijde do krámu, on ho Radix obslouží. Tamhle výčep znáte. Až bude kolem dvacátého, tak vám nebudu dávat peníze na pivo, budete mně nosit na dluh. Ten hostinský je ale také mazaná kůže, mládenče, dejte pozor, aby nepsal místo dvou litrů tři litry, jako to někdy dělal. Zato jeho paní je hodná. Když přijde do krámu kupovat líh na kořalku, tak jí dejte, až budete po čase expedovat, dobrý líh, ne smíchaný s vodou, jako dáváme obecenstvu. Ona nakládá višňovou a já si někdy na ni zaskočím, ať je tedy silná. Předešlý praktikant nalil jí jednou ten míchaný a neptejte se, jaká pak ta višňovka byla. A až budete později expedovat, když si přijde hostinský pro nějaké žaludeční kapky, dejte mu je zadarmo, on zas mně čeká třebas tři měsíce.

Tamhle, co jsou ta dvě špinavá okna, bydlí domovnice Pazderková, ta chodí k nám ráno vždy na sklenku kmínky. ‚Té musíme dát kmínku zadarmo,' jak říká Radix, sic by nám vzbouřila celý dům. Co jste zde, po ty tři celé dny, se neukázala ještě, to je nemocná. Ona je vždycky nemocná, když jejího kluka, zrzavého Francka, učitel nechá po škole. Zrzavému Francko-

vi je jedenáct let, ale kluk uličník. Nedá nikomu pokoj, provádí samé uličnictví, ale potrestat ho nesmíte. Jednou jsem ho přistihl, jak navrtával plechový balón s olejem, a dal jsem klukovi pohlavek. No, a potom proběhla stará Pazderková do krámu a chtěla, aby mně Radix dal hned výpověď. A ten rámus na ulici před krámem! Sběhlo se lidu, držela zrzavého Francka za ruku, kluk řval a plakal, ona křičela, že v krámu je člověk, který takovému nevinnému a bezbrannému dítěti napohlavkoval, až France omdlel. Tak jsme ji museli pozvat na kmínku a Franckovi dali cukroví. Zrzavý Francek se mne už natrápil. A takhle v létě, to uvidíte divadlo na dvoře. Zrzavý Francek svlékne se, a jak ho pánbůh stvořil, vleze si do necek s vodou uprostřed dvora. A plíská se ve vodě od rána do večera. Nahoře v prvém patře bydlí jedna stará panna, a ta když viděla jednou zrzavého Francka, že se koupe jen tak, jak ho pánbůh stvořil, omdlela. Domovnice Pazderková má u nás na všechno snížené ceny napolovic. Vedle v těch oknech bydlí řezník pan Kavánek, ten když dělá domácí tlačenku, vždycky mne pozve, také sluhovi dá. Tomu říkáme se sluhou, že je to na protiúčet. On nás neokrade a my jeho také ne. To máte, mládenče, německé přísloví: Leben und leben lassen. My mu sice dáváme koření za obvyklou cenu, ale pamatujte si, když přijde pan Kavánek a bude chtít kilo nějakého koření, vy navážíte půldruhého kilogramu, ale počítáte jen kilo. On vás pozve na tlačenku. Ale před starým ji nejezte. Předešlý praktikant si ji nosil také domů. To všechno poznáte během času. Tak teď půjdeme do sklepa."

Když pan Tauben otevřel dvéře sklepu a rozsvítil lucernu, vyrazil k mému nosu ze tmy zápach kyselin, ztuchliny a zároveň ozvalo se jakési pištění.

„To jsou německé myši," poučoval mne pan Tauben, „předešlého praktikanta jedna kousla; to máte, mládenče, všude ve starých domech. Co náš Radix vynašel zvláštní jed na myši, rozmohly se neobyčejně. Zejména v letních měsících každou chvíli uvidíte ve sklepě, že se pohybuje někde taková šedá potvůrka. A kočky zde nevydrží od té doby, co se vedle řezníka přistěhoval jeden člověk, který myslí, že má souchotiny. On každou kočku chytí, stáhne a dává si kůži na prsa. Pozor, ať neklouznete po schodech, je zde ještě na nich vlhko od té doby, co se zde mně a sluhovi rozbil balón s destilovanou vodou. Potom když někdo přišel pro destilovanou vodu, natočili jsme mu studničnou. Teď mají všechny kapky mléčné zabarvení, poněvadž jsem do nich při výrobě dal místo destilované vody studničnou. A náš Radix vypověděl už třem firmám obchodní spojení, poněvadž myslí, že mu poslali nějaký falšovaný olej a étery na kapky. Víte, mládenče, tak se to musí dělat. Člověk nesmí nikdy ztratit hlavu a hlavní věcí je hledět starého napálit, poněvadž si musíme myslit, že až my budeme snad někdy šéfy, nás také někdo napálí. Vedu vás, mládenče, teď do sklepa jen z toho důvodu, abyste věděl, kde zde máme olivový olej."

Pan Tauben otevřel dřevěné pažení a řekl ukazuje na plechový balón: „Vidíte, zde je olivový olej, ačkoli je zde napsáno ‚Olej lněný'. Až vás Radix pošle do sklepa, abyste naplnili láhev s olivovým olejem, naplníte ji tímto lněným, poněvadž se nám před půlrokem balón s olivovým olejem rozbil. Lidé ten olej někdy vracejí a starý už psal kolik dopisů firmě, od které objednal olivový olej, proč poslali mu takový špatný druh. Radix se sem nikdy nejde podívat, on se moc bojí myší, a proto když někdy vrátíte se ze

sklepa, naříkejte, že je tolik myší ve sklepě, až strach. Tak teď abychom už šli zas ven.“

Když jsme se octli opět na denním světle, pravil pan Tauben:

„Jednu věc vám, mládenče, ještě musím říct. Všiml jste si v ulici za tímto domem cukrářského krámu? Učedníci z toho krámu chodí k nám v létě pro nečištěnou sůl k výrobě zmrzliny. Tu jim dáte vždycky zadarmo a můžete se zato najíst zmrzliny, já ji taky rád. Ale před starým ji nejezte. Dnes už na půdu nepolezem, až zítra, beztoho Radix se jistě může zbláznit, že je v krámu sám, když je teď nejvíc práce.“

„Kdepak se landali, pane Tauben?“ zlobil se pan Kološka, když jsme přišli do krámu, „voni vodejdou a já se můžu zedřít jako kůň.“

„Račte odpustit, pane šéf,“ odpověděl pan Tauben, „prováděl jsem nového praktikanta po závodě a poučoval.“

„No, to je něco jinýho,“ řekl mírně pan Kološka, „jen hledějí ho poučit o všem a hledějí z něho něco udělat.“

„K službám, pane šéfe,“ pravil pan Tauben, „myslím, že z něho něco udělám.“

III/ O panu Ferdinandovi, sluhovi

Panu Ferdinandovi bylo v té době kolem čtyřiceti let. Měl vysoké čelo, svědčící o neobyčejně vyvinutém intelektu, což mně potvrdil pan Tauben slovy: „To je mazaný chlap.“

Měl dobrácké šedé oči, hnědé vlasy a trochu černější knírky pod nosem a ze všeho toho bil do očí na prvním místě jeho červený nos, který byl neklam-

ným znamením, že pan Ferdinand byl kdysi sluhou v obchodě s lihovinami.

Oblek jeho byl stále zamaštěný a špinavý. Bylo znát na něm všemožné oleje, místa vypálená kyselinami, celé pruhy laků na podlahu, přes kabát táhly se pruhy fermežových barev, na vestě třpytil se bronzový prášek, který se pevně zachytil na skvrnách pocházejících od roztoku kaučuku v benzínu. Levý rukáv jeho kabátu páchl terpentýnovou silicí, pravý rukáv voněl práškovanou skořicí. Zkrátka, jeho oděv byl všemožnou smíšeninou drog a různých chemikálií, takže jak později jsem se dozvěděl, zašel-li si pan Ferdinand do výčepu, sedl si na své místo u kamen, kde seděl sám, a otevřel dvířka u kamen, aby zápach z jeho služebních šatů nevyhnal ostatní hosty.

Ale co bylo zvláštní, pan Ferdinand nosil stále vyleštěné boty. Také jakmile byl s nějakou prací hotov, šel do skladiště a tam boty vyleštil tak krásně, že se leskly jako zrcadlo.

Pan Kološka sice říkával, že Ferdinand to dělá jen z toho důvodu, aby „utlouk“ čas; buď jak buď, pro každé menší práci pan Ferdinand si čistil boty. –

A to bylo také příčinou, že jsem zanedlouho po nastoupení praxe poprvé důvěrněji si zahovořil s panem Ferdinandem.

Pan Ferdinand vrátil se právě ze dvora, kde tloukl v hmoždíři skořici, šel do skladiště, vyňal ze skříně krabici leštidla a kartáč na boty, když přišel jsem také do skladiště.

„Pojďte sem, mladej,“ pravil pan Ferdinand.

Když jsem se octl blíže něho, řekl: „Máte hodně slin, mladej?“

„Mám.“ – „Dobře,“ pochválil pan Ferdinand, „mně při tom tlučení skořice nějak vyschlo v krku.“

„Ano," pravil jsem nevěda, čeho si pan Ferdinand přeje.

„Když se leštidlo rozetře s obyčejnou vodou, mladej," pokračoval sluha, „tak se tak dobře nedají boty vyleštit."

„Máte pravdu," řekl jsem.

„Se slinami se leskne," pravil pan Ferdinand a dodal: „Nu tak!"

Když jsem nic neříkal, ozval se pan Ferdinand: „Stálo by vás to moc práce, mladej, kdybyste mně pliv do leštidla?"

„To se máte hned dovtípit," mluvil, když jsem jeho žádost vyplnil, „jeden musí druhému pomáhat."

„Jeden musí druhého mezi našinci podporovat," mluvil dále, leště si boty, „tak je to na světě určeno, mladej, a dokud svět bude stát, bude to tak pořád." – „A velcí páni," dokončil náhlým obratem větu, „budou chuďasům překážet, aby se mezi sebou podporovali."

„My jsme, mladej, ještě moc a moc hloupí," pokračoval v rozumování, „my jeden druhého žerem, nejlíp to vidím u nás v Michli. Víte, kde je Michel?"

„Ano."

„No tak v Michli bydlím a vedle mne bydlí taky jeden sluha, a že mám o čtyry zlatky týdně víc než on, má zlost, že mohu o čtyry zlatky víc propít než on, a každou chvíli dělá na chodbě doma rámus, že mně jednou vytmaví, až mě to bude do smrti mrzet. Taky nedávno křičel, že prý jsem našeho starého na ‚colamtě' okrad na faktuře, že ví, jak se to dělá. Já se rozzlobil a povídám, že má každý jinou metodu, povídám: ‚Plačku, každý nekrade tak hloupě jako ty, neřáde jeden. Kdyžs byl v té továrně, vrátný jen ti rozzep vestu a už viděl, co neseš domů, zloději.'"

Pan Ferdinand jevil značné rozčilení, které bylo vidět na jeho rychlém leštění bot. Kartáč pohyboval se na botách s neuvěřitelnou rychlostí a pan Ferdinand zachmuřil své vysoké čelo a pokračoval: „‚Teď je řada na tobě, Plačku,' povídám a Plaček postaví se do chodby a začne křičet: ‚Pacholku materialistická, na dvě míle jsi cítit těma vašema břečkama.' – ‚Jen slušně, Plačku,' povídám nato, ‚já neřek nic špatného o tobě, ty neumíš jen nadávat, zloději.' Plaček si zas stoup do chodby a zas křičel: ‚Svýmu klukovi jsi prodal boty a kluk chodí bos. Kupci jsi prodal kilo pepře, kdes ho vzal? Ženě jsi vyrazil tvář ze sanice, raubíři, v hospodě jsi ukrad slánku, a to všechno tenhle teden.' – Já povídám: ‚Pro hubu na hubu.'"

Pan Ferdinand se zamlčel a pak řekl: „A on, chlap špatná, mě chce teď žalovat pro těch pár facek. – Zas mně došly sliny. – Plivněte, mladej, ještě jednou do leštidla. S obyčejnou vodou se boty tak nelesknou. Tak! Děkuji. Jeden druhému musíme pomáhat..."

Vrátiv se do krámu byl jsem osloven panem Taubenem: „Není dnes cítit z pana Ferdinanda příliš pivo?"

„Nevím, nelze to rozeznat," odpověděl jsem.

„Máte pravdu, jeho šaty..." řekl příručí, „ale pro jistotu řekněte mu, aby sněd citrón, má totiž přijít k starému, pojede s vozíkem pro fermež."

IV/ Paní Kološková

Již první dojem, který učinila na mne paní mého šéfa, způsobil, že nedivil jsem se, proč jí pan Tauben jmenuje latinským slovem acidum čili kyselina.

Právě druhého dne po mé rozmluvě s panem Ferdinandem objevila se v krámu okolo deváté hodiny ráno.

Právě chrčelo ve starých hodinách na stěně devět, když otevřely se dvéře, hlava automatického reklamního panáka na dveřích s nadpisem „Buďte vítán!“, tažená provázkem upevněným na dvéře, se pokloni-la, zvonek nad dveřmi zacinkal a do krámu vešla váž-ným krokem, který mně připomínal dnes krok opata jdoucího se podívat, zdali mniši ve sklepě nepijí vína, tlustá, vysoká paní s napudrovanou tváří, ale přesto svou tloušťku dosti hezkých rysů v obličeji, s křiklavým kloboukem na hlavě, s šaty, které zdálky šustily hedvábím.

Pan Tauben, který ještě před chvíli žertoval, náhle zvážněl a rychle mně zašeptal: „To je naše stará.“ a hned hlasitě zdravil: „Rukulíbám, milostivá paní.“

Běžel jsem a políbil paní Kološkové ruku.

Paní Kološková neuznala nás ani za hodna odpovědi, přikročila k pultu a tázala se: „Kde je pán?“

„V kontoáru, milostivá paní,“ odpověděl příručí a s neobyčejnou rychlostí proběhl uličku mezi pultem a stelážemi, otevřel zasklené dvéře dřevěného pažení volaje: „Dovolte, pane šéf, milostpaní je v krámě.“

Před pult vyběhl malý manžel a přinesl své vysoké manželce židli, vítaje ji uctivě: „Jak se máš, Maroušku, to je dost, že jsi nás zas přišla sem do krámu navštívit.“

„Beztoho jsi spal v kontoáru,“ zlobila se paní Kološková, „spíš a ani nepozoruješ, že pan Tauben pohodlně sedí na pultě a zívá...“

„Ale dovolte, milostivá paní,“ bránil se pan Tauben.

„Copak jsem vás neviděla?“ vyjelo rychle z úst paní Kološkové, „seděl jste na pultě, nepracoval a zíval. Ano, po flámu se zívá.“

„Já byl doma, milostivá paní,“ obhajoval se příručí.

„Nemáte zapadlé oči?“ burácela choť našeho šéfa, „není snad na vás vidět, že jste celou noc probil?“

„A ty to trpíš?“ obrátila se rychle na svého manžela, „od čeho jsi šéfem, abys zakázal takové utrácení mladých sil po hospodách.“

„Příště se to nestane,“ odpověděl zarmouceně pan Kološka.

„Ale dovolte, já nikde včera nebyl,“ protestoval pan Tauben, „já už nemám peněz.“

„Aha,“ pravila rozzlobeně paní Kološková, „když máte peníze, tak chodíte a utrácíte a potom se nedivím, že vypadáte jako boží umučení.“

(Abych pravdu řekl, byl pan Tauben ještě pět minut před příchodem paní Kološkové pěkně červený a růžový.)

„Utrácíte peníze,“ pokračovala paní Kološková, „a potom nemůžete ani dobře po takové noci obsluhovat kupce.“

„Ale tobě je to jedno, Kološko,“ obrátila se na svého manžela, který v té chvíli zdál se býti ještě menší než jindy, „ty jen když můžeš spát vedle v kontoáru. Nebýt mě, udělal bys bankrot už před dvaceti lety.“

„Kdyby někdo přišel...“ prohodil bojácně pan Kološka.

„Kdyby někdo přišel,“ ušklíbla se paní Kološková, „tak to řeknu taky. Co tě zachránilo tenkrát? Těch patnáct tisíc z mého věna, a to tě udržuje pořád ještě nad vodou. A kdybych ke všemu nedohlídala ještě na obchod, bylo by konec. A z toho ze všeho nemám nic. Bázovic mají vilu někde u Dobřichovic a mají menší příjmy než my. Kolik let už jsem ti říkala, abys dal nějakou vilu vystavět, ale kdepak. Pan Kološka raději sobě dopřává, v deset hodin kupuje si plzeňské, sardelku, odpoledne kávu se smetanou, ale jestli

jeho žena si může přilepšit, na to nedbá, ačkoliv ví dobře, že kdyby nebylo jeho ženy, už by před dvaceti lety udělal bankrot. – To by ti potom vyhnali z hlavy plzeňské a sardelku," láteřila dále, nespouštějíc se toho svého, patrně zamilovaného tématu, „to bys potom nedostával kávu se smetanou. Potom nemáš mít žízeň, když si kupuješ sardelku. Ale přijď mi s tím, abys zas večer posílal služku pro pivo, a když služka odejde, abys mne chtěl objímat. To já se mohla dát od jiných lidí objímat než od tebe, Kološko. A kdyby nebylo mého otce, kterému jsi byl dlužen, nikdy bych si tě nebyla vzala. A chudák tatínek myslel, že přijde tak aspoň k svému dluhu. Tvůj tchán je na tebe ještě moc dobrý, ale to dělá jen kvůli mně, že nechce, abych já, tvá nešťastná oběť, ještě více trpěla různicemi a hádkami v rodině."

„Chci vidět knihu denních výdajů za poslední týden," poroučela, když nabrala dechu, „přines ji hned!"

Pan Kološka zmizel za dřevěným pažením a za chvíli se vrátil s žádaným předmětem.

Položil knihu uctivě na pult. Paní Kološková vstala ze židle, pan Kološka přišoupl židli k pultu, paní si opět sedla a počala zkoumat pozorně jednotlivé položky z denních výdajů za poslední týden.

Pohled na pana Kološku byl v tom okamžiku víceméně žalostný. Jaký to rozdíl od jeho chování, když nedávno pravil ke mně: „Voni jsou tedy ode dneška mým novým praktikantem." Tenkrát vystupoval hrdě a vážně, a dnes třásl se a bledl, a jsa opřen o pult, s neobyčejně uctivým a zkroušeným výrazem ve tváři postupoval současně se svou paní svým zrakem, ve kterém zračilo se utrpení, od jedné položky ke druhé.

Zdálo se mi, že koná jakýsi neurčitý pokus zakrýt svým loktem nějakou položku dole v knize.

Panovalo ticho. Bylo slyšet tikot kapesních hodinek pana Taubena a v jedné chvíli myslel jsem, že slyším i tlukot srdce pana Kološky.

Paní Kološková odstrčila loket svého manžela z knihy a probírala dále jednu položku za druhou...

„Copak je tohle?“ vyrazila ze sebe, když její přísný zrak svezl se na místo, kde před chvílí měl její zdrcený manžel loket.

„Co je to? Zde stojí: Různé výdaje 23 z. 50 K. Co je to za ty různé výdaje?“ –

Byl-li pohled na pana Kološku před chvílí žalostným, nyní byl víceméně žalostnějším. Pan Kološka otevřel ústa, jako by chtěl promluviti, slovo uvázlo mu však v ústech, náš šéf počal klapat zuby jako člověk, který vystoupil z teplé vody a kterého ovanul náhle studený vítr.

Bystré oči paní Kolouškové lpěly přísně na jeho třesoucím se chrupu, který vydával zvuk „Tatatatata.“

„Co je to?“ zahřměla paní Kološková, „zač je těch 23 zl. 50 kr.?“

Žádnu odpověď, jen chrup pana Kološky vydával neuvěřitelnou rychlostí třaslavý zvuk. „Ta-ta-ta-ta.“

„Vysvětlíš, nebo nevysvětlíš?“ kázala paní Kološková.

„Za-za-za-za-sar-sar-sar-sardinky a a pl-pl-zeň-zeň--plzeňské pi-pi-pivo,“ třásl se pan Kološka, „a a a za--za-za-hou-hou-housky a a a ká-ká-kávu.“

„To mně nenamluvíš,“ křičela paní Kološková, „ty si musíš nějakou vydržovat, nějakou ženskou, té dáváš peníze a nás okrádáš doma. Všechny nás okrádáš.“

Pan Kološka nabral dechu a pak řekl: „To není, drahoušku, pravda – já, já se přiznám, já rozbil tu tvou památnou vázu v pokoji, já musel koupit novou, abys nevěděla, já tu novou postavil namísto té staré...“

Po těchto slovech letěla kniha různých výdajů přes hlavu pana Kološky směrem ke kontoáru, míjíc tak svůj živý cíl, židle u pultu byla odstrčena stranou, paní Kološková, zrudlá v obličeji, ačkoliv byla nalíčena, šla ke dveřím, pronášejíc pomalu a důrazně větu: „Domů na oběd nechoď a na večer se můžeš těšit!“

„Pak uvidíš,“ – byla její poslední slova, pronešená již u dveří, a paní Kološková otevřela prudce dvéře. Zvonek zacinkal, reklamní panák na dveřích s nadpisem „Buďte vítán!“ sklonil automatickou hlavu a vlečka paní Kološkové vířila prudce prach na ulici, jako by chtěl znázorňovat tu její celou zlost.

Pan Kološka, zdálo se, že počal prudčeji oddychovat, asi tak jako člověk zavřený ve špatné atmosféře, když přijde do čerstvého vzduchu, a vážně, s hlavou sklopenou odebral se za dřevěné pažení, mluvě ke mně opět svou principálskou češtinou: „Voni snad znají přísloví: Co se doma uvaří, to se doma sní, a jestli ho neznají, tak si ho zapamatujou.“

Pan Kološka zmizel v kontoáru, odkud ozval se za chvíli jeho hlas: „Pane Tauben, jdou sem!“

Když se pan Tauben vrátil od šéfa, pravil ke mně směje se: „Ten má strach. Ptal se mne, zdali nevím, v kterém hotelu by se mohl nejlepší vyspat.“

Pan Tauben zvážněl a pravil: „To koukáte, mládenče! Inu, Acidum je Acidum, a acidum znamená kyselina.“

V/ Obecenstvo krámu

Prvním, kdož každého dne objevoval se v našem obchodě, byl Brouček, veřejný posluha. Tento čekával již před otevřením krámu na ulici a první vstupoval

do krámu pozdravuje: „Dej pámbůh dobrýtro, za dva hořkou.“

Ze známosti jsme mu nalili, přičemž on zamlaskal a odevzdávaje prázdnou sklínku vždy podotkl: „Hřeje, potvora, měli byste mít výčep.“

Tento muž mně také, když ponejprv mne viděl, pravil: „Tak se jen, hochu, dobře držte, ať máme z vás radost.“

Někdy čekal na otevření krámu současně i tlustý strážník, který míval v této ulici hlídku. Tento pán, který budil úctu spíš svou tloušťkou nežli svou šavlí a revolverem, jakmile vstoupil do krámu, zasalutoval a řekl: „Vše v pořádku.“

Pan Tauben nalil mu též sklínku hořké, ovšem zadarmo, a tlustý strážník vypiv zasalutoval a pravil opět: „Vše v pořádku.“ Pak odešel.

Posluha Brouček chvíli postál v krámu, přičemž pronášel kritiku o včerejším počasí: „Včera pršelo,“ nebo: „Tak hezký den jako včera nepamatuji, včera bylo zima.“ Pak řekl: „Tak se tu mějte hezky, jsem vám dlužen dva nové,“ a odešel.

Po něm objevila se vždy stará židovka, paní Wernerová, majitelka výčepu lihovin vedle v ulici.

Nesla velkou skleněnou láhev, do které den co den kupovala šest litrů čistého lihu.

„Um Gottes Willen, pane Tauben,“ říkala, „považte si, u nás se včera zas prali, a považím-li si, že jsem ve výčepu jen sama, mám strach, že mne někdy potlučou, jako to udělali mému nebožtíku mužovi.“

A aspoň jednou za týden, byl-li zejména někdo jiný ještě v krámě, neopomenula vyprávět tu historii, historii obvyklou v kořalnách, kde výrobce kořalek dostává bití od opilců, které dřív opil, třebas za jejich poslední peníze.

„A on nebožtík," dodávala lítostivě, „měl tak dobré srdce, ein goldenes Herz, kořalku nepančoval a oni ho, chudáka, ztýrali pro mouchu v kořalce. Ja, ja, eine Fliege, copak on za to moh?"

A každého dne při placení se hádala, že četla včera v novinách o klesnutí cen čistého lihu o dva krejcary na litru.

Po ní objevovala se domovnice Pazderková, která si šla vypít svou obvyklou dávku kmínky a zároveň vyložit panu Taubenovi jeho sen, kterýžto výklad končila vždy: „Jó, dle toho vás brzo povezou na svatý pole." Pan Tauben, šelma, jí vždy vykládal, že se mu zdálo o bílých koních.

Když se poptala důvěrně na zdraví pana Kološky, pána, a pana Ferdinanda, počala si paní Pazderková obyčejně stěžovat na chování partají v domě. Pak si trpce stěžovala na učitele, který jejího Francka zas nechal včera po škole. –

Po jejím odchodu přišel si zrzavý Francek před odchodem do školy pro kus sladkého dřeva nebo pro skleněnou trubku, když chtěl střílet hrachem ve škole, a vždy říkal, že to maminka zaplatí.

Pak přicházely paničky a služky, jdoucí na trh, kupujíce všemožné potřeby z našeho oboru, koření proti kašli, chrapotu, pro dávení a proti dávení, dietetické prostředky od nejmírnějších do nejprudších, různé masti, mycí houby, leštidla na podlahu, žaludeční kapky, pudry na obličej a jiné kosmetické potřeby a jiné, jiné...

Paničky smlouvaly, zejména mladší. Přicházela paní Voglová, choť kožešníka, pro prostředky k zamezení rozmnožování se molů, starší paní, která vždy říkala: „Ale rychle, rychle," jako kdyby se moli za těch pět minut báječně rozmnožovali. Přišla mladá paní Kroupová, choť zámečníka, která si vždy stěžovala,

že její muž špatně tráví. „Vařte mu, milostivá paní, sama," říkal pan Tauben. „Však mu sama vařím," odpovídala naivně mladá paní.

Přicházeli též někteří, kteří jevili největší chuť hádat se s panem Taubenem. Mezi nimi první místo zaujímal pan Křečan, který objevoval se každý týden v sobotu ráno, když bylo nejvíce práce, pracoval nemilosrdně loktem, až se protlačil k pultu, a křičel: „Zas jste mně posledně dali šmejd. To má být lípové thé? To byl samý prach ze silnice. Mějte ohled, že kupuji u vás už kolik let. To není, pane, obchodnické jednání. Co tomu říkáte? – Nic? Tak mně dejte za čtyřicet krejcarů lípové thé, ale jak to bude opět samý prach, tak to donesu na magistrát."

Pak vytáhl tabatěrku, otevřel, a nahýbaje se přes pult, pravil: Šňupněte si, pane Tauben, ať se máte dobře."

Říkali jsme mu bláznivý pan Křečan.

Kdykoliv jel do Prahy, přišel k nám pantáta Vlášek, někde od Českého Brodu, který položil vždy klobouk na stůl a vážně vytáhl z kapsy papír, na kterého bylo napsáno, co má komu z obce koupit, co panu učitelovi, co panu faráři.

Pak vážně podal tento papír panu Taubenovi a počal mluvit o polních pracích: „Začneme teď kosit za vodou," nebo „Budeme teď vláčet," a podobně „Pšenice se už nalívá." – „Tak je to všechno," pravil, když zboží dle seznamu leželo před ním na stole – „a pro mne dejte jeden paklíček koření pro krávy."

Častým kupcem byl též vysoký pán s černými brejlemi, o kterém jsme věděli jen tolik, že je ředitelem jakéhosi menšího sirotčince.

Ten vždy se nahnul přes pult a pošeptal panu Taubenovi: „Dejte mně půl kilogramu rtuťové masti."

Ano, ta rtuťová mast! Zmínka o ní vybavila v mé mysli stránku 213 z Pokorného Přírodopisu živočišstva a viděl jsem se, jak v gymnáziu jako malý hoch učím se nazpaměť: C. Bezkřídlí. Veš dětská (*Pediculus capitis*) jest šedožlutá a bezkřídlá. Má krátká tykadla a vytažitelný sosák, jímž vysává krev. Vyskytuje se jen na hlavě, a to nejvíce u dětí. –

Přitom jsem si vzpomněl na slova našeho profesora přírodopisu: „A tu mažou malým dětem hlavy rtuťovou mastí. Nesmějte se tam vzadu."

Ubohý ředitel sirotčince! Kdyby tak byl věděl, že místo rtutě dáváme do masti dvacetkrát lacinější práškovanou tuhu.

„Je to jedno," smál se po jeho odchodu vždy pan Tauben, „aspoň budou mít sirotkové černější hlavy a mohou si hrát na mouřeníny."

Lidé do krámu přicházeli a odcházeli, staří, mladí, páni, paní, slečny a děti, veselí, jako ten hostinský z Malé Strany, který kupoval u nás čemeřici kýchavou, kterou míchal do tabáku a nabízel svým hostům takový jeden ohromující šňupec, lidé smutní, jako pan Wagner, penzista, který stále kupoval žaludeční kapky, koření pro žaludek, až si ho úplně zkazil, nebo jako slepý Josef, stařeček, žebrák, který klepal svou holí o chodník a prosil každý den o nový druh bylin, jako o sušené chrpy, pivoňky a jiné, které doma pálil a nad jejichž dýmem nachyloval své slepé oči s nadějí, že někdy připadne na bylinu, která pomůže nejen jemu, ale i jiným slepým.

Přicházely slečinky pro voňavky a pudr, který žádaly zardívajíce se, pro různé kosmetické přípravky, které pleti mnoho neprospívají, ale jejichž používání patří k dobrému tónu.

Přicházeli houslisti pro kalafunu, někteří gymnazisti a realisti nadšení pro chemické pokusy kupova-

li lučebniny, které opatrně odnášeli, dvakrát v týdnu objevila se domovnice z vedlejšího domu pro jed na krysy. Přicházely služky se smíchem pro louh, který dávaly do prádla, aby jejich paní nevěděly. Objevoval se též školník jednoho gymnázia pro různé nádoby a látky k chemickým účelům a pokusům ve škole, který byl velmi úzkostlivý a vždy prosil, aby se mu to dobře zabalilo.

„Aby mě to tak jednou roztrhalo na kusy," říkal, opatrně dávaje do kabátu objednané věci.

Přicházel listonoš, který nosil zaslané psaní a ceníky a dostával vždy sklenku anglické hořké.

Objevovali se v krámu zástupci různých firem se slovy: „Dnes nic? Máme laciné ceny."

A každý pátek přicházeli žebráci z obvodu jeden za druhým pro obvyklý krejcar. Někdy objevoval se i cestující tovaryš nebo cestující materialistický příručí, který žádal o podporu, popřípadě o místo.

A ti všichni, kteří přicházeli a odcházeli, známé i nové postavy, to bylo obecenstvo krámu.

VI/ Na půdě

Šlo se tam po dřevěných schodech, které byly velmi vyšlapány a na nichž každý krok způsoboval zvuk připomínající na ševel ptactva probouzejícího se rána ze spánku. Bylo to velmi jemné vrzání a hvízdání zároveň.

Napomáhat tomuto zvuku bylo částí zábav zrzavého Francka domovnice, který si tak krátil dlouhou chvíli.

Když jsem šel ponejprv na půdu vyhledat dle nařízení pana Kološky našeho sluhu, který odebral se před dvěma hodinami do těchto mně dosud tajem-

ných výšin, aby prosíval otruby, nejhlavnější součástku našeho léčivého koření pro dobytek, bavil se zrzavý Francek uprostřed schodiště tím, že skákal po jedné noze ze schodu na schod a zas dolů, nutě tak schody, aby vydávaly onen ševel a kvikot.

Tato jeho zvláštní nevysvětlitelná zábava vysvětlila se mně brzy jeho slovy: „Už tady skáču půl hodiny a ten starý chlap v prvním poschodí u schodů se může zbláznit. Za chvilku zas vyleze.“

A vskutku. Sledoval jsem malou chvíli zábavu zrzavého Francka, když nahoře u schodů otevřely se dveře bytu a na schodech objevil se starý pán v županu s rákoskou v ruce a křičel: „I ty kluku sakramentská, tak tě zešlohám, dáš už pokoj?!“

Starý pán sestoupil dva schody mávaje rákoskou a zrzavý Francek skočil ještě třikrát, třikrát vydaly schody svůj jemný, ale pronikavý vrzot a pak Francek upaloval ze schodů.

„Chyťte mně toho kluka,“ pravil ke mně starý pán, „anebo ne, však já mu přijdu na kůži. Vždyť je to, jako když vidličkou škrábe po talíři.“

Starý pán s rákoskou vrátil se do svého bytu a já pokrčoval ve své cestě do neznámé oblasti.

Šel jsem po pavlači tohoto jednopatrového domu. Na zábradlí sušilo se prádlo. Z jednoho otevřeného okna byl slyšet ženský hlas: „To je novej praktikant.“

Pohlédl jsem dolů na dvůr. Zrzavý Francek vracel se, maje ruce v kapsách, z bytu své matky.

Domovnice stála ve dveřích a křičela: „Jen ať na tebe pan kancelista sáhne, tak mu ukážu, zač je toho loket.“

Zrzavý Francek zamířil ke schodišti a za chvíli ozval se povědomý kvikot a ševel starých dřevěných schodů.

Zamířil jsem na konec pavlače a dal se po schodech na půdu. V chodbě, kde táhly se schody k této nejvyšší části domu, padl mně do očí nápis načrtaný černým úhlem na špinavou omítku: „Praktikant Josef Kadlec byl zde posledně 29. února před svým odjezdem do Kladna, kde dokončí praxi. Měl se zde dobře.“

Pod tím stálo napsáno méně vypsanou rukou: „Praktikant Josef Kadlec byl špicl a vosel. Ferdinand.“

Pod touto glosou pana Ferdinanda byl nakreslen dost uměle džbán a karty, s písemným doznáním: „To je nejlepší.“

Shledal jsem, že jest to rukopis pana Taubena.

Na druhé straně byl nakreslen veliký sud a pod ním do polovice ohyzdný panák s vysvětlením: „Radix stáčí malaga.“

A kousek dále u samých dveří půdy skvěla se modrou křídou napsaná věta: „Pan Ferdinand chodí za domovnicí.“

Žertovné nadpisy končily nápisem na dveřích, provedeným pečivě černým lihovým lakem: Půda, drogerie.

Dvéře byly přivřeny, a když jsem je otevřel, ovanula mne ohromující vůně sušených bylin a k mému uchu zalétlo jakési chrápání, zcela přiměřené lidovému přirovnání: Jako když pilou řeže.

Přítmí na půdě působilo mysticky na mou mysl. Vešel jsem dveřmi napravo, které byly otevřeny a jejichž ohromný zámek, visící volně na závoře, připomínal vstup do vězení.

Světlíky střechy vnikalo sem slabé světlo a ozařovalo matně dlouhé řady sudů se zaprášenými víky chovajících ve svém nitru byliny všech možných druhů.

Sudy vydávaly omamující vůni. Stály po stranách a uprostřed nich vedla jakási cesta, na které válely se

prázdné láhve, sláma z obalu sklenice, ještě nesmetená stranou, mezi ní byly roztroušeny hrsti různých drog, tu a tam bylo zřít střepy.

Mezi sudy bylo na první pohled rozeznat dlouhé soudky s práškovanými barvami, soudky se žlutým a hnědým okrem, s červenou hlinkou, jejichž okolí bylo přiměřeně zbarveno. Několik sudů bylo převrhnuto a jejich obsah tvořil směs na cihlové dlažbě půdy, směs skládající se z barev, chemikálií a sušených bylin. Byly zde v tomto prvém oddělení bedny nepořádně pokryté víky, ve kterých leskly se krystaly kamence, ledku a jiných solí.

V koutě padal úzký pruh světla na veliké kusy hrubé kamenné soli, jejíž krystalky duhové zářily.

Byla zde na zemi rozházená síta a velké porcelánové mísy na tření barev.

Mezi bednami zářily plechové balóny s oleji, kamenné nádoby s kyselinami, uzavřené hliněnými zátkami a zahalené, jako nádoba s dýmavou dusičnou kyselinou, v malém mráčku kroužícího dýmu, který nutil ke kašli.

V tomto ostře páchnoucím obvodu čpěl ze skleněného balónu, veliké hektolitrové láhve, čpavek a vedle dráždilo v otevřeném sudě dýchací ústrojí bílé chlórové vápno.

Oči si pozvolna zvykaly na přítmí a já zpozoroval, že stojím u žebříku. Mým účelem bylo, jak jsem již zprvu podotkl, vyhledat pana Ferdinanda, ale tato práce byla velmi těžká.

Slyšel jsem sice hned, jakmile jsem vstoupil, ono chrápání. Chrápání toto, neklamná známka přítomnosti našeho sluhy, mělo mně být nyní vodítkem, ale věc byla dosti těžká.

Zdálo se mně, že slyším „Kchú-pú-kchú-púú--kchú-pú“ brzy z toho, brzy z onoho kouta.

„Pane Ferdinande,“ volal jsem na všechny strany, „máte přinést proseté otruby dolů!“

Ale odpovědi jsem se nedočkal, zato tlumené chrápání „Kchú-pú, kchú-pú“, roznášené ozvěnou půdy, pletlo mou snahu vypátrat spícího pana Ferdinanda.

„Pane Ferdinande,“ křičel jsem, „už jste zde dvě hodiny, máte proseté otruby přinést dolů!“ Opět žádná slovní odpověď.

Ozývalo se nyní nosní „Pfú-pfú-fú“.

Vylezl jsem po žebříku do druhé části půdy hodlaje zde pátrat.

Mezi krovem půdy, mezi kládami, byla položena prkna a na prknech nacházely se pytle se sušenými bylinami, které chrastily při každém kroku.

Bylo zde také lepší světlo. Rozhlížel jsem se kolem.

V prvém okamžiku se mně zdálo, že pan Ferdinand spí nalevo za hradbou různých plných pytlů. Ale když jsem hradbu přelezl, zpozoroval jsem, že za hradbou pytlů nachází se prázdný otvor.

Počal jsem tedy pátrat na pravé straně a tam skutečně spal pan Ferdinand. Měl ustláno na růžích.

V pravém slova smyslu na hromadě sušených růží. Ležel pohodlně natažen, přes obličej maje rozestřen svůj kabát, který tlumil chrápání a činil je nejasným.

„Pane Ferdinande,“ budil jsem ho, tahaje za jeho nohu, „máte přinést proseté otruby dolů!“

Pan Ferdinand se při třetím pokusu probudil, odhrnul kabát s hlavy, vztyčil se polo vleže, zívl a pak řekl: „To jste vy, mladej? Trochu jsem si zdřím na pět minut.“

„Máte přinést proseté otruby dolů," řekl jsem, „už jste zde dvě hodiny."

„Cože, otruby?" lekl se pan Ferdinand, „já na ně zapomněl jako na smrt. Šel jsem si dřímnout jen na pět minut, a zaspím. Jó, uchozenej člověk. Tak vida. Teď abych ty otruby prosíval."

Pan Ferdinand oblékl si kabát, vyskočil a řekl: „Tady se to hezky spí, kdybych byl žebřík vytáh nahoru, tak byste mne, mladej, nenašel."

Když jsme setupovali ze žebříku, obrátil se pan Ferdinand na posledním stupni a pravil měkkým hlasem: „Ale v létě, až budou nosit baby čerstvý byliny, to je ještě lepší vyspání. To je jako na venkově v čerstvým seně. Člověk se do toho natáhne a chrupe. A našemu starému řekněte, že se mně spustila krev z nosu, že jsem s tím nemoh být hotov."

Když jsem opouštěl půdu, zrzavý Francek ještě stále se bavil vyluzováním zvuků ze starých schodů.

„Kdy mám říct, že přijdete?" vrátil jsem se do šera půdy.

„Až to bude," odpověděl pan Ferdinand.

Hlas jeho zněl seshora. Podíval jsem se, kde to hovoří, a spatřil jsem pana Ferdinanda, jak vystupuje po žebříku na své staré místo, kde měl na růžích ustláno.

Na sušených růžích v pravém slova smyslu...

VII/ Vozík

Seznamoval jsem se tedy poznenáhlu s celým závodem. Znal jsem již sklep, půdu drogerie, skladiště za krámem s klenbou, kůlnu na dvoře, kde pan Ferdinand tloukl koření a kde kromě velkého hmoždíře s těžkou palicí byl ještě uschován ruční vozík, který

čas od času měnil barvu, poněvadž ho pan Ferdinand často natíral novou.

Tento vozík, s kterým jezdil pro různé zboží nebo rozvážel, byl jeho chloubou.

Žádný obchodní sluha nemohl se pochlubit s tak pěkně upraveným vozíkem, jehož kola, rám, zkrátka jehož celý povrch by byl tak krásně natřen živými barvami, jako modrou, červenou a zelenou.

Ačkoliv každý, kdo vozík viděl, musel se o něm zmínit pochvalně, nepostačovalo to panu Ferdinandovi.

Stále vozík upravoval a přetíral barvami, vole k tomu účeli vždy odpolední hodiny sobotního dne, aby vozík přes noc a neděli řádně uschl.

A v pondělí, jel-li s ním někam, spatřili všude, kde se zastavil jeho vozík, jak se leskne v nových barvách, ve smělé směsi barev, která dosud nikde nesloužila k natírání vozíků.

Tak viděli kupříkladu vozík v duhových barvách, příčky vozíku pomalované krvavou barvou, do které vnikaly pruhy zelenavé a modré.

Jindy viděli pobronzované příčky a vozík černý s pruhy žlutými a bílými.

Jiné pondělí shledali změnu. Vozík byl klikatě pomalován hnědě a bíle, kola žlutá a černé pruhy.

Ty smělé kombinace, to vymýšlení nových a nových směsí barev, to mohlo se jedině utvořit v hlavě pana Ferdinanda za jeho vysokým čelem.

Pan Ferdinand miloval svůj vozík otcovskou láskou. Láskou pěstouna, který se stará, aby jeho svěřenec chodil stále pěkně ošacen.

Urazit slovem jeho vozík znamenalo navždy si rozhněvat pana Ferdinanda.

Když kdysi šilhavý Venca, řeznický tovaryš z domu, odvážil se říci ve výčepu, že jeho vozík vypadá jako

pomalovaný indián, užil pan Ferdinand svého oblíbeného přísloví Pro hubu na hubu a proměnil hned slova ve skutek.

„Já ti dám pomalovanýho Indiána, šilhoune jeden," bylo slyšet až na dvůr. –

A od té doby stali se zuřivými nepřáteli, dávajíce své nepřátelství najevo pohledy i slovy.

Šilhavý Venca byl by se snad smířil, aspoň tenkrát, když pan Ferdinand hostil ve výčepu několik svých známých tupláky, tu přišel k němu a řekl: „Snad se ještě nehněváte, pane Ferdinande?"

Pan Ferdinand tenkrát pronesl jen krátce: „Pořád, šilhoune." A když šel dvoulitr kolem, prohodil: „Silhounovi nic!"

Tak nesmířitelný byl vůči každému, kdo hanlivě se zmínil o jeho krásném vozíku.

A jak pečlivě zkoumal každého dne večer, zdali kůlna, kde jeho vozík odpočívá, jest dobře uzavřena.

A často, jako by nevěřil, vrátil se a ještě jednou zkoumal zámek.

„Dobrou noc, vozíku," řekl vždy. A ráno byla vždy jeho první cesta ke kolně, zdali nikdo v noci vozík neukradl.

„Dobré jitro, vozíku," pravil, „už jsem zde zas. Rachota začíná."

Vozík byl jeho druhem na cestách. Byla radost podívat se na pana Ferdinanda, jak tlačí vozík, vážně si pokuřuje z porcelánové dýmky.

A když se někde stavěl v hostinci na cestě, bylo potěšením dívat se, jak s otcovskou starostlivostí střeží svůj vozík na ulici. Jak stále upírá svůj zrak oknem na vozík, jak sebou trhne, když nějaká podezřelá osoba blíží se k jeho chráněnci.

Tento pestře pomalovaný vozík přinášel mu slávu, ale též zisk. Na něm vozil z dráhy nebo ze skladišť velkých firem různé zboží, protlačil ho obratně přes potravní čáru a peníze, které měly připadnout za provezené víno, líh apod. městu, tato daň připadla jemu.

Užíval při tom různých taktik, aby oklamal pátravé zraky zřízenců potravní daně; nejobyčejnější jeho taktikou bylo, že mezi dvěma vozy projel rychle se svým vozíkem přes potravní čáru.

K tomu ovšem bylo třeba nadání. Talentu, který záleží ve vyčíhání příležitosti, ve využitkování silné pouliční frekvence, ve vyhledávání takových ulic, kde jedou vozy jeden za druhým. Rychle jedoucích kočárů nemohl využitkovat. Musel vyčíhat těžké nákladní vozy, přijeti s vozíkem, právě když ony pohybovaly se přes potravní čáru po vyclení.

Musel vniknout obratně v pouličním ruchu do jejich středu a kryt jimi před zraky zřízenců daně opatrně, v určitém tempu, zprvu pomalém a pak rychlejším a rychlejším ošidil všechny pátravé zraky, poněvadž jeho tempo proměnilo se v útěk. Tlačil svůj vozík v běhu, kolemjdoucí chodci viděli jen, jak sudy a podobné na jeho vozíku poskakují, pestrá barva vozíku zamihla se jim kolem.

Pan Ferdinand zahnul do uliček a tam daleko od ruchu zmírňoval tempo, až konečně tlačil náklad zas vážně, pomalu, dýmaje klidně z porcelánky, zastavuje se časem, aby si utřel pot s čela nebo aby přemítal, o kolik peněz vlastně ošidil ve svůj prospěch městskou celní správu.

Pak peníze dobyté svým obdivuhodným talentem dal do peněženky, aby v nejbližší chvíli pokusil se je utratit někde v hostinci, kolem kterého jel.

A tu sedě blízko dveří díval se vděčně na svůj vozík u chodníku, že ho nezklamal.

Nezklamal ho! Co by se bylo stalo, kdyby tak právě v nejvážnější chvíli, kdy překročuje, kryt vyhlédnutými povozy, celní čáru, náhle se zarazila kola jeho vozíku. Kdyby tak osa kol, pečlivě vyleštěná, náhle se zkřivila.

Ne, vozík ho nezklame. Ale tu stalo se jednou něco zvláštního. Pan Ferdinand vrátil se kvečeru s vozíkem a zbožím. Ale ten vozík vyhlížel! Byl zastříkán blátem, kola plná bláta, pestrá barva vozíku úplně zakryta špínou.

Pan Ferdinand byl bledý a též zablácený, jako by byl schválně s vozíkem vyhledával nejvíce louží. Ponejprv jsme viděli jeho vozík v takovém stavu.

A překvapení rostlo. Pan Ferdinand složil zboží, vozík nevyčistil a zavřel do kůlny. Hrubě ho zastrčil.

A před zavřením krámu nešel jako obyčejně podívat se, zdali zámek dobře je zamčen, neřekl „Dobrou noc, vozíku“, ale zato pravil k panu Taubenovi, ukazuje mu žlutou cedulku: „Tak mě ponejprv chytili. Akorát když jsem projížděl, potvora vozík se nemoh hnout z místa. Kola se nějak zarazila. Zkazil jsem mu v louži barvu.“

A pan Ferdinand nikdy více nenatíral novými pestrými barvami ruční vozík.

VIII/ Tchán pana Kološky

Hovořilo se o něm jednoho dne v poledne. Pan Kološka odešel k obědu, do krámu nepřicházel nikdo, pan Tauben seděl na pultě obrácen zády ku dveřím na jednom rohu a na druhém seděl pan Ferdinand. To byla vždy chvíle, kdy se vypravovalo.

„S tím svým tchánem Radix moc zkusí," prohodil náhle pan Tauben, zapaluje si cigaretu.

„Kdyby měl tchyni, tak by tolik nezkusil," pravil opravdově pan Ferdinand, „říká se sice, že ženská má jazyk, ale když jeho tchán začne mluvit, to je teprv zle."

„A čím je jeho tchán starší, tím je hůř," řekl pan Tauben. „Nedávno říkal zde Radix nějakému známému, že si jeho tchán myslí, jako by si byl vzal Radix koncesi na prodávání jedu jen z toho důvodu, aby ho moh otrávit. A když potřebuje nějakou medicínu, dá si ji udělat v lékárně, a ne u nás. Když Radix přijde domů, tak jeho kabát prohledává, zdali nemá v něm nějaký jed. To je, pane Ferdinande, zpropadená věc, mít takového tchána."

„Moc smutný to je, pane Tauben," pravil pan Ferdinand, „až moc smutný, když tchán hodí večer po svým zeťovi botu. To se nedávno stalo. Povídala mně to jejich služka. Jenže Radixe netrefil. To víte, starej člověk, kterýmu se ruka třese. Ale ta odvaha, pane Tauben, na tu odvahu se musí zmoct jen moc zlej člověk. A teď si považte, že se Radix nesmí ozvat, poněvadž má doma acidum. Žena zlá, tchán zlý. Každý z nich vzteklej, to, povídám, pane Tauben, je moc velká zkouška."

„A pořád, pane Ferdinande," řekl pan Tauben, „vyčítá tchán zeťovi, že mu dal peníze do obchodu. Víte, pane Ferdinande, jak to bylo, že si Radix vzal Acidum?"

„Už to dobře nevím," pravil sluha, „bednářka Kroupová říká, že prý jednou zavřeli Radixe do pokoje a tam ho donutili, že řek o její ruku."

„Úplná pravda to není, pane Ferdinande," řekl příručí, „to se stalo takhle. Radix měl už za svobodna tenhle obchod a jeho nynější tchán Vaňous měl

tenkrát velkozávod s drogami. Všechno zboží bral Radix od Vaňouse. Ale tenkrát si Radix nekupoval k posnídávce jednu sardelku, housku a sklenici piva. Tenkrát debužíroval. V krámě debužíroval, a když večer krám zavřel, šel debužírovat znova. Chodil jako mladý, svobodný člověk, ze zábavy do zábavy, platil za jiné, a obchod čím dále tím více se zadlužoval. Radix utrácel stržené peníze za zboží vzaté na dluh ze závodu svého nynějšího tchána. Vůbec mu neplatil a bral stále nové zboží. Ten ho upomínal a jednoho dne šel Radix prosit pana Vaňouse o laskavé poshovění. Šel přímo do bytu a tam právě viděl ponejprv svou nynější manželku Acidum. Starý Kraus, pane Ferdinande, víte, ten, co byl zde před vámi, ten říkal, že když byl Radix mladý, že byl hezký člověk a že se doved dobře kolem ženských otáčet a že měl dobrou výřečnost. Tak se stalo, že tenkrát panu Vaňousovi se zalíbil a pan Vaňous se omluvil, že upomínal Radixe o peníze. Dokonce ho zval, aby ho jen opět navštívil. Nu a Radix, ten nějaký čas chodíval na návštěvu k panu Vaňousovi a přitom bral z jeho skladiště zboží stále na dluh. A neplatil. Když už dluh narost do velké výše, přestal Radix chodit na návštěvy, to se ví, že to pana Vaňouse dopálilo, a tu napsal mu dopis, že to dá k soudu, ať uvalí soud na Kološkův obchod konkurs. Starý Kraus říkal, jak tenkrát Radix řekl: ‚Zítra tam půjdu a skoncuji to. Jakáž pomoc, Krausi, když pan Vaňous dá mě do konkursu, obchod mně prodají a já potom musím začít nanovo.' Starý Kraus také vypravoval, jak mu popisoval Radix svou návštěvu u pana Vaňouse. ‚Měl jsem v sobě malou duši,' vykládal mu Radix, ‚když jsem šel po schodech k Vaňousovům, třásly se mně nohy a chodila po mně elektrika. Bez peněz jsem šel, beze vší naděje, že se

pan Vaňous smiluje nade mnou a že mě nedá k soudu. Přijdu a pan Vaňous řekl: »Tak, půjdeme tamhle.« Uvedl mne do pokoje, zamkl pokoj a spustil: »Člověče, vždyť vy nemáte nic. Vy jste podvodník, utrácíte, béřete si zboží ode mne na dluh, slibujete a pořád nic.« – »Smilujte se,« povídám, »napravím se.« – »Láry fáry,« osopil se na mne pan Vaňous, »takhle nikdy nepřijdu k svým penězům.« – Chodil rozčileně po pokoji a najednou se obrátí a řekne: »Pane Kološko! Jste ještě někde něco dlužen?« – »Ano, v Ústí nad Labem.« - »Kolik?« - »Asi pět set zlatých.« – mě jste vidět pana Vaňouse, jak lítal po pokoji a křičel: »Takhle nepřijdu k svým penězům, takhle nepřijdu k svým penězům.« Najednou se trochu uklidnil a otázal se: »Já myslel, že jste poctivý člověk, chodil jste na návštěvy kvůli mé dceři, nebo jen jste chtěl si mne tak navnadit, abych vám dával ještě dál zboží na dluh?« – Byl jsem úplně překvapen. Já vůbec na jeho dceru nemyslel. Ale v tak náhlém překvapení zalhal jsem, chtěje si ho navnadit, že jsem vyhrkl: »Kvůli vaší slečně dceři, pane Vaňouse.« Potom jsem se divil pořád. Pan Vaňous odemkl dvéře a zavolal na svou dceru. Když přišla, řekl k ní: »Máry, pan Kološka požádal právě o tvou ruku, nemám nic proti tomu, jestli ty svoluješ.« – A nežli jsem se vzpamatoval, myslel jsem, že mne ta ženská umačká, jak mne objala.‘ Starý Kraus, pane Ferdinande, říkával, že když mu tohle druhý den radix vypravoval, otevřel ústa a čtvrt hodiny je měl otevřena. Tak je to, pane Ferdinande. Ten den přišel Radix k ženě, k tchánovi a jeho tchán myslel, že přijde ku svým penězům.“

„To je hrůza,“ vzdychl pan Ferdinand, „ten den si zkazil Radix celý svůj život. To je strašná věc mít takového tchána.“

„Tchyně už se přežily," uvažoval pan Tauben, „a každá tchyně je proti starému Vaňousovi hotové nemluvně. Jednou jsem přišel k Radixovi do bytu v poledne: tchán seděl s brejlemi vedle Radixe a dával pozor, zdali si Radix nebere druhou porci. Tenkrát měli právě ‚šťavnatou', kterou Radix rád jí, a Radix dělal takový nesmělý pokus vzít si ještě jeden kousek. Tchán to zpozoroval a začal se zlobit: ‚Dáš to nazpátek. Nedali jsme ti velkou porci, nemáš ještě knedlík? On si vezme ještě kousek. Na dobré věci jsi hltavý jako foxteriér na krysy, nedat ti tak týden nic jíst, to bychom tě vytrestali.'"

„V neděli musí číst tchánovi celé odpoledne z novin," prohodil pan Ferdinand, „žena jde zatím na procházku nebo na návštěvy."

„Vůbec tchán s Radixem špatně zachází," řekl pan Tauben, „když se na něho rozzlobí, tu mu zavře jeho dýmku do své skříně a Radix třebas týden nesmí kouřit. Také mu už tchán rozbil několik dýmek."

„A o něho," pravil sluha, „jednou povídala služka, že přišel Radix večer domů a v zamyšlení pozdravil: ‚Dobré jitro přeji.' – ‚Opakuj to ještě jednou,' ozval se tchán. Radix se lek a v leknutí vykoktá: ‚Dobré jitro, tatínku.' Tchán chytil dýmku, jak byla na takovém podstavci, a přetáhl ho s ní několikrát po sobě. ‚Já ti dám, dělat si ze starých lidí blázny. Takový uličník,' rozčiloval se tchán, ‚přeje večer dobré jitro.'"

„Že ho bije, je jistá věc," pravil přítomný, „je to zkouška, a moc zlá zkouška."

„A když si Radix dole v zahrádce doma dal vysaditi ty stromky," řekl sluha, „tak mu je tchán uřezal, já myslím, že se Radix už nemůže dočkat –"

„Jak to, pane Ferdinande?" tázal se pan Tauben.

„Nu, až jednou odpoledne zavřeme krám a vyvěsíme tabulku, kterou dal Radix malovat před dvěma lety, když mu tchán těžce onemocněl," odpověděl pan Ferdinand.

„Aha," řekl pan Tauben, „myslíte tu Za příčinou pohřbu tchánova jest obchod dnes uzavřen."

„Ano, tu," pravil sluha. –

Hovoru bylo učiněno konec vstoupením nějakého pána do krámu, který si přál něco proti bolení zubů...

Štědrý večer v sirotčinci

Sirotka Pazourka zavřeli na Hod boží vánoční do komory, kde byly pytle s moukou a také, jak radostně Pazourek objevil, pytle se sušenými švestkami.

Tento objev způsobil, že zoufalá situace Pazourkova počala se vyjasňovat a málem by byl Pazourek vděčně šeptal díky bohu za sušené švestky, kdyby nebyl právě v takové náladě, kdy člověk na milého pánaboha nejvíce nadává.

Bylo mu úplně jasno, že právě kvůli tomu milému pánubohu zde vězí za trest. Sedl si na pytel mouky a vzpomínal na průběh celého večera, jak včera přišel na Štědrý den k nim Ježíšek do sirotčince v podobě pana katechety, ředitele sirotčince, dvou nějakých tlustých pánů a jednoho vytáhlého člověka, který stále posmrkával a kterému říkali excelence. Pak přinesli dva nejhodnější sirotkové zdola z ředitelny balíky se šátky na krk, položili je pod vánoční stromek a políbili panu katechetovi ruce.

Potom přišli ještě nějací páni s černě oděnou dámou, která každého sirotka pohladila po tváři a ptala se ho na nebožtíky rodiče.

Tonda Nehovů řekl, že žádných neměl, ostatní se dali do smíchu a Kalous vykřikl: „Parchante!“

To bylo první, nad čím pan katecheta skřípal zuby a říkal, že Ježíšek si toho nezasluhuje, aby on, katecheta, zpohlavkoval o takový slavný den tohoto ulič-níka. Že ho zpohlavkuje až na Boží hod.

Váša Metzer povídal, že tomu vytáhlému pánovi, kterému říkají excelence, je cítit z úst.

Pivora se sázel o půl cigarety, že to není pravda. To byli ještě stále v jídelně. Nejedli odsud nic, měli hlad a čekali na Ježíška, aby je spasil, poněvadž se museli celý den postit až na dva, kteří pomáhajíce v kuchyni ukradli kus vánočky a chlubili se tím. Poněvadž Pivorovi nedali, řekl to na ně. Myslil, že jim zkazí radost, zatím však oni měli už vánočku v sobě, a tak je pan katecheta tělesně potrestal přede všemi.

„Ježíšek jim nadělil jelita," smál se Pivora a šťouchal do Pazourka. Stáli doposud v řadě a smáli se těm tlustým pánům, kteří říkali: „Ubohé dětičky, ubozí sirotečkové."

Potom pan ředitel počal rozkládati rukama a říkal, že je bůh milosrdný a nedá těm červíčkům zahynouti. Koulel přitom zuřivě očima po Wintrovi, ježto vyplazoval jazyk na pána, který posmrkával. Pan ředitel pošeptal něco panu katechetovi, ten zavolal Wintra a odešel s ním do vedlejší síně. Za chvíli se Winter vrátil, byl uplakaný a tichý jako pěna.

Nato jim pan katecheta poručil, aby šli vedle do síně, kde byl připraven vysoký vánoční stromek, na němž hořely svíčky a nahoře vznášel se anděl, kterému někdo namaloval uhlem vousy, aby vypadal jako pan ředitel. Tam stáli hodnou chvíli, až konečně otevřely se dvéře a vešli ti páni s těma paníma a celý učitelský sbor sirotčince.

Pan katecheta požehnal se křížem a spustil otčenáš. Nato ještě modlili se Věřím v Boha a Zdrávas Maria.

Licer povídal, že by se to raději mohli modlit při večeři, takže neví, pořád, na čem je – samé modlení a samý hlad.

Po třech zdrávasech vystoupil pan ředitel ze středu učitelského sboru, pokřižoval se a řekl: „Na věky amen!"

Nato měl k nim pan ředitel řeč a mluvil o Ježíškovi přes půl hodiny. Kručelo jim čím dál víc v břiše. Pan ředitel říkal, že Ježíšek byl takový maličký, nedovedl to ani říct, jen dělal rukama: „Takovýhle, takovýhle...“

Černá paní plakala ještě víc a ředitel pokračoval a mluvil o dobytčatech ve chlévě a díval se přitom významně na sirotky. Mluvil o šátcích na krk, načež si sedl a povstal pan katecheta.

Vykládal, že dostane každý ze sirotků na památku narození Ježíška šátek na krk, a vyzval je, aby se všichni pomodlili třikrát otčenáš, třikrát Zdrávas Maria a jednou Zdrávas Královno.

Pazourek byl do té doby úplně zticha, ač Pivora se stále snažil nějak jej vyprovokovat, ale nyní, když slyšel zase o otčenáších a zdrávasech, nezdržel se a poznamenal k Pivorovi:

„To je ňákýho modlení za každou onuci.“

Ten pán, jenž stále posmrkával, řekl tiše něco řediteli, který pokýval nábožně hlavou, načež se rozběhl dozadu, chytil Pivoru za ucho a vrazil mu klou-

by druhé ruky mezi žebra.

Pivora vytušil, že záležitost by mohla poškodit jeho vánoční náladu, a pravil nahlas:

„To já ne, to tuhle Pazourek.“ Pazourek se ovšem také hájil a vznikl rozruch, že katecheta přerušil první otčenáš hned za slovy „a odpusť nám naše viny“. Vše hledělo dozadu.

Ta paní, co stále plakala, začala najednou posmrkávat, začala funět a vzdychat. Ostatní černě oděnní páni zvedali oči ke stropu a hleděli významně na katechetu, který byl ve zřejmých rozpacích, z nichž si pomohl tím, že vytáhl z kapsy modrý šátek, nasadil jej k tváři a zatroubil tak dopáleně, že Vošťálek,

Blüml, Kačer a Gregor myslili, že už to troubí venku starý sluha Vokřál, což mělo býti znamením k společnému zapění vánoční koledy, a zavřískli jako jeden muž:

„Narodil se Kristus Pán...“

Katecheta sice zvedl ruce, aby bylo ticho, leč ostatní myslili, že chce dávat takt, a spustili unisono.

V tom vznešeném vánočním řevu drapl ředitel Pazourka jako tygr jehně a odvlekl ho do komory. –

Ať si laskavý čtenář představí komoru, v ní Pazourka, pytle mouky, pytle sušených švestek a na zemi hrnec mléka.

Toť se ví, že Pazourek mouku nejedl ani nepil. Co jedl a pil, lze se tedy snadno domyslit. A následky při jeho celodenním postu také.

A tak se snad lze i domysliti to, že dva pytle mouky v té komoře nebyly vůbec k potřebě a že z komory po půlnoční, když Pazourka z ní ředitel pouštěl, docela to nevonělo jako z komory.

Největší den Folimanky

Dnes Folimanku již nikdo nevzkřísí k té staré slávě. Ta zahrada s domem, dole u Botiče obklopená velkými stromy a rozbíhající se po celé stráni nad údolím nuselským pod hradby u Karlova, měla svou slavnou historii.

Dnes však řada domů rozbíhá se až k samému Botiči, a co zbude z Folimanky a z celé usedlosti?

Vzpomínky milenců, kteří tu chodili pod hradbami a hledali fialky.

Vzpomínky studentů, kteří tu ráno dřeli římské právo. Ale to všechno není nic proti těm vzpomínkám těch, kteří to zažili památný rok 1897. To táhly spojené sbory Nuselských, Michelských a Vršovců na muže z Vinohrad, spojených s brannou mocí měšťanských a obecných škol na Karlově, doplněných nadšenci ze školy svatoštěpánské a z vyšehradského Hrádku.

Jednalo se o to, čí bude državou na věčné časy celá Folimanka.

Vlastní majitel, pan Pleschner, Němec, byl hozen přitom přes palubu. O něho se nikdo nestaral ani zbla.

Měl tam sice hlídače a dva psy. Hlídač, starý pan Poláček, hrával na mostě přes Botič celý den na flašinet a do vrchu se mu nechtělo.

Psi pak, místo aby hlídali, sháněli po Nuslích celé dny živobytí, a když jednou v noci zloději vykradli celou usedlost Folimanku, vzali s sebou také oba psy.

Psi však milovali svůj domov a vrátili se, aby se nečinně dívali, jak se kluci nahoře prohánějí v zahradě a jak zahrada pustne.

Byla to krásná idyla.

Žili tam zprvu kluci v míru a blaženosti.

Bible vypravuje, že v ráji žili vedle sebe klidně tygr i králík.

Tu ve Folimance klidně žili vedle sebe Nuselák s Vinohraďákem, lezli společně na třešně, spolu si pěkně hráli na loupežníky a kouřili dramky.

Byl to pravý ráj Ovidiův, zlatý věk:

Aurea prima sata est aetas,
quae vindice nullo...

Nebylo sporů. Rukou společnou a nerozdílnou vyhubeny kosatce a trsy konvalinek. Polámány stromy a z větví urobena palisáda před malou jeskyňkou ve skále. Tam nanesena ukradená sláma ze stohu v usedlosti a tam spávali ti přírodní hoši, kteří z jakýchkoliv důvodů obávali se přijít domů.

Obyčejně bývala tato noclehárna přeplněna v dobách, kdy se nosí domů vysvědčení školní, což bývá kamenem úrazu mezi dobrými styky pilných školáků s jejich rodiči.

A tyto styky uznávali mnozí za dobré přerušit a na nějakou dobu přetrhnout.

Zde ve Folimance jednalo se ukrutně s rodiči a sladce s uprchlíky. Utečenec byl živen obětavě péčí všech, s kterými se stýkal, a byl-li to Vinohraďák, tu třebas Nuselák mu přinesl kus chleba a Vršovičák studené pečené brambory.

Tak žili v klidu a míru. Utečenci, když je to již omrzelo, prohlašovali jeden po druhém, že vrátí se do náruče svých rodičů.

Ten návrat marnotratných synů byl spojen ovšem s krutými podmínkami. Svlékaly se kalhoty, otcovská

starostlivá kolena přijala ve svou náruč uprchlého syna a otcovská ruka zasvištěla rákoskou.

Pak mu dali po výprasku pořádně najíst, kluk se musil umýt, dostal čistý límeček a byl zas členem rodiny.

A nebylo jediného případu, aby na takovém domácím trápení utečenec vyznal, kde byl, kde přespával po tu dobu.

Vymlouvali se na stohy u Střížkova, na strahovské lomy, vymluvili se na skrýše v břevnovských skalách, kde prý spali daleko od rodiny a domova.

Na milost přijatí bezdomci se nepřiznávali ku své Folimance, ku své nové vlasti, která je vždy v těch dobích, kdy smutek zavládne po ústavech vzdělanosti, přijímala ochotně ve svou náruč, vystlanou slamou.

A tu stalo se něco, co nikdo nečekal. Stalo se, co v každém, kdo se o tom dozvěděl z návštěvníků Folimanky, vzbudilo hnus a opovržení.

Ve Folimance přespával Vratislav Mayer z Komenského ulice na Vinohradech.

Přespával tam zlé časy, velmi kruté časy, kdy otcové podpisují vysvědčení svých synů.

A tu se přihodilo něco, co ještě dodnes Nuselákům neslouží ku cti.

Mezi nimi vyskytl se zrádce jménem Kalaš. Byl to šilhavý zrzek, pravý typ Jidáše, jak je malovali staří mistři.

A tento Nuselák zaklepal jednoho dne u Mayerů na dvéře a řekl: „Prosím, paní Mayerová, Sláva mne k nim posílá pro dva šestáky.“

Kalaš si chtěl pomoci ku dvěma šestákům za radu starého přítele.

„Kde je Sláva? Nač potřebuje ty peníze?“

„Chce si koupit čistý límeček.“

„A kde je?“

„Ve Folimance, v jeskyňce prosím.“

Kalaš se spletl ve výpočtu. Nedostal nic a byl nucen sám utéci, poněvadž záchranná výprava, vypravivší se za stopou Slávovou i s domovnicí z domu, chtěla vzít mermomocí zrádce s sebou.

A tak objeveno hnízdo bezdomců.

Bezdomci rozprášeni, uděšení pod dojmem nevysvětlitelné hádanky, kdo asi zradil jich novou vlast Folimanku.

Vysvětlil to svým vinohradským druhům sám Sláva, jak se to po exekuci doma dozvěděl.

A tu padalo na straně Vinohradských první slovo, vážné a nebezpečné: „Vida, to mohli udělat jen ti kluci nuselští.“

Narychlo byla svolána komise, která se usnesla bez odkladu zpráskat Kalaše.

Výpravu vedl sám Sláva. Vypátrali, že chodí večer Jaromírovou ulicí pro mléko.

Spiklenci a mstitelé přiblížili se k němu zezadu, kopli mu do bandasky s mlékem a počali ho řezat a mlátit.

Na jeho pokřik sběhli se Nuseláci, kteří se ještě večerním tichem potloukali po ulicích, a nastal pravidelný zápas.

Nuselských byla většina. Vinohradská komise na záchranu charakteru byla poražena. Svištěly přezky řemenů i kamení. Vinohradští dali se přes Folimanku na útěk. Běželi do tmy a za nimi hnal se dav rozhořčených nuselských bojovníků.

Doběhli konečně na hradby. V září lucerny u Karlova se spočítali.

Scházel Venca Krátkorukých. Pohlédli na sebe a porozuměli si. Padl do rukou Nuselských.

Když se Venda Krátkorukých navrátil ráno do školy, vyprávěl strašlivé podrobnosti o svém zajetí. Nuseláci vzali mu dva krejcary, půl dramky, šest knoflíků mu uřezali z kalhot a pak ho máčeli v Botiči.

Musil spát na záchodě, poněvadž strašlivě páchl. V pět hodin ráno ho prala matka v neckách.

Bylo to neslýchané porušení mezinárodního práva týkající se zhanobení zajatců.

„My to těm nuselským Mrvům ukážem," řekl Franta Křížů a podával tak ukrutné návrhy na utrácení zajatých, že přes všechno rozčilení nedošly souhlasu.

Žádal totiž, aby zajatí Nuseláci byli vedeni na hradby a sházeni bez milosti dolů.

Konečně bylo usneseno, že zajatci mají být vyměňováni, ale před vyměněním prošacováni a zmrskáni.

„K čemuž nám dopomáhej pánbůh," řekl zbožně Franta Křížů.

Když Vinohradští přitáhli ten den do Folimanky, uviděli všechna místa obsazena Nuselskými.

Byli v mizivé menšině. Poslán byl posel k Nuselským, který vrátil se se zprávou, že Nuselští prohlásili Folimanku za svůj majetek, že mu vzali celé jeho jmění a že ho ožebračili. Vzali mu krejcar. Že jsou ochotni v poctivém zápase seprat se s Vinohradskými, jen co v Binningrově továrně parní píšťala ohlásí šestou.

Toho dne Vinohradští neudrželi se nahoře na stráni ani pět minut.

Nuselští si vzali na ně praky.

A tak vyjednáváno o spojenství s přáteli.

V sobotu dne 5. května 1897 vidíme následující pozice nepřátelské ve Folimance.

Hradby jsou obsazeny muži z Karlova a z Hrádku. Mezi strání na východní straně a Havlíčkovou

silnicí utábořili se Vinohradští z Čelakovského ulice. Vinohradští mužové z měšťanských škol v Perunově ulici a Růžových sadech mají obsazen střed kopce pod hradbami od stromu nad skalkou až k jeskyňce.

Nuseláci ostatní část vrchu.

Proti těm z Perunovy ulice a z Růžových sadů stojí Vršovičtí, spojenci Nuseláků.

Podoláci, též jejich spojenci, táhnou před třetí hodinou přes Vyšehrad ztracenou vartou k chorobinci na Karlově, aby vpadli vzad těm z Hrádku, kteří přitáhli na pomoc Vinohradským a obsadili s těmi z Karlova hradby nad Folimankou.

Bylo po třetí hodině odpolední, když Vršovci zčistajasna počali vyjednávat s Vinohradskými a za přislíbených padesát dramek odtáhli dolů po silnici, aby za Botičem přepadli jádro Nuseláků.

Ke čtvrté hodině bylo vidět nahoře na hradbách živý ruch a slyšet řev. To vpadli Podoláci do zad obráncům Karlova. Současně však Vršovci napadli dole Nuseláky a Vinohradští vrhli se na ostatní.

Kamení lítalo až na druhou stranu Botiče, křik zajatců ozýval se až k nebi.

A vtom se objevili dva jízdní strážníci. Rukou společnou a nerozdílnou nastala zoufalá obrana před státní mocí, zapomnělo se na nepřátelství, déšť kamení přinutil jízdní stráž, že se obrátila a cvalem odjela z bojiště pro posilu.

A pak to začalo nanovo.

Druhý útok zesílené policie jízdní a pěší byl krutější, ale méně úspěšnější.

Teprve čtyřicet strážníků rozprášilo bojovníky po hodinném úsilí.

A dlouho do večera byla Folimanka obsazena policií. A to byl nejslavnější den v existenci Folimanky.

Pak ještě jednou se to vrátilo, když roku 1897, téhož roku, zapálili Folimanku za prosincových bouří.

A tu se opět sešli kolem ohně staří bojovníci ze dne 5. května, který byl největším dnem Folimanky.

A taková byla mladá generace té doby.

Volební akce cikána Šavaňú

Měl cikán Šavaňú politické přesvědčení? Neměl. Bylo mu jedno, zdali jest v nové parlamentní budově v Pešti u vesla ta neb ona strana. Když řešily se v novinách nejzávažnější problémy politické, cikán Šavaňú díval se se stejnou melancholií na širé roviny, na které byl od jeho boudy tak pěkný pohled, poněvadž jeho bouda byla na konci Borosházu.

Sebekrásnější hesla vržená na půdu politiky nedovedla rozčilit starého Šavaňú, a když v nedalekém městě byly pořádány tábory lidu, Šavaňú bavilo dívat se na zástupy sedláků v békečích, kožiších, v roztřepených, dole širokých nohavicích, táhnoucí do města poslouchat řeč urozeného pana Káposfalfiho, který si třikrát za rok dovolil řečnit před voliči svého okresu.

Ve vsi se dalo při té příležitosti leccos odstranit, co bylo vhodné pro rodinu Šavaňovu. Ves liduprázdná, pochopujete? Šavaňú si obyčejně řečnickou nemoc urozeného pana Káposfalfiho odseděl.

Ještě jednu vlastnost kromě naprosté neodvislosti politického smýšlení měl cikán Šavaňú. Hrál na housle. Co se již napsalo článků o cikánských hudebnících! Ale Šavaňů byl v tomto ohledu též úplně neodvislý. Jinde cikáni hrají, sedlák poslouchá tiše, nedutaje, jinde tančí, ale při Šavaňově hře musili sedláci pít a na rozdíl od svých cikánských kolegů Šavaňú při hře nikdy nepil a neusnul. Hrál, sedláci pili, přidával jeden kousek za druhým, veselejší jeden druhého, stupňoval veselé melodie a později v noci, kam smyčce na kterou strunu přiložil, bylo to sedlákům jedno, rychtář vstával od stolu, křičel tleskaje:

„Nagyon szép, velmi krásné," házel peníze Šavaňovi a Šavaňú hrál a hrál. V takovou dobu byli by posluchači, třebas šmahem, vyvolili Šavaňú za rychtáře, kdyby tleskajícího rychtáře z prudkého pohnutí duševního ranila mrtvice.

Byly vypsány volby. Urozený pan Káposfalfi, který po deset let byl poslancem, aniž vzbudil nějakého pohoršení svých voličů a aniž měl nějakého soupeře, byl poslední dobou smuten, svěsil hlavu, kdykoli přišla řeč na volby. Měl protikandidáta.

Káposfalfi nespal. Kdyby byl aspoň jeho protikandidát „urozený" člověk jako on, Káposfalfi, který mohl směle stopovat svůj šlechtický erb až do 16. století. Ten erb měl vyvěšen ve své pracovně. Takový umělecky provedený erb. Pěkná, výrazná osličí hlava a ruka s mečem ohnutá do pětačtyřiceti stupňů. Jeho soupeř neměl ani titul urozeného pána, ani doma v pracovně erb, ani pracovny, poněvadž byl zcela obyčejný sedlák, bohatý sice, ale přece jen sedlák. Titul jeho jediný byl, že sedláci mu říkali „pane rychtáři". Byl to tentýž, který křičel Šavaňovi „Nagyon szép". Jmenoval se Feres, neměl proto ani na konci svého jména „i", značku, kterou se vyznamenávalo přes pět tisíc uherských šlechticů.

Měl jediného syna, který studoval v Pešti práva. Tento mladý člověk si umínil, že jeho otec musí se stát poslancem, a když udělal první státní zkoušku, domníval se, že druhou složí s menší obtíží, když v seznamu bude stát János Feres, syn poslance.

Rychtář borosházský Feres, který dosud třikrát za rok s velikým nadšením poslouchával urozeného pana Káposfalfiho, na poslední schůzi vykřikl na řečníka: „A co my, my nejsme nic?" Feres si to trochu spletl. Jeho syn mu řekl, aby při řeči urozeného pána

dal najevo své opoziční smýšlení, ale naneštěstí mluvil urozený pán o důležitosti organizace chovu žírného dobytka, a tu k velkému podivení vykřikl Feres zmíněná sova: „A co my, my nejsme nic?“

Cikána Šavaňú pozval urozený pán na svůj zámeček, vlastně nepozval, dal ho vrátným přivést. Seděl ve své pracovně, když vrátný přivedl cikána. „Milý příteli,“ řekl urozený pán k Šavaňovi, kterému se nohy třásly, „doufám, že vaše politické smýšlení musí hluboce urazit bezohledné vystupování pana Ferese, který chce vystoupit jako protikandidát. Byl jsem vaším poslancem deset let a víte všichni, že nepracoval jsem pro vás nadarmo.“

Cikán Savaňú nerozuměl ani deseti slovům z oslovení urozeného pána, jen kýval hlavou a říkal za každým slovem: „I hleďme, podívejme se.“ Konečně se vzpamatoval a řekl: „Velkomožný a urozený pane, jsem chudý cikán, romano čáneja, čuprikane devlehureske [přísahámbůh], velkomožný pane, nekradu, neberu, damneha sovelam [spím v pokoji], jen před lety prašta zidžubena [stalo se to neštěstí].“

Nyní nerozuměl urozený pán řeči Šavaňově, poněvadž v ní bylo tolik cikánských slov. Proto jen souhlasně říkal „tak jest“, a aby rozmluvu ukončil, pravil: „Vím, že jsi hodný člověk, znáš hrát skvostně na housle, jak jsem slyšel, při tvé hře by tě sedláci poslouchali věčně a neodepřeli by ti ničeho, oč bys je požádal, prosím tě, prosím tě, prosím vás, milý příteli, choďte po krčmách, hrajte sedlákům a po hře křičte: „Ať žije náš poslanec, urozený pán Káposfalfi!“ Bohatě se ti odměním. Jen křičet a hodně křičet!“

„Copak ti, chlapíku, říkal urozený pán Káposfalfi?“ ptal se ještě ten den večer rychtář Feres Šavaňa, jda kolem cikánských bud.

„Velkomožný pane rychtáři, mám křičet po krčmách slávu panu urozenému," vyznával Šavaňú, kterému bylo jedno, že před ním stojí protikandidát urozeného pána.

Feres vykládal doma synovi, co slyšel od Šavaňa. „Z toho si nic nedělej, jednej jen, jak já budu jednat, mně něco napadá," odvětil studující práv, „zítra promluvím sám se Šavaněm."

„Šavaňú, slyšel jsem, že máš křičet slávu urozenému pánu. Dobře děláš, křič hodně," mluvil druhého dne k Šavaňovi. „Kolikpak máš dětí?"

„Dvanáct," řekl Šavaňú. „Dobrá," pokračoval syn rychtáře. „Těch dvanáct dětí nám půjčíš na neděli. Za každé dostaneš padesát krejcarů."

Takové neočekávané štěstí, vyhlídka na peníze ohromila na okamžik cikána, ale brzy se vzpamatoval a počal vyjednávat, že jest to málo, aspoň šedesát krejcarů za jedno.

„Dobrá, máš mít po šedesáti," svoloval mladý pán, „a křič hodně, to ti povídám."

Byla neděle. Ráno vyšlo ze statku Feresova všech dvanáct dětí Šavaňových, oblečených takřka tak, jak je pánbůh stvořil. Napřed kráčel nejstarší třináctiletý chlapec, který měl nejdelší košili a nesl velký zelený prapor, na kterém stálo: „Ať žije náš urozený pán Káposfalfi, náš desetiletý poslanec!"

Ve statku dostali dobré instrukce, neboť ve městě, když ráno šlo nejvíce lidu z kostelů, táhl tento ušpiněný zástup s praporem v čele nejživějšími ulicemi, křiče ze všech sil mladých plic: „Ať žije náš poslanec, urozený pán Káposfalfi! Ať žije náš urozený otec!"

Urozený pán se kandidatury vzdal.

Obecní býk v Jablečnu

I

Až do toho dne nebylo Jablečno obcí, o které by se dalo mluvit. Ještě že pan vikář nad Přísednicí někdy dřív přivedl řeč na Jablečno, chtěl-li podati důkaz a příklad nějaké věrolomnosti.

Týkalo se to posledních voleb, kdy pan vikář šel se svým kaplanem do Jablečna, aby na důvěrné schůzi obhájil pozici svého kandidáta. Po dlouhé řeči pana vikáře slíbil starosta jménem všech voličů v Jablečnu, že všichni do jednoho budou volit kandidáta vikářova. Podal mu na to obě ruce. Pak pan vikář v zájmu pravdy dal vyvalit soudek piva, a když šel domů lukami za Přísednicí, byl přesvědčen, že nikdy tak krásně nemluvil jako dnes.

Nato o volbách jeho kandidát nedostal z Jablečna ani hlasu. Když se o tom pan vikář dověděl, byl tak spleten a překvapen, že počal cosi mluvit o tom, že u nich na faře svítí přece acetylénem. Dodnes je hádankou, co tím tenkrát myslel.

Když o tři neděle později potkal v polích starostu z Jablečna a pln rozhořčení dal se s ním do hovoru o té záležitosti, přičemž podotkl, že slovo dělá muže, tu starosta mu stručně odpověděl, že to na žádný pád nešlo.

Když pak ještě pan vikář se tázal, proč volili tedy proti, řekl starosta. „Vida, to jsme ani nevěděli, že je proti. A proti čemu měl být, jemnostpane?“

Pan vikář si odpliv a kráčel dál, zatímco starosta spokojeně se usmívaje klátil po cestě při chůzi obě-

ma rukama, které podával před časem panu vikářovi na té důvěrné schůzi.

Pan vikář se později dověděl, že proto mu je tenkrát v důvěrné schůzi pan starosta podával, poněvadž nechtěl si ho rozhněvat. Ještě později mu to sám potvrdil starosta při jiném nahodilém setkání, že jeho zásadou je vycházet s každým dobře.

To bylo tedy vše, čím se Jablečno vyznamenávalo. Jinak se o něm v okolí mnoho řečí nenadělalo a také nemělo své žádné aféry.

Z Jablečna měli své lesy, svou honitbu, zajíci z panského běhali sami přes obecní honitbu, se sousedy svými žili v míru, říkali o bramborách ze svých pozemků, že takové se nenajdou po celém kraji, a když náhodou přišel někdo z města do jejich obce na letní byt, všichni svorně prodávali mu všechno co nejdráž a dřeli ho, jak mohli.

Až najednou, bylo to právě ve středu, jak budou vyprávět ještě celé generace, Jablečno stalo se obcí, o které se počalo mluvit v kraji, a to všeobecně.

Toho dne přivedli si Jablenečtí obecního býka, krásně velké zvíře s černými nozdrami, s velkým lalokem a se žlutou kůží, která se leskla.

Vedli ho čtyři, na které se díval velkýma namodralýma očima velmi dobromyslně, neboť byl dobrák. Rád ještě dováděl a jeho vážné postavení nepřipravilo ho doposud o všechny iluze mládí.

Když šli kolem vysokého misionářského kříže, pomyslil si, co to bude asi dělat, když trochu k němu přitiskne muže, který ho táhl na pravé straně a stále bručel k němu: „Nó, nó.“

Způsobilo to značný poplach v celém průvodu, a když odtáhli veselého býka, žádal přimáčknutý o trochu rumu.

Jeho prosby nikdo nedbal, neboť obecní býk, první obecní býk, kterého kdy Jablečno mělo, zatím si umínil, že by neškodilo odhodit zbývající tři průvodce do příkopu.

Počal se točit zadkem odfrkuje si, že to půjde, pak se otřás, když ho chtěli pevněji vázat, a smýkl jimi tam, kde je chtěl mít, a dal se klusem po silnici, pak přeskočil pole a běžel se podívat, co mají lidé tak pilného na práci v ten slavný den, kdy on zahajuje svou působnost v Jablečnu. Prozatím shledal, že utíkají a že zanechali u cesty nějaký předmět, ze kterého ozýval se kňouravý hlas, trošinku podobný hlasu těch, kteří ho vedli. Byl to dětský kočárek bez střížky, jako všude venku, a v něm rozpínal své ručky malý hošík starosty, zatímco paní starostová utekla s ostatními a nyní křičela dole o pomoc.

Obecní býk zpozoroval ještě něco, že totiž přes to malé komické stvoření byl přehozen červený šátek v tom parném létě.

Udělal nyní něco, co by mu měli za zlé, kdyby to byli viděli.

Sklonil hlavu a jedním rohem vyhodil červený šátek z kočárku a nyní pozoroval to malé lidské stvoření.

Snad ani nepřemýšlel o tom, že až ten malý uplakaný tvor doroste, že bude snad také bít býky holemi přes zadek a vázat provazy.

Líbilo se mu, že jak nad ním funěl, přestalo to mrně plakat. Lízl ho přes tvář a zůstal nad ním stát, mrskaje ohonem, aby zahnal ovády.

Stál a přátelsky se díval na toho malého tvora, který zíral na něho s obdivem a volal: „Táta, táta!“

Měl modré oči jako on. Lízl ho ještě jednou přes malou pěst a pak své velké tělo položil vedle kočárku na trávu a čekal, co se bude dále dít.

Za chvíli přiběhli lidé a starosta, vůdce celé výpravy, dodnes neví, jak to přišlo, proč u samého býka zvolal „Fricku“.

Jakmile však to zvolal, býk se zvedl, šel k němu a už mu hodili na krk provaz. Vrazili mu jich několik holí přes hřbet a říkali mu od té doby „Fricku“.

II

I taková slavná věc, jako mít obecního býka, má své ponuré pozadí v Jablečnu. Mívali tu mnoho slibných slavných věcí, čistě místních, které však nepřešly u vědomost lidí za humny.

Byl to například Hospodářský čtenářský spolek, založený již před 25 lety. Nedočkal se však jubilea čtvrtstoletého trvání, poněvadž zašel před 22 lety, na nedostatek čtenářů spisů, které nikdy neodbíral. Na obecní hospodě jest sice dodnes tabule Hospodářský čtenářský spolek, ale tu neodstraňují proto, poněvadž mají za ní vlašťovky své hnízdo. Jsou to jemní lidé.

K Jablečnu patří jedna samota. Před třiceti lety použil jeden její majitel rozmachu pojišťovací akce proti ohni, dal se pojistit, pak u něho hořelo, dal si vyplatit pojištěný obnos, a když pak četnictvo počalo pátrati po něčem, co prý souviselo s tím požárem, tu nechtěl být potahován k soudu (říkal, že za svědka) a odjel do Ameriky.

Když byl v Americe již deset let, poslal domů k rukám starosty z Jablečna přípis a spolu 1200 korun. V přípise psal, že těch 1200 korun věnuje tomu příslušníku obce, který by chtěl studovat; v případě, že by se nenašel nikdo, že celý obnos má připadnout k všeobecnému dobru jeho domovské staré obce Jablečna.

Za dvacet let nikdo se nenašel. Nynější vikář nad Přísednicí, tenkrát, kdy přišly peníze, byl ještě farářem, i napsal šlechetnému dárci do Ameriky, aby změnil své přesvědčení a odkaz. Aby pamatoval, že jest třeba opravit v Oujezdě chrámový obraz svaté Anežky a vyspravit zvonici. Upozornil ho andělskými slovy, že přece snad chodil do Oujezda do kostela.

Šlechetný dárce neodpověděl. Pak přešla leta. Jmenoval se František Tomek a říkali mu Fricek Tomků, zapomínajíce, že všude jinde znamená Fricek Bedřicha.

Víme též, že starosta v leknutí nazval obecního býka Frickem, což mu zůstalo, aniž šlechetný dárce o tom se dozvěděl.

Psaní, které oznamovalo mu, že dle jeho přání byla zakoupena věc sloužící všeobecnému dobru obce, přišlo zpátky z Ameriky s poznámkou „Addresse unknown“.

Byla to škoda, že adresát byl již neznám a že mu psaní nedošlo. Byl by se jistě potěšil tím dopisem, který psal Starosta, syn starého starosty, který tenkrát obdržel ony peníze do opatrování.

Byla to zvěst ze staré vlasti, opatřená úředním razítkem obce.

Velmi výstižně psal starosta, že když se nenašel student, že koupili obecního býka, že jest to krásný exemplář. (Jistě by byl ani tak nechválil studenta.) Psal dále, že jest to velmi rozumný býk a „báječnej bejk“, že už k němu připustili kdejakou krávu ze vsi a že přidali na jeho zakoupení jednu stovku z obecního jmění, a že budou mít asi kvůli tomu nedorozumění s okresním výborem. To byl jakýsi apel na šlechetné srdce Amerikána Tomka a nebylo na tom ani trochu pravdy. Starosta ujišťoval obecní výbor, že To-

mek jistě tu stovku pošle a že se pak propije ve švábinském pivu, aby to hodně dlouho trvalo.

A ty všechny naděje zklamala poznámka amerického poštovního úřadu: „Addressee unknown“.

Kovář Kalista vyjádřil se, že Tomek je starý známý lotr a že to starosta při příštích obecních volbách sotva vyhraje.

A obecní býk za těch drobných starostí obce, které patřil, žral s velkou chutí, spokojeně funěl a myslil na své milenky, které mu přivedli a které ještě přivedou.

Zejména vzpomínal na jednu jalovici s velkou lysinou, kterou viděl na nějaké své cestě a kterou slyšel, když ho ucítila zdálky, panensky bučet touhou.

V takovém okamžiku se velmi rozdováděl, zmítal sebou u jeslí a řval nad kruhem, ke kterému byl uvázán.

Když ho pak vedli do ohrady, kde seznamoval se s krávami, které mu přiváděli, neodpustil si veselých kousků.

Jednou prohnal až k starostovům přespolního listonoše, takže starosta měl o několik minut dřív v ruce psaní, které mu listonoš nesl.

Psaní bylo od starosty nad Přísednicí, který svěřil papíru, že vikář z Přísednice starostu z Jablečna pomlouvá kvůli tomu býkovi.

III

Pan vikář často kázal o tom, že msta patří Bohu. Zároveň však kázával též, že člověk snadno podléhá vášni a že pak zapomene na všechny dobré zásady.

Toho posledního se držel houževnatě a podařilo se mu vždy bez velkých duševních zápasů zapomenout na všechny ty dobré zásady a citáty z bible.

Když se to dozvěděl, že starosta v Jablečnu zakoupil obecního býka, zprvu nevěděl, zdali nemá to oznámit soudu, jak nakládají v Jablečnu s darem Františka Tomka, kterému nemohl dříve přijít na jméno.

Potom si to rozmyslil a započal ve své farnosti drobnou práci mezi lidem

Vymyslil si celou historii. „Vidíte," říkal jako mimochodem, „tak okradli sirotky a vdovy v Jablečnu. Vzali peníze ze sirotčí pokladny a koupili si za to obecního býka. Mlýny boží melou pomalu, ale jistě. Uvidíte, že jim Bůh toho býka nepožehná a že se jim nevyplatí."

Jednou z Přísednice dal si jeden sedlák připustit krávu býkem z Jablečna a pak se jí narodilo dvouhlavé tele, které musili zabít.

„Vidíte," říkal pan vikář s velkou radostí, „už počínají mlýny boží mlít. To dvouhlavé tele je prst boží."

Vše to bylo popsáno důkladně v onom psaní, zejména to, že pan vikář nijak jinak nenazývá starostu z Jablečna než zlodějem.

Psaní učinilo velký dojem a pochopitelný rozruch a přišlo právě v době, kdy i kravám vikářovým bylo nutno poskytnout trochu lásky obecního býka z Jablečna.

Prohlížeje si je jednoho večera, řek pan vikář: „Zítra je povedeme do Jablečna, snad mně to ten lump starosta udělá zadarmo, aby si mne ještě více nerozhněval."

Druhého dne bučel obecní býk v Jablečnu, když cítil, jak vedou kolem krávy pana vikáře, touhou ve stáji, ale bučel ten dovádivý chlípník nadarmo.

Pasák jen řekl starostovi, že vede krávy od pana vikáře, a starosta bral už na něho vidle.

„Vyřiď, holomku," zařval na uděšeného pasáka, „že náš obecní bejk není pro vikářovy krávy. Já mu dám sirotčí pokladnu."

Krávy smutně bučely, býk bučel a pan vikář zuřil, až asi za rok najednou řekl ke kostelníkovi: „Zítra rozsvítíte tu velkou svíci u oltáře svatého patrona.“

To se právě dozvěděl, že obecní býk k Jablečnu se stal impotentním a že ho prodávají řezníkovi.

Obchod s rakvemi

Panu Lindigrovi nesloužilo nijak štěstí. Už když ho nesli ke křtu, byl by málem nějaký splašený vůl nabral nesmyslně na rohy ženu, která ho zabaleného nesla do kostela. Když dostal první kalhotky, aby každý již z dálky viděl, že má co jednat s mužem, tu zůstal za ně viset na hřebíku dřevěné lávky nad potokem právě v ten první den. Poměrně dosti rychle za sebou následovala pak jiná neštěstí a dlouhá řada nehod.

Tak spadl s půdy na nejkrásnějšího housera své matky a zabil ho. Jemu se sice nestalo nic, a dokonce si liboval, jak je to příjemné spadnout na husu, že to je jako do peřinky, ale zdá se, že jeho matka byla jiného mínění a že poprvé přišla do styku s malým Františkem rákoska, která se pak již v jeho rodině udržela.

Přitom však nesmí nikdo počítat s nějakou svévolností se strany mladého Lindigra. Katastrofy přicházely samy sebou... Jedno neštěstí odešlo, aby udělalo místo druhému. Ve škole číhal s pravítkem za dveřmi na svého spolužáka a samo sebou se rozumí, že jím praštil přes nos svého řídícího učitele, který právě neprozřetelně otevřel dveře.

Když pak později v letech, kdy se musí každý pořádný člověk zamilovat, si vybíral něžné dívčí postavy, zamiloval se obyčejně do takových dívek, které ho jen vodily za nos.

Byl zamilován celkem do dvanácti žen. Z těch se mu devět provdalo za jiné, když mu odpřisáhlo, že si nevezmou nikoho než jeho. Zbyly tři a z těch mu jedna utekla s jiným, jedna ho z rozmaru a z omylu poli-

la vitriolem – a jedna, byla to rozvedená paní, o čemž nevěděl, vrátila se zas k svému muži.

Kdykoli něco začal, vždycky to špatně skončilo. Začal například kariéru státního úředníka. Jednou šel z úřadu, přišel do nějaké chumelenice, a než se vzpamatoval, byl zatčen. Na policii mu našli v kapse kamení a k svému úžasu se dověděl, že prý házel na dragouny kamením. Dostal dva měsíce, ztratil místo v státním úřadě, odvolal se co do viny i do výše trestu, a odvolací soud mu to zvýšil na pět měsíců.

Pak si zařídil obchod s kosmetickými prostředky. Usadil se v malém městečku, kde z 900 obyvatelů bylo 280 sklářských dělníků. Pochopitelně si ti dobří lidé nekupovali jeho pudry a vodičky pro zjemnění pleti, jemná toaletní mýdla, voňavky a pasty na zuby a voňavé masti pro vzrůst ňader a vlasů. Prodal to tedy za babku jednomu drogistovi do většího města s vojenskou posádkou, a nežli mu mohl ty zásoby odeslat, vypukl v krámě oheň a všechno to shořelo jako bengál.

Odjel tedy do města, aby se zastřelil. V hotelu si lehl do postele, natáhl kohoutek revolveru, stiskl, kule však jeho hlavu minula, proletěla tenkou dřevěnou stěnou do vedlejšího pokoje, kde vyrazila jednomu cestujícímu z ruky šálek čaje a rozbila v jeho kufříku vzorky likérů. Byly z toho dlouhé a nemilé oplétačky, pokuty a náhrada škody. Hoteliér si počínal tak, jako by mu nešťastný pan Lindiger rozstřílel celý hotel na sutiny, a obchodní cestující udělal ze vzorků rozstřílené hektolitrové sudy likérů.

Není divu, že po všech těch útrapách a neštěstích nabyl výraz obličeje pana Lindigra neskonale smutný odstín.

Jednoho dne četl, že velkoobchod rakvemi prodá za příčinou úmrtí majitele za nízkou cenu své zásoby

rakví. Pan Lindiger dlouho neuvažoval. Chápal, že už celá jeho smůla a všechna neštěstí ho nutí k tomu, aby obchodoval s něčím hodně smutným.

Rychle též uvážil velkou výhodu obchodu s rakvemi, že je to totiž předmět, který vždy nalezne své odběratele. „Hle," řekl si, „byl jsem již blízko smrti, proč bych tedy nedělal do rakví?" Koupil tedy zásobu rakví všeho druhu a hledal místo, kde by se s nimi usadil. Jeden jeho známý mu řekl, že v Dolních Opatrovicích není ještě podobný obchod ve velkém i v malém, že je to kromě toho v krajině s drsným podnebím.

Zažádal si tedy o koncesi a za tři neděle potom věšeli na jednom domě v Dolních Opatrovicích firmu:

FRANTIŠKA LINDIGRA
osvědčený velkoobchod v rakvích všeho druhu
pro pány, dámy a děti

Pan Lindiger měl na skladě přes tři sta rakví. Chodil mezi nimi ve skladišti a usmíval se. Bylo mu veselo u srdce. Konečně tedy nějaký předmět nezbytný pro každého.

Večer se v restauraci seznámil s místní honorací a jaksi ztrácel dobrou náladu. Přišla totiž řeč na letošní chřipku a on si stěžoval, že cítí nějaký tlak na prsou.

„Zde se uzdravíte," řekl mu pan kontrolor, „tady je velmi zdravá krajina."

„Saprlot, to mě mrzí," vzdychl pan Lindiger a zasmušil se.

Za čtrnáct dní chodil s hlavou svěšenou. Doposud ani jeden kupec. „Jsem veliký idealista," řekl sám sobě, „vždyť snad Pán Bůh dá a přece někdo umře."

Za čtyři neděle chodil jako stín, pokoušeje se marně přilákat nějaké kupce nápisem připevněným na dveře: „Též na splátky."

Kolemjdoucí mu připadali jako samí cvalíci, zdraví jako buci. Celé hodiny provzdychal ve svém krámě: „Šmarja, vždyť je to zdravá krajina!"

V noci se mu zdálo o samých epidemiích, o choleře, skvrnitém tyfu, plačící vdovy a pozůstalí nestačili si u něho podávat dveře... Bylo to čtyřicet rakví za den, padesát rakví – celé rodiny umíraly. Právě posílá telegram jedné firmě: „Pošlete mi obratem jako rychlozboží 1200 rakví, třeba aussus." A pan Lindiger se v tom probouzí z krásného snu sám mezi svými rakvemi a nikdo nejde, neotvírá dveře a nepřeje si s pláčem, aby šel vzít míru.

Zkusil to tedy jinak. Večer v besedě při pivě počal rozhovor o tom, že v Čině pamatují nejlépe na poslední věci člověka. Tam si hledí každý již za živa zaopatřit pěknou rakev. Manžel kupuje darem rakev ženě, děti rodičům.

Mluvil jako anděl. Vychvaloval onen zvyk a skončil tím, že by se něco podobného mělo zařídit i u nás, on by například předcházel dobrým příkladem a byl by ochoten dát jednu pěknou dubovou rakev do dobročinné tomboly, která se bude za týden pořádat. Osvědčí-li se to, jest ochoten při každé třetí rakvi dát malou dětskou rakvičku zdarma... Podívali se starostlivě na sebe, pak na jeho tácek a nakonec mu řekl jednatel oné zábavy, že do tomboly se přijímají věci těžké nanejvýš jeden kilogram.

Vrátil se rozlítostněn domů a za noc zhotovil tento plakát, který vyvěsil za okno:

Kdo si u mne koupí rakev, obdrží zdarma pěkný rubáš z prima plátna.

Kdo si objedná dětskou rakvičku, obdrží zdarma kolekci vkusných obrázků do rakvičky.

Při hromadné objednávce desátá rakev se neúčtuje.

Upozorňuji, že nehodící se rakve vyměním.

„Jestli již tohle nepomůže, já už nevím," řekl si s velikou nadějí. Nepomohlo to. Dostával halucinace, že zvoní umíráček... Běžel se vždy zeptat, kdo to zemřel, a vracel se zklamán.

Pak se přihodilo, že zcela veřejně vykládal, že má bratra námořním lékařem, který je teď v Indii, kde zuří mor, a že mu psal, aby rychle přijel.

V hostinci říkal, že teď v zimě by bylo pro děti zdravé, kdyby je rodiče pouštěli bosé do sněhu, aby se otužily.

Pak se najednou jeho obličej rozjasnil. Jeden místní občan se nešťastnou náhodou střelil na honě do břicha a vypravovalo se, že to nevydrží. Pan Lindiger si mnul ruce a vykládal, že mu dodá rakev, jakou ještě Dolní Opatrovice neviděly.

I ta naděje byla klamná. Zraněného odvezli do Prahy do nemocnice a pan Lindiger běžel kus cesty za vozem zoufale volaje: „Nevezte ho do Prahy, dám vám padesát procent slevy!" Obavy jeho se vyplnily. Pohřbili jeho naději v Praze.

Pak se přihodilo, že obvodního lékaře, který přijel očkovat školou povinné dítky, praštil v noci někdo holí přes cylindr. Podezřelý byl pan Lindiger. Zároveň přišla na hejtmanství nepodepsaná žádost, aby slavné c. k. okresní hejtmanství zakázalo lékařům ošetřovat nemocné.

Bylo to takhle v úterý. Ve středu našel četník, který šel vyšetřovat případ přepadení obvodního lékaře, na skobě u dveří oběšeného pana Lindigera. Kupodivu byl výraz jeho tváře veselý, což se vysvětlilo nápisem pod mrtvolou:

„A přece odbudu jednu rakev!“

Dodatečně se zjistilo, že na jeho psacím stole je nedokončené psaní, kterým hodlal objednat u bakteriologického ústavu ve Vídni dvacet rourek se zárodky skvrnitého tyfu. Byl to opravdu snaživý obchodník.

Zápas o duše

I

Farář Michalejc byl světec s třemi tisíci korunami ročních příjmů vedle celé řady jiných požitků z osmi obcí přifařených k jeho farnosti Svobodným Dvorům. Obce ty byly kolem dokola v horách mezi starými lesy a žili v nich většinou drvoštěpové, kteří dolů do kostela ve Svobodných Dvorech přicházeli jednou za čtvrt roku. Zato se pak vydatně modlili do zásoby na další čtvrt roku, zpovídali se, přijímali s nevýslovně blaženým strachem tělo Páně a dělali pokání, tváříce se důležitě. Pak šli do Polední hospody za farou a tam se jim pomalu rozvázaly jazyky. Zbaveni hříchů a povzneseni tou tajemnou přeměnou sakramentu stali se bujnějšími, než mohli snést usedlíci Svobodných Dvorů.

I docházelo v Polední hospodě ke rvačkám mezi muži z údolí a muži z osmi horských vesnic zbavených čtvrtletních hříchů. Drvoštěpové z hor, obtíženi novými hříchy pro poškození Polední hospody a hlav lidí ze Svobodných Dvorů, ustoupili pak s modrými zády do svých horských lesů a čtvrt roku byl pokoj.

Po třech měsících sestupovaly pak jejich dlouhé, hranaté postavy z horských úbočí s kajícnými pohledy do údolí a čtvrtletní hříšníci naplnili kostel mocnými hlasy, které bylo slyšet až na náves, a když se modlilo otčenáš, tu zdálky to vypadalo, jako kdyby na sebe křičeli ze stráně do stráně: „Václave, co dě-

láš?“ Hromovým hlasem ozývalo se volání kajícníků, když hřměl farář Michalejc na dřevěné kazatelně jedno ze svých osmi kázání, kterými pronásledoval osadníky ze všech devíti vesnic!

Bylo to však marné. Leckomus skápla sice slza pohnutí a zbožnosti z opálené tváře, ale hranáč z hor, vykonav pokání, šel přece jen se prát do Polední hospody.

Farář Michalejc uzavíral se po dobu výtržnosti ve svém pokoji s vyhlídkou na Polední hospodu a za záclonou pozoroval své věřící a dle toho, jak viděl koho se prát z drvoštěpů před Polední hospodou, znamenal si zcela po obchodnicku do svého zápisníku: „Bočan 40 otčenášů, Kryšpín 20 otčenášů, a vida Antonína Dlouhejch, teď se žene po starostovi, dostaneš 50 otčenášů a neslevím ti ani ‚amen‘. Černouch, inu, neper se a nejsi bit, dostaneš jen 15 zdrávasů!“ tak to pokračovalo, farář Michalejc svědomitě zanášel jména drvoštěpů a při příštím pokání horáků dostal každý už svůj lístek s ustanovenou číslicí a druhem modlitby, vypsanými ze zápisníku.

A šlo to všechno tak pěkně po pořádku, jak jeden za druhým klekal na klekátko u staré, červotočinou prožrané zpovědnice a spouštěl dojemným hlasem: „Zpovídám se Bohu všemohoucímu a vám, ctihodný otče, že jsem po svatém přijímání se pral v Polední hospodě.“ To byl ten hlavní hřích a pak byla i jiná řada stále stejných prohřešení se, že brali jméno boží nadarmo, že hromovali a sakrovali, co jim slina na jazyk přinesla, a „taky ňáký to poleno z panskýho“ a „ňáká ta voka ve špatným úmyslu“.

Celých patnáct let, čtyřikrát za rok to bylo stejně a jen jednou za ten celý čas přihodilo se, že Bočan vynechal ve zpovědi „nějaká ta voka ve špatným

úmyslu“. S jemnou výčitkou obrátil se farář Michalejc na kajícníka: „A což voka, voka, Bočane?“

„To je marný, velebnosti,“ řekl Bočan, „s vokama nebylo tentokrát nic, nějakej lump mně ukrad dráty a nemoh jsem se vypravit do města ke kupci pro nový. Von je u nás samej zloděj, velebnosti.“

To byl tedy jediný případ, kdy v pořadí hříchů alespoň u jednoho scházel jeden, ale o příští zpovědi Bočan nevybočil již z obvyklého vyznání a k jakémusi uspokojení pana faráře přišla zas lítostivým hlasem pronesená „ňáká ta voka ve špatným úmyslu“.

Pravím k uspokojení pana faráře, neboť on miloval ty hranáče z hor a měl zkušenosti, že když ani voka se neobjevila na programu, že dotyčný schází duševně i tělesně a že to s ním nebude dlouho trvat. To dělají patnáctileté zkušenosti duchovního pastýře. Přestal voka, pak nebyla zmínka o polenech, hříšník po vykonané pobožnosti nestavil se ani v Poledni hospodě a namáhavě stoupal k domovu do lesnatých kopců. A když přiběhla jeho žena na faru s nářkem, že včera muž za celý den neřek ani „híml“, ani „sakra“, vypravil se pan farář s kostelníkem bez meškání do hor, aby s posledním pomázáním zastihl ubožáka ještě živého.

Za patnáct let nabyl farář Michalejc zkušenosti, že jeho horští osadníci z osmi přifařených obcí se nepolepší ani nejkrásnějším kázáním, ani nejohnivějšími domluvami, třebas by i zoufale plakali nahlížejíce sami, že je všechno marné.

Zprvu snažil se jim vysvětlit, co je to dobré a upřímné předsevzetí, a když jim to pěkně vyložil, řekl Valoušek z Černkova: „Velebnosti, to dobrý a upřímný předsevzetí necháme těm mladejm, beztoho když to takhle dál půjde, ubude zvěře a do vok se za uherskej měsíc nic nechytí.“

A před deseti lety řekl mu Chudomel tak upřímně, jak jen mohl, podávaje mu ruku: „Velebnosti, my se holt nepolepšíme, nás přece jen ti čerti budou na podávkách vobracet na vohni. Děj se už vůle boží.“ A tak pan farář zvykl si na všechno. Měl tam nahoře v horách za Černkovem ve Vlčím důli kus lesa a jednoho dne při čtvrtletní zpovědi řekl mu ve zpovědnici Pavlíček: „Velebnosti, pak ještě nějaký to poleno z panskýho a pak jsem taky v tom lese, velebnosti, jako ve vašem taky ňáky poleno... Vona byla letos velká zima. Tak jsem čtyry smrčky z lesa vaší velebnosti porazil a při každým jsem se za vás pomodlil otčenáš. A tak najednou jako kdyby to ze mne spadlo, bylo mně nějak lehko u srdce a porazil jsem nový tři.“ Za panské dříví dostal Chudomel deset otčenášů a za farářovo třicet za pokání a přitom ponaučení, že duchovní je zástupcem božím na zemi, a že když někdo okrádá svého faráře, to že je právě takové, jako by porážel smrky samotnému pánubohu.

Pan farář pokoušel se pak po těchto zkušenostech přiměti patronát, aby mu laskavě vyměnil jeho les v horách za les u Svobodných Dvorů, ale po marných pokusech nechal toho a zvykl si i na to, že ho okrádali s plným vědomím, že je to, jako když samotnému pánubohu porážejí stromy.

Pan farář Michalejc, obklopen těmi hříšníky, rok po roku ustával ve svých úmyslech, že vynasnaží se ty lidi polepšit, neboť kdykoliv potkal nějakého z nich, vždy na jeho domluvy slyšel slova provázená beznadějným vzdechnutím: „I ba, velebnosti, taky myslím, že už je to s náma všechno marný. My jsme holt neřádi.“

Bylo v tom tolik sentimentality, že po patnáctiletém zápase s touto „moral insanity“ horských far-

níků odložil pan farář zápisník, přestal si zaznamenávat otčenáše na pokání u jednotlivců a zcela mechanicky ve čtvrtletních obdobích podával stereotypní výklady o hříchu a o účinku hříchu, jeho řeči pozbývaly barvitosti mladších dob a rozohnil se jen tenkrát, když třebas Povondra jal se smlouvat o otčenáše. Ale Povondra s nepoddajností židovského obchodníka nabízel polovičku: „Velebnosti, jen patnáct otčenášů. Ten šestnáctej von by už nešel tak vroucně, a ten třicátej, to bych si uvalil smrtelnej novej hřích na duši. Vědí, velebnosti, já už to zkusil, ale od patnáctýho do třicátýho, to jsem už to jen tak polykal a byl jsem s nima hotov, jako kdybych fouk do peří.“

I na to zvykl pan farář Michalejc a nevyvracel už ani Bočanovi, že milostivý Bůh mi odpustí všechno už při třetím otčenáši, poněvadž do třetice všeho dobrého, a to ostatní že by šlo do větru.

Pan farář cítil se unaven tím zápasem o blaho horských farníků, a když jednoho dne Mareš z Kořenkova na otázku, jaké má hříchy, odvětil lítostivě: „Jako posledně, velebnosti,“ neptal se na podrobnosti a stoicky dal u rozhřešení beze všech ponaučení a byl by snad zapomněl mu uložit i pokání, kdyby Mareš sám byl nepřipomněl: „A vočenáše, to jako vobyčejně, velebnosti.“

Někdy vracela se jeho bývalá energie, se kterou před léty přijel do Svobodných Dvorů, a před čtvrtletním příchodem kajícníků z hor otevřel některý starý ročník Kazatele, aby odtamtud vybral prameny ke kázání, které by přeměnilo duše hříšníků, ale pak podíval se na tvrdé obrysy hor, tak tvrdé jako zásady jeho horských farníků, zavřel Kazatele a šel hrát klidně taroky do Polední hospody.

Nakonec octil se na celé čáře na ústupu. Při zpovědi, vidouce jeho odevzdání do osudu, pomaličku zamlčovali své hříchy. Vynechávali postupně polena i nějaká ta „voka ve špatným úmyslu“ i to hromování i to sakrování i tu rvačku v Polední hospodě, a jednoho dne se stalo, že Zámečníček z Horního Bourova po odbyté formuli „Zpovídám se Bohu všemohoucímu i vám, důstojný otče...“ dodal povzneseně: „že jsem čistej jako lilie, velebnosti...“

Ještě téhož dne podal zdrceně pan farář žádost na konzistoř o energického kaplana.

II

Energický kaplan jmenoval se Müller. Byl hubený jako oni asketi, kteří vydrželi ke slávě boží stát celý týden na sloupu bez jídla. Z jeho bledé tváře nebylo možno uhodnouti stáří, ale jisto bylo tolik, že v těch přísných, suchých rysech jeho mužný věk se ztrácel beze stopy radosti. Z jeho očí nezářilo však žádné nadpozemské nadšení. I v největším rozhorlení vypadaly jeho oči jako vodová, šedivá postní seminářská polévka. A pokud se týče způsobu řeči, vyrážel jednotlivé hlásky tak, jako když mluví církevní arimatejštinou.

Energický kaplan koktal. Pan farář Michalejc ustrnul se nad touto zásilkou slavné konzistoře a jeho sestra hospodyně chodila jako bez duše po celý první den. Po svém příjezdu vysvětlil jim energický kaplan v řeči trvající vzhledem k jeho napodobování arimatejštiny víc než přes dvě hodiny, že byl dva roky misionářem v Port Saidu a že za ty dva roky obrátil „je-je-je-dno-dno-ho mu-mu-laha“. Pak že vrátil se na Moravu a že kaplanoval v Tišnově osm let a že

e-e-e-ener-gi-gicky tam vymýtil ka-ka-karban a teď že jest zde.

Při večeři pan farář Michalejc za stálého vzdychání seznamoval ho s patnáctiletými svými zkušenostmi z tohoto kraje a energický kaplan, pojídaje kousek chleba, odstrkával talíř s uzeným masem a řekl: „Já, já ma-maso ne-nejím a já-já, já to ta-tady vy-vy--vymýtím. Já-já-já jim pro-pro-pro-mluvím do-do-do du-duše, já-já je o-osví-osvítím Du-du-duchem sva--svatým.“ Přitom pozdvihl své polévkové oči ke stropu, a upíraje je na hák pro visací lampu, zvolal prorocky: „Já-já, já je o-o-obrátím.“

Pan farář šel hrát taroky a energický kaplan ve své kaplance modlil se breviář.

Čertví jak se to stalo, že už druhý den, když vyšel si energický kaplan k lesu s nějakou teologickou knihou, slyšel za křovím dětský hlas: „Vobrátil mu--mu-laha.“ Pak nějaká dětská postava mihla se v lese a za křiku „hó“ utíkala ke hřbitovu.

„Špa-špa-špatné mra-mra-vy,“ řekl si energický kaplan a posadiv se na mez u lesa, činil si poznámky: Zpovídal jsem se naposled s patřičnou přípravou a úmyslem? Nezamlčel jsem žádného hříchu? Vykonal jsem pokání? Vzpomínám si výstrah a poučení mně udělených? Neprohřešil jsem se více?

Energický kaplan rozhlížeje se na hora zamával tím směrem pěstí a zvolal: „Já, já-já-já jim u-u-ukážu!“

Za týden věděli už po horách, že „mladej jemnostpán vobrátil mulaha“. Bočan, poráživeje právě s Fanfulíkem za Babou sosnu, řekl k Fanfulíkovi: „Von má vzácnou vejřečnost, loni vo Vánocích ještě na Moravě zazpíval ‚Narodil se Kristus Pán‘, ale to ‚radujte se‘, to holt dozpívá až nám tady vo příštích Vánocích.“

„Von prej nás chce přivést na dobrou cestu.“ Fanfulík si opovržlivě odplivl.

„Ať dělá, co umí,“ řekl klidně Bočan, „s náma je všechno marný.“

Když pak mluvil Chudomel s Valouškem z Černkova, poznamenal: „No jó, dyž nám starej jemnostpán nevzal naše hříchy, tu ‚vobrátil mulaha‘ teprv ne.“

A po horách panovalo nezvratné přesvědčení, že nenadálý příchod kaplana do Svobodných Dvorů je zasažením do jejich práv. Proto se také množily lesní krádeže.

Když se o tom dověděl energický pan kaplan, zvolal přesvědčivě: „O-o-obrátím je!“ a zahloubal se dál do teologických spisů.

Ale kajícníci z hor se tak lehce nedali. Napřed vyslechli s pohnutím jeho hodinu trvající vroucné a přesvědčivé všeobecné napomínání, že „ti-ti tisí -ce li-lidí by-by-bylo už za-zatraceno, a na ně že-že to ta-taky če-čeká“, kývali smutně hlavou, že ano, ale pak s nevinnou tváří předstupovali ke zpovědnici a hlásili, že jsou bez hříchu, jako Zámečník z Horního Bourova.

Odpíral jim koktavě rozhřešení, hrozil věčnými tresty a ze zpovědnice ozývalo se: „A což po-po-lena? O-o-ka? Pa-pa-ma-tujte na-na věčnost,“ a vzápětí nato nevinná a rázná odpověď: „Žádný voka, žádný poleno, mladej jemnostpane!“

Leckdos měl z nich v kapse obsílky k okresnímu soudu, aby po duchovní zpovědi předstoupil za pár dní před světského soudce, ale tu odmítal oka i polena s tváří nebesky jasnou a mučednickou, s plným vědomím, že proti věčnému zatracení se nedá nic dělat.

„Je to marný," říkali si kajícníci z hor, „i kdyby přišel sám arcibiskup, a nejen takovej ‚vobrátil mulaha'!"

III

Celé dva roky trval zápas energického kaplana o duše farníků z hor k nemalému uspokojení pana faráře Michalejce. Statečný kaplan snažil se jim marně vštípit nějakou morální zodpovědnost a mínění horských farníků tlumočil jednou Bočan panu faráři, když se s ním setkal na horách: „Vědí, velebnosti, to je těžký. Vo naše hříchy se nedáme vokrást. Poctivost je pro bohatý lidi, a u nás se ještě žádnej pořádnej člověk nenarodil."

„Ale proč se nekajete, Bočane?"

„Kajem se, kajem, velebnosti, ale když von nás chce vobracet, a velebnost ví, že jsme neřádi. A kdyby von, mladej jemnostpán, neříkal pořád něco vo zatracení, to voni, velebnosti, nám hezky vyložili, že z nás jen čerti budou dělat svíčkovou, ale vo zatracení nebylo řeči, zatracení, to je pro bohatý lidi, ale pro nás chudáky stačí ty kotlíčky se sírou. A kdyby von alespoň, mladej jemnostpán, neříkal, že se už příště nesmíme prát a že už nesmíme krást a sakrovat, věřejí nebo nevěřejí, jen se vohřál a už nám to zakazoval."

Bočan si odechl a s jemnou vroucností, dívaje se blaženě na pana faráře Michalejce, pokračoval: „To voni, velebnosti, byli jinačí dobrák, voni nám po celejch těch patnáct let nikdy nenaříkali ‚Příště už to nedělejte!', voni nám jen mluvili vo tom starým, ale vo tom, co vyvedeme vod zpovědi do zpovědi, z toho nás nesráželi, velebnosti."

Po tomto vyjádření musil se pan farář posadit na převrácený kmen. Přišlo to zčistajasna a byla to smut-

ná pravda. Vzpomněl si, že skutečně za těch patnáct let nevaroval je před budoucími hříchy. Lítostivě pohlédl k nebi, zatímco Bočan vykládal důvěrně dál: „My jsme holt tak už vod narození. To bylo tak, jako když člověk vodvede práci. Přišli jsme s lítostí a řekli, tak a tak vokradli jsme vrchnost, prali se, sakrovali, pak nám, velebnosti, řekli, že máme mít upřímný předsevzetí toho litovat, a my toho litovali a šoupali se po kolenou a říkali: ‚Panebože, vodpusť nám, hříšníkům,‘ ale vo tom, co vyvedem, nám neříkali nic a ty vočenáše, každej se je rád pomodlil, ty byly za to starý, a ne za to nový nebo za to starý i nový, jak chce ten mladej jemnostpán, poněvadž říká za to starý dvacet a za to nový, co bude, taky dvacet. To nejde, velebnosti. Nám taky platí vrchnost jen za poražení dříví, a ne za to, co porazíme pozejtří. Von, mladej jemnostpán, když nám takhle povídá, von nám bere naše hříchy dopředu, a to není žádný pokání, a když si to vodpykáme napřed, tak holt ve zpovědi musíme bejt čistý a von nám to nevěří, a přece nám to už napřed vodpustil. A proto my musíme říkat ‚žádný voko, žádný poleno‘, poněvadž to máme vodbytý do zásoby.“

Bočan, po křesťansku pozdraviv, stoupal se sekyrou do vrchu a pan farář stále ještě lítostivě hleděl k nebi a pak šel smutně tlumočit Bočanovy názory kaplanu Müllerovi.

Energický kaplan vyslechl ho se smutným pokyvováním hlavy a řekl: „Já-já, já už ta-taky vi-vidím, že je to-to ho-holota.“ A večer napsal uctivou žádost na konzistoř, aby bylo mu dovoleno vrátiti zdejší úřad a povoleno mu odebrati se opět na misionářské cesty do Malé Asie.

„O-obracet mu-mulahy!“

IV

Za dva měsíce objevil se na faře ve Svobodných Dvorech nový kaplan. Mladý, veselý muž, pravý poklad pro pana faráře Michalejce, poněvadž uměl hrát taroky.

Za čtvrt roku šla o něm po horách pověst, že je anděl, a jednoho dne vstoupil do fary Zámečníček z Horního Bourova, a uctivě líbaje ruce panu faráři, řekl vděčně:

„Pochválen Pán Ježíš Kristus, velebnosti, voni nám s tím novým mladým jemnostpánem kápli do noty. Von se nás neptá ani na to starý, ani na to nový, von ví, že je to marný. Von je anděl, von nám tak pěkně vynadá při zpovědi, že brečíme jako baby.“

Po těch slovech vtáhl do pokoje pytel, který nechal za dveřmi, a řekl přátelsky k panu faráři:

„Jsou tak laskav, velebnosti, odevzdají tuhle srnu mladýmu novýmu jemnostpánovi. Chyt jsem ji v noci do voka, je to pěknej kousek, a řeknou mu, že to je z vděčnosti, že nám tak pěkně vynadá zlodějů.“

Nežli se pan farář vzpamatoval, vytřásl Zámečníček srnu z pytle a zmizel jako duch.

A tak ležela před panem farářem na koberci srna jako doklad o sedmnáctiletém zápasu o duše kajícníků z hor...

V

A když za tři dny šel před polednem starosta kolem otevřených oken farské kuchyně, zastavil se a vtahuje nosem páry plynoucí okny zvolal:

„I sákra, tady voní srnčí!“ a v příjemných představách odcházel od fary, kde zatím strojilo se na stůl.

Obsah

1.

Můj obchod se psy 7

Tři muži se žralokem 18

Má drahá přítelkyně Julča 25

O jednom hrozném psu 46

O slepičce idealistce 54

Aféra s křečkem 58

Povídka o neslušném ježkovi 70

V přírodovědeckém časopise 73

2.

V boji proti alkoholu 81

Otcovské radosti pana Motejzlíka 85

Druhá řada otcovských radostí

pana Motejzlíka 90

Silvestr abstinentů..... 96

Z dějin Strany mírného pokroku

v mezích zákona 101

Strana roste, ale je bita.....101

V zajetí Kartagiňanů.....104

Básník Toman praví: Monsieur,

n'avez-vous pas une couronne? 107

Jiná organizační střediska

nové strany 109

Jak se baví Češi ve Vídni.....112

Jan Riedl, slavný pianista.....116

Život mezi dacany.....119

Dacani drží dál svůj týden.....122

Okuste branické pivo!

Dacani se mstí 126

Historie tří korun 130

Jak se stal pan Karaus alkoholikem 134

Má tragédie montmartská.....136

Můj zlatý dědeček.....140

Pokus o abstinentní večírek

čili Amerikánská zábava 144

3.

Vzpoura trestance Šejby 155

Pepíček Nový vypravuje
o zasnoubení své sestry 168

Výlet soudruhů vršovických
do Záběhlic 172

Psychiatrická záhada 178

Lidožroutská historie 183

Výprava zloděje Šejby.....187

Ministři dr. Žáček a dr. Bráf 194

Utrpení pana Tenkráta 199

Jak Cetlička volil 234

Státoprávní deník Samostatnost.....239

O básnících 244

V čem jsme velcí 255

Mladočeské volby na Malé Straně.....259

Terciánská vzpoura 265

Úřední horlivost
pana Štěpána Brycha,
výběrčího na pražském mostě.....272

Rodinná tragédie 276

Rakouské celní úřady 293

Ze staré drogerie 296

Štědrý večer v sirotčinci 332

Největší den Folimanky 336

Volební akce cikána Šavaňú 343

Obecní býk v Jablečnu 347

Obchod s rakvemi 355

Zápas o duše 361